

Златко Енев

**Реквием
за
нижого**

ЕКСТАЗ

Златко Енев

**Реквием
за никого**

ЕКСТАЗ

Берлин, 2014

Тази електронна книга ви се предоставя при условията на лиценз за „Криейтив Комънс — Признание — Некомерсиално — Без производни“ версия 2.5 (CC-BY-NC-ND version 2.5).

Half the time I just make it up and it still turns out to be true!
Toni Kushner, "Angels in America"

Nobody learns no nothing from no history.
Gogol Bordello, "Avenue B"

Too much love will kill you.
Every time.
Queen, "Too much love will kill you"

Съдържание

Кьопеник, Берлин, началото на новия век	6
Преспан, някъде в България, през 80-те	10
Деветдесетте години, различни места из Европа	172
Кьопеник, Берлин, началото на новия век	233

Кьопеник, Берлин, началото на новия век

— Това не си ти — каза тя с леко потреперващ глас. — Не те познавам такъв.

После, вече овладяла гласа си, повтори:

— Това не си ти.

Той кипна, съвсем неочаквано.

— Ти пък откъде знаеш кой съм? Толкова добре ли ме познаваш? След няколко месеца?

Замлъкна и се опита да овладее гнева си. Смяташе го за слабост, особено във връзката си с тази жена.

— Почти половин година е — поправи го тя меко, но с ясно доловим укор.

— Е, и какво? Вече ме четеш като отворена книга, така ли? Хайде, просветли ме тогава: кой съм аз?

— Ти си добър — каза тя с вярата на новопокръстен. — Това тук е някой друг.

— Дрън, дрън, че пляс! Добри са динозаврите — и затова са измрели. А аз все още живея...

— Нека не се караме, моля те! Знаеш, че не мога да ям франзела.

— Глупости, не можеш! Просто не опитваш, това е всичко!

— Но защо трябва да опитвам? Толкова ли е важно?

— За мен е важно! — натърти той.

— Но защо? Не разбирам! Какво ти става, направо не мога да те позная!

— Просто искам да покажеш, че ме обичаш!

Тя го изгледа с влажен поглед. Не очакваше да го разубеди така лесно, но все пак понякога това го караше да отстъпи.

Не и тоя път обаче.

— Поискай нещо друго — помоли го тя, гледайки към пода. — Каквото и да е.

— Не искам друго, само това! Да отхапеш едно парченце от франзелата. Ей това, най-мъничкото.

Тя го изгледа с укор, но не каза нищо. Добре познаваше дребността му, макар че той рядко ставаше толкова директен. Обикновено използваше по-фини методи, работеше с намеци и недомлъвки,

въздишки, мрачни погледи, изблици на наранено самолюбие, такива неща... Тя с удоволствие го оставяше да живее с чувството, че хлапачката му игра е останала непрозряна, понякога дори намираше нещо мило във всичко това, нещо непораснало, едно такова беззащитно, детинско... Даваше си сметка, че причината за тази слабост вероятно се крие в неистовата ѝ нужда най-после да се грижи за някого, в незадоволените майчини инстинкти, в блаженото усещане, че е успяла да намери същество, което се нуждае от закрила повече дори от самата нея... И което все пак е нежно и добро, ако и да не го знае. Именно добро, нищо по-малко! Той трябваше да го повярва, рано или късно. Тя беше се врекла във всичко свято, че ще преодолее биволската му упоритост, ще стопи бронята му с ласки, ще изкара наяве неговото истинско аз — онова, дълбоко скритото, затаеното, стъпканото. Онова, чието съществуване не предполага никой, а най-малко от всички — самият той. Привидната непосилност на тази цел само я амбицираше още повече, изпълваше я с нов, непознат пламък, който я караше да се чувства отново жива, толкова жива...

Беше се вкопчила в тази задача с отчаянието... не, със силата на пословичния удавник, посягащ към сламка — и нямаше намерение да се отказва, на каквато и да било цена. Не толкова заради благодарността. Не и заради очевидната нужда от закрила, в която го поставяше положението му — след толкова години, прекарани в най-стария занаят, един мъж, който не може да бъде мъж, беше за нея нещо като приятно разнообразие, поне за известно време. Не го правеше и единствено от любов, макар че, да, противно на всички очаквания и представи за себе си, тя май наистина се беше влюбила, детински, отчаяно, както може да се влюби само една хлапачка, а не зряла жена. Не, не, не. Правеше го заради самата себе си, просто защото всичко това придаваше на съществуването ѝ нещо, което то иначе отдавна бе изгубило.

— Е какво, така ли ще се гледаме цяла вечер?

Ах, да. Той, разбира се, никога не се отказва лесно.

— Не мога — повтори тя уморено. — Всичко друго, само не и фразела.

Той удари с юмрук по масата. Чашите иззвъняха заплашително.

— Магарешки инат, нищо друго! Не можела лиглата! И защо? Защото не можела. Край, точка. Ако щещ, и на глава застани — все тая! А инак си говорим големи приказки.

— Аз... наистина те обичам — каза тя с усилие. — Моля те, не ме принуждавай да го доказвам!

— Аз пък не ти вярвам! Щом дори една такава дреболия не можеш да свършиш...

— Това не е дреболия. За мен не е.

— Но защо? Кажы защо!

Тя мълчеше. „Господи, прости му! Той не знае какво върши“.

— Виждаш ли, освен инат друго няма! Само инат, нищо друго!

Тя събра всички сили и потисна писъка, който напъваше да се изтръгне — не толкова от гърлото, колкото направо от гърдите ѝ, дори по-отдолу, някъде откъм бъбреците, слабините. Но да задържи сълзите не успя. Започна да подсмърча като детенце, разтрепери се. Коленете ѝ омекнаха, стаята изведнъж потъмня. Едва успя да придърпа един от столовете, седна — или по-скоро падна — в него. Пред очите ѝ се въртяха цветни кръгове, гърлото ѝ се беше свило и пропускаше въздух някак с нежелание, на тласъци. Не, не, не! Това не е той! Това не е той! Всичко е само проверка, поредната проверка. Ето, тя сега ще се стегне, ще издържи, ще го преодолее. Той дори не предполага колко сила има вътре в нея. Той е само едно нещастно пораснало детенце. Детенце, което си играе. Детенце, което си играе. Детенце, което си играе.

Когато се почувства малко по-добре, отвори очи. И отново ги затвори, моментално. Макар че това не ѝ помогна особено.

Той държеше парченцето франзела пред устата ѝ.

Тялото реагира далеч преди съзнанието да предприеме каквото и да било. Гледката ѝ подежда като удар в корема, тя дори не успя да изпъшка — и съдържанието на стомаха ѝ, цялата празнична смесица от безбожно скъпа храна и специално подбрано вино, плюс всичката обич и всеотдайност, които той без съмнение беше вложил в приготвянето на вечерята, вече лежеше на пода, покривайки отчасти любимите му подпетени чехли.

Той замахна инстинктивно, но в последния момент успя да удържи ръката си.

— Не забравяй, че никога не съм те удрял! Никога не забравяй това!

Обърна се и без да каже дума повече, изчезна по посока към банята.

Тя продължи да седи — още много, много дълго време.

„Това не е той! Това не е той! Господи, нали това не е той?“

Преспан, някъде в България, през 80-те

Жегата я изпълваше с някакво особено безпокойство — едно такова парещо, сърбящо, от което ѝ идеше да се съблече и затъркаля като магаре сред бодилите, ревейки до прегракване. Гърдите ѝ, вече напълно оформени, едва понасяха докосването на тънката риза. Потта, примесена с прах, я покриваше с тънко смрадливо мазило, което ѝ се искаше да изстърже, бавно и злостно — заедно с кожата, заедно с всичко, което я караше да се чувства като пришълец от космоса. Но за повторно къпане и дума не можеше да става — бездруго майка ѝ мърмореше постоянно, че пилее прекалено много вода с това непрекъснатото миене.

Откак беше станала на петнайсет години, всичко наоколо беше започнало да ѝ се струва някак непоносимо грозно, запуснато, умърлушено и жалко. Толкова жалко. Малкото градче изгуби цялото си очарование, безгрижното му добродушие внезапно изчезна като избърсаната маска на стар клоун, разкривайки едно лице, което тя никога досега не беше забелязвала — прогнилите клатещи се зъби на паянтовите стари къщи, злите очи на бетонните блокове, напуканата посивяла от прах кожа-земя, завинаги похабена от татуиращите игли на неизброимо количество слънчеви удари. Жегата — едновременно любовница, майка и мащеха на това парче земя, беше го изсмукала и съсухрила до степен, при която всички цветове бяха го напуснали и сега то се беше проснало уморено под яркосиньото небе, притворило очи в блажено безвремие, безволно, отпуснато, благодарно за всеки отминаващ ден.

— Мария! — подвикна майка ѝ откъм нажежената до бяло лятна кухня, изпълваща двора с миризма на печени чушки и чеснов сос. — Къде се скри пак, мързелано? Нали ти казах да измиеш чиниите! Като се прибере баща ти, всичко ще му кажа, да знаеш!

„Много ми пука, че ще му кажеш“, помисли си Мария с ленива злоба. „Той и без това не вижда нищо освен циците ми, козелът му с козел!“

— Той не ми е баща! — отрязва тя както винаги, когато майка ѝ се опитваше да използва тази дума. После стана и неохотно провлачи

крака през праха, приготвяйки се за адската жега в кухнята. Вътре беше поне към петдесет градуса. — Водата свърши, какво да правя?

— Ще свърши, зер! — изкудкудяка майка ѝ ядно. — Като се къпеш по три пъти на ден, все едно си някоя гювендия! Хайде сега грабвай дамаджаните и отивай на Салабашевата чешма! Поне за пиене вода да имаме. Не ме гледай такава, тръгвай! Докато се накиприш, то ще се стъмни!

Мария понечи да отвърне нещо злобно, после размисли и се отказа. Старата квачка има да я рендосва до довечера, ако наистина се развилнее. А после сигурно няма да я пусне да излезе. Тази вечер има забава при студентите бригадири.

Тя грабна двете плетени дамаджани и пое надолу към речицата и Салабашевата чешма. Острият край на върбовата пръчка, пречупена точно при дръжката на дамаджаната, както винаги се впи болезнено в разранената ѝ длан. Ау! После, когато са пълни и тежки, дамаджаните пак ще разкърват ръцете ѝ. Всички хора вече си купиха нови, пластмасови дамаджани, само нейната стисната майка все още я кара със старите. Опитай се само да ѝ кажеш нещо! „Аз на твоите години...“ Като че ли тя някога е била на нейните години! Тя си е родена стара. Стара и злобна, сигурно винаги е била такава.

Прохладата при реката, под сянката на тополите, я облекчи малко. Тя внимателно се спусна по хлъзгавите камъни, наведе се над огромното каменно корито и понечи да наплиска лицето си, но спря стреснато: водата в коритото имаше странен, розов цвят, а по краищата му бяха полепнали едри съсиреци кръв, от които се проточваха дълги червени нишки, постепенно изчезващи накъм улея, изтичащ в реката.

Мария се огледа уплашено, понечи да извика за помощ, но се засрами от страха си, пък и веднага се сети, че тук в ниското гласът ѝ едва ли ще се чуе надалече. После очите ѝ различиха окървавената риза в шубрака и тя вече се уплаши не на шега, забрави дамаджаните, които беше положила настрана, и се втурна през глава нагоре към улицата. Хлъзгавите камъни не пропуснаха да ѝ изиграят зла шега, тя се подхлъзна малко преди да достигне целта си, падна доста зле и се ожули здравата. Добре, че земята долу беше влажна и мека, инак сигурно щеше да си изпати още повече.

Впрочем, в момента съвсем не ѝ беше до такива мисли. Въпреки болката в ожулените колена тя се изправи отново, стисна зъби и закуцукана нагоре, но в този момент иззад гърба ѝ се дочу глас, който я накара да замре.

— Чакай ма, чакай! Защо бягаш?

Гласът беше мъжки, но не съвсем укрепнал, даже малко детински, с комично просвирващи високи тонове между по-ниските зрели модуляции. Това я успокои малко, тя бавно се обърна и предпазливо погледна назад.

„И-и-и, мангал!“, помисли тя с инстинктивна неприязън и се обърна да бяга отново, но се сети за забравените дамаджани и волюневолю спрѝ на място, оглеждайки циганчето изпод вежди.

Момчето очевидно беше по-малко от нея, може би тринайсет, най-много четиринайсетгодишно, но височко и стройно като младо дръвче, при това надарено с онази естествена котешка грация, която някои хора притежават по рождение. Тя неволно се загледа в голия му корем, по който мускулите, добре оформени и покрити само с тънък слой кожа, се открояваха като на картинка от учебник. После се засрами и побърза да отклони очи, видя огромното кърваво петно, което покриваше разкъсания крачол на левия му крак и ахна уплашено, затулвайки уста с длани. Момчето стоеше и я гледаше, без да мърда от мястото си, спокойно, дори някак насмешливо. Кой знае защо тя отново се почувства засрамена и дори оправи роклята, която се беше заметнала високо над коленете ѝ. Онова отсреща се ухили нахално и оголи ред зъби, бели и блестящи на слънцето.

— Какво си ме зяпнал, не си ли виждал момиче? — понечи тя да се сопне, но кървавото петно продължаваше да я изпълва с немалък ужас и тя добави, вече по-меко:

— Кой те подреди така?

— Брат ми, Пуркото — отвърна той пренебрежително. — Ама и на него не му се размина.

Мария ахна отново. Пуркото, едър едноок циганин, който беше оставал в продължение на години в трети клас, докато най-накрая задмина задължителната училищна възраст и отърва училището от себе си, беше страшилището, с което майките плашеха децата си в малкото градче.

— Скоро няма да се обръсне — прибави момчето и извади от джоба си лъскав бръснач. — Така го подредих, с неговия бръснач.

Мария погледна с отчаяние към дамаджаните, които лежаха долу при чешмата на недостижимо разстояние. Ей сега се нареди! Как да се прибере вкъщи без тях, без вода? Тя погледна с плаха надежда към улицата, но жегата беше прогонила всичко живо и за помощ не можеше да става и дума.

Онзи продължаваше да я зяпа. После, сякаш го духна вятър, най-неочаквано клюмна и се килна на една страна. Мария закърши ръце от страх и безпомощност, отново огледа празната улица, поколеба се известно време, но кървавото петно се увеличаваше пред очите ѝ, така че в края на краищата тя надви страха и предпазливо се спусна надолу.

Той лежеше, без да мърда, оплескан с кал и кръв, страшен, все едно мъртъв. Ако допреди малко не беше разговаряла с него, никога не би се осмелила да го доближи. Дори и така едва успяваше да надвива страха си, всяка крачка ѝ се удаваше само с върховно напрежение, все едно че насреща ѝ духаше виелица. Най-после се приближи достатъчно, докосна го предпазливо — първо с крак, по-скоро само с крайчеца на голите си пръсти, той не помръдна, това я окуражи и тя внимателно приседна до него, стараяйки се да не плеска и без това вече омърляната си рокля. Раната на бедрото му зееше грозно, почти заплашително. Тя преглътна мъчително, опита се да отложи неизбежното, но усещането за липса на време я душеше не на шега и затваряйки очи, тя се зае да сваля панталона му. Слава богу, това се оказа лесно — момчето носеше само остатъците от стар спортен анцуг, избелял и кърпен по-често от дявовата ръкавичка. Потискайки любопитството, което я караше да гледа не точно към раната, тя затърси с очи нещо, което да използва като бандаж, отново откри ризата, която така я беше уплашила, усукана няколко пъти и пъшкайки от напрежение, се зае да стяга бедрото — горе, където се намираще артерията. Това ѝ се удаде само донякъде, кръвта продължи да тече, макар и по-бавно. Тя си припомни какво я беше учила майка ѝ, отчупи една по-здрава клонка от близката върба, подпъхна я под ризата — въже, и се зае да стяга безпощадно, като с менгеме. Онзи изпъшка глухо, но тя продължи да стяга, докато раната се усмири и престана да пулсира. После овърза клонката здраво, за да

не се отпуска, огледа доволно работата си и приклепна до него, готова да чака толкова, колкото е необходимо.

Това обаче се оказа по-трудно, отколкото беше предполагала. В болницата при майка си беше се нагледала на голи мъже още от малка, но сега беше друго, тук за пръв път беше сама с тази толкова интересна, ако и малко плашеща голота. Мъжките части на момчето, все още не напълно развити, но с вече внушителни размери, привличаха погледа ѝ с почти дразнеща настойчивост, идеше ѝ направо да се ошамари, че така се е зазаяпала по някакъв си циганин. По едно време дори реши да си ходи — нямаше никаква представа за изминалото време, майка ѝ сигурно беше започнала да се безпокои, — но мисълта, че той ще прерита, ако го остави сам, я изпълни с такъв ужас, че начаса се отказа от всякакви разумни мисли. В джоба на анцуга му намери начената кутия цигари, запали една, пое дима несмело, задави се и я захвърли ядно. Боклук, разбира се. Какво друго може да пуши един циганин!

Най-после момчето се размърда, отвори очи и я изгледа от упор, все така нахално, все едно че нищо не беше се случило.

— Хубава си — каза той, облизвайки напуканите си устни, жадно. — Като праскова...

— Не дрънкай глупости — отрязва го Мария. — Виж си хала, като нищо ще ритнеш камбаната.

— За циганин камбана не бие — каза той и се ухили. — Ние и така се оправяме, по цигански.

„Гледай го ти, мангалът му нахален“, помисли си Мария, избутвайки назад приятното усещане, което гладните очи оставяха по кожата ѝ. „За малко да пукяса, а все това му е на ума. Циганска работа.“

— Можеш ли да станеш? — попита тя. — Трябва да се довлечеш до болницата. Раната трябва да се почисти, да се зашие. Инак дълго няма да изкараш.

— Пфа! — изсъска той със смесица от презрение и болка, която я накара да мисли за индианските филми с Гойко Митич. — Болницата е за болни хора...

— Стига глупости! — каза тя решително и стана. Онзи гледаше хищно под роклята ѝ, но тя не направи опит да се отдалечи. — Можеш ли да си обуеш гащите, или да ти помогна? Ставай, времето тече.

— Времето пари не струва — отвърна той намусено, но се присви и успя да се намъкне в разкъсания анцуг, без да изпъшка нито веднъж. Лицето му посивя и се изпъстри от дребни капчици пот. — Ти... откъде си се научила на докторлък?

— Майка ми е медицинска сестра. Можеш ли да ходиш сам?

— Ако речеш, и теб мога да нося — отвърна той, но този път гласът му не звучеше нахално, а по-скоро глухо, някак примирено. Кой знае защо това не ѝ хареса. Нахалникът беше по-лесен за отблъскване.

— Ако те чуе брат ми, ще ти натроши кокалите — излъга тя, колкото да се чувства по-сигурна. — Чакай малко, да напълня дамаджаните.

Погледът му играеше по краката ѝ като слънчево зайче, гъделичкащото усещане не я напуснаше нито за миг. По едно време се ядоса на самата себе си и понечи да му се сопне, но после си помисли „защо пък не, и без това никой не гледа“. Горещо на улицата беше друго, разбира се. Трудно или не, мангалът трябваше да се довлече сам до болницата. Само това оставаше, да я видят заедно с него...

— Как се казваш? — попита тя през рамо. Чешмата течеше едва-едва, дамаджаните се пълнеха изнервящо бавно.

— Стамко — отвърна той. — А ти?

— Мария. Онзи с какво те поряза така?

— С брадвата.

Тя го изгледа стреснато, едва не преобърна почти пълната дамаджана.

— И защо?

— Заради... — очите му зашариха наоколо, той се почеса по корема и отново се ухили. — Заради едно момиче. От нашите.

— Ама аз само я закачам, то не е на сериозно — прибави той бързешком, избягвайки погледа ѝ.

— Ей, ще се избием заради една... — изстреля тя, неочаквано ядосана. За малко не прибави дежурното „циганска работа“, но се усети навреме и само изсъска ядно, като гъска. — Хайде, тръгвай, какво си се зазяпал!

Той заподскача зад гърба ѝ като врабче. Тя го остави да се намъчи хубаво, наслаждавайки се на безпомощността му, после махна прерзрително с ръка и започна да претърсва храсталака. Каквато си беше

оправна, почти веднага намери каквото търсеше — един здрав клон, който можеше да се използва за тояга.

— На, дръж — подаде тя клона от разстояние, все още изпълнена с враждебност. — И се измитай по-бързо, я колко време мина.

Стамко я изгледа тъжно и заклепа с ресници, съвсем по детски. Дълги ресници, като на момиче. Тя се улови, че се зазяпва, ядоса се още повече и му обърна гръб.

— Ще тръгваш ли най-после, или да ти викам линейка?

— Благодарско — промърмори той. — Ама по тия камъни...

— Както си слязъл, така ще се качваш — отвърна тя грубо.

Грабна дамаджаните, изпъшка от болка — беше забравила разранената длан — и закрета нагоре по камъните. Онзи стоеше отдолу, но не надигна глава да гледа под роклята ѝ. Циганска работа, разбира се.

* * *

— Не може да е на хубаво тази работа — каза дядо Бончо, гледайки към покритото с калинки дърво. — Господ никоя живинка не създава напразно. Що щат толкова много калинки това лято, а? Знак е това, знак от Бога, ама кой да го разбере?

Момчето се пресегна лениво, подбра една по-едра гадинка и започна да я върти бавно между пръстите си. Нямаше желание да я смачка, нито пък да чупи краката ѝ. Ако ги стиснеш по-силно, те изпускат една жълта течност, миризлива и неприятна. Не чак толкова неприятна, че да спаси живота им, но все пак неприятна, особено ако това е двадесетата или тридесета калинка, с която си принуден да убиваш времето.

То бръкна и извади от задния джоб на късите си панталони саморъчно направената лупа. Още няколко точки на гърба — а след това може да я покаже на учителката по биология. „Вижте, другарко Върбанова, намерих калинка с тринадесет точки“. Или петнадесет. Или осемнадесет. Впрочем това може би не е чак толкова добра идея. Тя бездруго го гледа подозрително всеки път, когато се опита да направи нещо интересно. Две-три изкормени жаби, голяма работа! Каква олелия вдигна, все едно че хора е изкормил. Баща му трябваше да се обажда лично, за да успокои откачената млада даскалица.

А калинката рита ли, рита. Нека си порита, за последно ѝ е. Момчето я прихвана по-здраво, обърна лъскавото гръбче нагоре и се зае да прогаря в него новите, допълнителните точки. Номерът, разбира се, е да се направи така, че те да не се различават от старите, истинските. Всеки може да си нагори точки по гърба на една калинка, само че не всеки може да го направи добре...

Гледай я ти, пустата му калинка, не ще и не ще да умира. Продължава да рита, макар че на гърба ѝ се чернеят три, четири, пет допълнителни точки. Момчето така беше се задълбочило в работата си, че дори не забеляза как старецът се е прокраднал зад него и го наблюдава, зяпнал от удивление. Чак когато костеливите старчески пръсти го спипаха за ухото и затеглиха безпощадно нагоре, то се усети, но късно.

— Никола, какво правиш, калпазанино! — крещеше старецът, разтреперан от гняв. — Ти човек ли си, какво си? Може ли така да тормозиш животинката, а, магаре с магаре! Я да те хвана аз теб да те изгоря с туй стъкло, пък да видим какво ще правиш тогава!

— Пусни ме, пусни ме! — врещеше момчето, повдигнато на пръсти, треперещо от страх и безсилна ярост. — Ще те кажа на мама, на татко, на всички ще те кажа!

— Ако щеш и на попадията ме кажи! — продължаваше да вика старецът, зачервен и запотен, със заметнат назад каскет. — Аз туй ухо ще го откъсна, да ти държи топло, калпазанин с калпазанин!

— Татко, татко, какво правиш? Веднага пусни детето, може ли така да го измъчваш!

Най-после! С крайчеца на окоото си момчето видя, че майка му се е подала през прозореца на долните стаи, разчорлена, малко подута от следобедния сън — и побърза да се разпищи още по-силно, вече сигурно в скорошното си избавление. Изскубна се от поразслабената хватка, избяга на сигурно разстояние и започна да се криви и блещи на стареца, все още през горчиви сълзи. Онзи се потътри след него, надигнал гневно бастуна, но това вече беше празна заплаха. Малкият се замята бясно насам-натам, затанцува пред дядо си като дяволче на пружинка, вече сигурен в безнаказаността си.

— Келеш! — Дядо Бончо се отказа да гони момчето и приседна на пейката, сложил ръка на гърди, дишайки на пресекулки. — Пази боже от келеш!

Откъм прозореца на долните стаи дъщеря му продължаваше да крещи ядно.

* * *

Ранко Балкански се появи почти безшумно, както винаги. Беше се научил на това още на млади години, далеч преди думата „шумкар“ да се превърне в нещо повече от презрително подхвърляне, предназначено за такива като него — развейпрах, нехранимайко, прахосник. По-късно младите момчета бяха започнали да се кичат с тая дума като с китка, по едно време всички искаха да бъдат шумкари — но с това вече той нямаше нищо общо, само дето ония от жандармерията много-много не правеха разлика, та окошариха и него, барабар Петко с мъжете, и го биха, докато нещо в главата му се превъртя, та оттогава насам всички му викаха „лудия Ранко“. Но шумкарската способност беше му останала, както и познаването на Балкана, където той все още се чувстваше най-добре, далеч от злината на хората.

Циганчето стоеше безпомощно на един крак, подпряно на сух клон, долу при чешмата. Ранко инстинктивно понечи да свърне обратно, но беше много жаден, пък и от цигани досега зло не беше виждал, та преодоля безпокойството си и се спусна надолу по стъпалата. Момчето пушеше цигара и не каза нищо даже и след като го забеляза. Ранко потопи глава в каменното корито и остави хладината на водата да проникне в него бавно, на сладки, замайващо приятни глътки. После приседна на ръба на коритото. Водата го подмокряше отдолу и това също беше приятно.

Беше сухо и дребно старче, едно джезве кокали, но инак яко и държеливо, обрулено от ветрове и слънце, без нищо излишно по тялото. Всичко по него беше кафяво — лицето, ръцете, омазаният каскет, самото и панталоните, части от стар костюм, който може би идеше още от шивачницата на баща му, както и ризата, чиито полуизгнили маншети се подаваха далеч извън ръкавите на безнадеждно окъсялото сако. Само гумените цървули, обути на бос крак, бяха с неясен

сиво-син цвят. Те — и очите му, вечно неспокойни, вечно подскачащи насам-натам, изпълнени със страха на животното, хванато в примка.

Ранко напписка хубаво покритото си със сива четина лице и остави водата да се стича по гърба и гърдите му, под дрехите. Затвори очи и поседя така. Тук при реката жегата се понасяше.

Момчето му подаде пакета цигари, услужливо издърпало една по-напред. Ранко махна с глава отрицателно. То сви рамене и прибра пакета в джоба си. Двамата постояха така още малко, всеки пленник на собственото си мълчание.

— Ти май няма да можеш да излезеш оттук сам — констатира Ранко по едно време.

— Няма да мога — съгласи се момчето.

— Щото пушиш цигари, затова — отбеляза Ранко укорно.

Момчето отново сви рамене. Всеки в градчето познаваше бай Ранко, то също.

— И сега какво ще правиш? — попита Ранко след поредната дълга пауза.

— Ще чакам. Докато ме приберат нашите.

— Тая кръв все от тебе ли е?

— И от Пуркото има. Но по-малко — отвърна момчето колебливо.

— Той къде е?

— Избяга. Отдавна.

— Той сигурно не пуши цигари, а?

Момчето зацвили като жребче и се заудря с ръка по здравето бедро. Ранко се пообиди малко.

— Що се хилиш, бе?

— Щото той запуши и през гъза, като го кльцнах. Хе-хе-хе...

То бръкна в джоба си и гордо показа бръснача. Ранко понечи да се дръпне назад и едва не цопна в коритото.

— Махай го, махай го това нещо да не го гледам! Дяволска работа! Дяволска работа!

— Що бе, ти не се ли бръснеш?

Старецът механично потри брада, но не каза нищо. Момчето сви рамене за пореден път и прибра бръснача обратно. Двамата пак замълчаха.

— Хайде, аз ще тръгнавам — каза Ранко и се надигна. Дъното на панталона му беше мокро и приятно хладно. — Работа имам, не съм като теб.

— Аман, аман! — дочу се над главите им писклив женски глас. И двамата се стреснаха здравата.

— Стамко, Стамко бе, Господ да те убие!

Последва серия от неразбираеми думи на цигански, изпълнени с множество „кхъ“ и „гръ“. По стъпалата бързо-бързо се спускаше стара циганка в пъстри шалвари, елек и забрадка на главата. Момчето приведе глава, като младо инатесто теле. Бай Ранко се отдръпна на сигурно разстояние и загледа как майката прибира блудния си син, къде с бой, къде с милувки, къде със сълзи.

* * *

Ангел се прибра от работа подпийнал, непривично весел, даже закичен със стрък шибой, небрежно подпъхнат зад ухото му. Беше хубав и стегнат мъж, от ония с ямка по средата на брадичката, със сиви, обикновено неприветливи очи, които под влиянието на алкохола бяха се поразмекнали и сега гледаха на света с лека насмешка — най-много, което той, вечният ловец, можеше да си позволи като разпускане. Мария, почувствала как погледът му се спуска върху нея като ръка, опитваща се да различи в тъмното формата, та дори и цвета на непознат обект, се врътна и опита да гледа навън през прозореца. Но дори и така, усещането за нещо, което я изследва бавно и внимателно, като мушичка под микроскоп, не я остави на мира. Долу при чешмата беше друго. Пак така гъделичкащо, но по-различно.

— Ангеле, кога най-после ще оправиш контакта в кухнята? — заяде го майка ѝ още от вратата. — Днес като ме перна токът, само дете не ме уби.

— А — каза той. И после, още веднъж — Аха.

Както винаги погледът му не издаваше нищо. Студен, пронизателен. Ловджийски поглед.

— Ще го оправя. Когато намеря време — добави той. Майка ѝ продължи да го гледа от упор. — Нали знаеш, че сега не мога. Имам ей такъв куп дознания...

— Много си накичен за чак толкова работа — додаде тя начумерено. — И пак миришеш на парфюм.

— Веднъж Севда, винаги Севда — отвърна той уж на шега, но с онзи подтон на окончателност, който винаги караше майка ѝ да замлъкне. — Зависи от това, кого разпитвам, сама знаеш...

— Нали уж перестройка ще правим, няма ли да ги отпуснете малко тия нещастници? Сменихме им имената, сега какво — и главите им ли да сменим?

— Затваряй си устата! — пресече я той, внезапно отрезвял. Гласът му режеше, професионално. — Патка с патка, що ли не ми докараш някоя беля с тая уста, дето не знаеш как да я ползваш!

Севда се присви, но продължи да сумти предизвикателно. Мария се обърна и я изгледа любопитно. Не познаваше майка си така.

— Какво си зяпнала, отивай веднага в стаята си! — кресна Севда истерично. — И да си опереш роклята, чуваш ли! Повлекана такава!

— Не си го изкарвай на детето! — пресече я Ангел тихо, но властно. — Сто пъти съм ти казвал: като не знаеш какво да приказваш, ще си мълчиш! За турците и дума да не си казала повече!

— Чакай, бе, в България нали няма турци?

Ангел замръзна на място. Сложи чантата си на масата, бавно, много бавно. Извъртя глава към Севда вдървено, като вълк, после каза, без да отвърща очи:

— Мария, иди в стаята си.

— Може ли да отида на забава? — попита тя невинно. Беше решила, че няма какво да губи.

Той само махна с ръка. Тя изхвъркна през вратата, щастлива като чучулига.

* * *

Наближаваше девет. Баща му закъсняваше както винаги. Въпреки отворените врати и прозорци жегата все още се разливаше наоколо, мазна и задущаваща. Никола седеше отегчен на масата и мачкаше хлебни топчета, с които замеряше мухите. Дядо му отдавна беше си легнал долу на хладина. Само сакатият седеше заедно с него, присвит в привичната поза на мълчаливо покорство. Майка му тракаше

сърдито с чиниите в кухнята — или още не беше простила на дядото, или беше си намерила нещо друго, с което да се трови. Момчето също беше сърдито — и гладно. Все чакай, чакай, чакай. А когато баща му се прибере, отново ще каже, че е вечерял на работа, ще приседне за минута с тях, ще попита разсеяно как върви училището, Никола ще му обясни, че е във ваканция. Онзи ще го изгледа със съдийския си поглед, сякаш синът му е виновен, че има такова нещо като лятна ваканция. А после ще отиде в кабинета си да работи. И това е. Но иначе трябва да чакат. Ще дочакат — от умрял писмо.

Той леко промени ъгъла и прасна вуйчо си по ухото с едно от хлебните топчета. Сакатият замуча сърдито, размаха заплашително ръката, която можеше да движи, разкриви подвижната част на лицето си. Никола му се оплези лениво и презрително.

— Какво искаш пак? — донесе се от кухнята сърдитият глас на майка му. — Казах ти вече, че трябва да чакаме. В тая къща има ред, това не ти е ергенска квартира.

Тя подаде зачервено лице през вратата. Георги отново замуча неразбираемо, посочи към момчето, напъна врат да каже нещо, почти се просълзи от усилие. Стефана изгледа сина си подозрително.

— Никола, да не си направил някоя магария?

— Магария, как ли не? — отвърна момчето ядно. — От половин час насам му разправям, че трябва да чакаме, ама кой ти слуша.

Стефана повдигна очи към небето и преглътна страдалчески. После се врътна, донесе от кухнята храната на Георги и я тръшна на масата.

— На, лапай тогава! Да ти...

Тя преглътна края на изречението, наведе се и взе да оправя лигавчето на брат си. Той отново замуча и взе да се дърпа от нея. Тя го придърпа безцеремонно, нагребва малко от пюрето и пхна лъжицата в треперещата му ръка.

— И внимавай как ядеш, чуваш ли? Тоя килим вече започна да отънява от пране.

— Ами аз? — попита Никола невинно. — И аз ли да получа удар, че най-последно да се нахраня?

— Затваряй си устата, нахалник такъв! — кресна тя, ядосана не на шега. — Като ти перна един, ще видиш един удар!

Момчето се присви и я изгледа злобно. Откъм отворения прозорец се донесе глъчка — у съседите също се караха. Стефана придърпа стол и седна, скри лице в шепа.

Никола почувства как стомахът му се сви. У-уф, започва се...

Раменете ѝ се затресоха, тя заплака, отначало беззвучно, после все по-несдържано, преглъщайки мъчително, хлипайки, хълцайки, борейки се за глътка въздух след всяко проточено „а-а-а-ха“, „а-а-а-ха“, „а-а-а-ха“, което момчето всеки път възприемаше като удар в диафрагмата. Сакатият също започна да мучи, завъртя се на стола, замята се, едва не преобърна чинията си. Но Стефана продължи да плаче, отмъстително, чак докато не ѝ остана дъх. После стана и без да казва дума повече, донесе храната от кухнята. Напълни чинията на момчето, побутна я под носа му и изкомандва:

— Яж!

Никола преглътна на сухо.

— Не... Не съм гладен.

— Какво?

Гласът ѝ изплющя предупредително. Момчето си представи какво ще последва, но от вида на храната наистина му прилошаваше, съвсем неочаквано.

— Не съм гладен! — повтори той и се присви, готов да поеме удара.

Тя го остави да изчака достатъчно, преди да го изплющи по врата. Наказанието трябва да се преживее истински, за да подейства.

Отпечатъкът на ръката ѝ се виждаше отчетливо. Никола изписка приглушено, но не се разплака. На тринайсет години никой не реве заради една плесница.

— Яж! — повтори тя.

Той хвана лъжицата, все едно че е кобилица, разбърка супата, помириса я...

— Не... Не мога. Не мирише хубаво.

Сакатият измуча нещо. Стефана подскочи и експлодира:

— Не се бъркай, където не ти е работа, чуваш ли! До гуша ми е дошло от теб! До гуша! Идиот такъв!

Георги се сви и замълча. Стефана се обърна към Никола, хвана го за ухото и заговори бавно, без да дърпа, без да повишава тон:

— Слушай сега добре. Днес два часа съм готвила и съм се трудила за всички вас, мързеливци и лентяи. С много любов, с много търпение. Тази супа мирише хубаво, чуваш ли? Супата мирише хубаво, защото е правена с любов. Хайде сега, повтори!

— Супата... мирише...

Момчето заподсмърча и се заизвива. Стефана стегна малко хватката.

— Как мирише супата?

— Хубаво — проплака той.

— И защо мирише хубаво?

— Защото... е правена... с любов...

— Добре. Хайде сега, яж!

Никола загреба несмело, остави половината да изтече обратно в чинията, приближи лъжицата до устата си и започна отново да я души. Стефана се опита да си наложи още малко търпение, започна да брой наум.

— Гореща е — каза той, опитвайки се да следи движенията ѝ през гъгълчето на окото си. — Трябва първо да изстине.

— Не е гореща. И е вкусна. Яж!

Той изпъшка и наля малко от течността в устата си. Запрехвърля я от една страна на друга, опита се да отложи неизбежното поне малко, но под непреклонния напор на майка си накрая се предаде и преглътна. Супата падна в стомаха му като камък.

Стефана го отпусна малко.

— Хайде сега, продължавай. Искам да видя чинията празна.

Той замижа, загреба и наля още една лъжица. Още един камък в стомаха. И още един. И още един...

Стефана вече беше решила, че битката е спечелена, когато се случи катастрофата. Поредният камък тъкмо се шльоупна при останалите, с меко, но звучно жвакане, което момчето долови съвсем отчетливо. Изглеждаше, че всичко върви нормално. И точно в този миг стомахът му внезапно разви собствена, независима от неговата воля. Супата се превърна в тайфун, който се изви и понесе нагоре, момчето стисна отчаяно челюсти, но това не помогна. Чинията, вече почти празна, отново се напълни, този път с течност, по-различна на цвят и мирис. Фонтанът, бликнал от устата му, поля обилно лакираната повърхност

на масата, после килима и краката на майка му. Стефана подскочи назад и изрева, или обратно, изрева и подскочи назад. Сакатият, в прилив на неочаквана енергия, успя да преобърне чинията си, при това напред. Пюрето се жлътна засмяно и милостиво покри пастелнокафявото петно, произведено от Никола. За секунда, или по-скоро част от секундата, в стаята се възцари пълна, перфектна тишина.

— Това няма да ти се размине! — изплющя отново гласът на Стефана. — Това няма да ти се размине!

Момчето седеше, без да смее да помръдне. Гласът на майка му упражняваше върху него особена, неотразима способност да парализира. Тя също го знаеше — и не бързаше да премине към действие. Необходимо ѝ беше време, за да измисли подходящо наказание за това безчинство.

Лицето ѝ, допреди малко зачервено, сега побледня от съсредоточено напрежение. Тя остана неподвижна в продължение на цяла една минута, напълно забравила всичко около себе си. Останалите двама също седяха неподвижно, като тенекиени мишени, стоящи под прицел. Само столът на сакатия проскърцваше издайнически, но тихо и покорно, без да смущава или дразни.

— Добре — каза Стефана най-после, но в гласа ѝ не звучеше нищо добро. — Вечерята свърши, избърши масата и прибирай всичко.

Момчето я погледна невярващо. Животът беше го научил другояче.

— Но остави тази чиния — добави тя, гледайки го право в очите. — Нея все пак ще трябва да изядеш!

— А-а-а! А-а-а! — измуча сакатият и за малко не преобърна стола си.

— А ти отивай в стаята си! — изкомандва тя. — И мисли му, ако се насереш тази нощ! Утре сам ще си го чистиш!

Когато няколко часа по-късно съдията се прибра от работа, завари сина си заспал във всекидневната пред все още пълната чиния. Всички останали бяха си легнали. Той внимателно взе момчето на ръце, занесе го в детската стая и го зави, без да го съблича. Не искаше да го буди. После отиде в спалнята. Жена му лежеше както винаги с гръб

към него и се стараеше да диша равномерно, но той знаеше, че не спи. Никога не заспиваше, преди той да се прибере.

— Днес си надминала себе си — каза той тихо, докато се събличаше. — Това, дете си го наотвила, няма да го ядат и котките.

Стефана зарови глава във възглавницата и започна да плаче — тихо, почти безшумно, както само тя умееше, когато поиска.

* * *

Главочът измери компанията с покровителствен поглед. Бяха все здрави мъжаги, бачкатори — кой от каменната кариера, кой от циментовия завод, кой от ремонтния цех към метесето. Той обичаше да е заобиколен от здрави мъже, в такава компания се чувстваше уверено, сред свои. Но дори и сред тях се открояваше като канара сред чакъл. Мъж — страшилище, кажи-речи два метра висок, с могъщи гърди и грамаден корем, брадат и космат, масивен, скроен за всичко друго, но не и за дреболии. Рамката на бившия световен шампион все още си личеше под масивните пластове тлъстини, които беше натрупал, откак се беше отказал от активния спорт. Тук в родното село той нямаше какво да доказва — всички го познаваха, всички се гордееха с него, всички го приемаха, без да му връзват кусури. По-добре пръв на село, отколкото втори в София. Главочът си знаеше мястото.

Въпреки хладината на ранния утринен час челото му беше покрито с пот, а ризата — разкопчана до пояс. Празните бирени бутилки, точно деветнайсет на брой, бяха внимателно подредени пред него, отделно от останалите. Той протегна ръка назад и пое последната, двадесета бутилка, която някой услужливо му подаде.

— Станчо, дай фунията! — изкомандва той кратко. И после: — Колко време имам още?

— Към две минути — обади се Станчо Абазата, вечният му придружител — сух, сбръчкан и както винаги, неспокоен като невестулка.

Момчетата се разкикотиха почтително. Главочът пак е измислил нещо ново, пак ще ги удиви с някой трик.

— Последната ще я изпия през фуния — обяви Главочът и изпъгна врат назад. — Гледайте сега.

Набута фунията в устата си, пое дълбоко дъх и започна да налива. Останалите се облешиха и наставаха, да видят по-добре. Измама нямаше — той наля съдържанието на бутилката без да прави паузи, все едно, че наливаше в каца. Измъкна фунията от устата си, оригна се оглушително, избърса уста с ръкав и постави празната бутилка при останалите. Мъжагите зареваха тържествуващо.

— Момент, момент! — изпъна врат Стойко Лес'цата, все още надяващ се на чудо. — Не сме свършили, трябва да издържи още петнайсет минути, без да пикае.

Главочът го изгледа насмешливо, извади цигара, запали.

— Бай Рачко — провикна се той към кръчмаря, който дремеше зад тезгяха вътре в кръчмата. — Дай още една тарга. Лес'цата плаща и двете.

— Още петнайсет минути. Още петнайсет минути — опита се Лес'цата да протестира, но дружният кикот го надви, той махна с ръка и започна да търси пари по джобовете си. — Добре де, добре. Печелиш.

— Аз тоя номер съм го правил още когат' ти си се напикавал в гащите, Лес'ца — каза Главочът снизходително. — Не се ядосвай, не си първият, който губи тоя бас. Абаза, кажи му, бе.

Абазата се закиска тъничко, но не каза нищо. Бай Рачко донесе бирената каса с пъшкане.

— Момчета, цяла нощ ви уйдисвам на акъла, хайде сега и вие да ме уважите малко. Тая е последната, стига толкова.

— Стига за душманите, бай Рачко — отвърна Главочът и го изгледа с оловен поглед. — Докато плащаме, тая кръчма е наша. Хайде, давай, че ожаднях.

Старецът го изгледа накриво, но си замълча. Обърна се и закуцука обратно.

— И донеси малко салам, че мезето свърши — подхвърли Главочът след него. — Няма защо да го режеш, аз си имам чекийка.

Извади големия ловджийски нож, с който никога не се разделяше, заби го в масата със замах. Бутилките нападаха, раздаде се звън на натрошена стъклария. Бай Рачко погледна през рамо, помахаша глава и се затътри да търси салам.

Първите слънчеви лъчи започнаха да огряват малкия, но спретнат селски площад. Тук-там откъм дворовете се чуваше мучене и блеене, подранили стопани се готвеха да изкарват добитъка. Новият културен дом, подарък от другаря Денчо Паладински, най-видния от всички братоевчани, блестеше на слънцето като полиран. Денят щеше да бъде горещ, познаваше се още от сутринта.

— Хей, това не е ли Васко милиционерчето, бе? — подвикна някой от компанията. — Глей го кво се е забързал, прави се, че не ни вижда.

Главочът бавно се извърна, вторачи зачервени очи в указаната посока.

— Аха. Прави се, щот' не му отърва. Васко, Васко, я ела тука, бе! Ела тука, на тебе говоря! Не се прави на ударен, ела тука!

Васко, нов милиционер, още чужд в селото, кажи-речи подскочи при звука на заповедния глас, пооправи фуражката си, огледа се дали наоколо има хора, после се обърна и се затътри към двора на кръчмата.

— Добро утро — процеди той несмело. — Какво има, Главоч?

— Какво има ли? Аз ли да ти казвам какво има, или ти ще ми кажеш? А? Я си припомни!

— Главоч, казах ти вече...

— Каквот' си ми казал, аз с него гъза си обърсах — прекъсна го Главочът и погледна към забития в масата нож. — Ама аз каквот' ти казах, ти спомняш ли си? В Братоево турчин не е стъпвал и няма да стъпи! Това тука е българско село, ей! Ти си мислиш, че кат' те изпратиха от Преспан, и вече ще можеш да ни командваш, а, Васко? Вчера пак сте докарали тука един автобус резаци, да ядосват хората...

— Ама, Главоч, текезето издъхва бе, човек. Работна ръка трябва.

— Кат' ви трябва работна ръка, ще намерите българи, пък ако ще и от чужбина да ги внасяте! — отрязва Главочът. Някой от компанията понечи да се засмее, но Главочът го пресече с поглед. — В това село турци не са стъпвали и няма да стъпят, ясно ли ти е!

— Слушай, Главоч, ще отида и ще се оплача от теб!

— На кого ще се оплачеш бе, мекере! — Главочът се пресегна, сграбчи Васко за куртката и започна да го тресе небрежно. Разхвърчаха се копчета, фуражката на милиционерчето отхвъркна настрана. — На кого ще се оплачеш? Аз с бай Денчо през месец съм на лов, със съдията

и Братоев от Преспан що ракия съм изпил по балкана, ако я събера, ще те удавя. Ти ли си тръгнал да ме плашиш бе, лайно!

Той го бутна небрежно и Васко седна на задника си. Главочът се пресегна, извади една бира от касата, отвори я със зъби и я подаде на милиционерчето.

— Ха сега пий една бира за твое си здраве, че можеше и да не ти се размине толкова лесно. И друг път, когат' ти кажа нещо, слушай хубаво, да не се налага да ти прочиствам ушите. Ей ти тука и мезе, да не речеш, че се стискам.

Васко опъна врат и покорно започна да пие бирата, както си седеше на земята. Мъжагите наоколо мълчаха почтително. Голям българин е Главочът. Голям.

* * *

— Днес е четвъртък, да не забравиш! — подвикна Севда откъм кухнята. — Иди по-рано, да не ми донесеш само кокали като миналата седмица.

— Не може ли да отида утре? — подхвърли Мария в плах опит да надхитри лошия си късмет. Мразеше да пазарува, то се знае.

— Ти какво, на разсеяна ли се правиш? — отвърна майка ѝ нервно. — Тук месо карат само веднъж в седмицата. Тръгвай по-скоро и престани да ме ядосваш, чуваш ли?

— Ангел не може ли да напазарува от Тъмен? Уж следовател, а едно месо не може да осигури!

— Ти ще тръгваш ли най-последно, или да дойда с лъжицата? Голяма си вече, срам ме е да те бия!

— Ама те отварят чак в четири... Има още два часа.

— Циганките чакат от обяд, калпазанке! Ако продължаваш да спориш така, пак ще останем без нищо! Боже, какво поколение расте, ще умрем от глад, като остареем!

Мария захлопна оръфаното червено томче и ядно го захвърли сред нацъфтелите мушката. После се повлече към вкъщи като коза, теглена на въже. Грабна първата пазарска чанта, която ѝ попадна, погледна се разсеяно в огледалото, разкопча още едно копче на ризата

си, после пак го закопча, обу новите обувки и се затътри надолу, към ЦУМ-а.

Главният магазин в Преспан, наричан от местните хора с гордото име ЦУМ, беше стара и олющена сграда на три етажа, плюс още един, за администрацията. Етажът за хранителни продукти, скрит от любопитни погледи под земята, беше достъпен или по огладените от хиляди крака мозаечни стъпала, през главния вход, или през задния вход, предвиден всъщност за доставки, но използван редовно като единствена практическа възможност да се поеме човешката маса, която се събираше зад магазина всеки четвъртък, когато в градчето се появяваше месо. Празното пространство зад магазина — правоъгълно, добре отъпкано парче земя, покрито лете с черен прах, а есен и зиме — с рядка кал, примесена със сгурия и въглищна пепел, се запълваше веднъж в седмицата от нещо, прилично на многоглава човешка хидра, лениво-недоволна, хищна и гладна. В течение на годините чакащите хора и магазинското управление бяха разработили, приложили и съответно опровергали множество тактики за взаимно надхитряне — от чакане на семейни начала, по няколко души от семейство, тъй като всеки можеше да купи не повече от два килограма месо, през правене на подробни (и безполезна) списъци с имена и номера, до заплахи за въвеждане на ред чрез студени душеве от пожарникарските маркучи. Хидрата се оказваше неизменно жилава и неукротима всеки път, напук на чиновническата изобретателност, напук на началническия гняв, напук дори на срама на хората, които я съставяха. Печеливша в края на краищата винаги се оказваше единствено тактиката на бързите крака и здравите лакти — и с течение на времето преспанци бяха се научили да преодоляват срама си, постепенно превръщайки пазаруването в своеобразен спорт, провеждан под единственото, старо, изпитано и справедливо правило, обобщено с думите „който изпревари — той ще натовари“. Гладът на хидрата не позволяваше нищо друго.

Мария се приближи колебливо и поучена от опита, затърси с очи нечие познато лице с надеждата да се избута малко по-напред. Шансовете за това бяха малки, номерът беше прекалено елементарен, но понякога хората го допускаха, особено ако ставаше дума за деца. Раз-

бира се, междувременно тя не приличаше съвсем на детенце, но да се опита си струваше.

Този път напразно. Тя въздъхна и се нареди отзад. Пред нея имаше само около тридесет души, повечето от тях циганки с шалвари, които те събуваха в движение, заменяйки ги като по магия със също толкова пъстри поли, предвидени специално за пазаруване. Жени с шалвари, разбира се, не се обслужваха в магазина.

Слава богу, есента приближаваше и жегата полека-лека започваше да отстъпва на нещо по-поносимо, пастелно, меко и мечтателно. Слънцето все още припичаше, но силата му беше започнала да се изчерпва, сега вече то не изгаряше, а по-скоро милваше и топлеше, не съвсем обичайно за тази страна, свикнала на контрасти без полутонове. Тълпата постепенно нарастваше, хората се приближаваха, оглеждаха се едни други недоверчиво, опитвайки се отрано да оценят шансовете си в предстоящата надпревара, подушваха се като кучета, изпълнени с недоверие и спортна злоба, стегнати, смълчани, подготвени. Напрежението постепенно нарастваше, малко по малко тълпата започваше да придобива собствена, независима от тази на участниците воля, подобно на огромно лениво чудовище, бавно пробуждащо се от сън.

— Четири без пет — обяви някой след дълго и мълчаливо чакане. Всички се стегнаха в очакване на предстоящия шурм. Някъде отпред две циганки се счепкаха и затупаха взаимно с тежките пазарски чанти. После се пипнаха за косите и започнаха да вият като вълчици, но точно когато всичко обещаваше да стане истински интересно, отпред се дочу глухото щракане на огромния катинар, който бай Иванчо портиерът отключваше, потраквайки с тежката връзка ключове. Тълпата настръхна и се вкамени. Решителният миг приближаваше.

— Отворено — обяви високо бай Иванчо и отскочи ловко настрана, освобождавайки пътя. Чудовището напрегна мускули и пристъпи напред.

Крилата на масивната дървена врата, ремонтирани и подсилвани десетки пъти, отхвъркнаха встрани като две глухарчета, подхванати от силен вятър. Изтрещя разбит прозорец, под краката на хората захрущя натрошено стъкло, но да се внимава беше невъзможно, всички бяха съсредоточили сетивата си в решаващия опит за промъкване напред, сега или никога. Мария внезапно установи, че обувките с ви-

соки токове са напълно неподходящи за това време и място, но вече беше късно. От всички страни я притискаше плътна стена от запотени, напрегнати човешки тела, бутачи с неистова решимост напред и само напред. Един от токовете ѝ попадна между железните пръчки на отходната шахта пред вратата, за миг тя се опита да спре, да го измъкне, но тълпата я понесе като пословичната перушинка, оставяйки зад себе си прегазената останка от модна дамска обувка. „Тридесет лева“, помисли си тя с отчаяние, „тридесет лева“, но в този момент нечия корава ръка я сграби отзад и започна да мачка задника ѝ немилостиво. Опита се да се обърне, да срази нахалния нападател с поглед, но това също се оказа невъзможно, междувременно се носеше като в сън по дългия коридор, водещ към залата с щандовете, зашеметена, обезсилена, почти лишена от каквито и да било чувства. Слава богу, двадесетте метра коридорно мъчение най-после намериха края си, тълпата я изплю настрана в залата омаломощена и полумъртва. Надпреварата продължи без нея, в свободен стил, всеки за себе си, в оставащите десет метра до заветния щанд за месо. Мария приседна на студения циментов под, зарови глава между колене и заплака.

Последните щастливци вече напускаха полесражението, притиснали до гърдите си заветните окървавени пакети, когато тя най-после се сети, че не е купила нищо. Мисълта я прониза като хладно тъничко острие, тя скочи уплашено и се втурна накуцвайки към щанда, но там, разбира се, не беше останало нищо. Неколцината некадърници, останали с празни ръце след щурма, се опитваха да изкарат яда си на бай Киньо касапина, но той, отдавна обръгнал на подобни сцени, не им обръщаше ни най-малко внимание и смучеше през окървавени пръсти заслужената след огромното напрежение цигарка. Мария посърна съвсем.

Тя се повлече назад към изхода, измъкна смачканата си обувка, огледа я критично. Токът беше счупен, но може би все още имаше шансове да се поправи. Захвърли обувките си в празната пазарска чанта, праметна я през рамо и се повлече към къщи по задните улици, където нямаше шанс да я срещне някой познат.

Беше съсредоточила цялото си внимание в опитите да избягва остри камъчета и стъкла по прашната уличка покрай реката. Сигурно затова не го чу.

— Марийо, Марийо!

Гласът прозвуча почти зад гърба ѝ, тя едва не изпищя от уплаха и инстинктивно посегна да се предпази. После го разпозна и така се ядоса, че за малко щеше да го запраска с чантата. Той различи беса в очите ѝ и предпазливо се отдръпна назад.

— Знаеш ли как ме уплаши, идиот такъв! Какво се промъкваш като някой...

Тя затърси думи, но в този момент срещна очите му, покорни, големи и влажни. Гневът ѝ внезапно отмина.

— Какво искаш? — попита тя малко по-приветливо и скришом се огледа да види дали има хора наблизко. Ако я видят да говори така, с циганин...

Беше забравила името му, но бездруго се чувстваше достатъчно неудобно. Слава богу, малката уличка беше празна и това я успокои донякъде. А и ресниците му клепаха така покорно...

— Кажй де, какво мълчиш като пън?

Вместо отговор той бръкна в чантата, която носеше, и мълчаливо ѝ подаде нещо, грижливо увито в амбалажна хартия. Мария ахна и се отдръпна назад.

— Какво е това?

— Месо. Сега го купих.

Тя едва успя да потисне отвращението си. Да яде месо, пипано от циганин! Представата ѝ се стори толкова отвратителна, че лицето ѝ неволно се изкриви.

— Говежди флейки. Съвсем пресни са — добави той. Лицето му видимо посивя.

— Не го искам — изстреля тя.

И после, след кратко колебание:

— Благодаря.

Измина около минута, изпълнена с мълчание. Момчето все още държеше пакета в ръцете си. От единия му ъгъл се процеждаше тънка розова струйка, която капеше безшумно в праха. Мария започна да

се притеснява все повече, но нещо отвътре не ѝ позволяваше да му обърне гръб просто така.

— Ти добре си се оправил. Даже не куцаш — каза тя по някое време.

— Юнак без рана не ходи — каза той. Лявото му око подскачаше нагоре-надолу.

— В болница лежа ли?

Той само изпръхтя, съвсем като кон. После приближи към нея. Тя се отдръпна назад, започна да се оглежда уплашено. Циганинът посегна към чантата ѝ. Мария едва не изпищя, опита да се брани, но той здраво хвана ръката ѝ, отдръпна я настрана и ловко пъкна пакета с месо в чантата. Разранената длан така я заболя, че тя неволно изпъшка. Той обърна дланта ѝ нагоре и започна да я разглежда внимателно.

— Това от какво е? — посочи раната.

— Не е твоя работа! — отрязва го Мария.

После изведнъж се засрами.

— От дамаджаните е. Дето нося вода с тях. Дръжката е счупена.

— Аха...

Пръстите му леко докоснаха рамото ѝ. Тя почувства, че настръхва.

— Не съм го пипал — каза той и отстъпи назад. — Месото. Само отвън, по хартията...

Сега пък изведнъж ѝ стана някак много горещо.

— Ама аз...

Нещо я загъделичка в носа, трябваше да подсмъркне силно, за да потисне неприятното усещане. Ръцете ѝ се чувстваха непоносимо тежки и някак тромави, захвърлени. Тя неволно започна да им търси място, бръкна в джоба на полата си, намери вътре смачканата банкнота и я протегна към него, оглеждайки се през рамо. Господи, дано само никой не ги види!

Той ѝ обърна гръб и потегли обратно. Тя понечи да го последва, да извика нещо подире му, но не посмя. От другата страна на реката има къщи, могат да я чуят...

* * *

— Другари, моля за пълно внимание! Имаме само около час, а след това ме чакат още три такива лекции. Ситуацията в страната не търпи никакво разпускане, имайте предвид!

Лекторът от София, млад човек с дискретно загатнато коремче и много хубава, грижливо сресана коса, внимателно подреди различните папки, които беше поставил на покритата с червено сукно маса. Заседателната зала на партийния дом в Тъмен беше претърпкана с активисти от окръга, въздухът висеше тежко, на парцали, но другарят от София не разреши да се отвори нито един прозорец. Залата се намираще на първия етаж в масивната сграда, през прозрачните завеси се виждаха минаващите отвън пешеходци.

— Няма да ви занимавам с конкретни факти, за това си има сводки, които получавате редовно — започна той. — След атентатите на гара Буново и в сладкарницата в Сливен бяха предприети всички възможни мерки за заздравяване на обстановката, но разбира се, понататъшни терористични актове не могат да бъдат напълно изключени. Врагът не спи, другари. Врагът не спи.

Той си наля чаша вода от стъклената гарафа и я изпи жадно, на големи глътки. После продължи:

— Както ви е известно, Турция води в момента изключително яростна антибългарска кампания, целта на която е да се представи на световната общественост една изопачена картина на това, което става у нас. Именно с това ще ви занимавам аз, другари, колегата след мен ще ви говори за конкретната работа и профилактиране на преименуваните лица с обществено признат български родов корен. Ситуацията е сложна и изисква изключително тънко разбиране на всички методи, използвани в идеологическата диверсия. На тяхната изобретателност ние трябва да противопоставим твърдост, устойчивост... — той ги изгледа преценяващо, леко примижал — ... и български инат.

В залата гръмна смях. Тук-там се дочуха предупредителни шъткания. Ангел побутна съседа си и му подшушна:

— Тоя май ще излезе добър. Предишният само общи приказки говореше.

Онзи кимна мълчаливо и си записа нещо в малко бележник. Ангел се отдръпна и се престори, че също си записва нещо. Лекторът продължи:

— Преди да стигна до принципните въпроси, другари, ето тук няколко факта, които ще ви покажат съвсем нагледно какви са плановете на турското правителство. Радиопропагандата от турска страна вече се излъчва 12 часа в денонощието, вместо 7, както беше досега. Турското разузнаване възприе нова тактика за усилено подготвяне на диверсионни и терористични актове в България. Другарите след мен ще ви говорят много по-подробно за терористическите актове, които непрекъснато се подготвят с помощта на противника. Но най-важното според нас, другари, е доктрината, която те разработват, за да подкрепят идеологически диверсионната си дейност, така наречената „Доктрина Йозал“. С две думи, другари: тук си имаме работа с една изключително агресивна, военно обоснована доктрина, чиято крайна цел е утвърждаването на турското влияние в териториите на бившата Османска империя. Според тази доктрина турската армия може да провежда военни операции в съседни страни, ако прецени, че интересите на Турция са застрашени.

Лекторът замълча. В залата също цареше мълчание.

— Не мислете, че преувеличавам, другари: ръководството на страната не изключва дори вариант, при който от страна на Турция ще бъде направен опит тук да бъде повторена войната в Кипър.

Някой в залата изпъшка тежко, после мълчанието отново увисна, закачено на гвоздей.

— До нас достигат сведения, че след успешното завършване на основната част от акциите по преименуването у много служители има умора, ниска активност. Има успокоение, поомекват мерките, някои другари дори започват да говорят за „по-умерено отношение“, за известно забавяне на процеса с цел да не се нажежава обстановката допълнително. За такива неща няма никакво място, другари! Разберете добре: необходимо е да премахнем и потиснем каквито и да било съмнения и колебания относно начина, по който се провежда преименуването. Само с изключителна решителност и твърдост можем да се противопоставим на агресивната турска политика. Допуснем ли дори най-беглите признаци на слабост, Турция няма да се поколебае да ни нападне. Поне в това отношение имаме достатъчно исторически опит. Или те — или ние. При нас среден път няма и не може да има.

— Не разбирам какво толкова им цепим басма! Трябвало по-внимателно, трябвало не знам си какво... Да си хващат всичките багажа и да тръгват за Турция, какво търсят тука? И на всички джамии — по две дъски на кръст отпред, да се знае кой кум, кой — сват. Изведнъж станаха много религиозни всичките, ще си счупят челата от метани. А после, като не ги вижда никой, си лапат свинско, та ушите им пращят. Нашите хора как се научиха да не ходят на църква, и тия ще се научат.

Ангел мълчаливо се присъедини към групата мъже, които пушеха в коридора. Другарят, който тъкмо говореше, дребен, но тежко скроен мъж с масивен врат и големи потни петна под мишниците, му изглеждаше смътно познат, но той не можеше да го разпознае в гръб.

— Винаги съм го казвал, казвам го и сега: турчин от друго освен от бой не разбира. Сложи му на врата по-здравичък чатал, инак рано или късно ще се опита да те ръгне в гръба. Ние в Братоево затова нямаме проблеми, защото нямаме и турци.

Едва сега Ангел се сети: ах, да, Първан Дичев, кметът на Братоево. Стар партизанин, за него се разправят легенди. Личен приятел на другаря Паладински. Един от малкото, които могат да си позволят да произнесат думата „турчин“ на обществено място.

— Абе, чувам, че другарят Живков лично настоявал да се направи всичко възможно за избягване на жертви — обади се несмело един от групата.

Първан Дичев повдигна очи и онзи замлъкна.

— Без жертви, а? — изсъска Първан. — А те като убиват жени и деца, ние какво да правим? А? Да седим и да гледаме ли? Правилно е казал Петко Славейков: това не е народ, а мърша.

— Аз не това исках да кажа...

Първан махна с ръка и захвърли в сандъчето с пясък недопушената си цигара.

— А после се чудим, че в тази страна се плодят само цигани и турци. Какво искаш от един народ, който не може да защити дори жените и децата си?

— Веднага извади ръката си оттам! Чуваш ли, безсрамник такъв!

Никола се сепна и побърза да извади ръка от плувките си. Опитваше се да не забравя — и как ли не, след многобройните плесници, но колчем мисълта му се запилееше нанякъде, ръката отново се оказваше там, съвсем от само себе си. Стефана побесняваше от яд всеки път, наказваше го жестоко, но ръката на момчето неизбежно се оказваше по-упорита от нея, напук на всички наказания.

— Поля ли цветята, както ти поръчах? Защо не излезеш навън да поиграеш като всички деца? Вкъщи, все вкъщи. Няма ли и ти най-после да излезеш навън, като другите?

Той изръмжа през рамо и се запъти лениво към тоалетната на двора. Устните му се движеха в беззвучни закани, множество изпълнени с жажда за мъст, горчиви, но невидими за всички освен него сапунени мехури, изпълващи пространството между него и майка му с трептяща, интензивна омраза. Затръшна зад себе си паянтовата дървена врата, увери се, че не е забравил резето и подръпна плувките си надолу — бавно, с предчувствана наслада, която дори острата миризма не можеше да му развали.

Онзи отдолу също започваше да се размърдва, също бавно, без бързане. Познаваха се добре, нямаха нужда от излишни жестове. Момчето го подхвана леко, подръпна го. Онзи отговори с едва доловимата вибрация на прецизен, добре познат музикален инструмент. Нямаше болка. Засега поне. По-късно и тя щеше да дойде — някои неща си имат цена, — но момчето беше ѝ свикнало, тя отдавна вече не го безпокоеше.

То затвори очи и започна да прехвърля във въображението си десетките образи, подредени старателно в мисловната му лавица точно за такива случаи. Светла, с очи на добра, породиста крава, и форми, перфектно подходящи към очите ѝ. „Ама не може ли и без това?“, опита се тя да протестира вяло, но момчето я познаваше добре и решително отхвърли престолената съпротива. „Не може, Светле, знаеш, че не може“. Тя се опита да закърши ръце. Ах, това кършене. Хайде, заплачи, миличка! Каж ми, че не искаш, съпротивявай се, драскай, викай! Умирам си за твоето викане! Хайде, хайде, хайде...

Нещо не се получаваше. Днес не. Виковете ѝ звучаха престорено, сълзите изглеждаха като нарисувани. Беше ползвал тази сцена толкова често, толкова често беше се наслаждавал на Светлиното сладно безсилие, толкова често беше я заставял да застине във всеотдайното вцепенение на млада свинка, покрита от миризлив, опитен шопар... Може би прекалено често. Във всеки случай образът изведнъж започна да губи яснотата си, пред вътрешното му око започваха да се въртят други, объркващи картини. Майка му. Галя, с гърди, напираси да пръснат сутиена. Гале, ела по-наблизо, моето момиче. Ела, ела, не се страхувай, батко нищо лошо няма да ти направи. Пак майка му. И-и-и, махай се, дърта краво, какво си зяпнала, сякаш не си виждала! Гале, чакай, къде побягна такава! Чакай, курво! Чуваш ли какво ти казвам!

Болката го прониза без предупреждение. Момчето изтръпна и леко намали интензивността на движението. Бум, бум, бум! Таранът блъска срещу стената на неговия затвор. Бум, бум, блъскай, миличък. Разбий всичко, разруши го, премажи го, направи го на прах, на пихтия! А мен направи жив! Направи ме жив, чуваш ли!

Не, отново нищо. Само болка, а болката без Светла и Галя не струва пет пари. Ха, сега към нея се присъединяват досадата и раздразнението, две други стари познати. Ръката му вече държи не прецизен музикален инструмент, а парче горещо желязо, което пари, до рев... Стига, стига толкова. Сти-и-и-га!

Момчето бавно отвори очи, огледа се като след сън. Старата кирпичена тоалетна, построена от някой дядо, олющена, килната на една страна, държаща се на крака като по чудо. То едва сдържа желанието да ритне с все сила паянтовата стена, да пробие дупка в нея. Гадна, паянтова, прогнила кенефска стена. Стената на неговия затвор.

Вниманието му изведнъж беше привлечено от тъничко сърдито жужене, идещо от ъгъла зад гърба му. Никола се обърна бавно, внимавайки да не стъпи в малката уринена локвичка, която винаги се събираше на пода пред тоалетната дупка. Жуженето идеше откъм една от паяжините, висящи на прашни гроздове от пода до тавана на тоалетната. Той се приближи и започна да гледа унесено.

В паяжината беше се хванала муха — блестяща, закръглена, с тънко кръстче и огромни сладни очи, изпълнени със смъртен ужас. Паякът, космат и сръчен майстор-месар, танцуваше около нея с лов-

ки и красиви движения, подръпваше тук-там тънките струни на огромния си инструмент, оплитайки красавицата в нежното було на непреклонната си гладна воля. Мухата се правеше, че се съпротивява, но за опитните очи на момчето престореността на съпротивата ѝ беше повече от очевидна, тя само се кипреше, за да си вдигне цената. Красиво, сладко, опияняващо...

Прихвани я, погали я, целуни я, удуши я... Инструментът в ръката на момчето изведнъж се пробуди и зазвъня бодро, изпълнен с нова воля и страст. Да, да, точно така! Радост, ти, дете от рая, ти, божествен, ясен плам! Ний пристъпяме в омая, о, Богиньо в твоя храм...

Сега момчето затанцува само, понесено от вихъра, отприщен в собственото му въображение.

Тялото му се заклати ритмично. Всичко около него изчезна. Изчезна и всичко вътре в него — болка, обида, жажда... Единственото, което остана, беше неистово красивият танц, който паякът и мухата изпълняваха пред очите му. И в който то самото участваше. Пленителен. Сладен. Вечен.

Танцът... танцът... танцът...

Радост... радост... радост...

О, Богиньо... о, Богиньо... о, Богиньо...

Взривът беше още по-неистово красив от самия танц. За част от секундата момчето полетя, превъртя се някъде далеч над хоризонта и започна да се спуска бавно надолу.

Бавно, много бавно.

Най-после се спусна достатъчно ниско, за да може да си позволи отново да отвори очи.

Погледна надолу.

И замря.

Шепата му беше пълна с кръв.

* * *

— Касае се за частична фимоза — каза доктор Марчев, шефът на хирургията. — От хирургическа гледна точка това е дреболия, обикновено ние отстраняваме такива неща за броени минути. Абсолютна дреболия, никаква причина за каквото и да е безпокойство, уверявам

ви. Все пак ще трябва да го оставим в отделението за ден или два. Зарастването трябва да се наблюдава, за да не се получи ново срастване на препуциума и гланса. Такива неща са рядкост, но все пак...

Стефана трябваше да полага истински усилия, за да надвие неудобството си. По-късно, къщи, щеше отново да си поговори с хлапакка. Но тук нямаше как, поне засега.

— Ще има ли някакви последствия? За неговото... бъдеще, искам да кажа.

— Имате пред вид затруднения? Напротив, последиците са само положителни. Отделянето на препуциума обикновено става от само себе си, но в отделни случаи, както при сина ви, то трябва да бъде... а-а-а, подпомогнато.

— Нямам предвид това — прекъсна го тя малко нервно. — Искам да кажа, как ще реагира обществеността, хората, общественото мнение? Надявам се, разбирате, че освен чисто медицинско, една такава операция има и по-друго, бих казала, много по-важно значение. Не искам да звуча патетично, но на обикновен език това, за което говорим тук с вас, се нарича „обрязване“, нали?

Докторът почти зяпна. Сне очилата си, извади бяла кърпичка и започна да ги трие съсредоточено. Дългите му фини пръсти се движеха като на операция, сръчно и уверено, макар че очите му не вземаха участие в процедурата. Това продължи дълго, доста дълго време.

— Не мисля, че това е особено важно — каза той най-после. — В края на краищата не живеем в деветнадесети век. Аз... не бих гледал на нещата... толкова драстично. А и по принцип не виждам причини за някакво особено безпокойство.

— Вижте, докторе — започна Стефана тихо, с едва сдържан гняв. — Навън в коридора чух две сестри да се смеят. Едната от тях каза... — тя прочисти гърлото си и повтори, толкова отчетливо, колкото можеше — „синът на съдията си скъсал пишката от дърпане и сега ще го обрязват“. Това бяха точните ѝ думи, аз не преувеличавам. За вас това може и да не означава нищо, но за мен... и моето семейство, такива коментари са абсолютно недопустими. Абсолютно!

Докторът се поначумери, за да прикрие напирещата отдолу усмивка.

— Разбирам — каза той след кратко мълчание. — Знаете ли, в моята професия хората развиват един вид... как да го нарека? Нещо като дебелокожие, което отстрани може да изглежда и като цинизъм. Но всъщност това е само средство за справяне с ежедневния стрес. Уверявам ви...

— Това не ме интересува! — изсъска Стефана, неспособна да се сдържа повече. — Това не ме интересува ни най-малко! Забравяте с кого си имате работа, доктор Марчев! Изглежда ще трябва да бъда малко по-ясна, след като не искате да ме разберете. Ако... — тя отново прочисти гърлото си — ... ако не успеете да наложите контрол над езиците на вашите подчинени... Да продължавам ли, или вече ме разбирате достатъчно добре?

— Няма нужда — отвърна докторът сухо. Пръстите му изведнъж бяха получили собствена воля и сега нервно танцуваха по повърхността на бюрото. — Ще видя... ще видя какво мога да направя.

— Макар че здравето на момчето все пак ми се струва по-важно — прибави той, не успявайки да се сдържи.

— Запазете това мнение за себе си — отвърна Стефана, докато ставаше от стола.

Ако погледите можеха да убиват...

* * *

Ранко седеше пред входа на горската си колиба, на слънце. Есента вече преваляше. Нощите започваха да застудяват, скоро щеше да му се наложи отново да заживее в порутената стара къща в Преспан, която му служеше за убежище през зимата. Мястото му беше неприятно, както и повечето други места в близост до хора. Хлапетата сигурно отново щяха да го замерят с камъни, гражданките да го заобикалят отдалеч, а Танас Францията, милиционерът — да го хока мързеливо по липса на друга работа. Но друг начин нямаше. Бай Ранко беше свикнал с човешката злоба, както куче свиква с бълхи, успявайки дори да не я забелязва през по-голямата част от времето. Пък и животът през лятото беше толкова хубав тук, в горското му убежище...

Старецът се изправи, не за годините си пъргаво, и се запъти към малкия навес до колибата, който му служеше като работилница. Го-

леми снопове от върбови пръчки, подредени по дебелина, дължина и цвят, стояха подпрени до стената. В различни съдове, до грубо скования плот, който той използваше като работна маса, бяха нарисувани пръчките, вече готови за плетене. Бай Ранко кошничарят. Веднъж някой дори беше го нарекъл „майстор“, но това беше преди толкова много години, че той вече не можеше да си спомни кога точно. Пък и не го вълнуваше особено.

Взе от масата ръчно приготвения инструмент за белене, приседна на трикракото столче и започна сръчно да бели пръчките, които му бяха нужни за днес. Работата му вървеше спорно, както винаги, беше му леко и приятно, той дори започна да си подсвирква. Но не за дълго. Зад гърба му, в началото на просеката, изведнъж се чу пукот на настъпена съчка, старецът подскочи и се присви, сякаш някой го беше ударил. Обърна се бавно, без бързане. Друг освен Манол горския няма да е, инак никой не идва тук в пущинака.

Когато разпозна циганчето, лицето му се поотпусна, но не много. Тук, на неговото място, никой няма работа.

— Какво търсиш тука бе, мангал? Аз за крадене нищо нямам.

Хлапето спря като заковано, изгледа го с дълъг и тежък поглед, но не каза нищо. Само дръпна яко от цигарата си и презрително издуха дима по посока към стареца. Бай Ранко се намръщи отново. Нямаше нищо против циганите, но цигарите мразеше.

— Хай бягай оттук, че имам работа — каза той беззлобно, но твърдо.

— Аз затова идвам — отвърна оня и внимателно изгаси фасата върху петата на гюменката си. После понечи да го хвърли, но забеляза гневния поглед на стареца, сви рамене и го пъкна в джоба си. — Искам да ме научиш на твоя занаят.

Старецът не успя да скрие удивлението си. Положи белачката обратно на масата, изтри ръце в панталоните и затърка замислено брадата си.

— Ти на училище ходиш ли? — попита той по едно време.

— Чат-пат — отвърна циганчето. — Когато нямам работа.

— Аха. А да се катериш можеш ли?

— Уха. Като котка — забели зъби малкият.

— Тъй, тъй... Хайде сега хващай пътя обратно и ми се махай от очите.

Хлапето се облеци.

— Ама защо, бе? Нали уж...

— Няма уж! Сега е време за училище, по-рано трябваше да дойдеш. Аз ядове не ща да бера заради тебе.

— Какви ядове бе, човек? Никой не знае, че съм тук.

— Хе, ти да не мислиш, че кошничарство се учи за ден-два? Зима иде, трябва да се спущам в града, а там всички ще видят, че се въртиш около мен. Бай ти Ранко не е вчерашен, манго. Хайде, дуфта!

Хлапето смръщи вежди, съвсем като възрастен, после седна по турски на земята, кръстоса ръце на гърди и отсече:

— Аз оттука не мърдам!

— Абе ти!

Бай Ранко взе една от тънките върбови пръчици и заплашително изплющя във въздуха. Цигането бръкна в джоба си, извади бръснача и започна съсредоточено да си реже ноктите. Ранко замръзна по средата на замаха си.

— Ти какво, бе, ще ме колиш ли?

— Ако се наложи — отвърна нехайно хлапакът и продължи да реже ноктите си. — Ти с циганин работа имал ли си?

— Бре! — изпъшка старецът. — Откъде ми се довя на главата, беля такава!

— От Преспан — отвърна оня все така нехайно. — Хайде сега, решавай по-бързо, че време няма. Пък ако ме вземеш на занаят, аз ще ти работя безплатно. Дърва мога да цепя, огън да паля, каквото дойде. Докато се науча на твоята работа. Пък после ще видим. Хайде, казвай. Пладне стана.

— Бре, бре, бре — затюхка се Ранко. — Докарах си беля на главата.

Изпсува тихичко, потюхка се още малко, после се почеса по тила, побутвайки назад каскета.

— Хайде, вземай котела и бягай да донесеш вода от потока. И да не я мътиш, ей! Инак пръчките си развалят цвета.

Хлапето скокна и грабна тежкия котел като перушинка. Жилавите му, все още малки ръце бяха удивително силни и сръчни.

— Така те искам, дядка! Ще се разберем ние с тебе, знам аз!

Тридесет чифта празни очи. Очите на деца, отегчени до смърт. Отегчени и живеещи в мълчаливо очакване, като всички останали. Първо — краят на часа. После — краят на учебния ден, с няколко паузи за скришно пушене в парка. А след това... След това ще видим. Само идиотите се опитват да мислят чак толкова напред.

Марион потисна раздражението си и се усмихна — напук на мембраната от равнодушни погледи, от която усмивката ѝ отскочи като камъче, захвърлено срещу Великата китайска стена. Понякога наистина трябваше да се преборва със себе си, за да не се разхленчи като детенце: „Моля ви, моля ви, моля ви, само ми кажете какво ви интересува! Каквото и да е, няма значение, само веднъж да го чуя! Само веднъж, моля ви!“

Тя се улови, че отново мисли на немски, и отхвърли детинщините назад. Пред очите ѝ се появи баща ѝ, сдържан, но неотстъпчив, както винаги. „Всичко, което е необходимо, е просто да поискаш нещата много силно. Триумф на волята, не забравяй това! Целият живот е само триумф на желанието и волята!“

„Ела тук, пък да видим тогава какво ще остане от твоя триумф“ — помисли си тя, после тръсна глава и погледна в очите на стената.

— Sind alle da? Können wir anfangen?

Дежурният, Иван или Димитър, или Марин — лицето му не ѝ говореше нищо, я погледна безпомощно. Вероятно би я разбрал по-лесно, ако беше го попитала на китайски.

— Всички тук ли са? Ще може ли да започнем?

Хлапетата я разглеждаха с лениво превъзходство. Всеки път, когато я принудеха да заговори на български, тя се чувстваше напълно безпомощна — и малките изчадия усещаха това с непогрешимия инстинкт на хищни пилета, подушили кръв. Единственото, което ги впечатляваше, беше директната заплаха или демонстрация на сила. Но това удоволствие тя няма да им достави, разбира се. Мълчаливо пое дневника и започна процедурата на проверката, която ненавиждаше от дъното на душата си.

Име — отговор. Име — отговор. Име — отговор.

Иван, или Светла, или Петър, последвани от монотонното „тук“, прекъсвано понякога от „няма го“ или „болен“. Zum Teufel noch mal, кой е измислил тази непоносимо глупава институция, задължителното образование?

— Звездомира?

Мълчание.

Ах, да. Това е една от ония, които колегите ѝ наричат „новите“. Всички знаят какво означава това, само на нея ѝ бяха нужни дни, за да разбере в края на краищата, че „новите“ е съкратено от „новите българи“, или, казано на по-разбираем език, бившите турци. Турците, които изведнъж са престанали да бъдат турци и за които директорът в специален инструктаж за „колежката от Германия“ обясни, че само след година-две ще забравят, че някога са били турци. Година-две, най-много три — и са готови. По рецепта.

Само че момичето насреща ѝ мълчи. Марион знае защо, знаят го и децата наоколо, но всички се преструват, че не забелязват нищо. Година-две, най-много три — и ще си каже името.

— Звездомира? — повтори тя, този път по-настойчиво.

— Ich heiÙe nicht Zvezdomira¹.

Марион беше толкова изненадана, че родният език изведнъж ѝ прозвуча някак чуждо, неразбираемо.

— Nein? Wie heiÙt du denn?

— Mein Name ist Zeynep.

— Ja? Hier steht's aber anders geschrieben. Komm, schau selbst nach, wenn du mir nicht glauben willst.

— Was dort steht, ist eine Lüge!

„Meine Güte! Die traut sich aber was!²“, помисли си Марион, отчаяно опитвайки да намери изход от ситуацията. „Грозна, фалшива игра! Защо приемам да участвам?“

¹ Аз не се казвам Звездомира.

² Не? А как се казваш тогава?

Името ми е Зейнеп.

Така ли? Но тук е написано друго. Ела, погледни сама ако не искаш да ми повярваш.

Каквото е написано там, е лъжа!

Ох, ама тя наистина си позволява ...

— Wo hast du so gut Deutsch gelernt? Und warum hast du bisher kein Wort gesprochen? Ich wusste gar nicht, dass mich jemand hier versteht.¹

„Was soll ich nur tun? Wie soll ich ihr erklären, dass es nicht meine Schuld ist, dieses ganze grässliche Spiel mit den Namen?“²

Някъде от последната редица се вдигна една ръка, доста неуверено.

— Кажи, Никола.

— Звездомира има брат, в Берлин...

— Ах, да? Ами аз също съм от Берлин.

— Der ist aber in Westberlin — обади се отново Звездомира. Или Зейнеп. Или както там ѝ е името.

Марион я изглежда безпомощно. Хлапенце, престани! Престани, моля те!

— Добре, разбирам. Седни си, Никола.

— Na ja — обърна се тя отново към туркинчето. — Wenn du so viel darauf bestehst... dann kann es auch Zeynep sein.³

„Грешка! Грешка! Грешка!“, замига в съзнанието ѝ тревожна червена лампичка, но беше вече късно. Хлапетото я гледаше с невярващи, изпълнени с удивление очи.

— Наистина ли? — попита Звездомира-Зейнеп с променен глас, на български.

— Наистина — отвърна Марион, придавайки си бодър вид, докато в главата ѝ блъскаше отчаяното „Каква я свърших? Каква я свърших сега?“

Сега учениците я разглеждаха с внезапен интерес, но Марион вече нямаше сили да се зарадва. „Това няма да остане без последици. Това със сигурност няма да остане без последици.“

* * *

¹ Къде си научила така добре немски език? И защо досега не казваше нито дума? Аз дори не знаех, че някой тук ме разбира.

² Какво да правя сега? Как да ѝ обясня, че не е моя вината, цялата тази грозна игра с имената?

³ Слушай, ако толкова настояваш, аз наистина бих могла да те наричам Зейнеп.

Цепениците в камината пропукваха от време на време, произвеждайки малки фойерверки от искри, които се отразяваха многократно в стъклените очи на окачените по всички стени ловни трофеи — глави на елени, сърни, глигани и дори един див африкански бивол, който бай Денчо беше донесъл от поредното сафари, преди няколко месеца. Мъжете от ловната дружинка, поразпуснали след дългия уморителен ден, в който старият ловджия за кой ли път беше им показал, че все още може да се мери с всеки от тях, когато става дума за издръжливост, сега подпийваха умерено, стараяйки се да внимават — всички знаеха, че бай Денчо не обича глупости. Ловната хижа, не най-голямата, но затова пък най-луксозната в целия окръг, беше подготвяна в продължение на дни и сега блестеше като нова, специално за посещението на високия гост. Бай Денчо, самият той твърде зает, за да обръща внимание на неща като лукс и удобство, беше известен с дребнавостта си, когато ставаше дума за ред, чистота и дисциплина. Човек от старата школа, принципен.

— Маноле, хайде бе, какво става с тоя кебап? Да беше булка, да я друсаш толкова време, ами то кебап. Какво толкова му се кумиш?

Мъжете се разсмяха сдържано, но само след като всеки от тях скришом се беше убедил, че бай Денчо не е смръщил вежди. Само Главочът си позволява такива шегички в присъствието на стария функционер. Бай Денчо лично му беше закачил златната геройска значка едно време, когато Главочът беше станал световен шампион по свободна борба — и оттогава насам изпитваше особена слабост към него. Главочът го знаеше добре, пък и инстинктът рядко му изневеряваше, той винаги успяваше някак да не прекрочва неписаните граници, които деляха всички, включително и него, от другаря Паладински. А това, както и непресторената му омраза към всичко турско бяха сигурни козове в ухажорската игра със стария активист, която всеки друг освен него би сметнал за самоубийствена. Главочът беше всичко друго, но не и глупак.

— Идва, идва — обади се откъм кухнята Манол, хижарят. — Още малко да поври, че инак ще е много серт. Аз знам как се готви диво прасе, ти не ме препирай. Това не ти е като да си купиш свинско от бакалията.

Главочът обърна ракията си и тропна чашката върху масата. Изправи се, протегна се лениво.

— Аз ще нагледам кученцата — каза той от прага. — Нещо неспокойни ми се виждат.

Не беше изминала и минута, когато масивната дъбова врата се отвори с трясък и той влетя обратно, притискайки към гърдите си отпуснатото тяло на едно от кучетата — едър сив драгхар на име Фреди, един от неговите любимци.

— Кой му е дал да яде заешки кокали? Казвайте веднага, че чудо ще направя!

В стаята се възцари оловно мълчание, дори и бай Денчо замръзна при вида на толкова много неподправен бяс.

— Какво му е на кучето, бе, не е ли добре? — обади се някой изотзад.

— Не е добре ли, не е добре ли? — Главочът крещеше като побеснял, изглеждаше така, като че всеки момент ще избухне в сълзи. — Бе вие толкова ли не знаете, че куче дребни кости не яде! Ей, гледайте какво сте направили! Умря Фреди, умря! Такова куче! Такова куче! Той беше по-умен от човек, моят Фреди. Какво ще правя сега без него, а? Какво ще правя?

Гласът му изведнъж се пресече, той се врътна обратно и излетя навън, също толкова вихрено, колкото се беше появил. Мъжете се огледаха гузно, с един и същи въпрос в очите. Никой обаче не посмя да се обади. Думата принадлежеше на бай Денчо, разбира се.

— Хайде, стига сте се усуквали като невести — наруши най-последното мълчанието старият ловджия. — Кой беше?

Отговорът, разбира се, беше известен на всички. Познаваха се от години, всички бяха ловджии с опит — всички освен младока от София, който бай Денчо беше довел със себе си.

— Е, чак пък толкова рев заради едно куче — обади се онзи предпазливо, но и нахакано. Явно не беше от хората, свикнали да им се карат. — Утре ще поръчам да му изпратят две нови.

Столтът изпод бай Денчо изскърца смразяващо, но инак не последва видима реакция. Мъжете продължаваха да мълчат, изчаквайки бурята. Тя обаче нещо не се появяваше въпреки ясно изписания гняв по челото на шефа. Младокът от София избягваше погледа му, също като

всички останали, но инак си седеше най-спокойно на стола, потънал в небрежно и спокойно съзнание за собствената си недосегаемост. Вечерята във всеки случай вече беше провалена — това беше ясно за всички.

— Маноле, давай кебапа! — провикна се бай Денчо и съвсем непривично гаврътна голяма чаша ракия. Обикновено избягваше да пие, за него алкохолът беше едно от нещата, които си позволяваха само слабците.

Мъжете се изгледаха многозначително, с недобро предчувствие. Бурята нямаше да им се размине, познаваха бай Денчо прекалено добре, за да се надяват на такова чудо. Кого ли щеше да застигне тоя път? И кога? Колкото повече се отлагаше началото ѝ, толкова по-заплашителна и опасна ставаше тя, при това в един напълно директен, съвсем непреносен смисъл. Всеки от тях беше в състояние да реши съдбата на десетки, дори стотици хора само с една дума, подпис или понякога дори само с поглед. Но тази власт също си имаше цена — и в моменти като тоя те мъчително осъзнаваха собствената си уязвимост, толкова по-мъчителна и нетърпима след почти богоравното владичество, на което се радваха през останалото време.

— Братоев — обади се по едно време бай Денчо толкова тихо, че тракането на чините почти заглуши гласа му.

— Заповядайте, другарю Паладински! — обади се Ангел чинно, с глас, смразен от ужас и очакване на неизбежното. Останалите се огледаха с видимо облекчение. Жертвата беше вече избрана, сега те можеха да си отдъхнат.

— Докъде стигна разследването на терористките нападения?

Долу под масата Ангел застъпи с пета палеца на левия си крак и натисна с всичка сила, докато дребните кости започнаха да пукат. Болката му помогна да обуздае треперенето, което инак със сигурност щеше да се прокрадне в гласа му. Той се огледа крадешком, опитвайки се да прецени дали може да разчита на някаква подкрепа. Всички в тази стая знаеха докъде е стигнало следствието, всички получаваха сводките, които неговата служба разпространяваше ежедневно, а понякога и ежечасно. „Копелета, всичките са пъзливи копелета“, помисли си в пристъп на злобна ярост. „И Богомил също, ако и всеки ден да го вадя от калта“. Той потърси контакт с погледа на съдията,

но онзи беше забил очи в чинията, сякаш там го очакваше някакво откровение. „И той е копеле, като всички останали“.

— Ама другарю Паладински, нали другарите от Сливен... — опита се той да отложи неизбежното с поне няколко мига. Грешка, разбира се. Но пък какво ли не е грешка в една такава ситуация?

— Другарите от Сливен, а? А вие какво правите тук, да не би в нашия край да са свършили турците? — избухна бай Денчо като нарицателната бомба, забравена години наред в някой пращен ъгъл, но все още толкова смъртоносна, колкото и в деня на производството си. — Все напредвате, идиоти с идиоти, а от терористите и следа няма! Ден след ден само глупости чета, толкова и толкова свидетели разпитани, толкова и толкова следи проверени, план изпълнявате, бройки гоните, ама работа свършена — никаква! Надувате балони, биете се в гърдите — това ви е всичката работа! Щото няма кой да ви стегне, няма кой да тропне по масата! Какво си мислите вие там, а? Какво си мислите?

Ангел се поприсви, опитвайки се поеме яростната вълна, но скоро се отказа. Със или без съпротива, резултатът вероятно щеше да бъде един и същ. Гневните изблици на бай Денчо бяха пословични, за тях се шушукаше по коридори и канцеларии, възрастни мъже побледняваха при споменаването им. Десетки хора бяха губили работа, положение и кариера след такива бури, без да получат ни най-малък шанс да се оправдаят или дори да кажат нещо в собствена защита. Говореше се, че в по-ранни времена други хора са губили и повече. Слава богу, за ония времена се знаеше малко.

Междувременно старият функционер беше започнал да заеква, което — това знаеха всички — беше лош признак. Ангел се отпусна и примири, сега вече наистина нищо не можеше да го спаси.

И точно когато той вяло очакваше последния, заключителния удар, отвън се дочу ръмженето на мощен мотор, през стаята прелетя светлината на автомобилни фарове, кучетата се разляха яростно, после набързо утихнаха, усмирени от нечий властен и ласкав глас. Не след дълго вратата се отвори с размах, на прага се появи ниска, но здрава фигура, облечена в огромен кожух. Бай Денчо, прекъснат точно в апогея на фойерверка си, спря за момент и погледна към новодошлия с убийствен поглед, сякаш се опитваше да го избута навън

с просто усилие на волята. Онзи обаче пристъпи навътре, без да се смущава ни най-малко, захвърли небрежно кожуха и измервайки бай Денчо с преценяващ поглед, подхвърли:

— Наборе, какво става тук, бе? Гласът ти се чува чак през два баира. Ядосват ли те младоците? Ще те ядосват, разбира се, нали затова са младоци. Я отпусни малко, че ще вземеш да си докараш някой инфаркт. Отпусни, отпусни малко, слушай какво ти говоря. Ей, Главоч, стига си вил като някой вълк, кучето си няма да върнеш, ако ще да се скъсаш. Ела, ела тука и подавай ръка за сдобряване. Ха така. Манол, я слез долу и потърси някоя по-прашна бутилка, от ония, дето ги пазиш за специални случаи. И мисли му, ако се стиснеш, ей! Искам истинско старо вино, не някой боклук. Момче, ти нали си Братоев от Преспан, я слез с него да му помогнеш, че нещо му нямам вяра на тоя дърт мошеник. Тъй. Ха сега разпуснете всички малко, че главата ми е бръмнала от ядове, не ща и тук такива работи.

Всеобщата въздишка прозвуча в тишината почти като благодарствен молебен. Като по заповед на всевишния, съдбата или каквото там управляваше тоя объркан свят точно навреме беше се появил единственият човек, който можеше да успокои и обуздае бай Денчо Паладински — неговият стар боен другар, човекът, за когото всички знаеха, че на два пъти е спасявал живота му — бай Първан Дичев.

* * *

— Остаряваме, наборе. Шега няма, остаряваме.

Бай Първан избра един по-голям пън и го хвърли в камината, където огънят вече догаряше. Денчо Паладински го изгледа накриво — не обичаше ненужни разхищения, а този пън със сигурност щеше да свърши по-добра работа утре, след лова. Нощта отдавна беше превалила, всички останали бяха се прибрали по стаите си и дори Манол похъркваше откъм кухнята, заспал на стола след уморителната вечер. Само двамата стари мъже все още се бореха със съня, потънали в намусено мълчание.

— Не ме гледай така, знам какво си мислиш — усмихна се криво Първан Дичев, прочел мислите на стария си приятел. — Отдавна исках да поговоря с теб, наборе, не сме си говорили като хора от години

насам. Някой ден тъй и ще си умрем като коне от едната работа, без крак да сме подвили.

Бай Денчо ядно изскубна кичур косми от носа си и ги хвърли в огъня. Види се, още не му беше минало.

— Какво, още ли те е яд на момчето? — каза Първан. — Познавах баща му, добър другар беше. Корав, от нашето време, не като тия боклуци, дето растат днеска, да се пита човек какво ще остане от цялата ни работа.

— Баща му, баща му! — избухна Денчо Паладински. — Накъдето се обърна, все това чувам. На тоя баща му, на оня баща му. Ние едно време като тръгнахме по балкана, бащите си ли питахме бе, Първане? Или чакахме те да ни спасяват, като стане горещо? Ей затова сме на тоя хал днеска, защото България се напълни с бащини синчета, дето само на хляба мекото знаят, нафукани мързеливи дрисльовци, на две магарета сламата не могат да разделят, ама опитай се само да кажеш нещо! Тозчас скачат насреща ти десет татковци, все стари другари, все хора от нашето време. Сакън, не пипайте момчето! Ето, и тоя готованец, дето го водя със себе си — и той от тия синчета. Взех го да видя колко пари струва, ама не ме питай колко пъти вече съжалявам. Каквото пипне, всичко ще счупи, като вземе пушката, все гледам да съм зад него, че инак като нищо ще ме гръмне, само от едната глупост и нескопосаност. Все бях виждал некадърност, ама това неговото всичко надминава, ей! И тоя човек — тоя, Първане, не някой друг, го готвят за член на ЦК, ти можеш ли да си представиш? Всички знаят, че той за нищо не става, всички! И всички си мълчат — че и аз заедно с тях. Какво ти остаряване бе, Първане, ние сме си вече готови отишли, държим се така от единия инат, гледаме да не ни отнесе следващата вихрушка, ама инак вече и за сол не ставаме, такава ни е всичката работа!

— Ей, наборе, посмали малко, бе! — Първан едва не беше зяпнал от удивление. — Какво си свил така платната, не те познавам такъв, какво става, да не би нещо тежко да се е случило? Това с турците ли те притеснява, какво става?

— Турците, турците! Какво ме е еня мен за турците? Нашите турци са народ мирен, страхлив — и те като нас същите. Ще се посърдят, помърморят — и ще им мине. А тия диванета дето са тръгнали да се

правят на бабаити, утре ще ги изловим като пилци и ще им избием зъбите, те няма къде да избягат!

— Знам бе, знам, аз не за това. Мисълта ми беше да не те притеснява нещо реакцията на Турция. Щото нашите са кротки, спор няма, ама ония там долу са други, див башибозук е това, като едно време. Ако рекат да се надигнат, с една плюнка ще ни удавят, петдесет милиона ли са, колко са, не е шега работа!

— Ще се надигнат, дренки! Ти не слушай глупостите, дето ги разправяме на актива, те са само за да ги поуплашим малко, че нашите хора с друго освен със страх не можеш да ги мотивираш. Ти да не мислиш, че тия работи турците сами ги решават? Ние не сме Кипър, зад нас стои Русия, кой ще им позволи да ни нападнат? Те ако рекат да вършат някоя глупост, първо американците ще им опънат два шамара, задето се мъчат да подпалят къщата. Отделно пък дядо Иван, за него хич да не приказваме. Турция може само да скърца със зъби и да ни псува, друго нищо не ѝ остава. И да си посреща гостите, дето ѝ ги изпращаме. Ти нали знаеш колко народ започва да се изселва натам?

— Знам, знам, нали и аз мога да чета? Да се изселват всичките, на добър им час, че и вода ще им лиснем за из път. За това няма какво да приказваме, ами я вземи та изплюй камъчето. Какво става, какво те притеснява толкова?

Денчо Паладински се пресегна и отново наля ракия, погледна приятеля си през размътеното стъкло и я гаврътна наведнъж, със замах.

— Наборе, умната, това не ти е водка, така с големи чаши не се пие, аз ли да те уча?

— Слушай, слушай Първане, какво ще ти разправям — прекъсна го нетърпеливо Паладински. — Слушай и се диви какви времена настават, да видим дали ти можеш да разбереш нещо. Щото аз вече нищо не разбирам. Нищо, нищичко, ако бях набожен, щях да започна да се кръстя, ако щеш вярвай! Слушай сега: по София се появиха тия дни едни нови диванета, от нашите, не са турци, ама те и от турците по-лоши. Къде ти — в сравнение с тях турците са песничка, направо да си отхапеш. Викат им „зелени“, щото се правят, че са загрижени нещо за природата, за зеленото значи, но цялата работа е ясна като бял ден. Тия са си чиста проба саботьори и диверсанти, тръгнаха по

София и страната да събират подписи за повече свобода и демокрация, ти такава нещо можеш ли да си представиш? Демокрация, а? Ще им дам аз една демокрация, та да се чудят откъде им е дошло! Като не им харесва, да хващат балкана, като нас едно време! Ама стиска ли им?

— Хубаво, хубаво, и аз вече чух за тях. Хлапешка работа, такива остри дупета винаги е имало и винаги ще има. Не разбирам какво толкова има да се приказва. На всекиго по два шамара, на главатарите по три — и готово. Нали сам казваш, че сме народ мирен и страхлив!

— Хе, да беше толкова лесно. Опитах се аз да поговоря с другарите, да разбере кой какво мисли, опитвам вятъра, нали разбираш? Не е ли време вече да ги прибираме, народ мирен, мирен, ама не може да ги оставяме да му мътят главата до безкрайност, все някога трябва да покажем кой тука командва. И какво, мислиш, ми отговарят?

Бай Денчо изчака малко, за да подсили ефекта от думите си, после изръси ядно, почти заеквайки:

— Не можело, защото нямало да направи добро впечатление в Москва. В Москва, Първане, в Москва! Твоята глава може ли да побере такава нещо? Кажи, Първане, ама честно, щото моята не може. Въртя, суча, умувам колкото мога, но такава нещо не мога да разбира. Ей това е, което ме тормози, Първане, а не турци или цигани, ако ще да се плодят като въшки. С тях ще се оправим лесно, но ако братята ни изоставят, Първане... Ако братята ни изоставят — ей тогава нашето време вече наистина е свършено. Ако това е, което иде, то по-добре да изквакаме като жаби и да умираме, докато е време.

Първан мълчеше.

— Какво, нищо ли няма да кажеш? — изглежда го сърдито бай Денчо. — Или ще ми кажеш, че съм страхливец?

Първан изпръхтя като кон, после на свой ред обърна голяма чаша ракия.

— Спокойно, наборе, ние като живеем в провинцията, пак не ги ядем доматиите с колчетата. И ние чуваме това-онова, и ние се мъчим да разберем каквото можем. Аз самият, къде седна, къде стана, все за това мисля, накъде отиваме, какво ще излезе от цялата работа, на сериозно ли е всичко това, или си прави братушката някакви тънки сметки... Русия е това, Денчо, сила е. Не е като нас — една плюнка

държавичка, да я духнеш, ще падне. Аз все на това се надявам — че братушката прави някакви нови планове, дето са толкова тънки, че и цял свят да се събере, пак няма да ги разчепка. Дали се мъчи да накара американците да махнат ракетите, пък после да ги удари както си знае, или е нещо друго, още по-тънко — това не е моя работа. Ние сме комунисти, Денчо, войници на партията. А това значи — ако ще от небето и камъни да ваят, ние пак ще си седим на местата и няма да мърдаме. Ей това е за мен комунистът — едно нещо, дето не мърда. Тъй съм живял цял живот, тъй и ще си отида, Денчо. А светът да прави каквото си ще, дяволите го взели тоя свят! Прав ли съм, или не, Денчо? Прав ли съм, или да?

Денчо Паладински седеше отпуснато, слушайки приятеля си с приведена глава и очи, в които дори отраженията на огъня не можеха да събудят проблясък.

* * *

Ужасно се страхуваше, че дишането ще го издаде. Беше избирал това място много внимателно, преценявайки всички възможности за бягство в случай, че нещо потръгне накриво. Наоколо нямаше улични лампи, тук беше сравнително тъмно, някак уютно. Въпреки обречената съпротива на последните преспи пролетта напираше и времето беше кишаво, но малката уличка беше сравнително чиста, само тук-там мътно проблясваха локви, по разбитите тротоари почти нямаше кал. Още не беше решил какво точно иска да прави, докъде иска да стигне, но му беше ясно, че калта не е негов съюзник. Калта е нещо подло; нещо, което настоява да бъде забелязано и оставя след себе си следи. А в представите му, нощем, в непоносимо самотните часове под завивката, всичко протичаше бързо, елегантно и невероятно възбуждащо. Без звук, без миризма — и при всички случаи без кал. Нямаше намерение да позволи на нещо толкова глупаво да развали цялото му толкова дълго предвкусвано удоволствие.

Стори му се, че дочува стъпки, сви се във високо вдигнатата яка на балтона си и дишането му отново започна да излиза с противно издайническо свистене. Още нещо, което липсваше в среднощните му блянове. Това, както и хлопането на сърцето, което блъскаше отвъ-

тре с всички сили. „Като муха в бутилка“, помисли си той, потискайки с мъка подличката воля на краката си, които само дебнеха случай да драснат накъм къщи. „Само че аз добре съм запушил бутилката, нека си блъска колкото си ще. Сега нищо не може да ме спре“.

Ами ако все пак нещо потръгне накриво? Той потръпна зиморничаво и се опита да си представи какво ли наказание ще му измисли Стефана. Този път със сигурност няма да му се размине с десет хиляди пъти „Няма да онанирам повече“, с най-добър краснопис. Може би дори и баща му няма да остане равнодушен, макар че това, разбира се, няма никакво значение. Съдията не се занимава с деца — те не са законово интересни, за него те не съществуват. Стефана е единствената опасност, но тя пък стига и за десет като съдията...

Острият звук на потракващи токчета го измъкна със замах от забвението. Този път нямаше съмнение. Дори тук в тъмното се виждаше, че тя е дребна, но стройна; вървеше някак наперено и твърдо, сигурно поради дребния си ръст. Беше облечена в нещо късичко — яке или късо палто, изпод което стройните ѝ крака матово проблясваха в тъмнината. Възбудата изведнъж го задуши, за момент му се стори, че не може да поеме дъх. „Леле, колко е хубава“, просветна някъде назад в съзнанието му, обхвана го бясно желание да си я вземе, ей така, под мишница, да си я занесе вкъщи и да я сложи под нещо прозрачно, откъдето да си я вади, когато поиска, една мека, топла и податлива кукла, която може да изпълнява всякакви желания... Беше се втвърдил като камък и паренето там долу, вече позабравено след операцията, се опитваше да го изтръгне от възторга, но той нямаше да му го позволи, разбира се. Изчака малко, докато онази го подмина, после закрачи подире ѝ, опитвайки се да не вдига много шум, но и да не се прокрадва. Тя оставяше след себе си лека миризма на парфюм — нещо свежо и пролетно, което го караше да поема мириса ѝ жадно, на огромни, ненаситни глътки. Скоро почувства, че тя е усетила присъствието му и миризмата ѝ изведнъж се промени, в нея се прокрадна нещо остро и агресивно, нещо, което почти го подлуди. Представи си как тя напъва слух, за да различи по-добре тихите спокойни крачки зад гърба си, как се присвива и опитва да забави ход, за да му позволи да я изпревари, да се избави от неудобството на това преследване... Той се

добижи до нея, пое дъха ѝ за последен път, после разпери ръце и я сграбчи.

Тя не се развика, което го изненада приятно, но само докато почувства колко силна е всъщност. Беше пхнал ръце под полата ѝ, ровейки като слепец из неизброимите пластове бельо, ризи и чорапогащи, които го разделяха от неописуемото удоволствие на топлината ѝ, без да се пита какво точно иска да направи, оставяйки на ръцете си да решават сами. В първия момент тя се стъписа, разбира се, но не чак толкова много — очевидно беше мислила за нещо такова, слушайки звука на стъпките му зад гърба си. Опита се да използва чантичката си като оръжие, но скоро разбра, че това не помага много — той вече беше започнал да намира пътя. Тогава захвърли непотребното оръжие, опитвайки се да достигне очите му с нокти. За негово щастие тя нямаше маникюр, пък и той вече беше успял да достигне меката топлина на триъгълника ѝ, така че почти не забелязваше нищо, включително и болката, ровичкайки с пръсти из тайнството, което му се искаше да изближе с лъжичка, като неописуемо деликатно, апетитно и дъхаво, рохко яйце.

После болката изведнъж стана много сериозна — тя беше успяла да достигне с палец лявото му око и сега натискаше с всички сили, шепнейки с тиха, изпълнена с ледена ярост злоба: „Хлапе такова, копеле гадно, лайно, педераст!“ Обхвана го объркване, постепенно объркването се замени с отчаяние, после смразяващ страх. Ръцете му изведнъж се вкочаниха от студ, той все още не се осмеляваше да изпусне изпод пръстите си онова заветно съкровище, но тя вече беше почувствала, че побеждава, и тържествуваше, опитвайки се да го ослепи без ни най-малко колебание. Още малко и окото му щеше да експлодира. Той отпусна хватка, обърна гръб и се впусна в бяг. Зад гърба му тя се кискаше победоносно.

* * *

Почувства присъствието му с цялото си тяло, без дори да се обръща, и моментално настръхна, сякаш беше я лъхнал студен повей. Сърцето ѝ се разтупа лудешки, ушите ѝ забучаха, още малко и щеше да ѝ

прилошее, но тя упорито стоеше, без да се обръща, без да му позволи да види червенината, която изгаряше страните ѝ.

— Ахем — изкашля се той предпазливо. — Здравей.

— Ти какво, дебнеш ли ме? — попита тя агресивно, все още без да се обръща.

Той само се изсмя, сухо и отсечено, сякаш някой прекърши изсъхнала клонка. Гърлото му очевидно беше пресъхнало, но той си даваше труд да не показва нищо, също като нея.

— Нещо много вода носиш тия дни — каза той по едно време. — Да не би у вас да са се спугали тръбите?

Тя изсъска от яд, замълча засрамено. Мангалът, разбира се, беше я наблюдавал скришом, сигурно вече цялата седмица. Хак ѝ е, кой ли я караше да се влачи скришом до чешмата, всеки ден, без и сама да знае защо. Нека сега ѝ се присмиват, никой не ѝ е виновен.

— Не е твоя работа — изстреля тя през рамо, колкото да потисне гнева, който заплашваше да премине в плач, толкова я беше досрамяло. Не беше очаквала такава хитрост от хлапака.

— Аз, такава... — той зашумоля зад гърба ѝ, сигурно палеше цигара. — Май нещо те обидих. Извинявай.

Обля я нова гореща вълна, после студена, после... Тя предпазливо изви врат и го погледна през рамо. Той беше свел поглед и избягваше да среща очите ѝ. Ресниците му, ония дълги-предълги ресници, които беше сънувала толкова често, отново клепаха на пресекулки. Изведнъж ѝ се прииска да ги докосне с устни, само за малко, само колкото да почувства копринената им мекота; трябваше да стисне зъби с все сила, за да потисне тъпото желание. Той повдигна очи и тя побърза да се обърне отново, да не му доставя удоволствие с уплашения си, сигурно безкрайно смешен вид.

— Хубава си — каза той тихо и направи крачка към нея. — Като праскова.

— Това вече сме го чували — отвърна тя кисело и се опита да се отдалечи, но нямаше накъде — пред нея тихо шумеше водното корито.

— Да, ама то си е истина — натърти той тихо, но упорито. После отново се приближи, тя вече усещаше палеция му дъх почти във врата си.

Ах, стига толкова глупости! Тя решително грабна пълните дамаджани и се запъти към стъпалата. Ако само посмее да я пипне, ще му опърли един напреко, пък ако ще после да я убие на място.

— Ау — изпъшка тя глухо и пусна дамаджаните. Една седмица постоянно носене на вода не беше ѝ се разминала напусто, раната на дланта ѝ беше цъфнала и кървеше тихичко, но постоянно.

— Чакай, чакай — засуети се той. — Дай да ти помогна.

— Ще ми помогнеш, как ли не? — отрязва го тя уморено, без злоба. — Излезем ли веднъж оттук, да не съм те видяла. Не знаеш ли какво ще стане, ако ни видят заедно?

— Аз... знам какво да правим. За всичко съм помислил вече.

Тя зяпна от удивление и приседна на студените камъни, защото краката ѝ изведнъж омекнаха. Толкова нахалство и увереност не беше очаквала, тоя се държеше като на кино, все едно че гледа „Пармският манастир“. Горещите вълни отново я запремятаха насам-натам, но тя вече беше уморена и сега всичко ѝ беше все едно.

— И какво толкова си измислил? — попита тя подигравателно, проклинайки наум слабостта и любопитството си.

— Ти нали познаваш бай Ранко?

— Кой, лудия ли?

Той пак я завари напълно неподготвена. Това пък какво означава, какво общо има лудият с цялата тая какофония?

— Той не е луд — отвърна момчето глухо, за пръв път видимо подразнено и объркано. Това ѝ достави някакво гнусничко, злорадо удоволствие и тя с мъка потисна желанието да го подразни малко. Стига само той я е въртял на ръжен.

Но любопитството надделя, за щастие или нещастие.

— Добре де, както и да е — каза тя нетърпеливо. — Какво за бай Ранко?

— Неговата къщичка е тук на петдесет метра. Точно на пътя към вас.

— Ама той и къща ли има? Хе, това пък за пръв път го чувам.

— Що да няма, да не е куче? — отвърна хлапакът ядно, но после се усети и добави помирително. — Абе то не е съвсем къща, отвътре е повече като колиба, но става за живеене. Някои от нашите хора... и те почти така я карат.

— Аха. И какво после?

— Ела, ще ти поправа дамаджаната. Като нова ще стане, ще видиш.

Тя го погледна удивено, почти разочаровано. Само това ли? После срещна очите му, които я погълщаха с все кожа и кости, и потръпна леко, едновременно уплашена и успокоена. Брей, тия цигани. Вярно било, че зреят по-рано от другите. В сравнение с тоя тук нейните съученици са като млечна попара, бебешка работа.

— Ха, щё ти се — отвърна тя с пресъхнало гърло, все още съпротивявайки се. После стана, оправя роклята си и добави решително. — Но ако само ме пипнеш, мисли му. Братята ми на парчета ще те направят.

Той целият просветна от радост, засия като месечинка. Острият му, някак птичи профил беше толкова хубав, че чак нещо я заболя от вътре. „Леле, Боже и вси светии, помагайте! Помагайте, че тежко стана.“

* * *

Априлското слънце, все още неукрепнало, но вече напирашо, жадно за любовна игра с подмладената, освежена от пролетта земя, затопляше кожата му безкрайно приятно, галеше и милваше като с нежни изкусни пръсти. Никола се беше изтегнал на най-горната, таванска тераса на къщата, където не идваше никой, и разглеждаше голотата си със съсредоточеността на учен, изследващ препарат под микроскоп. Често се беше питал дали някой ден, ако тялото му се окаже обезглавено, родителите му биха могли да го разпознаят въпреки това. И точно затова ценеше всички белези по кожата си, сякаш бяха специални маркери, предназначени да го предпазват от онази заплашителна празнота, която понякога изплуваше в сънищата му черна и заплашителна, всепоглъщаща и всесилна. Бледата, но ясно видима рязка над коляното, останала от една остра мида в Калиакра; счупеното ребро, което беше зараснало накриво и стърчеше малко като повреден ветропоказател; бялата безкосмена ивица, която за щастие се показваше само отчасти изпод косата му — подарък от Стефана, която понякога не знаеше какво точно държи в ръцете си. Плюс още

поне десетина по-дребни белези, разпилени по кожата му като знаци от тайнопис. Един тайнопис, който никой не може да разчете, а най-малко от всички пък самият той. И разбира се, най-важния от всички знаци, източника на потайна гордост, която той нито иска, нито пък може да сподели с някого — онова малко грубо зараснало парче кожа, което само отчасти прикрива върха на мъжеството му. „Няма страшно, той после ще се кали в битките“ — беше казал онзи грубичък, но инак много приятен доктор, който беше го оперирал след историята с мухата... Сестрите бяха се разкискали, тихо и малко завистливо — или поне така му се беше сторило тогава.

— Никола, Никола! — стресна го гласът на майка му, идещ отдолу, откъм зеленчуковата градина зад къщата. — Къде си се скрил, калпазанин такъв?

Той тихичко изпсува под нос, дълго и засукано. Всяка от думите пиперлии му доставяше неизказано удоволствие, сякаш удряше с все сила в нечий отпуснат, мек корем. После побърза да нахлузи дрехите си и се повлече надолу, без да отговаря. По-добре е тя да не знае къде прекарва следобедите, инак със сигурност ще започне да го шпионира и да му разваля цялото удоволствие, както си е обичаят ѝ.

— Идвам, идвам — повлече той, вече от сигурността на долната тераса, където нямаше опасност да бъде разконспириран. — Какво има пък сега?

— Виждал ли си вуйчо си някъде? Обърнах къщата с главата надолу, никъде не мога да го намеря. Къде се е запилял пък сега тоя пòвлек?

— Аз пък откъде да знам? Може да е отишъл у съседите, знам ли го?

— Ще отиде, как ли не? Сякаш те за него размитат! Я тръгвай да го търсиш, че вече започвам да се безпокоя. Какъвто е нескопосан, току-виж ми докарал някоя беля на главата. Аман, няма край с това слугуване!

Никола изпсува още веднъж, тоя път с по-малко удоволствие. Дъртият пръч сигурно се пипа някъде на скритичко. Какво ли друго му остава, завалията!

После се сети нещо и заподскача надолу по стъпалата към мазето. Оная патка Стефана мисли за всичко, освен за най-очевидните неща. Георги при всички случаи се е настанил пред буренцето с вино,

никъде другаде няма да е. Хе, баща му как ли ще се зарадва, когато открие, че половината вино вече е изцоцано. Нали го държи само за гости, каменният гост.

Долу го посрещна остра и тежка миризма на алкохол, която почти го уплаши. Хм, нещо тук не е наред. Затърси в тъмното електрическия ключ, но се сети, че той е зад вратата, и напъна да я откrexне по-широко. Нещо обаче я подпираше от другата страна, нещо тежко и неподатливо. Неприятна тръпка премина по кожата му, той размисли дали да не повика майка си, но си представи как тя веднага ще се разкудкудяка и се отказа. В този момент почувства неприятна влага под краката си, наведе се, потопи пръсти в черната течност и ги помири-са. Вино! Она идиот сигурно се е натряскал до смърт и е забравил да затвори канелката. Леле, мамо, какъв ли цирк ще се вдигне довечера! Забута вратата с всички сили, пооткrexна я малко и заопипва с ръка в тъмното.

Нещо издрънка изпод пръстите му, той го подръпна неуверено и звукът се повтори — тънък, тъжен и остър, сякаш някой почуква по клавишите на раздрънкано пиано, от което са останали само горните октави. После прокара пръсти нагоре-надолу и едва не изпищя от болка — напрегнатата до скъсване струна го поряза до кръв. Засмука пръсти, изпсува за пореден път и с огромно усилие най-после достигна мястото на електрическия ключ. Завъртя го и примижа, заслепен от светлината. После погледна надолу, видя обезобразеното от конвулсии лице, изплезения, огромен и син език, както и врата, безобразно подпухнал и дълбоко пререзан от натегнатата струна. Едва сега разбра, че течността под краката му не е единствено вино, изрева нещо нечленоразделно и хукна нагоре по стъпалата, полулуд от ужас.

* * *

Нещо не беше наред. Днес не. Малките хищници бяха някак прекалено тихи и напрегнати, като пред скок. Тя ги огледа набързо, доколкото ѝ го позволяваха късогледството и липсата на време, но не успя да открие нищо. Нормалните отегчени физиономии, тук-там страх, тук-там демонстративно безразличие. Ролите в тази група отдавна вече са разпределени, никое от децата не очаква от часа нещо

повече от неговия край. Не очаква нищо и самата тя, за свой срам. Пък и кой ли би бил в състояние да се справи с едно такова благо?

Впрочем... Безпокойството я затисна изведнъж, сякаш някой беше хвърлил върху главата ѝ одеяло. Ако само не беше давала онова толкова глупаво обещание. Звездомира, Зейнеп, какво значение има разликата? Тя неволно затърси с поглед двете упорити очи. А дали хлапето няма да разбере, ако тя се опита да му обясни, че всичко това не е чак толкова просто?

Погледът ѝ откри празното място — и веднага я изпълни огромно и топло, някак подличко облекчение. Поне за днес изпитанието ѝ остава спестено. А после? После ще му мисли, когато стане после.

Тя започна досадната процедура на проверката и когато стигна до опасното име, произнесе с равен глас „Звездомира“, опитвайки се да звучи толкова естествено, колкото можеше.

Отговори ѝ тишина.

Това беше странно, обикновено винаги се обаждаше някое друго хлапе, услужливо и готово да поднесе едно от дежурните обяснения — болен, извинен, такива неща... Но сега всички мълчаха — и гузната съвест не закъсня да се обади, карайки я да почервене до уши.

— Wo ist Zvezdomira? — запита тя с най-хладния тон, на който беше способна, изчака малко, колкото да се увери в непоклатимостта на стената отсреща, и добави, вече на български:

— Къде е Звездомира?

Мълчанието стана още по-дълбоко, липсваше дори обикновеното мише шумолене. Никакви подхилвания, никакви остроумия, нито дори неизбежното безразличие... Стената изведнъж беше настръхнала и се изправила в цял ръст, мощна, някак заплашителна в непоклатимостта си. Марион започна да се притеснява. Какво, няма все пак някой наистина е разбрал разговора от последния час? Не, това не може да бъде, тия хлапета едва могат да кажат Guten Tag. Тук има нещо друго, нещо, което тя не може да разбере. Какво, това ли е Балканът, от който баща ѝ винаги толкова се възхищаваше? Das sind die Preußen des Balkans, Kind, wirklich! Die sind anders als Serben und Rumänen,

auch anders als die Griechen, wenn auch ohne die Geschichte... Das sind Preußen, ja¹.

— Може ли някой да обясни? — тя се постара да подбере думите пределно внимателно, без грешки, бавно и прецизно, за да не им даде повод да почувстват надмощието си. Но този път сякаш нямаше нужда. Те само мълчаха и я гледаха изпод вежди.

Когато в края на краищата някъде от задните чинове се вдигна една плаха ръка, тя едва успя да потисне въздишката на облекчение.

— Звездомира... няма да дойде повече, другарко Браш. Тя е изключена.

Изключена? Необходими ѝ бяха няколко мига, преди да успее да си припомни значението на тази малко необичайна дума. Ausgeschlossen... Звучи толкова самотно, неуютно. Странно, колко непредсказуеми са пътищата на езика...

— Но защо? Какво е направила? Тя винаги беше толкова... мирна...

Ония започнаха да се кикотят тихичко и тя осъзна, че е допуснала грешка, ако и да не разбираше къде точно. Малко по малко обаче разбирането започваше да се прокрадва напред, към челото ѝ. И към очите, които както винаги в такива случаи започваха да подскачат насам-натам, сякаш отново беше дете и за кой ли път беше разочаровала баща си...

— Това... заради името ли е?

Ония пак се смълчаха враждебно, после някой потвърди:

— Хе-хе. Заради името, да. Че за какво друго?

— Ах...

Възклицанието се изтръгна някак против волята ѝ, обля я гореща вълна на срам и гузна съвест. „Ако само не бях я окуражила. Ако само не бях... Коя съм аз, да се меся в работи, които са ми чужди, от които и без това не разбирам нищо?“

Но очите, ония сиви и непреклонни очи, под чието неотстъпно наблюдение беше израсла, не преставаха да я наблюдават и сега. „Du sollst immer das Richtige tun, Mädchen. Nur das Richtige, nichts anderes!“ „Es tut aber weh, Papa.“ „Und wenn schon. Wer nicht das

¹ Това са прусаците на Балканите, дете, наистина! Те са по-различни от сърби и румънци, по-различни и от гърците, ако и без тяхната история ... Това са прусаци, да.

Richtige tut, dem tut es nachher doppelt so viel weh. Sei mutig, gib nicht nach!“ „Ja, Papa, ist gut, Papa.“¹

И момиченцето става, изтрива сълзите и върши послушно правилното... А колко ненавиждаше всичко това! Нали затова беше избягала чак дотук, за да е по-далеч от него, от всички като него... От хората, живеещи с повдигнат нагоре пръст...

Но въпреки това срамът я стягаше безпощадно. Тя с усилие довърши часа, после се втурна навън, като си повтаряше: „Това не ме засяга. Това не ме засяга с нищо.“ Сивият коридор, изпълнен със смях и глъч, ѝ се стори почти безкраен, краката ѝ сякаш лепнеха за пода.

„Това не е моя работа. Това не ме засяга с нищо.“

Спря пред масивната, тапицирана с изкуствена кожа врата, повтори си за последен път „Това не ме засяга с нищо“, после се протегна и почука по рамката на вратата.

— Влез. А, Браш, заповядай, заповядай.

Малкият директорски кабинет, изпълнен до пръсване от масивна писалищна маса и прашни книжни шкафове с еднотипни томове, различаващи се единствено по цифрата на гърба, изглеждаше някак унило и тъжно, въпреки веселото майско слънце, което надничаше през прозорците.

— Гутен таг, ви геет? Нали така се казва по германски?

Другарят Сербезов се изправи, пое дълбоко въздух, за да глътне корема си, и се наведе през масата, подавайки ръка. Дланта му беше неприятно потна и тя едва сдържа желанието да се избърше след ръкостискането.

— Казвай, казвай. Виждам, че нещо ти лежи на сърцето. Нали затова съм тук, за да помагам.

— Другарю директор...

— Е, защо така официално? Нали се разбрахме, че ще ставаме приятели... Може и просто „другарю Сербезов“. А по-късно...

Той облиза устни и се засмя, оголвайки зъби. Марион трябваше да се загледа навън, за да успокои неприятното тропане на сърцето си.

¹ „Винаги трябва да вършиш правилното, момиче. Само правилното, нищо друго!“ „Но това боли, татко.“ „Дори да е така... Който не върши правилното, него го боли двойно повече след това. Бъди смела, не се предавай!“ „Да, добре, татко.“

- Исках само да ви попитам нещо. Става дума за едно от децата...
- Учениците, искаш да кажеш. Да, слушам те.
- Името е Звездомира...

Усмивката изведнъж изчезна от лицето на другаря Сербезов, като изтрита. Той я изгледа остро, неприятно изненадан.

- И какво искаш да знаеш... за тази... Звездомира?
- Разбрах, че е увол... изключена.
- Да, това е вярно.
- Но защо? Това беше най-добрата ми ученичка.
- Гледай сега...

Той сплете пръсти пред корема си и започна нетърпеливо да тропва с палци по огромната изпъкнала повърхност.

— Има някои неща, които още не можеш да разбереш, ще ти трябва време, докато свикнеш...

— Аз разбирам всичко — прекъсна го тя, внезапно подразнена. — Това е заради името...

- Като разбираш всичко, защо ме питаш тогава?

Той премълча края на фразата, но в очите му ясно се четеше недоизказаното „патка с патка“.

- Аз... аз искам да протестирам... Това не е правилно...
- Какво-о-о?

Другарят Сербезов изведнъж се изпъчи, заобиколи масата с две огромни крачки, сграбчи я за китката и я повлече към вратата.

— Марш, марш! Да не съм те видял повече тука! Намерила кого да защитава! Марш, марш навън!

Вратата се захлопна зад гърба ѝ със звучно мляскане. Марион преглътна сълзите си, изпъчи брадичка и се запъти към изхода, горчиво повтаряйки наум: „Доволен ли си сега? Доволен ли си сега, ти, Правилният?“

* * *

Турчинът беше някак прекалено невзрачен — и това донякъде разваляше удоволствието на Ангел. Дребен и невзрачен, небръснат, облечен в износени, макар и чисти дрехи — типичният резак, когото няма да забележиш, докато не ти забие ножа в гърба. Идеалният

шпионин. Бабаитите не са опасни — те си личат отдалеч, срещу тях човек може да се подготви, да ги изпревари и да нанесе първия удар. Опасни са невестулките като тоя тук. Тихите води. Дълбоките.

— Хайде пак отначало — подкани той за пореден път. — Откъде значи имаш брошурите?

Онзи се размърда неспокойно на стола, потри с опакото на ръката възпалените си от безсъние очи, потри брада, закашля се.

— Във влака, гражданино следовател. Някой беше забравил, лежаша в купето. Викам си, да видя какво, може да е нещо важно...

— В купето значи. И освен тебе никой не ги е видял?

— Аз... сам бях. От сватбата... братовчеда...

— Празно купе между Русе и Бургас? Ти на серсемин ле ме правиш бе, чалма?

Той се приближи до резака и без да бърза, го перна през устата с опитно рязко движение. Онзи само примижа, дори не се присви. В хода на няколкото последни дни двамата се бяха опознали, бяха започнали да се уважават по един тих, изпълнен с интензивна ненавист начин. Всъщност случаят беше прекалено важен за такова малко управление като Преспан, но Ангел нямаше намерение да пропуска късмета си. Тоя не беше от кокошкарите, които тук-там палят по някой навес или купа сено. Прекалено умен, прекалено упорит. Не е мръднал и на милиметър след една седмица безсъние и бой. Точно човекът, който му е необходим, за да направи най-после големия удар. Достатъчно дълго е чакал, сега няма да развали всичко с нетърпение.

— Гледай сега, ние дотук само се разгрявахме. Прави си сметка, докато ти говоря човешки. Искаш ли някой ден отново да видиш жена си?

Турчинът въздъхна дълбоко. Ангел го погледна с притаена надежда. Не, нищо. Време да се сменя тактиката.

— Не щеш с добро значи. Както искаш, твоя си работа.

Столът под резака изскърца, но той не каза нищо.

— Ако си мислиш, че ще те пратя в Тъмен, много се лъжеш — опита Ангел за последен път. — С такива като теб ние сами се оправяме, по нашенски. Тук не ни е страх да си поизцапаме ръцете. Анадънму?

Стори му се, че в очите на турчина за момент просветна страх. Страх или омраза, не беше сигурен. Не, това копеле решително започваше да го ядосва. Само ако знаеше с кого си има работа, глупакът...

Той се пресегна и вдигна телефона.

— Ало, Маринов, намери ми Боримечков и му кажи, че имам работа за него. Спешно, да. Не, не може да чака до утре. Абе като ти казвам, че не може, значи не може. Е, как кой Боримечков, шампионът, разбира се. Да дойде веднага тук при мен, сигурно ще ни се наложи да работим цяла нощ. Не ме интересува къде ще го търсиш, това е заповед, разбрахме ли се? И по-бързо, времето тече!

Той извади цигара от металната си табакера, почука я по нокътя си, запали. После издуха дима в лицето на турчина и промърмори с тих мъркащ тон:

— Сега ще видиш как се пърди в турска джамия, чалма.

За щастие Главочът не се забави дълго. Не му беше за пръв път, макар че Ангел го използваше сравнително рядко, само при специални случаи.

— Какво, пак ли някой костелив орех? — Главочът измери турчина с дълъг, тежък поглед. Онзи не отмести очи, наистина не знаеше какво го чака. — Добре, давай белезниците. И дай някой по-здрав стол, тоя нещо слабичък ми се вижда. Метален, дърво няма да свърши работа.

* * *

— Другарю Карталов, на телефона. От градския комитет ви търсят, лично секретарят.

Съдията се стресна и припряно започна да подрежда папките по бюрото си, сякаш се приготвяше за проверка. Прочисти няколко пъти гърло, изчака, докато Ненова затвори вратата зад гърба си, и вдигна слушалката.

— Карталов на телефона.

— А, Карталов, здравей, здравей. — Бонджолов, партийният секретар, обичаше да води дребни разговори, преди да стигне до съществе-

ното, и това дразнеше съдията не на шега. Не стига, че първо те стряска, ами после ти вади и душата с глупости. — Как върви работата?

— Справяме се — отвърна Карталов хладно. — Макар че не ни достигат хора, както винаги.

— Ами аз точно затова се обаждам. Изпращаме ти едно младо момиче тук, ако ти хареса, можеш и да я задържиш. Направо от университета в София, отличничка на курса. Казват, че била изключително добра.

— Отличничка на курса в Преспан? Откога започнаха такива хора да попадат при нас?

„И откога започна партийният секретар да се интересува от моите практиканти?“ ,допълни той наум, пресмятайки възможните варианти. Грешка? Извънщатен сътрудник? Но защо трябва да проверяват точно него — изпитания, стар кадър? Напоследък всичко започваше да се обърква, цялата работа, съвсем на сериозно.

— Гледай сега, случаят е малко, а-а-а, деликатен. Другарката... момент да погледна. Да, другарката Сирма Байрактарска е от нашия край, от Твърдица. Дъщеря на секретаря, не знам дали си спомняш... Той е от... а-а-а, от възродените българи, абе, не може да не си спомняш, тази история беше по всички сводки. Онзи, дето се обеси след преименуването. А, сети ли се? Нали знаеш колко бяха изненадани всички, той беше много заслужил кадър, вече го готвеха за геройска значка — и изведнъж такова нещо... Сега, момичето било доста святно, но ти знаеш как стоят нещата в момента, трябва да се внимава много, затова я пращаме направо при тебе, да знаем, че е в сигурни ръце. Виж там, погрижи се да бъде много заета, да не вземе да направи някоя глупост. Хе-хе, знам, че другояче и без това не може, но все пак да те предупредя: имай предвид, че от случая се интересуват много от високо, не искам никакви проблеми, нали ме разбираш? Хубаво. Ами то всъщност това беше всичко. Посрещай си кадъра и се радвай, такива хора не идват при нас всеки ден. Имаш да черпиш, разбрано?

Съдията положи обратно слушалката, скръсти ръце зад тила си и затвори очи. Беше настоявал за повече млади хора от месеци насам, работата буквално се пръскаше по всички шевове, но сега, когато най-после му изпратиха истински добър кадър, той не можеше да се зарадва. Новите, новите, новите... Навсякъде купища дознания, сво-

дки, преписки, срочни дела, ускорени процедури, какво ли не... Хора, с които до вчера си бил на ти, изведнъж изчезват от ползрението, все едно че някой е откъснал цвете. Никой не смее да гъкне, всяка дума трябва да се премерва десеторно, във въздуха витаят страшни неща като тероризъм и война, хората са неспокойни, уплашени. Не че той ще тръгне да поставя под въпрос партийни решения, но дали някой си е давал реална сметка за това, какво ще се случи след преименуването? Все пак това са хора, не е стадо...

— Другарю Карталов, на телефона... Срочно.

Той отвори очи и се гмурна обратно в познатата до скомина мизантропия на канцеларски папки.

* * *

Не беше трудно да се намери адреса. Високата неизмазана тухлена къща стърчеше сред околните едноетажни сгради като единствен зъб в старческа уста. Впрочем наоколо вече се издигаха други, все още недовършени къщи, които обещаваха скоро да възстановят някакъв вид равновесие. Склонността на хората в тази страна да подслоняват под един покрив членовете на две-три поколения сигурно обясняваше необходимостта от такива големи къщи. С течение на времето Марион беше започнала да свиква дори с монотонните, най-вече сиви фасади, сякаш опитващи се да скрият зад безцветност толкова неприемливото тук демонстриране на материално благополучие. „Дори когато се стремим нагоре, ние пак прекланяме глава, по навик“, беше й казал един от колегите, намигайки. „Нали знаете нашата поговорка за преклонената главичка?“ Тогава тя само се беше усмихнала, но с течение на времето беше започнала да разбира колко действително важно за местния начин на живот беше това просто правило. Никога не бъди пръв, никога не се опитвай да се различаваш от останалите! Дори за нейната немска душа, привикнала с отказа от показност като с нещо напълно естествено, тукашният страх от различността понякога изглеждаше преувеличен, някак атавистичен. Най-страшният български чадър е не онзи, който стреля с отровни куршумчета, а другият, невидимият — чадърът, под който се крият всички в тази

страна, страхувайки се да се покажат навън, знаейки какво ги очаква...

Звънецът на входа не работеше, но пък портичката беше затворена единствено с помощта на саморъчно направена телена кука, така че тя си помогна сама и влезе, без да чака разрешение. Посрещна я познатата тукашна картина — купове тухли, вероятно останали още от строежа; нечисти малки прозорчета, облепени отвътре с вестници; зле боядисани врати и прозорци, вече прогнили, преди някога да са били нови... Всичко това, плюс милата загриженост на нечия ръка, която беше се опитвала да разхубави небрежната запуснатост — кокетни малки саксийки с цветя — грамофончета, няколко пъстри панделки, навързани по клоните на унилия трендафил, избеляла детска рисунка, окачена в рамчица на една от стените, хей така, просто навън...

— Ало — подвикна тя неуверено, после още веднъж, вече по-силно: — Има ли някой?

Наложи се да почака доста, преди да чуе скърцането на невидима врата, последвано от мекото шляпане на подпетени чехли. Най-после неизвестният някой се появи иззад ъгъла — беше кръглолика, все още млада жена, забрадена с пъстра забрадка. Тя очевидно се смути при вида на непознатата гостенка, появила се така неочаквано в собствения ѝ двор, маслиновите очи я загледаха умоляващо, почти изплашено.

— Юсен, Юсен — подвикна тя назад, правейки на гостенката знак да почака. — Гял бурда. Мисафир гялди¹.

— Ти български не можеш ли да приказваш, ма! — сопна ѝ се отвътре мъжки глас, после прибави по-меко: — Не ти ли стигат толкова ядове?

Сега вече се появи и съпругът — висок, красив мъж с оредяваща прошарена коса и меки, някак несмели очи.

— Добър ден — поздрави той, без да подава ръка. — Вие за продажбата ли?

— Аз съм учителка. На Зейнеп — обясни тя, произнасяйки с удоволствие забраненото име. — Как е тя? Исках да я видя.

¹ Ела тук. Имаме гости. (диал. тур.)

— Ама вие... По немски учителката ли?

Лицето му изведнъж се разведри, той подвикна нещо на турски и се разбърза.

— Заповядайте, заповядайте. Вилкомен. Аз мога малко немски, големият син е в Германия. Язък, че в такъв момент ни заварвате, даже и кафе не мога да предложа.

— Но защо, какво се е случило?

Вместо отговор той само ѝ направи знак да дойде и зави зад ъгъла на къщата. Тя го последва и замря от изненада. Целият двор беше изпълнен с безразборно нахвърляна покъщнина, сред която щъкаха хора с преценяващи, изпълнени с възбуда очи.

— Продаваме всичко. Заминаваме за Турция. Остана само къщата, като продадем и нея, тръгваме — обясни той с пречупен глас и се обърна с гръб, сигурно за да прикрие вълнението си. — Ей това е, което остана, от цял живот работа...

— Но защо, защо така внезапно?

— Weil wir hier nicht leben dürfen. Weil wir hier nicht sein dürfen, wer wir sind¹.

Това беше гласът на Зейнеп, също толкова отчетлив и звънлив, както тогава в класната стая.

— Аман, стига си бърборила, пак ще ни докараш някоя беля на главата! — скастри я бащата, но без гняв, меко и вяло. После се обърна към гостенката: — Ха влезте, заповядайте. Все ще намерим някой стол да седнем, ако не са ги обрали вече всичките. Гюлли, я донеси на гостенката една вода, като няма кафе.

Съпругата се появи, безшумна като сянка, с чаша вода в ръка.

— Извинявайте, много извинявайте. В лошо време ни заварихте, ние инак не сме такива хора.

— Съжалявам. Много съжалявам — отвърна тя, покрусена от видяното. — Това като в Германия. Преди много време...

— Ах, Германия. Къде сме ние, къде е Германия? — отвърна бащата, после седна уморено на един от столовете, които донесоха съпругата и дъщеря му. — И за добро, и за зло — все сме дребни.

¹ Защото не можем да живеем тук. Защото тук не можем да бъдем ония, които сме.

— В добро и зло няма дребно — каза тя, после усети колко театрално и ненавременно звучаха думите ѝ сред цялата тая неразбория. — Но защо така внезапно, нямаше ли друг начин?

— Ба, внезапно! — отвърна бащата и в очите му за пръв път просветна истински, неприкрит гняв. — Какво му е внезапното? Откак се помня, все съм втора ръка човек! В училище бях отличник, спортист, даже ме готвеха за националния. После дойде казармата и — хайде в трудови войски, с циганите. Искан след това да следвам, да стана доктор — пак не може, щото съм имал роднини в Турция, щял съм да избягам, щял съм това, щял съм онова... Хеле, накрая завърших криво-ляво ветеринарство, като няма друго, ще лекувам кравите, къде ще ходя? Намерих си работа, ожених се, семейство създадох. Добре, ама синът порасна, избяга на Запад — хайде пак Хюсеин виновен, пак разправии с милиция и не знам какво, от ядове чак язва хванах. И накрая това: вече и Хюсеин не мога да се казвам! Дъщерята я изхвърлиха от училище, мен ме уволниха, всички само на жената чакаме... Е-е-е, стига толкова! Ние не сме говеда, да ни карат с пръчка! Имали сме много деца, щели сме да ги завладеем, да им вземем земята като едно време. Абе, хора, аз за кого работя, моите деца за кого ще работят утре? За България или за Турция? И тръгнал ли съм аз на някого да искам земята, да му искам свободата, живота? Едно време, едно време — все за това едно време мислят, все не могат да ни простят, че тогава така било. Кога ще спрат тия хора най-после назад да гледат, бе? Французи и германци едно време като са се клали, сега да не би да са се хванали гуша за гуша? Ама не — при нас е друго, тук времето си седи и не мърда, защото пари не струва! Е хубаво тогава — като не ни искат, ще се махнем, нека си я гледат тогава сами земята, да видим колко ще я свършат.

Той плю едно на бетонния под и размаза плюнката с ток. Марион го гледаше с виновни очи, неспособна да каже каквото и да било.

— И... какво ще правите сега? — попита тя по някое време, тъй като мълчанието я притискаше нетърпимо.

— Ах, какво? Братовчедът щял да помогне в Истанбул. Май ще ставам на стари години таксиджия. А пък младите — за тях не мисля, те навсякъде ще се оправят. Хей я Зейнеп — говори немски като германка, тя ни е най-умната... Само да не се изкалпазани нещо...

— Брак уша¹ — обади се жена му с тих, умолителен глас.

Той я изгледа накриво, но си премълча.

— Ако мога да помогна с нещо? — попита Марион, отблъсквайки неприятната мисъл, че отново се замесва в нещо, от които всъщност би трябвало да се държи настрана.

Той я изгледа със зле прикрито учудване, после въздъхна, стана от стола и отупа праха от панталона си.

— Благодаря ти, учителке! — каза той тихо. — Виждам, че си добра жена, но тук при нас добрите хора са най-зле от всички, ти сигурно още не си го разбрала. Сполай ти за грижата, но ако питаш мен, най-доброто, което можеш да направиш, е да се прибиращ вкъщи и да забравяш всичко колкото се може по-бързо. Ние сме като чумави сега: който се докосне до нас — и той се разболява.

Двете жени я изпратиха мълчаливо до пътната врата. На изхода малката изведнъж се сети за нещо, изтича назад и откъсна клонче от трендафиловия храст.

— Zum Andenken² — каза тя и срамежливо подаде клончето на гостенката.

„Zum Gedenken, eigentlich³“, помисли си Марион, но не каза нищо, поклони се мълчаливо и тръгна към вкъщи, сподирена от любопитните погледи на съседите.

* * *

— Нещо много ми се киприш напоследък, да не си намерила някоя симпатия? — каза Севда, оглеждайки дъщеря си изпитателно. — Да не направиш някоя беля, ей! Каквато си ми тиха вода...

Мария изфуча сърдито, захвърли огледалцето и затръшна вратата под носа на майка си. Севда изпъшка шумно, поколеба се малко, после зашляпа навън, мърморейки.

Лятото беше дошло неусетно, заедно с него горещините — и малкото градче отново се беше сгушило и присвило в себе си като примряло от жегата пиле. Хората се изпокриха; ония, които можеха да си

¹ Остави децата на мира. (Диал. тур.)

² За спомен.

³ За възпоменание всъщност.

го позволят, отидоха на море или планина, останалите — повечето както винаги, понасяха горещината с мързеливото търпение, на което животът тук ги беше учил в продължение на столетия. Под двойния натиск на скуката и жегата Мария се чувстваше като животинче в клетка, напоследък дори повече от обикновено. От няколко месеца насам животът ѝ беше придобил някакъв странен, сомнамбуличен привкус — изпълнен с непоносимо дълги, убийствено протяжни периоди на транс, в които тя функционираше напълно механично, като говореща кукла — пресечени от ярки, изгарящи мигове на върховно потайно щастие, толкова несподелимо, че понякога тя и сама се питаше кое всъщност е реалност и кое — сън. Ако не беше Стамко, тя сигурно отдавна би се издала, но циганинът притежаваше един почти животински усет за опасност, никога не ѝ позволяваше да прекрачи границата на онова, което — и двамата знаеха — би ги отвяло като глухарчета; винаги оставаше хладнокръвен и предпазлив, винаги нащрек, готов да чака в продължение на няколко вечности, но не и да изложи любовта им на риск. В началото — любопитна и ненаситна — тя се беше опитвала да го препира, да изцеди от него нещо повече от онова, което сама наричаше „на седмица по лъжичка“, но единственият резултат беше, че той изчезна и се появи отново чак когато тя, отчаяна и съсипана от чакане и скръб, беше вече готова да приеме всичко. Мария дори не се опита да протестира — беше достатъчно умна, за да може да оцени неумолимата му предпазливост, а просто се остави да бъде водена в тази игра, чийто залог, така си повтаряше непрекъснато, беше по-голям от живота, също като в онзи стар телевизионен филм. Срещаха се рядко, въз основа на потайни знаци, които уговаряха всеки път и които след това тя очакваше с упованието на мъченик. Любовта им беше мълчалива и бурна; говореха малко, но се изцеждаха взаимно до пълна изнемога, до треперене в коленете и звезди пред очите. После се разделяха, един по един, без дори да се сбогуват истински, защото за него това бяха „глезотии“ — и мъчителното чакане започваше отново, кап-кап, ден след ден капещи като сталагмитни капки, безцветни и безразлични, с привкус на убийствена вечност.

Тя погледна през прозореца — и едва не премалая от слабост, дори приседна на леглото, за да не се подгънат коленете ѝ. Розата беше

там — небрежно подпъхната в мрежата на оградата, напълно свежа, сякаш току-що паднала от небето. Онзи притежаваше някаква нечовешка способност да се появява и изчезва напълно незабелязано, досега тя не беше успяла да го забележи нито веднъж, макар че понякога прекарваше цели часове на прозореца, пришпорвана от копнеж и любопитство. Дори не се опита да го потърси с очи надолу по улицата — знаеше, че няма да го види, беше се опитвала достатъчно често.

Денят вече преваляше и макар че на небето не се виждаше нито едно-единствено облаче, във въздуха вече се чувстваше спокойната кротост на вечерта, зряла и обещаваща малко облекчение след непосилната канонада на летния зной. Откъм ресторанта в градската градина се носеха първите акорди на лека, все още несмела, но наситена с копнеж и обещания музика. От съседните дворове се дочуваше глъч — тук-там смях, другаде караница. Наближаваше нощта и градчето започваше да се съживява.

Мария изчака около половин час, хапейки устни от нетърпение, после навлече първите дрешки, които ѝ попаднаха, и се втурна навън.

— Къде хукна така? Няма ли да вечеряш? — провикна се майка ѝ откъм кухнята.

— В тая жега? — подхвърли Мария през рамо. — Най-много да си купя нещо за пиене. Отивам в парка, там все още може да се живее. Сигурно ще закъснея, след това може да отида в дискотеката, ако още мога да дишам.

— Имаш ли пари? — попита я Севда. — Да не ми се излагаш, ей? И умната с тая дискотека, там вчера пак имало бой.

— Брей, как ги научавате толкова бързо тия неща, бе? Добре де, ако ми дадеш някой лев, няма да ти се разсърдя.

Севда пъхна в ръката ѝ омачкана банкнота, погали я бързешком по главата и се въртна обратно в кухнята, въздишайки.

* * *

— Хайде бе, ще се престрашиш ли най-после, или да тръгвам без теб? Забавата сигурно е започнала, ако се помотаеш още малко, ще я пропуснем като нищо.

Облечен в светлосиня бригадирска униформа, с небрежно подпъхнато под пагона кепе, Пламен изглеждаше добре и очевидно го знаеше, докато Никола се чувстваше безкрайно нищожен в обикновените си летни дрехи, които на всяка крачка издаваха небригадирската му възраст. Забавите по летните бригади събираха младежите от половината град и той като всички останали отдавна търсеше начин да се присламчи, но поне досега никога не се беше престащавал. Не че беше толкова трудно да се отиде там — макар че на теория тези забави бяха запазени само за самите бригадири, никой не се опитваше да гони „навлеците“, защото тук всички се познаваха. Трудното започваше след това, с насмешливите погледи и подмятанията „айде-е-е, пак се насъбраха зелени пъпешки“ или „абе, мъник, ти къде се вреш?“, плюс вечните дразги между момчетата от различните училища — в градчето имаше три техникума, пълни с момчетии от цялата околия, и само една гимназия, в която бяха събрани почти всички момичета. Никола сигурно не би се престашил и този път, ако Пламен — по-голям с две години и вече преливащ от опит — не беше го подмамил с обещания за страхотно прекарване. Сега вече беше прекалено късно да се отказва, разбира се — но неприятното усещане, че се е напъхал в нещо, което заплашва да го направи смешен, разваляше настроението му вече от часове насам и той унило се повлачи след приятеля си, изпълнен с неприятни предчувствия.

Лошото му настроение се засили още повече когато скоро след като пристигнаха пред бетонното общежитие, Пламен изчезна, без да каже дума, оставяйки го сам, с издайническите дрехи и огризаните до кръв нокти. Никола се опита да намери някое по-закътано място, откъдето да може да наблюдава, без да бъде забелязван, но все му се струваше, че от всички страни го преследват недружелюбни погледи, и той вече се канеше да потегля обратно за към вкъщи, когато Пламен неочаквано се появи с трескав блясък в очите и алкохолен дъх в устата.

— Идвай, идвай с мен. По-бързо, дребен, едва успях да те уредя.

— Ама чакай, какво има? Стига си ме дърпал, кажи първо за какво става дума.

— Ти к'во бе, да не си вчерашен? Нашите са спипали Върбина в една от стаите. Ще я работим на акорд. Хайде, преди да се е насъбра-

ла половината бригада. Лешоядите още не са я подушили, само осем души сме.

— Чакай, чакай, коя Върбина? Аз познавам ли я?

— Познаваш, не познаваш, какво значение има? Една крава от девети клас, половината даскало ѝ се изреди. Хайде, нали ти казвам, че едва успях да те уредя. Ей, ама ти наистина си много изостанал. К'во бе, да не ти е за пръв път?

— Не е твоя работа! — изръмжа Никола, оставяйки се да бъде влачен по мъждиво осветения коридор на порутеното общежитие. — Може пък да не искам, ти откъде знаеш?

— Добре де, идвам — побърза да добави той, забелязал удивения поглед на приятеля си. — Исках да кажа, забравих си презервативите вкъщи.

— Няма страшно, аз съм насреща — потупа го Пламен по рамото, вече по-доволен. — Ще черпиш една бира, от мен да мине. Тя не е толкова скапана, Върбинката, има в нея още хляб. Мене само ми е духала досега, в кенефа, но не беше лошо. Има и къде по-скапани от нея. Чакай малко да видя какво става.

Пред олющената врата ги очакваше група възбудени момчета, които нещо си шушукаха. Никола поздрави предпазливо, но след като никой не му отговори, се отдръпна настрана, опитвайки да се слее с мръсната стена, да стане по възможност невидим. Чувстваше се страшно зле, сърцето му хлопаше на поразия, а в устата му се беше разположил някакъв кален, неопределен вкус. Погледна часовника си, беше девет и половина. Навън вече беше съвсем тъмно, идеално време за обиколка из любимите му неосветени улички горе при панелните блокове... А вместо това сега стои тук...

— Кофти, майна — Пламен се опитваше да избягва погледа му, чешейки се по врата едновременно с две ръце. — Оная нещо се запънала, не ще да дава.

— Хе, защо бе? — Никола толкова се зарадва, че почти се издаде. — Да няма нещо... гости от Червен бряг?

— Ами, Червен бряг, нищо ѝ няма. Изглежда не са успели да я напият както трябва. Като минали първите трима, изведнъж се заина-тила. Гогата се опитал да я обработва, но нищо не станало. Даже се на-

пънала да се облича, те не я пускат да си ходи, но нещо май не става работа.

— Ами тогава... да си тръгваме, а?

— Ти да не си луд? Такъв кър изпуска ли се? Аз не съм го топвал вече две седмици, както съм загорял, десет като Върбина ще оправя. Не, това не, но...

— Какво тогава?

— Абе...

— Казвай де, стана утре.

— Гледай сега, ако я подхванем двама...

— Как двама?

— Как, как. Единият я държи, другият я работи, как! Толкова ли не ти стига пипето?

Никола си представи как обхваща мощния задник на момата изотзад, как тя започва да се мята и шава в ръцете му, докато Пламен се прилепя към нея от другата страна — и главата му изведнъж се изпълни с множество шумове, а пред очите му затанцуваха паякът и мухата, както беше ги запомнил. Панталонът му отесня, зад челото му започна да хлопа невидимо клепало.

Прихвани я, погали я, целуни я, удуши я...

— Готово — прошепна той, облизвайки внезапно пресъхналите си устни. — Аз съм насреща.

— Така те искам — засия Пламен. — Хайде, ние сме наред.

Стаята ги посрещна със спарена миризма на застоял цигарен дим, евтино бренди и мръсно бельо. Беше тъмно, но отвън достигаше достатъчно светлина, за да се вижда присвитата в единия ъгъл полугола мома, здраво притиснала колене пред лицето си, диво облещена, сгасчена.

— Здравсти, Върбинке — прокашля се Пламен предпазливо.

Онази само се сви още повече.

— Гледай сега — продължи Пламен. — Бъди разумна. Отвън чакат още десет души, ако ти се изредят всичките, ще те разпердушният. Ние сме само двама, ако ни пуснеш гювеч, ще те пуснем да избягаш.

Тя вдигна глава и ги изгледа внимателно, в очите ѝ проблесна интерес. Никола изведнъж се почувства като в сън, внезапно му стана страшно леко и приятно, някак сомнамбулно.

Прихвани я, погали я, целуни я, удуши я...

Той се приближи до Върбина, протегна ръка и внимателно я погали по косите, после се спусна надолу по голия ѝ гръб, попивайки мекотата на кожата ѝ с пръсти.

— Хубава си — прошепна той. — Като кукла.

После замахна с все сила и я прасна с юмрук право в челото. Тя се просна назад, без да произнесе звук — дали беше замаяна, или просто прекалено слисана, не можеше да се каже точно. Той запуши устата ѝ с изтръпнала от удара длан и прошепна отново:

— Хубава си. Страшно си хубава. Като мушичка на топлийка.

Тя го изгледа с очи, изпълнени с ужас, и започна бързо-бързо да смъква панталона си. На челото ѝ ясно се виждаше отпечатъкът на юмрука му — моравочервен дори в бледата светлина на отблясъците, идещи отвън.

* * *

Дори сега, няколко часа по-късно, той не можеше да каже кое го е поразило първо. Разбира се, първото, което беше видял, бяха онези огромни очи — синьо-зелени, бездънни като всеки две синьо-зелени очи, но тези някак по-другояче, по-бездънно, някак по-от другата страна на огледалото, изпълнени с печал и познание, което тя не би трябвало да притежава, не и на тази нейна смешна възраст, в никакъв случай... В първия момент той толкова се беше смутил — той, съдията, каква глупава и нелепа безсмислица, — че дори беше забравил да подаде ръка, опитвайки се да прикрие смущението и объркването си зад някаква безобразна купчина папки, ровичкайки се като дете, хванато с ръка в забранената кутия... После беше се сепнал — все пак в стаята беше и онази подла гъска, Ненова, бърбореща някакви глупости за това, колко сплотен бил тукашният колектив и прочие — беше се постарал да заеме обичайната поза на добродушно покровителство, онази на шефа, който не е от обикновените гадни шефове, пред когото човек може и да се поотпусне, може би да разкаже някой по-солен

виц, ако му стиска. Но скоро беше се отказал, защото го тормозеше усещането, че момичето отсреща — какво ти момиче, по-скоро хлапе с огромни очи и неземно хубава сламеноруса коса, пусната свободно по раменете — го прозира като на рентген, с едно разбиране за неща, които изобщо не са по възрастта и опита му. Кудкудякането на Ненова го подлудяваше, той се постара да я изпрати колкото се може по-скоро, защото — Господи, каква глупост! — просто нямаше търпение да остане насаме с малката, да попие още малко от безумното очарование, което беше го поразило като гръм, да вдъхне дъха ѝ, да я погълне с очи, да се наслаждава на присъствието ѝ, ей така, без думи, без ненужни жестове, без нищо, просто да бъде сам с нея, сам, без никой друг наоколо. Ръцете му, отдавна вече отвикнали от такива неща, бяха се почувствали някак независими, сякаш всеки момент щяха да затърсят отдавна забравената китара — ха, китарата, от всички неща на тоя лигав, патетичен свят, в момента му липсваше единствено тя! — и да заиграят по струните, сами, без участието на волята му... Lay, lady, lay... lay across my big brass bed...

Абсурдът беше толкова осезателен, че за момент очите му почти се изпълниха със сълзи. „Остарявам, по дяволите!“, помисли той, немалко досаден, после се насили и премина към отегчителния ритуал на запознанството.

— Карталов, приятно ми е.

Ръката му остана да виси във въздуха в продължение на някаква убийствено дълга вечност, после тя леко докосна пръстите му, без да се представя, и каза, или може би промълви, той вече не беше сигурен в нищо:

— Хубаво име, смело. Сигурно знаете какво означава то, нали?

За момент той изгуби и ума, и дума, покашля се смутено, затърси отчаяно спасение в шефската поза, отказа се, отново се опита...

— Да, разбира се — дочу се да отговаря сам. — То си има и история, историята на моето семейство. Напомнете ми да ви я разкажа някой ден.

— Някой ден? Защо някой ден, а не сега? — попита тя някак игриво, но тук той вече се беше хванал в ръце и сега изпрати топката в нейната половина с един-единствен, отсечен и заповеден удар.

— Защото тук сме на работа, а не за развлечение.

През очите ѝ премина бърза сянка, сега тя изглеждаше изплашена и безсилна, но това му достави удоволствие само за миг, после печалният цвят изби нагоре през синьозеленото и той се почувства познато виновен, както в моментите, когато усещаше как Стефана плаче безшумно във възглавницата, както в повечето моменти от безсмисления осран живот, който водеше от години насам, просто както винаги... По дяволите!

— Другарката Ненова ще ви въведе в работата — каза той сухо и се скри зад друг куп папки, вдъхвайки познатата канцеларска миризма от която днес кой знае защо му се повдигаше.

Малката се обърна покорно и затвори зад гърба си вратата, като го остави сам с рефрена, който натрапчиво се въртеше из главата му, заплашвайки да го подлуди.

Stay, lady, stay... stay with your man awhile...

* * *

Ръцете му продължаваха да треперят, въпреки че стискаше волана с всички сили. Беше опитал всякакви разслабителни хватки — да брои пътните знаци, да мисли за курви, да вдишва и издишва равномерно... Дрън-дрън! Подлото треперене продължаваше да го тресе отвътре и не му позволяваше да се съсредоточи, да помисли за защита, за някакъв опит за измъкване.

Телефонното обаждане беше го заварило в окръжното управление, в Тъмен. Кратко, без обяснения: „Другарят Паладински ви кани на разговор. Незабавно елате в Братоево. Да, в Братоево, в родната му къща.“ В първия момент той беше толкова стъписан, че дори не успя да отговори, преди ония отгатък да са затворили. Необходими му бяха няколко дълги минути, за да осъзнае какво се беше случило. После, против волята му, някъде изотдолу започна да се просмуква паника. Хладна и треперлива паника. Въпреки топлото време изведнъж му стана студено, а устата му пресъхна, почувства се жаден. Ако не се страхуваше, че старецът ще го подуши, вече отдавна би обърнал няколко водки, но това, разбира се, беше невъзможно. Ония бяха казали „незабавно“, а той беше достатъчно опитен, за да знае какво означават такива думи. Ти си на ред, драги. Бъди мъж, не се излагай!

Всички знаеха, че бай Денчо не забравя нищо, но той все пак беше се надявал, че ще му се размине, през цялото време след онази вечер в ловната хижа. По едно време даже беше започнал да се успокоява, да се разпуска. Напразно, разбира се. Старецът наистина не забравя нищо. Сега вече го знаеше, със сигурност. Не че разбираше в какво се състои вината му, но това така или иначе няма значение — щом другарят Паладински е решил, че трябва да ти тегли куршума, то значи за това си има причини — и толкова по-зле за теб, ако не можеш да се добереш до тях. Ха! Сякаш има някаква разлика.

А селото изглеждаше толкова мирно и кротко с бабичките и дядовците, насядали по пейките пред къщите си, оглеждащи света с прозрачни, всезнаещи птичи очи. Разкошната българска есен както обикновено не беше се стискала, лозята и овощните градини пращяха от плод и навсякъде се виждаха хора с доволни, щастливи лица. Ангел изведнъж се почувства ужасно раздражен, прииска му се да слезе от колата и да наругае всички, всички идиоти с безгрижни, размазани от доволство лица. Светът се тресе, утре всичко може да отиде по дяволите, а те се захилили тук като пъпеша. И после — кой ни е виновен, че все се влачим на края на световната опашка? Какво може да се очаква от такива идиоти, а? Какво? Не по петстотин, ами и по хиляда години ще ни управляват, толкова си заслужаваме!

Беше толкова ядосан, че за малко не пропусна улицата, за която беше се осведомил предварително. Закова рязко спирачки и подплаши селските гъски, което му достави някакво странно, детинско удоволствие. Но реалността го застигна бързо, принуди го да присвие глава между рамене и да се отправи нагоре по прилично асфалтираната, макар и тясна улица, където го очакваше съдбата в образа на як старец с тежки, неподвижни очи... Той се огледа бегло в огледалото на колата, почуди се за миг дали да се скрие зад тъмните очила, които лежах в жабката, после мрачно поклати глава и се потътри навън.

Откъм старата селска къща, заобиколена от висок каменен дувар, се носеше музика, което го накара да се почувства още по-объркан и уплашен. Портата беше широко отворена, никъде не се виждаха пазачи, нямаше дори куче и това отново го изпълни със странно, неприятно чувство, сякаш някой тук непрекъснато се опитва да му поставя

капани. Из двора се разхождаха кокошки, отнякъде се чуваше женски глас, който подвикваше „кът, кът, кът“, меката есенна светлина изпълваше въздуха с измамно, нетрайно спокойствие, от което го побиваха тръпки. Ангел пъхна ръце в джобовете си — те все още трепереха издайнически — и се запъти към дъното на двора, откъдето се чуваше музиката.

Посрещна го гледка, която буквално го накара да зяпне. С лъснали от пот чела и запретнати ръкави музикантите от малък духов оркестър надуваха усърдно инструментите си, из двора около тях навсякъде щъкаха хора, натоварени с щайги, пълни с грозде, а в средата на импровизираната площадка, сред няколко набързо сковани маси, отрупани с ядене и пиене, се издигаше огромна, почти човешки бойкаца, от която стърчеше омазаното с гроздов сок лице на бай Денчо, ухилен до уши и комай немалко подпийнал. Старият функционер, ужасът на поне две поколения партийни активисти, подскачаше като дете в такт с музиката и току подвикваше: „Ха сега! Ха така!“ и „Дай, дай още!“ Ангел беше толкова смаян, че направо заби на място и само зяпаше с детинско удивление, за пръв път днес забравил грижите и страховете си.

— Хей, Братоев — подвикна Денчо Паладински откъм кацата, продължавайки да подскача и маха с ръце. — Къде се мотаеш бе, момче, ще пропуснеш най-важното! Хайде, запретвай крачоли, че аз нещо започвам да се уморявам. Ама да си измиеш първо краката, ей! Това тука вино ще става, не конска пикня! Ей, я ме измъквайте оттук, че дъх не ми остана. Тъй де, да дадем път на младите, няма сами да вършим всичката работа, я.

Ангел се огледа неуверено, сякаш не беше сигурен дали игриво звучащата заповед се отнася до него, после покорно засъбува обувки...

* * *

— Тъй. Запоти ли се хубаво? Ха така, да видиш и ти веднъж как се изкарва хляба. Хайде, стига толкова, влизай вътре, че ни чака работа.

Ангел, прекомерно объркан, за да знае дали да се радва, или все още да очаква най-лошото, последва Паладински навътре в ниските тъмни стаички. Сега вече старецът изобщо не изглеждаше подпий-

нал, очите му бяха придобили познатата пронизителна острота и Ангел продължаваше да се чувства непрекъснато наблюдаван, даже когато вървеше зад гърба му.

— Донке, не искам никой да ни безпокои. Кажете им да продължават без мен, аз имам малко работа — подхвърли Паладински към празния коридор, затваряйки вратата зад себе си.

— Сядай, сядай — обърна се той към Ангел, който продължаваше да се чувства странно вцепенен и все още не можеше да повярва на късмета си. — Не ти предлагам нищо, че ни чака важна работа. Така. Уморих се днес, цял ден с тия задевки. Ние тук сме гроздоберски край, тачим си традициите и корена, нали виждаш... Ти май за пръв път тъпчеш грозде, а? Що така бе, уж си от нашия край момче? Гроздоберът, Братоев, е най-старият български празник, най-важният. Тук хората са го празнували две хиляди години преди нас и след нас пак така ще си го празнуват. Това ни е коренът, това е кои сме ние, разбираш ли за какво ти говоря?

— Да. Мисля, че да — отвърна Ангел несмело.

— Домати, картофи — това са американски измишльотини, Братоев. България — това е слънцето, земята и гроздето. Важно е човек да ги разбира тия неща, да ги разбира и помни. Времената се менят, менят се и хората — но само онзи, който си знае корена, оцелява. Пак те питам — разбираш ли за какво ти говоря, момче?

— Не съвсем — призна Ангел.

— Знаем, знаем, не са лесни за разбиране тия неща, искат време и търпение. Но ти ми се виждаш оправно момче, ще започнеш с времето и това да разбираш. Затова съм те повикал тук, а не за да пием вино, това сигурно вече го разбираш.

— Да, да.

— Добре. Стига толкова общи приказки, сега кажи ми как ти върви работата.

Ангел го изглежда невярващо, но старецът го гледеше от упор и той започна да разказва, постепенно набирайки смелост.

— Успяхме... успяхме да разкрием важна диверсионна група. С нелегална печатница...

— Е, чак печатница — усмихна се Паладински накриво. — Доколкото разбрах, ставало дума за една копирна машина в някакъв килер.

Но ти продължавай, продължавай, аз искам от теб лично да го чуя. Изчистено ли е всичко по случая? Дочух там нещо, за свидетеля...

Ангел изведнъж изтръпна, студът го прониза отново, ръцете му пак понечиха да се разтреперят. Значи интуицията все пак не го е излъгала. Онзи го е примабил тук само за да си поиграе с него...

— Това... това беше нещастен случай — прошепна той с пресъхнало гърло. — Не можехме да знаем, че е имал слабо сърце.

— Виж сега, тия подробности не ме интересуват — намръщи се старецът. — Като те питам дали всичко е чисто, имам предвид дали семейството ще си седи на задника, или не. Знаеш каква е ситуацията, турците само това чакат, за да вдигнат света на главата си. Тук сме си свои хора, питам те отново: изчистили ли сте всичко, или трябва други да се погрижат?

Ангел пое дълбоко въздух, преглътна мъчително. Тази въртележка постепенно започваше да го преобръща с главата надолу.

— С жената ще се занимавам лично, тя е единствената, която ми се вижда опасна — той се закашля, опитвайки се да печели време. — А инак старците, с тях вече е говорено. Аз мисля, че... те разбират... всичко. Не вярвам да направят някоя глупост. Стари хора са, знаят...

Бай Денчо продължи да го претегля с преценяващ поглед, сякаш след малко щеше да му плаща цена. Постепенно остротата в очите му се замени с нещо по-различно, един вид задоволство, или може би просто спокойствие. Ангел изведнъж се почувства значително по-добре.

— Добре. Това исках да чуя. Виж сега, Братоев, момчета като теб, сръчни и оправни, винаги могат да бъдат от полза. Времената се менят, сигурно няма нужда да ти обяснявам какво имам предвид. А България винаги ще има нужда от момчета като теб. Много народ е минал оттук, какви ли не завоеватели и главорези, все с огън и меч, Братоев. А ние все още си стоим на мястото и не мърдаме, вече хиляда и толкова години. И знаеш ли защо?

— Не.

— Защото си знаем корена, затова. Който си знае корена, него нищо не може да го изтръгне от мястото му. Коренът е най-важното нещо, Братоев, може да забравиш всичко друго, което ще ти кажа тази вечер, но това не трябва да забравяш.

— Тъй вярно — изплъзна се от устните на Ангел, та чак го досрамя малко, но старецът само поклати одобрително глава.

— Тъй, тъй. Виждам, че си свястно момче, не си някой келеш, дето няма респект към нищо. Коренът — това означава респект, Братоев. Респект и отговорност. За да започне да уважава себе си, човек първо трябва да се научи да уважава корена си. А човек, който не умее да уважава, не заслужава власт. Започнаха вече да стават много неща, но ти се опитвай да ги запомняш. Общ корен, респект и отговорност — това са трите най-важни неща, които ни свързват. Останалото са подробности. Запомни ли ги? Я сега повтори, да те чуя сам.

— Общ корен, респект и отговорност — повтори Ангел неуверено. — Това са трите най-важни неща.

— Добре. Надявам се да не съм се излъгал в тебе, Братоев, ти много внимавай да не ме разочароваш. Оттук нататък може би ще те поемат други хора, те ще те водят и напътстват, но ако нещо се издъниш, накрая пак с мен ще си имаш работа, да знаеш. Тъй че умната, Братоев! Страх лозе пази, а от лозето по-важно няма.

— Разбирам, другарю Паладински.

— Добре, за днес стига толкова. Когато му дойде времето, ще дойдат при теб хора и ще ти покажат това-онова. Трябва да се подготвяме за всичко, прекалено неспокойни стават времената. Хайде, сега тръгвай и не забравяй какво ти говорих. И за корена, и за лозето.

— Тъй вярно, другарю Паладински — отсече Ангел, този път без ни най-малко колебание. Вече беше научил първата си лекция.

* * *

Немигацият, втрещен поглед придаваше на чиновничката нещо змийско и Марион вече на няколко пъти трябваше да потиска нелепия импулс да грабне чантата си и да побегне навън. Онази очевидно се наслаждаваше на ситуацията и продължаваше да гледа от упор, без дори да си дава труд да прикрива презрителното съжаление, с което я изпълваше упоритостта на посетителката.

— Другарят Къндев няма да се освободи скоро — каза чиновничката по някое време. — Няма смисъл да чакате, колко пъти да ви обяснявам?

Марион стисна устни и не отговори. Беше прекарала тук почти пет часа, вече и сама не знаеше кой по ред ден, издържайки миризмата на непочистени пепелници и мухлясала хартия, под непрекъснатия обстрел на чиновнически погледи, със стомах, присвит на осем и сърце, потропващо в гърдите като лешниче в празна кутия. Ония вече я познаваха, бяха я приели като част от ежедневието, един вид безплатно развлечение — като няма хляб, поне зрелища да има. Зад гърба си долавяше оживено шушукане, отделни фрази профучаваха покрай ушите ѝ като звънтящи бръснарски ножчета. „Германката пак е тука“, „Инат машинка, немска“ или, по-рядко, „Мамка ѝ гадна, тая ли е, дете защитава турците?“ Отначало това я нараняваше, в първите няколко дена тя се прибираше вкъщи изтощена, пребита, сякаш е давала кръв. Сега вече им беше свикнала. Беше започнала да ги разбира от опит, не само от Гео Милев. Вековната злоба... Мълчанието, превърнато в защитна стена — също като китайската, но невидима, хитра. Аз мълча — следователно съществувам. Българската рецепта за оцеляване.

Вратата насреща изведнъж се отвори със замах и в рамката, осветена изотзад, като в някой особено драматичен момент от холивудски филм, се появи фигурата на висок костелив мъж. Мушиците внезапно замлъкнаха.

Онзи постоя малко, неподвижен и заплашителен, после направи няколко крачки и застана пред нея. Тя го гледаше с пресъхнала уста и зачервени уши, дъхът ѝ свистеше пронизително, напирал навън под паническия натиск на уплашеното сърце, бум-бум, швип-швип, бум-бум, швип-швип. Мамо, къде си?

Той ѝ махна с ръка да го последва и изчезна обратно. Тя се надигна, залитайки, но само много лекичко, сигурно никой освен нея не беше го забелязал. За малко не изпусна чантата, която беше забравила напълно, ушите ѝ писнаха от ниското кръвно налягане. Затвори очи за миг, изчака да се уталожат мъгните кръгове, пристъпи. Тишината я стискаше от всички страни като прецедено кисело мляко, по тукашна рецепта. О, стига толкова! Достатъчно! Марион се отърси и затвори вратата зад себе си. Ето така. Сега. Идвам.

Той стоеше пред един от големите немити прозорци с гръб към нея и ръце в джобовете, едновременно изправен и превит, като ня-

каква странна самотна птица. Марион чувстваше дланите си неприятно потни и лепкави, искаше ѝ се да извади носна кърпичка и да се избърше, но някак не можеше да се реши и потискаше досадното усещане, опитвайки да си припомни речта, която беше подготвяла толкова дълго. Неуспешно, както се беше страхувала през цялото време. Странно, това вече не я притесняваше ни най-малко. Тя се изкашля тихичко и онзи се обърна, някак сковано, стреснато. Приблужи се до голямото бюро, взе оттам отворена папка, напљунчи пръсти и започна да разлиства.

— Марион Браш, 27, неомъжена, родена в Берлин, завършила славистика в Хумболтовия университет. Майка — починала, баща — невъзвращенец, беглец от ГДР. В България от три години насам, досега без подозрителни изяви...

Той замълча, въздъхна дълбоко и захвърли папката обратно.

— Значи крушата все пак не пада далеч от дървото, а, другарко Браш? Или по-добре да ви наричам „госпожице Браш“, а?

— „Другарко“ е наред — отвърна тя, все още с присвито гърло.

— Никаква другарка не си ми ти! — изсъска той ядно, но побърза да се овладее и продължи с безпристрастен тон: — И за какво висиш тук вече от толкова време? На какво се надяваш, какво очакваш, а?

— Аз искам работа — отвърна тя тихо, гледайки към пода. — Аз съм учителка.

— Петно си ти! Петно, а не учителка! — избухна онзи отново, после пак се напъна да се овладее. — Нямам аз работа за тебе.

— Но това не е правилно! — опита се тя да протестира. — Не съм направила нищо лошо.

Другарят Къндев я изгледа малко изненадано, почти развеселено. После пристъпи към нея, хвана я за брадичката, повдигна главата ѝ и започна да я разглежда втренчено, от упор. Очите ѝ зад контактните лещи се изпълниха със сълзи, но тя събра цялата си воля и ги избута назад. Онзи дори не предполагаше колко много опит тя имаше в такива ситуации. Пък и как ли би могъл?

— Абе ти на детенце ли ми се правиш, или наистина си толкова наивна, а? — Онзи пусна брадичката ѝ и избърса ръка в панталона си. — Човек като те гледа така, като нищо може да повярва, че се чувстваш невинна.

— Аз не съм направила нищо лошо! — повтори тя упорито и го изгледа накриво, право в очите. Той се закашля и отново отиде до прозореца. Старичкият му костюм очевидно се нуждаеше от спешно химическо почистване. Тя изведнъж изпита нещо като съжаление. Една такава стара, мърлява птица. Дали вече чувства приближаването на края? Дали се страхува, дълбоко вътре в себе си? Дали се върти нощем в леглото, дали страда от безсъние? Горкият, сигурно не му е леко.

— Слушай, защо не си се прибереш обратно в Федерето, а, момиче? Какво търсиш изобщо при нас, какво толкова си намерила тука?

Тя го изгледа удивено, едва удържайки сълзите, които кой знае защо отново започнаха да напират. Гласът му звучеше толкова уморено...

— Не виждаш ли какво става тук, не разбираш ли? Защо се вреш сама между шамарите? Или малко ви биха вас, немците, та още не сте се научили да си подвивате опашките?

Тя настръхна, но си премълча. Онзи се обърна към нея, пристъпи няколко пъти на място, въздъхна.

— Прибирай се обратно, момиче. Прибирай се обратно, докато още можеш. Слушай какво ти говоря, не си нито първата, нито последната, дете ще я отнесе вятърът като нищо, язък ти за младостта. Чуваш ли какво ти говоря, разбираш ли ме?

Този път тя се разплака. Онзи се приближи, сложи ръка на рамото ѝ. Сега това не беше неприятно, даже напротив. Постепенно хълцането ѝ се успокои, тя извади кърпичка и избърса очите си.

— Хайде, послушай един стар човек. Няма смисъл, разбираш ли? Няма смисъл.

— Да — отговори тя тихо, отстъпвайки назад. Ръката му падна от рамото ѝ, някак безсилно. — Да. Сега разбирам.

* * *

— Байрактарска, Байрактарска — дългото, трудно за произнасяне име се въртеше из гърлото му като горещ зальк, той дори се закашля от смущение и потърси с очи някой спасителен куп папки, но тук, в коридора, разбира се нямаше нищо подобно. Още повече, че тя вече се беше обърнала, притиснала към гърдите си някакви книжа — папки,

има си хас — и го гледаше малко уплашено, но изпълнена с очакване, така поне му се искаше да я вижда, ох, по дяволите, какви ги върша, какви ги върша, ах, майната му, сякаш изобщо нещо има значение...

— Ела в кабинета ми, трябва да говорим... По работа.

Очите ѝ просветнаха някак лукаво, той се ядоса на себе си, обърна гръб без повече приказки, побърза да се скрие зад вратата. Сърцето му биеше като камбана, попаднала в ръцете на хлапета — силно, но безредно, бум-тра-та-та, денги-донг, пиф, флоп... Наля си чаша вода от гарафата — вкусът ѝ беше неприятен, застоял, чак му се прииска да я изплюе в саксията на унилия фикус, но зад гърба му някой вече чукаше на вратата и сърцето му се разигра отново, чак ушите му забучаха; може би Стефана все пак има право, дали не е време да отиде на преглед, това хлопане май не е чак толкова невинно...

Той погледна през рамо — тя вече беше влязла без какъвто и да е звук, откъде ли е научила да се прокрадва така, хлопането в ушите му се засили, ей, стига толкова, вземи се в ръце, това е само едно хлапе, съвсем те сграбчи критичната, аман, за нищо не ставаш вече.

— Седни, седни — гласът му, слава богу, звучеше спокойно и равномерно, плюс това тя не смееше да го погледне в очите и това му даде малко кураж. — А-а-а, исках да те попитам как върви работата, как се аклиматизираш. Тук не е София, но работа има много, сигурно вече и сама виждаш...

Тя само кимна, очите ѝ го стрелнаха изпод дългите ресници и сърцето отново го прободеше, той седна зад бюрото, размести малко папките, за да може да я вижда по-добре, да, така вече се чувства малко по-сигурен.

— Животът тук сигурно е малко скучен за едно младо момиче. — „Боже, какви ги дрънкам, съвсем като някой дърт коцкар. Направо ми иде да се ошамаря.“

— Аз... аз не съм много по живота. — Гласът ѝ, нежен, почти по детски висок, погали слуха му като милувка, той се усмихна, тя също... Уф, така е малко по-добре. — Още от малка. Така са ме учили вкъщи. Първо работата, после всичко останало.

— Вярно, вярно. Който не работи, не трябва да яде — той опита да се засмее, но отново се почувства някак комично, избута смеха назад. — А инак... как се чувстваш тук при нас?

— Нормално. Работа.

— Не ти ли е... малко скучно?

— Ами аз ходя до Тъмен от време на време, там си имам едно малко жилище, само за мен. Така си почивам, сама.

— Съвсем сама? На тая възраст? — Прииска му се да добави „И с тая външност?“, но разбира се, не го направи, макар и с известно усилие.

— Да — каза тя протичко и замълча. Той напрегнато започна да търси думи, ей, какво се казва в такива моменти, ама че съм дърво, за работата вече говорихме, остава значи... Ах, глупости, нищо не остава.

— Ами добре, това беше всичко — дочу се да казва и отвътре отново го прониза една тихичка, тъжна болка. — Добре, отивай, свободна си.

Тя не помръдна от мястото си и той я изгледа удивено. Сега пък какво?

— Вие... — тя се позапъна малко, хей, дали наистина се е изчервила, или само така му се струва? — Вие... искахте да ми разкажете нещо. За името, нали си спомняте?

— За кое име? — Той изведнъж се стресна, накъде го избива това дете? Да не вземе да заплеци някакви глупости, само това му липсваше, сред всичките ядове. — Не мога да си спомня.

— Вашето, вашето — побърза да добави тя, сякаш прочела страховете му. — Карталов, това означава „Орлов“, нали знаете?

— А, това ли? — сърцето му изведнъж се отпусна, стана му някак много весело, леко, радостно. Брей, каква хитруша. Малка, сладка, мила хитруша! „Разбира се, че ще ти разкажа всичко. Всичко, каквото поискаш. Ти само искай, дете! Искай, не се страхувай!“ — Ами да, защо не? Само че кога? И къде? — „Ей сега нагазих през просото, вече спиране няма.“

— Където кажете — промълви тя и той едва не скокна от изненада. Гледай го това младо поколение, как я кара без заобикалки. Едно време, докато я уговориш, трябваше първо на глава да застанеш. А тия тук...

— Ами... добре... Ахем... Ти кога ще ходиш до Тъмен? Аз... ъ-ъ-ъ... мога да те закарам с колата, какво ще се блъскаш по рейсове? Днес

след работа например, какво ще кажеш? „Дръж се здраво, момче, само да не паднеш от ските, дръж се здраво!“

Тя само кимна с глава, после се обърна и излезе, пак напълно безшумно. Или така му се стори — в главата му и без това блъскаха всички камбани на тоя свят, „динг-донг-бенг-банг-шлинг-шланг-шлонг“. Слава! Слава! Слава!

* * *

Миризмата ѝ — остра и възбуждаща, го подлудяваше не на шега, но той не ѝ се поддаваше, държеше юздите здраво, в очакване на момента, когато тя ще бъде готова. Не знаеше кога точно — беше наредил да я държат в отделно помещение, съвсем сама, до второ нареждане. Осем часа дотук, сама със себе си и надвисващата нощ. Сама, убийствено красива. Беше я наблюдавал вече няколко пъти през шпионката, скришом, наслаждавайки се на ерекцията, която всеки път го караше да намества панталона си отново, в малко по-удобна позиция. Никога не би допуснал, че е туркиня, ако не го знаеше предварително. Тя носеше външността си с небрежна грация, дори и тук. Изглеждаше като човек, който знае цената си, който е свикнал да я получава без особена подкана. Никакъв грим, само малко червило по устните, цялата в траур, разбира се, но блузата ѝ беше разкопчана точно толкова, колкото е необходимо, за да се знае кое какво е, а полата — нито къса, нито дълга, разкриваше от краката точно толкова, колкото човек да си представи останалото във всички подробности. Седеше, без да кръстосва крака, но и без да придърпва полата си, очите ѝ бяха зачервени, но не плачеше, не направи нито един опит да попита кога най-после ще я разпитат, ще я пуснат ли да си ходи, какво изобщо ще се случи. Просто седеше и чакаше. Изглеждаше корава на пръв поглед, но миризмата я издаваше. Ловджийският му нос отдавна я беше подушил, вярно и безотказно. Тя нямаше ни най-малък шанс, като животно за отстрел. Кое то, разбира се, не намаляваше удоволствието ни най-малко. Ловът си е лов дори и когато всичко е предварително решено. И плячката не става по-малко апетитна от това, че е напълно беззащитна. Дори напротив. Дори напротив.

— Бакалов, доведи задържаната — обади се той на младичкия лейтенант, когото след повишението беше получил като един вид личен адютант, специална награда за специални заслуги, — а след това, както обикновено. Никакви телефони, никакви безпокойства, никакви глупости. Ще работя цяла нощ, ясно ли е?

— Тъй вярно, другарю майор — отвърна она някак пресипнало. Даже по телефона се чуваше как се облизва. — Цяла нощ работа, разбрано.

— Добре, давай, давай. — Ангел тропна слушалката малко сърдито, хлапето май започва да си позволява повече от необходимото, ще трябва да го стегне тия дни.

Но онзи вече чукаше на вратата, ето, въвежда я, изглежда го очаквашо, но без да се хили, поне толкова му стига умът.

— Свободен си — каза той и седна зад бюрото, намествайки в движение панталона си. — Гражданко, седнете.

Тя изгледа подозрително металния стол с олющена седалка от изкуствена кожа, покрита с тъмни петна, поопъна полата си, седна. Той запали цигара, посочи въпросително пакета.

— Благодаря, не пуша — отвърна тя сухо.

— Само тук или изобщо?

— Не пуша — повтори тя и стисна устни. Покрай устата и очите ѝ се появиха ситни бръчици. Недей така, жено, загрозява те.

— Както искаш — отговори той равнодушно. — Аз обаче ще пуша. Чака ни дълга нощ, много работа.

Тя не реагира, но миризмата се усили, само мъничко, но достатъчно. Ангел разтвори леко ноздри, пое я внимателно, наслади ѝ се, после стана и се приближи към туркинята. Заобиколи стола, застана зад нея и започна да я наблюдава от упор. Рядка плячка — красива, непокорна, упорита. Играта започваше да му доставя истинско удоволствие.

— Знаеш за какво си тук, нали? — подхвърли той по някое време.

— Да — отвърна тя.

Той се закашля, цигарата му загорча. Смачка я грубо в пепелника още недопушена, обърна се към туркинята, изгледа я продължително. Очите ѝ потрепваха леко, но лицето ѝ изглеждаше спокойно.

— Тогава ще се разберем лесно — подхвърли той небрежно. — Може и да те пусна без нищо.

— Не вярвам — отвърна тя равнодушно и той изведнъж почувства как панталонът му отеснява взривно, болезнено. Оголи зъби в хищна усмивка, посегна да я погали, но спря по средата, замисли се.

— Защо не ми вярваш?

Тя не отговори и след известно време той повтори въпроса си.

— Когато го донесоха вкъщи, по него здрава кост нямаше — каза тя по някое време. — Всичко му бяхте изпочупили, от краката до главата. Не можахме даже да го измием като хората...

Той се намръщи и посегна да запали нова цигара, поколеба се, после побутна пакета с отвращение.

— Паднал по стъпалата, потрошил се — промърмори той някак против волята си. — Стават такива работи.

Тя мълчеше. Той разкопча още едно копче на ризата си, сне вратовръзката. Така както вървеше, тая май щеше да го накара да запретне и ръкави.

— Знаеш какво пишеше в смъртния акт, нали?

Тя продължи да мълчи. Той изведнъж кресна с всички сили:

— Да или не?

— Да — промълви тя тихо, някак примирено.

— Като знаеш, кажи го сега, високо и разбрано. Да не се напъвам да те слушам.

— Инфаркт — каза тя едва доловимо.

— Какво, какво? Нищо не разбрах.

— Инфаркт на миокарда. Инфаркт на миокарда.

— Не ми крещи сега, не съм глух. — Той придърпа още един стол и седна срещу нея така, че коленете им почти се докосваха. — Така е вече по-добре. Слушай сега, Ремзие...

Тя видимо потръпна. Той изчака малко и попита:

— Ремзие или Румяна, как предпочиташ?

Тя пак замълча, но вече си личеше, че в очите ѝ напират сълзи. Той я хвана за брадичката и внимателно повдигна лицето ѝ така, че очите им застанаха на една и съща височина.

— Ремзие или Румяна?

— Ремзие — прошепна тя.

— Тъй. Дай сега да изясним едно нещо от самото начало. Ще ме слушаш ли ти, или ще ме ядосваш?

Тя стисна устни. Ангел вдигна ръка, без да бърза, и я зашлеви, внимавайки да не я нарани с пръстена. Тя се присви и притихна, очевидно не ѝ беше за пръв път.

— Ще ме ядосваш ли, Ремзие?

Изчака малко, отново замахна, остави я да се присвие, в последния момент задържа ръка и я погали по бузата, леко, нежно. Отново хвана брадичката ѝ, прокара леко палец по устните ѝ. Те потръпваха, някак неволно. Ангел поотвори устата ѝ, внимателно пъхна палец навътре. Тя не го пое, но и не го отблъсна. Топло, топло.

— Така ми харесваш повече — прошепна той, хвана коленете ѝ и започна лекичко да ги разтваря. Тя се опита да се съпротивява, но той държеше здраво и след малко тя отстъпи. Полата ѝ се отдръпна нагоре, оголи бедрата, откри края на черни чорапи, поддържани от елегантни, скъпи жартиери. Дъхът на Ангел изведнъж започна да пресвирва. Той пъхна длан между бедрата ѝ, започна да се катери нагоре, бавно, бавно. Тя стисна крака и задържа ръката му. И двамата трепереха.

— Ако нашите разберат, ще ме заколят като яре — прошепна тя вече почти в ухото му.

— Никой няма да разбере, Ремзие — каза той тихо, придръпвайки я към масивното бюро. — Никой нищо няма да разбере.

* * *

„Жилището“, за което тя беше говорила, се оказа просто стаичка и баня, отделени от стар голям апартамент чрез грубо измазана тухлена кръпка в коридора, където преди това е била свързващата врата. Входът беше откъм задния двор, обитаван от множество мършави котки, криещи се из захвърлената покъщнина — изтърбушени дивани, зеещи шкафове, тук-там по някоя ръждясала готварска печка или хладилник, които го правеха да изглежда като сметище. През зимата, покрити от снега, боклуците не бяха го смущавали, но сега, през пролетта, отчайващата им грозотия го поразяваше всеки път и Богомил нерядко мърмореше, пробягвайки между тях с вдигната яка и глава, присвита между раменете: „Що за хора живеят тук, бе, що за хора?“

Стаичката обаче беше приятно светла, с огромен прозорец, гледащ към голям, изпълнен със зеленина двор, и миниатюрно балконче, което, макар и неизползваемо, все пак придаваше на обстановката един малко по-кокетен вид с ръждясалите си перила в средиземноморски стил. Банята също беше странна смесица от запуснатост и някогашен разкош — с нащърбена масивна вана и потъмняла от времето, но все още безотказно функционираща немска арматура отпреди войната и дори работещо биде, което в началото, докато се научи да го ползва, доста го смущаваше. Тя се смееше на неговата кокалеста непохватност беззлобно и щастливо, настояваше да се къпят заедно във ваната, сапунисваше го дълго и старателно, понякога се наместваше в скута му с гръб към него, подхвърляйки през рамо: „Хайде сега да те видим колко можеш“. Не се смущаваше да пишка пред него, смееше се, когато той смутено извъръщаше поглед: „Срамежливко, срамежливко!“
Беше ненаситна, но търпелива, никога не го препираше, но успяваше да го доведе до неща, на които той дори не беше предполагал, че е способен. Несвикнал на такава нежност и свобода — вече дори не можеше да си спомни кога е бил последният път, в който е виждал пъпа на Стефана — той често се улавяше, че изтръпва, че се чувства притеснен, смутен, някак незрял, по-млад от нея, ако и да беше на години, в които спокойно би могъл да ѝ бъде баща. Веднъж дори не издържа и я попита откъде е научила всички тези неща, но тя само се заля от смях и му отговори: „Аз съм се родила научена“.

Научена — как ли не! Кой знае какво е правила по София, но това, разбира се, не е негова работа. Той притваряше очи и се оставяше да бъде носен като в онази песен. Щастиято — едновременно афродизиак и приспивателно — го възбуждаше и унасяше с една и съща сила, понякога милвайки с нежна майчинска длан, друг път драскайки със заострени котешки нокти. Времето, разбира се, беше престанало да съществува вече отдавна, но това не го смущаваше. Достатъчно често се беше убеждавал, че най-доброто нещо, което един мъж може да направи, е да остави жените да се грижат за практическите неща в живота. Странно, но малката изглежда също разбираше това, някак инстинктивно, въпреки нежната си възраст. Да, жените...

— Искаш ли малко? — тя му протегна полупразното бурканче, от което лапаше кисело мляко с голяма алуминиева лъжица. — После ще ти трябват сили...

Беше седнала на единствения стол без нищо върху себе си освен неговата вратовръзка, с крака, вдигнати по американски на ръба на масата, красива като парче кехлибар, изглаждано от морето в продължение на хилядолетия. Лоното ѝ, изложено на показ без сянка от срам или притеснение, привличаше погледа му с неотклонна настойчивост, той вече няколко пъти се беше опитвал да гледа в друга посока, но това не му се удаваше и отвътре започваше да го притиска лека, едва доловима нервност.

— Не, благодаря — опита се той да прикрие раздразнението в гласа си. — Яж ти, и без това трябва да напълнееш малко.

— Аз никога не напълнявам — усмихна се тя. — Такъв ми е джинсът, всички сме като хрътки. Майка ми, баща ми...

Гласът ѝ изведнъж се прекърши, тя сне крака от масата, тресна бурканчето и застана на прозореца с гръб към него. Той се запита колко ли хора могат да я видят отсреща така, гола-голеничка, но се застави да не каже нищо. Вече я познаваше достатъчно.

— Какво ти стана, защо утихна така?

— Няма... нищо — отговори тя през зъби. После изтри очи, постоя още малко и се обърна към него с голяма, пресилена усмивка. — Понякога ме прихващат едни...

— Ела, ела при мен — той се отдръпна назад и почувства неприятната студенина на стената срещу голия си задник. Леглото беше тясно, само за един човек. — Ела да те гушна малко.

Тя се сви на кълбенце с гръб към него, сложи ръката му на корема си и притихна.

— Знаеш ли, винаги ми се е искало да те попитам — започна той несмело. После замълча, вече съжаляваше малко.

— Какво — насърчи го тя, след като се убеди, че няма да продължи. — Какво искаше да ме попиташ.

— А, нищо. Дреболия една, глупост.

— Кажу де, кажи.

Стомахът ѝ беше започнал да пулсира. Той я погали нежно, но това не помогна. Тя се беше наежила като котка, сега той го чувстваше с цялото си тяло.

— А-а-а... Защо...

— Какво защо? Хайде де, кажи най-после!

— Защо избра точно мен? Градът е пълен с млади момчета, можеш да имаш когото си поискаш.

Тя се напрегна още повече.

— А, това ли?

Махна ръката му от корема си, седна на ръба на леглото, все още с гръб към него.

— Просто... просто ми напомняш за някого.

Той се присви, сякаш го бяха плеснали през лицето.

— Ама ти... ти... как можеш да бъдеш толкова безсрамна?

Тя изфуча като котка и се извърна към него бясна. Богомил се опита да се отдръпне назад, но хладът на стената отново го запрати в обратната посока. Той реши, че е изгърпял достатъчно.

— С баща си ли искаш да се любиш, а? С баща си ли?

Тя замахна неловко и прекалено бавно, сякаш искаше да му даде възможност да реагира, но той не се отдръпна и плесницата го улучи право в окото. Заболя го ужасно, очите му се напълниха със сълзи, едва се сдържа да не отвърне, но вече истински. Стана и намери слепешком пътя към банята, пусна водата и започна да се плиска със студена вода чак докато окото започна по малко да го отпуска. Тя стоеше зад него отпуснала виновно ръце. Той дръпна грубо вратовръзката от врата ѝ, върна се в стаята и започна мълчаливо да се облича.

Беше почти готов, когато тя започна да говори.

— Аз и мама... го сваляхме от въжето. Тя го намерила сама, но не се осмелила, обади ми се по телефона, аз по случайност си бях в Твърдица, при едни приятели.

Той я изгледа встрещено, отпусна се на стола. Окото му започваше да се подува, трябваше да измисли нещо за пред Стефана. Ама че неприятности!

— Тя го беше усетила отдавна, беше изпокрила всички въжета вкъщи, но той се изхитрил, взел шнура от анорака си. Висеше на дръжката на вратата, почти приседнал на пода, не знам как е изгър-

пял, как е удържал така да виси, на две педи от пода, краката му на земята, можел е да стане по всяко време. Беше написал и една бележка, само два реда: „Не мога да понасям повече това унижение. Моля ви, простете ми!“ Горд човек беше, много горд.

В гърдите на Богомил се появи един много неприятен сърбеж, някъде отвътре, напъна го неударжима кашлица, той се опита да ѝ се противопостави, но не успя, закашля се ужасно, чак до болка, но сърбежът не утихваше, погледна я умолително и тя започна да го тупа по гърба, дълго и силно, докато кашлицата най-после попремина. Окоето му сълезеше ужасно, извади носната си кърпа и го покри.

— Съжалявам, не знаех — каза той по някое време. — Искам да кажа, знаех, ама не чак толкова.

— То и защо ли ти е да знаеш — отвърна тя тихо. — Пък и не сме само ние, колко хора си страдат и мълчат...

— Извинявай, наистина съжалявам — повтори той, гледайки към пода. — Подло се получи някак, не исках...

Тя хвана главата му с две ръце и я притисна към гърдите си. Стана му ужасно горещо, почти не можеше да диша, но въпреки това се чувстваше неизразимо облекчен, като в детството, след голям рев.

— Аз... наистина те обичам — прошепна тя нежно и разроши косата му. — И не само заради него. Не само...

Богомил притисна още по-силно носната кърпичка към окоето си. Стефана, какво ли ще разправя на Стефана довечера?

* * *

— Какво си зяпнал, а? Пикльо такъв!

В гласа ѝ имаше толкова злоба, че Никола почти се задави с кълата си. Присви се, отмести поглед и зарови глава в рамене ужасно засрамен. Запита се какво ли би се случило, ако отиде отсреща и ѝ забие един шамар, но с това се свърши всичко. Около нея винаги се въртяха цели стада единайсетокласници, далеч по-едри и по-силни от него, а и самата тя не изглеждаше като момиче, което би се оставило някой да го ошамари. Ярочервените остри нокти, дълго време скривани от зорките погледи на учителите, сега вече бяха оставени на показ, може би и като предупреждение. Също и кестенявата грива, без плитки, без

конска опашка, пусната свободно, най-прекрасна рамка на най-прекрасното лице... Лека, почти несъществуваща рокличка, всичко под нея само бедра, бедра, бедра... До абитуриентския бал оставаха бродени дни, свободата беше буквално на крачка — и единisetокласниците гордо се ползваха от специалните си привилегии, тя също.

Дискотеката изведнъж започна да му се струва безкрайно препълнена, шумна и грозна, той бързешком изпразни чашата си и излезе навън, полюшвайки рамене по възможно най-независим начин. Зави зад ъгъла, измъкна от чорапа си наченат пакет „БТ“, щракна запалката и пое ядно мекия цигарен дим. Подръпна още няколко пъти, задави се от нетърпение и гняв. Ръцете му трепереха и това го ядосваше още повече.

— О, ама ние и пушим вече...

Той подскочи от уплаха, погледна през рамо. Нели го гледаше насмешливо иззад ъгъла, безумно красива, безумно застрашителна. Той захвърли цигарата и я смачка. Тя се приближи и започна да го оглежда някак хищно, с наслада. Той стисна юмруци в джобовете си. Нямахше да издържи дълго, знаеше го. Рано или късно щеше да я удари, каквото и да се случи след това.

— Имаш ли още? — запита го тя след някое време.

— Какво?

— Цигари, село. Имаш честта да почерпиш.

Той се наведе, измъкна отново пакета. Подаде ѝ го, заедно със запалката.

— Маниери! — изсумтя Нели презрително. — На дама се подава огънче, село.

Той стисна запалката до болка, прещрака няколко пъти. Не се получаваше.

— Дай тука! — Тя се пресегна, запали и вдъхна дима, после го издуха в лицето му. — Е, сега какво?

— Какво какво? — изгледа я той удивено, отбелязвайки с раздражение, че тя напъха в чантичката си пакета с цигарите.

— Така ли ще се гледаме? Или мислиш, че не съм забелязала как ме зяпаш в училище, вече цяла година. Хлапе такова.

— Какво искаш?

Тя го изгледа страдалчески.

— Аз не искам нищо, ти искаш. Сега най-после можеш да ми го кажеш, ако желаеш. Нали за това си мечтаеш цяла година, а? Хайде, покажи колко можеш.

— Остави ме на мира — изсъска той разтреперан. — Остави ме на мира, чуваш ли?

— Язык ти за фасадата — промърмори тя разочаровано. — Такова хубаво хлапе, а толкова малко пипе. Това ти е шестницата от тотото, глупако. Днес имаш среща с феята на Пинокио, окей?

Той ѝ обърна гръб и си тръгна, с юмруци в джобовете. Тя изведнъж го сграбчи за ръкава.

— Хей, я почакай малко.

Той се дръпна ядно.

— Махай се!

— Чакай, казвам ти!

Гласът ѝ толкова напомняше на Стефаниния, че той закова на място. Тя го дръпна обратно зад ъгъла.

— Ела с мен!

— Къде?

— Тук в двора на ресторанта има няколко скрити пейки. Можем да поговорим на спокойствие.

— За какво да говорим?

— Само още една глупост — и те оставям на съдбата ти! Идваш ли, или не?

Тя се обърна и тръгна към хотела, без да поглежда към него. Той заприпка подире ѝ. Пред очите му ту чернееше, ту отново просветляваше, той я следваше като механично автомобилче, без да избира пътя, без да се оглежда, без дори да разбира каквото и да било, освен едно — тя не знае нищо, нищо, нищо. Не знае коя е, не знае с кого си има работа, не знае какво я чака. Малка, дребна мушица, която инстинктивно търси светлинка. Малка, дребна мушица...

Дворът на ресторанта градина, непочистен и занемарен в това предсезонно време, беше любимо място на всички градски младежи, но днес тук нямаше никой освен тях. Тя огледа критично една от пейките, поизбърса я малко с ръка и седна, без да гледа към него. Извади цигара, запали и му подаде пакета обратно. Той също запали и седна

до нея. Беше хладно и трепереше толкова силно, че зъбите му потракаваха.

— Студено ли ти е? — попита тя.

— Да.

— Ела тогава по-наблизо. Аз не хапя... Само понякога.

Той се приближи малко. Тя го хвана за ръката и го придърпа нетърпеливо към себе си. Захвърли цигарата, обхвана лицето му с длани, обърна го към себе си почти насила и се вторачи в очите му от упор, без да казва нищо. Изпитваше силно желание да я удари, да ѝ причини болка, каквато и да е болка, но така не ставаше, не и с тия очи, които го приковаваха като шишове. Бавно, почти насила тя приближи лицето му до своето и го докосна с устни. Усещането беше като електрически удар, той почти подскочи, присви се в отчаян напън да се освободи от тази толкова изтощителна хватка, но тя не го пускаше, пък и срамът го заставяше да се подчинява с някаква странна смесица от удоволствие и ярост, която беше превърнала червата му в пулсираща топка. Тя отново докосна устните му, леко, почти като полъх. Този път ударът не беше толкова силен, той затвори очи и се опита да я целуне на свой ред, но това не се получаваше, не знаеше как, пък и беше ясно, че тя няма да го остави да извърши каквото и да е по собствена воля, ще прави с него само онова, което сама иска. „Мушица, мушица, мушица“, повтори си той наум, но това не му помогна много, тя все още държеше главата му и го покриваше с леки парещи целувки, в някакъв танц, напомнящ игра на котка с мишка. Все пак той започна да свиква по малко, вече не изпитваше болка, дори по едно време се опита да пъхне ръка под рокличката ѝ, но тя го отхвърли с небрежно движение на коляното и продължи да го целува с все по-намаляващо желание. Накрая го остави, облегна се назад и се протегна доволно.

— Е, как беше първият урок?

— Майната ти.

Тя се засмя звънко, но някак неестествено.

— Очите ти са като на вълче, аз отдавна вече те наблюдавам. Обичам да опитомявам малки вълчета, това доставя такова удоволствие. Хам-хам, хам-хам. Искат ли се да хапеш, а? Пляс, през муцунката! И още веднъж — пляс! Чак докато се укротиш и седнеш на задни лапич-

ки. Е, тогава вече можеш да получиш и захарче. Искаш ли да бъдеш мое вълченце, а?

— Майната ти — повтори той, но вече не така убедително.

— Добре, като за пръв път стига — отсече тя делово. — Балът ми е след две седмици. Ако искаш, можеш да дойдеш. Но само ако си добричък, разбира се. Е, какво ще кажеш? Искаш ли, или не?

— Ама те нали не пускат външни на абитуриентските балове?

— Остави тази грижа на мен. Искаш ли, или не?

— Добре, щом може...

Тя се усмихна доволно, взе ръката му и я пгхна между бедрата си, чак горе, там... Той изтръпна, гърлото му пресъхна, започна да пулсира. Тя се засмя отново, с гърлено, подчертано мъркане, после махна ръката му и се изправи.

— Стига ти толкова, да не свикваш на много. Вълчетата трябва да се държат гладни, инак надебеляват и стават безинтересни. Мяу, мяу, чао. И ако само посмееш да се приближиш до мен в училище, ще ти изпратя двама-трима специални биячи, ясно? Тия неща си остават между нас, ако само се похвалиш или кажеш на някого, забрави всичко. Разбрахме ли се?

Той кимна мълчаливо. Тя се обърна и изчезна в тъмното, сякаш никога не я е имало.

* * *

Мария стреснато погледна часовника си. Боже, пак са отишли три часа. Вкъщи ще има ядове, за кой ли път. Майка ѝ мълчи, мълчи, пък после като я подхване... Къде беше, с кого беше, какво правиш все навън, вече не се издържа така, ще кажа на баща ти... Ще каже, друг път. Сякаш Мария не знае и сама, че от всичко старата се страхува най-много, че Ангел може да подуши нещо, да разбере в каква каша се е забъркала доведената му щерка. Интересно откъде ли е разбрала самата тя. И защо в градчето е толкова спокойно, ако хората вече знаят. А може би не знаят, щом Ангел — копят, още не е усетил нищо.

Пука ми на шапката, като разбере! Тъп милиционер, какъв ми е той, че да ми държи сметка? Ако само се опита да направи нещо, на другия ден съм в нелегалност. Циганите винаги ще намерят къде да

ме скрият, нека тогава Севда си изплаче очите, ако ще. Човек веднъж като разбере, че е свободен, вече нищо не може да го удържи. А от циганите по-свободни хора има ли? Точна приказка е тая, с какъвто се събереш, такъв ставаш...

Тя внимателно премести ръката на Стамко, който я беше прегърнал в съня си, повдигна старото протрито одеяло, погледна под него. Както винаги изумителната красота на голото му тяло буквално пресече дъха ѝ, тя му се наслаждава така в продължение на няколко мига, пълни с блаженство, после стана тихо и започна да се облича. Пфууй, дрехите ѝ миришат на пушек. Ха, ето откъде е разбрала Севда. Ама че глупост, как никога досега не се е сещала. А какво да направи, като няма друго място, където може да се среща с него, освен тази опушена, смрадлива колиба? Дали някога ще успеят да измислят нещо друго? Да престанат да се крият, да се покажат пред хората без страх, без срам...

На куково лято! Тя припряно нахлузи джинсите и тениската, затърси мокасините, които в бързината беше захвърлила неизвестно къде. После изведнъж срещна погледа му, лукав, малко насмешлив, и се стъписа, сякаш бяха я хванали да върши нещо неприлично.

— Какво си зяпнал? — скара му се тя къде на шега, къде сериозно. — Знаеш ли как ме стресна?

Той се протегна сладко и разтри още сънни очи.

— Колко е часът?

— Наближава шест. Бях обещала, че ще се прибера по това време.

— Обещала, завещала... Какво, ще те бият ли?

— Стига си дрънкал, по-добре ми помогни да си намеря обувките.

Той мълчаливо посочи с пръст някъде зад гърба ѝ. Вярно, върховете им се подават изпод неговите панталони. Тя ги обу бързешком и приседна до него.

— Слушай, трябва да внимаваме малко.

— Че аз нали внимавам, колко пъти да ти го повтарям?

— Не бе, не за това. Да внимаваме, като се срещаме, майка ми сякаш е надушила нещо. Или само мълчи, или само се кара. Не ми харесва тая работа.

— Аха. Тя и моята само ми мели сол на главата, толкова ли нямало от нашите момичета... Ама кой ли я слуша?

— Тя какво, знае ли?

— При нас всички знаят. Ние сме така, няма тайни при нас.

— Ужас! Ами ако плъзне из града?

— Като плъзне, ще му мислим. Но не ми се вярва, нашите хора знаят да си държат езиците. Инак отдавна да сте ни изяли барабар с парцалите. Циганин, дето не знае да си държи езика, не знае къде му е главата.

— Много си замъдрил ти. Ама ако стане нещо, кой ще е на топа на устата?

— Стига си мрънкала! — прекъсна я той рязко, властно и сърцето ѝ се сви и от гняв, и от сладка болка. — Като стане нещо, ще му мислим, нали ти казах? Аз поне бой нося много, за теб не знам.

Тя стана, сърцето ѝ още подскачаше. Огледа се да не забрави нещо. Тъпа колиба, тук даже и едно огледалце няма.

— Ще тръгвам.

— През лозята, нали знаеш? Не по пътя, само не по пътя!

— Знам, знам. Целите ми крака са в рани от тая угар.

— Нищо ти няма, ще свикнеш. По-корава от циганка ще станеш. И по-сладка.

Тя се насили да се усмихне, целуна го бързешком и хукна навън, оглеждайки се като крадец.

* * *

— Обърни се сега по очи.

Ремзие не реагира и Ангел, вече свикнал с ината ѝ, запали цигара, за да ѝ остави време да премисли. В служебната лада и без това беше тясно и спарено, прозорците се бяха изпотили от толкова много страст, миришеше на какво ли не. Той направи с пръст малко колелце сред влагата на близкия прозорец, погледна навън. Започваше да се свечерява, сигурно нямаше да му бъде лесно да намери пътя сред тия угари. Уф, защо ли всички сладки неща на тоя свят трябва да имат толкова неприятна цена? Той дръпна здраво от цигарата си и издуха дима към нея, ядно. Започваше вече да му се катери по нервите.

— Чу ли какво ти казах?

— Не... искам — прошепна тя и се присви в очакване. Това смекчи малко гнева му, но не и желанието. Почувства, че се разпалва отново, втвърди се бързо, рязко. Лъвица, лъвица... Овца, овца...

— Защо не искаш?

— Така...

— С „така“ няма да стане. Аз съм милиционер, без обяснения няма да се измъкнеш.

— Всичко ли... трябва да знаеш?

— Да, всичко.

— Срам ме е...

— Че от какво те е срам, да не ти е за пръв път?

— Не, не от това. Срам ме е да ти кажа.

Той почувства как дишането му се учести още повече. Ей, разбирали са ги турците тия неща едно време. Защо ли не може човек и сега да си има харем?

— Казвай, казвай — постара се гласът му да излезе меко, но властно, по котешки. Тя ги обича тия неща, нека и за нея да има малко радост в цялата работа.

— Нали ти казах, срам ме е.

— Е, стига де!

Тя затвори очи, по страните ѝ изби свеж руменец. Като шестнайсетгодишна. Той сне прозореца и изхвърли недопушената цигара навън. Ръцете му започваха да треперят, време беше. Хвана я леко за врата, стисна внимателно. Тя изпъшка, все още със затворени очи.

— Хайде сега, полечка — прошепна той в ухото ѝ, после го ухапа, не съвсем лекичко. Тя изпъшка, после изведнъж изстреля през стиснати зъби.

— Утре... пак ще трябва да ходя с лигнин в гащите. Цял ден тече, не мога... да си пръцна от тебе.

Смехът го прасна между очите, той се запревива на седалката до нея, ерекцията му намаля, после отново подскочи, започна чак да го наболява. Насмя се до насита, после я хвана за рамото, стисна и я преобърна по очи без повече приказки.

— Нищо ти няма, и с това ще свикнеш. Ако нямаш пари за лигнин, кажи.

Тя направи плах опит да се съпротивява, но беше очевидно, че ѝ липсва увереност. След малко вече кротна и дори някак инстинктивно навири задник в мълчаливо очакване. Той прокара притежателска ръка по двете безумно хубави полукълба, пощипна тук, пошляпна там. Плътта ѝ беше стегната и еластична, също като на младо момиче. Нетърпението го пришпорваше, разбира се, но моментът беше прекалено хубав, за да го разваля с прибързаност. Напълни хубаво шепи, поомачка я малко, докато почувства как дишането ѝ се учестява, а бедрата — леко, от само себе си се разтварят. Проникна с пръст вътре в нея, на обичайното място, посъбра малко от влагата ѝ, после пхна пръста отзад, започна да я опипва и възбужда в очакване на момента, в който тя сама ще му подаде знак... По дяволите, жегата го пришпори и той се отказа от по-нататъшни игрички. Покри я страстно и малко яростно, като нерез, проникна в нея без много церемонии, тя изпъшка бясно, но това само го настърви още повече, гумената еластичност на ануса ѝ го обхвана и пристегна в хватка, много по-лудешка от всичко друго, което познаваше, той изведнъж изгуби ориентир и се остави да бъде носен от ритъма, задаван от нея, бум-бум, бум-бум, бум-бум...

* * *

Кап, кап, кап...

Опитваше се да мисли за нещо друго, да потисне това глупаво, патетично, по-детински търсещо внимание настроение, но то все успяваше да я надхитри и отново да изскочи някъде отгоре, не непременно в сълзи, но поне в някакво унесено вцепенение, ей така, седнала на голия под, в омразната квартира, пред нея само старичкият грамофон, който съсипва плочите ѝ, но на кого ли му пука, хей... Глен Гулд, Голдберг-вариациите от 1981, от всеки тон зяпа озъбената мутра на смъртта...

Кап, кап, кап...

Es gibt kein Platz für Versager in meinem Haus. Die sollten sich woanders ein zuhause suchen...¹

¹ Няма място за неудачници в моя дом. Да си търсят място другаде.

А Глен се бори, милият. Със зъби и нокти, това се чувства буквално във всеки акорд. Никой не може да го обвини в липса на воля за живот. Но някои неща все пак са по-силни от живота. Тра-ла-ла-ла-ла-ла-ра. Танцувай колкото си щещ, пращинке. Няма къде да ми избягаш...

Кап, кап, кап...

А какво ли ще стане, ако всички тези нещастни хорица — мълчаливи, намусени, трудни на приказки — наистина си хванат багажа и напуснат страната? Колко турци има в България всъщност? Един милион? Това прави около една осма от населението. Каква част са били евреите при Адолф? Много по-малка, със сигурност. Бр-р-р, човек настръхва, като си помисли колко лесно се повтаря историята. Дали товага тия бетонни глави ще се постреснат малко? Ха! Къде ти? От сто години насам се повтаря едно и също, от сто години насам тия тук си връщат за робството, тъпкано. От сто години насам тукашните мюсюлмани са хора от втора ръка, вечно гледани накриво, вечно потискани, вечно преследвани. И никой, както изглежда, не дава пет пари. Никой български писател не е надигнал глас да разкрие позора на нацията, никой български политик не се е опитвал да защити правата им, сякаш ония са някакви говеда, а не хора. Няма видна българска фигура, която да е прогледнала през всичко това, поне не публично. Навсякъде едно и също — или ставайте българи, или...

Диви, диви, диви Балкани! Вкопчени в историята си като хиени, всички ухапали тоя отдавна вмирисан труп, всички злобно дебнещи се едни други, всички с проекти за собствено величие и съседско низвергване. Който ме обича, след мен да тича; който ме мрази, под мен да лази! Дори и поговорките им такива.

Кап, кап, кап...

А дали все пак не се предаде твърде лесно?

Versagerin... Eine kleine Versagerin... Eine kleine, so kleine, soooo kleine Versagerin...¹

„Послушай един стар човек...“ Това беше прозвучало толкова... разбираемо. Да, именно. Някак много разбираемо. Какво може да се направи на едно място, където всички са полудели? Полудели, озъ-

¹ Неудачница... Една малка неудачница... Една малка, толкова малка, тооолкова малка неудачница...

бени, злобно ухилени маски на смъртта. Тра-ла-ла-ла-ла-ла-ра. Танцувай, Глен, танцувай! Колко малко ти остава още... Смъртта иде, на меки котешки лапички, също като твоите нежни, безкрайно точни докосвания до клавишите. Смъртта е най-големият перфекционист на тоя свят, това знаеше ли го? Смъртта е единственият майстор, който още никога не е изпортил и една-единствена работа. Ein Meister aus Deutschland, така беше казал онзи, меланхоличният румънец. Същият, който по-късно беше признал, че предпочита грешките на Хайдегер пред солидната бундес-германска съвест на Хайнрих Бьол...

Кап, кап, кап...

Тра-ла-ла-ла-ла-ла-ра. Танцувай, прашинке, танцувай! Няма къде да ми избягаш... Гърлото ѝ отново се присвива, търси внимание, търси нечии взрени очи, търси... Ако само би могла да прилича малко повече на него, с войнишката му стойка, с немигащите очи, с безизразната непреклонност на рязко оформената челюст... С цялата му германскост. Тя, която избяга чак тук, сред тези толкова диви, но и толкова чупливи, толкова непоследователно човечни хора, само и само за да се избави от непоносимия тормоз на неговата Unbändigkeit. Bändige, bändige, Eltern zuliebe, überlebändige, heftige Triebe!¹

Кап, кап, кап...

Тя стана, гъшкайки, огледа се. Очите ѝ все пак се пълнят със сълзи; все пак не може да надвие злобничкото желание да си представя как той я наблюдава някъде отстрани, с безсилно отпуснати ръце, ужасен, отчаян. Вече отгатнал решението ѝ.

Само без патетика, моля! Патетиката е виното на слабите. Това сигурно пак от него идва, кой друг би могъл да запечата в главата ѝ нещо толкова кичозно, толкова отвратително патетично в собственото отхвърляне на патоса?

Танцувай, Глен, танцувай!

Приближи се до грамофона, огледа преценяващо дългия шнур. Разбира се, че ще свърши работа. Тра-ла-ла-ла-ла-ла-ра. Поне на това я беше научил онзи. Практичност. Висшата немска добродетел... След предпазливостта, разбира се. Най-важната немска дума е

¹ Несдържаност. (Останалото е цитат от „Фауст“)

Versicherung¹. Но тук вече не. Тук немската предпазливост изчезва, надвита от българското диво безразсъдство. Никой не може да удържи свободния, защото липсват веригите, за които някой би могъл да се вкопчи...

Стига, стига, стига толкова! Тя се наведе, яростно издърпа кабела на грамофона (Глен меланхолично ѝ помахаша за сбогом), погледна към тавана, където, разбира се, старата кука, останала от люлчини времена, все още висеше на мястото си. Е, хайде, стига! Сега ще трябва само да намери по-здравичък стол, тук всичко е толкова паянтово. Има си хас накрая България да ѝ изиграе някой толкова грозен, толкова унизителен номер.

Кап, кап, кап...

Но не, този път е различно... Тя изведнъж се сепна, вслуша се внимателно. Чук, чук, чук... Да, някой чука по прозореца ѝ, много тихо, много предпазливо. Това я стресна ужасно. Бързешком скри кабела зад гърба си, после се сети, че онзи не може да види нищо през спуснатото перде, кой знае защо се разгневи ужасно, прииска ѝ се да вика, да крещи, да се бие, както само хората тук умеят това — безразсъдно, с целия бяс на емоцията, дълго съхранявана за този толкова специален случай...

Чук, чук, чук...

Онзи, разбира се, настоява, тук всички са такива инати... Махай се, остави ме на мира, как никой от вас няма поне мъничко усещане за лично пространство. Диви, наблъскани едно до друго нечувствителни говеда!

Чук, чук, чук...

О, каква съм страхливка, все пак... Тя се приближи до прозореца, внимателно надигна пердето. В тъмното не се вижда нищо, само неясен силует, не може да се различи дори дали е мъж или жена. Открехна прозореца, подаде глава.

— Какво, какво има? По това време...

Онзи не отговори нищо, стоеше мълчаливо насреща, завит през глава в дебел домашен шал и това кой знае защо някак странно я успокои, тя замълча и зачака, вече освободена от гнева, незнайно защо

¹ Застраховка.

уверена, че всичко има някакъв свой, непонятен и неясен, но все пак абсолютен, непоклатим смисъл...

Онзи протегна ръка, подаде ѝ нещо — оказа се сгънат на четири лист от голяма тетрадка — после махна с ръка и изчезна в тъмното, без да каже дума. Сълзите в очите ѝ изведнъж избиха отново, днес е съвсем като дете, нищо не помага, нищо не може да се направи. Тя затвори прозореца, отиде под слабата лампа и зачете...

Програма

на Демократичната лига за защита правата на човека в България

Ние, група български граждани от турски произход, се събрахме и на основание чл. 52, ал. 1 от Конституцията на НРБ, създадохме Демократичната лига за защита правата на човека в България.

Причини за създаване на лигата са:

1. Започналата след 60-те и особено 70-те години асимилаторска политика спрямо националните малцинства в България, изразяваща се в ограничаване на техните права и свободи в следните направления:

- а) народностната принадлежност, традиции и обичаи;
- б) развитието и разпространението на родната народностна култура;
- в) масовите информационни средства и обучението в училищата на своя роден език;
- г) религиозните обреди и обичаи;
- д) носенето на истинските рождени имена и др.

2. Обезличаване на турското население със започналия през 1984-1985 г. процес на побългаряване, наречен от властите „Възродителен процес“, когато рождените имена бяха насилствено сменени със славянски, както и забрана и заличаване на всичко турско, свързано с етническия произход.

Кап, кап, кап...

Разплака се отново, разбира се. Но този път истински, с детинско хълцане, без да се срамува, без да се крие, без да се притеснява дори от него, от неизменното му, надвиснало над всичко присъствие. Хъл-

ца дълго, нямаше ни най-малка представа, колко точно време, после захвърли кабела на пода, подритна го ядно в един от ъглите, скръсти ръце на гърди и произнесе право в лицето му — много бавно, много отчетливо:

— Es gibt keine Versager hier! Hörst du mich? Keine!¹

* * *

Не го съдържаше на едно място. Не че му пукаше особено, площадът пред културния дом и без това беше пълен с многолика тълпа — всевъзможни изпращачи, разплакани майки, татковци в миришещи на нафталин костюми, просто зяпачи, както винаги в този ден от годината на това място, но усещането за подскачащи пружинки в стомаха все пак му причиняваше леко гадене, като при миризмата на някоя от майчините му гозби. Бившите единайсетокласници, сега почти неузнаваеми в празничните, скъпи труфила — момчетата полупияни още преди балът да е започнал, момичетата видимо треперещи от възбуда, а може би и от вечерния хлад, в блестящите си, фантастични рокли — се нижеха бавно и показно-наперено сред шпалира, водещ към входа на голямата бяла сграда. Някои все още крещяха пресипнало — обичайното отброяване на края, други се присвиваха под натиска на десетките погледи, едно или две момичета си поплакваха, вкопчили се в също толкова безпомощните си кавалери...

Но не и тя, разбира се. Нели Тонева — висока, стройна, самоуверена, неустоима; просто създадена, за да бъде съзерцавана и обожавана, както сама най-добре от всички знае. Самата женска грация, качена на високи пружиниращи токчета, с миниатюрно парче плат върху себе си, което при всяка друга би изглеждало като невъзможно, недопустимо предизвикателство, но при нея се ветрее свободно и красиво, допълвайки по най-естествен начин неописуемата хармония, излъчвана от това полубожествено, не от тоя свят същество. Както навсякъде в природата, където нещо упражнява силна притегателна сила върху обкръжението си, около нея се въртят, пърхат, носят, привличат и отблъскват всевъзможни обекти, които тя допуска с

¹ Тук няма неудачници! Чуваш ли ме? Няма!

царствена снизходителност, притегля или отпраща с небрежни, едва забележими жестове и мимики — с очи, устни, ръце, понякога дори с гърба си. Нели, кралицата. Нели, божествената.

Той почувства погледа ѝ върху себе си, за миг го обхвана блажено, почти непоносимо вцепенение, после тя му кимна небрежно, изпрати му въздушна целувка, дори сякаш му смигна заговорнически — и коленете му тозчас поддадоха, омекнаха предателски, някъде далеч под вкамененото, предателски шръкнало парче плът, което сигурно всички наоколо забелязваха от километри... Той прочисти гърло, по-тайно намести панталона си, озърна се — никой не го гледаше, разбира се, всички погледи бяха залепнали върху нея, сякаш нещо друго би било възможно, би било дори мислимо в което и да било ъгълче на вселената, тази или която и да е друга... Опита се да помаха с ръка, да отвърне на паролата ѝ, но тя беше вече отминала и единственото, което му остана, беше надеждата — глупава, детинска, откачена надежда, че планът му все пак ще проработи. Да, да, да — ще проработи, напук на всичко! Аз съм човекът с план, повтори си той за хиляден път. Това е, което ме прави различен. Аз съм човекът с план. Именно, човекът с план.

Разбира се, единственото, което му оставаше оттук нататък, бе да се държи за плана с отчаяна, лудешка самоувереност. Биячите на входа наистина го пуснаха веднага след като спомена името ѝ — нейната магия работеше и тук очевидно; по някакъв начин тя беше успяла да направи невалидно инак строго спазваното правило, че на абитуриентските балове в малкото градче могат да присъстват само и единствено абитуриенти, никакви навлеци, никакви рискове от свади и караници, никакво смешение. Това трябва да бъде нощ, която всеки от младите хора да носи със себе си до края на живота — най-красивата, най-фантастичната, най-фееричната. Или нещо подобно: долу-горе както става с всичко в този край на Европа.

Промъкна се вътре крадешком, повече ужасен, отколкото възхитен от собствената си смелост. Даскалите, разбира се, го оглеждат с нямо възмущение и разменят каменни, въпросителни погледи — тоя пък какво търси тук? — но той се носи спокойно, невъзмутимо, така както се е упражнявал цели часове пред огледалото, отива на бара, поръчва си нещо безалкохолно (разбира се, няма да даде никому повод

да го захаят за нещо толкова примитивно като алкохол на малолетна възраст), седи вдървено и неподвижно, докато възбудата се уталожил и ония престанат да го забелязват. Най-важната част от плана му е да стане напълно незабележим. Невидим, ако е възможно. Да се слее с фона, да изчезне от полезрението им. Също като онзи велик учител — паяка...

Странно, всичко функционира безукорно. Нещата се случват едно след друго, напълно естествено, напълно непринудено, точно като си ги е представял въщи през всичките няколко дена, в които бавно беше оформял плана си. Вечерта напредва, точно толкова феерично, красиво и фантастично, колкото това е възможно тук, в леко затъмненото просторно фоайе на градския културен дом, духовете се възбуждат или укротяват в зависимост от прищевките на тая или оная случайност. Играта на светлините и сенките, на звуците и цветовете, играта на забравата изглежда малко по малко опиянява всички наоколо. Всички освен него, разбира се. Той седи на мястото си, пие кола след кола и чака. Търпението е първата добродетел на ловеца. Въщност търпението е всичко. Не само за ловеца.

И все пак, когато някой закачливо го почука по тила — той не се обърна, разбира се, — дишането му се учести и сърцето му мигновено запърха, пред очите му затанцуваха пъстроцветни зайчета, а гърлото му се присви, почти затвори. Изчака, все така вдървено, докато тя седна на свободния бар-стол до него, пое с наслада парфюма ѝ, продължи да изчаква, докато стана очевидно, че ако продължава да ѝ отказва вниманието, което ѝ се оказва задължително, от всички, тя ще стане и просто ще изчезне, — а след това попита, отново с тона, който дни наред беше упражнявал, небрежен, много небрежен, мноооого небрежен:

— Какво ще пиеш?

Почувства как тя леко се стъписа — очевидно това не беше посрещането, което беше очаквала — но веднага се взе в ръце, в края на краищата тя е Нели, а този пикльо тук е някой си Никола, подрастващ пубертет, ако и да е хубав като момиче и син на градския съдия... Тя смукна бавно от цигарата си, издуха дима в лицето му и го изгледа дълго, мълчаливо. Коленете му отново се разтрепериха. Слава богу, че бяха седнали, инак сигурно щеше да се издаде.

— Кажи ми нещо, което не съм чувала, малкият — прошепна тя дрезгаво, гласът ѝ мина по гръбначния му стълб като точилка, та-та-та-та-та-та-та, спусна се чак до долу, до опашката, накара го да настръхне и да се вдърви, на секундата. Планът! Дръж се за плана, юнако! В това е единственият ти шанс...

— Нещо, което не си чувала... — проточи той, опитвайки се да печели време. — Нещо, което не си чувала...

Тя отново издуха дима в лицето му с всичкото убийствено превъзходство, на което беше способна. Той едва се сдържа да не се закашля, сви се вътре в себе си, удържа напора и прибави, без да е съвсем сигурен какво точно иска да каже:

— Добре. Ето нещо, което не си чувала: искаш ли... да ти разкажа... една приказка.

Тя се засмя, все така дрезгаво, все така възбуждащо, но този път му спести цигарения дим в очите.

— Интересно. Но ще трябва да опиташ нещо друго, по-интересно. Имаш още един опит.

— А искаш ли... — той целият се изпоти от усилието да говори хладнокръвно, добре че тук е доста тъмно — А искаш ли... да ти покажа... една приказка?

— Ти... Да покажеш на мен? — Тя оголи зъби в подобие на презрителна усмивка, но все пак се усещаше, че по някакъв начин той е успял да я предизвика. — И как си го представяш... това показване? И къде? Тук на дансинга?

Той изпръхтя презрително и с радост почувства как тя се напрегна, изгуби някаква едва забележима частица от непоклатимото си самочувствие. Остави да изминат няколко секунди, но не по-дълго — не бива да я изпуска от хватката — после каза небрежно:

— Ние се намираме в един много тайнствен замък, принцесо. Един замък, чиито тайни може би още не са ти познати.

Тя го изглежда озадачено, явно не успяваше да подреди странното му поведение някъде в каталога от познати неща, но пък не беше и от хората, свикнали да се предават по какъвто и да е повод.

— Замък? За тази барака тук ли ми говориш?

— Говоря за онова, което не познаваш — запердаши той, почувствал, че сега се разиграва единственият му шанс. — Тук наоколо има... доста тайнствени местенца... колкото и невероятно да ти звучи това.

Поколеба се за миг, не беше сигурен дали няма да прекали, но все пак прибави, сякаш наслука:

— Ако се осмеляваш, разбира се.

Тя внезапно смачка цигарата си в пепелника, изправи се почти едно, после изсъска:

— Добре, води ме в тия твои тайнствени местенца! Но мисли му, ако ме разочароваш!

Той стана, без да каже нито дума. И без това гърлото му беше свито до степен, при която от него не би могъл да се изтръгне никакъв, дори и най-недоловим звук.

Пътят към вътрешността на сградата му беше повече от познат, миналата седмица беше обикалял тук чак докато запамети всичко до степен, при която би могъл да се ориентира и насън. Шмугнаха се бързешком през вратите, водещи към голямата театрална зала — там, почти на тъмно, проснати по седалките, дремеха няколко грохнали фигури — той я хвана уверено за ръка, поведе я още по-назад, към стълбичките, водещи зад сцената, към гримьорните... С удоволствие почувства как тя неволно се вкопчи в ръката му, все още прекалено горда, за да попита каквото и да е. Пред очите му затанцува мушицата от спомена, но този път вълнението му беше по-различно, много хладно, много спокойно. Сърцето отново биеше някак различно, но този път сякаш не по-бързо, а напротив — по-бавно от обикновено.

Коридорът с гримьорните беше, разбира се, напълно пуст. Той отвори първата врата, въведе я вътре. Тя беше повече от стъписана, но също възбудена, изглежда игричката започваше да я увлича. Той затвори вратата зад гърба си, бутна старичкия диван така, че да я блокира — това също беше нещо, което беше пробвал многократно — а след това безцеремонно бутна Нели върху него. Тя седна, бедрата ѝ просветнаха в тъмното с мътен изкусителен блясък, той се намести до нея, хвана лицето ѝ в шепа и заби стръвно устни в нейните. Отговаряше му, този път истински. Дишането им се учести, тя почти запъшка, той почти изгуби контрол, обхвана го нетърпение, пхна ръка

под рокличката ѝ, затърси. Нямахме почти нищо, само някакво почти неосезаемо парченце тъкан, едва покриващо изкушението. Той пъхна ръка под ластика и задърпа нетърпеливо. Тя се вкамени.

— Почакай, почакай малко.

Гласът ѝ, разбира се, вече звучеше всякак, само не и самоуверено или с усещане за контрол, някъде изотдолу напъваше тъничка паническа нотка, която тя се опитваше да прикрие с всички сили — една безполезна, малко отчаяна нотка. Нотката на крилата, които се блъскаха, оплетени от паяжината. Той натисна здраво и задърпа с все сили.

— Почакай, ще ми скъсаш бикините!

Този път всичко беше ясно, паниката я беше сковала напълно; от самоувереното богоподобно същество не беше останала и следа, сега срещу него седеше само едно малко момиче с размазан по лицето грим и напирасци сълзи, което сигурно викаше наум „Мамо, мамо!“ Той се изправи, просна я по гръб, без да казва нито дума, пъхна и двете ръце под роклята ѝ, напипа тънкото ластиче, смъкна го с едно-единствено рязко движение — тя дори не опита да се съпротивява, — после с бясна скорост започна да разкопчава панталона си, държейки я с една ръка, за всеки случай. Тя очевидно беше изпаднала в нещо като вцепенение, разтвори послушно бедра, пое го, без да каже нито дума, бесен, тържествуващ, пиан от ликуване и наслада. О-хооо, почакай само, мъниче мило, аз едва започвам! Прихвана бедрата ѝ, повдигна ги на раменете си както беше виждал по размазаните от многократна употреба порнографски списания, с удоволствие дотука как елегантните ѝ обувки потракуват в тъмното — никой от двамата не си беше дал труд да ги събуе — и заблъска с енергията на див козел, най-после намерил приложение за рогата си. Тя мълчеше — покорна, уплашена, може би дори съсипана. Само обувките ѝ потракваха ритмично някъде над главата му. Трак-трак. Трак-трак. Трак-трак.

* * *

Седнал чинно до масата, покрита със старичка мушама на карета, Ангел се опитваше да наблюдава лицето на бай Денчо дискретно, без да дава поводи за ненужно раздразнение. Старецът, приведен над дебела папка със сводки, от които ярко крещяха дебели червени печачи

ти, изглеждаше някак нездрав въпреки ловджийския загар и все още коравата поддържана фигура. Напоследък очите му сякаш бяха почнали да губят цвета си, бялото беше помътняло, придобило цвят на суров белтък — и се увеличаваше все повече, докато стоманеносивото на зениците някак се беше свило, побледняло, придобило мръсния цвят на заобикалящата го каша, сякаш се опитваше да се разтвори в нея. Ръката, държаща евтина химикалка, с която той ядно подчертаваше тук и там, трепереше видимо — толкова видимо, че Ангел трябваше да полага истински усилия да не поглежда към нея. „Какво ли ни чака пък нас на техните години, майка му стара“, мина през ума му по някое време. „Щом даже и тая канара вече започва да се разпада?“

— Донке, Донке ма! — провикна се изведнъж старецът гневно. Ангел потрепери. — К'во стана с тоз чай ма, дан' сте тръгнали сега да го берете?

— Не ми викай, не съм глуха! — отвърна му ядно старицата, която тъкмо се беше опитвала да отвори с лакът вратата. Ангел скокна и отвори. — Комшийката дойде, свършил им се хлябът. Няма да я пратя обратно с празни ръце, я! Това тук не ти е София, да дръннеш с телефона да ти донесат всичко диван чапраз.

— Не ме занимавай с глупости сега, главата ми е запушила кат' някой комин. Дай, дай тука и си гледай работата. Братоев, сядай и ти, не ми стърчи кат' някой гоз¹. Ял ли си нещо, аз хич не те питам?

— Всичко е наред, другарю Паладински.

— Наред всичко, а? Наред. Че какво му е нареденото бе, Братоев?

Ангел усети как сърцето му започва да учестява ударите, въпреки че уж беше вече посвикнал на старческата гневливост на Паладински. Онзи тропна с кокалчета по документите пред себе си, побутна папката към Ангел и изрмъжа:

— Я виж, прочети това тука. Да видим след това какво ще ми кажеш.

Ангел се нуждаеше само от няколко погледа, за да се ориентира в ситуацията — старецът грижливо беше подчертал всичко по-важно, пък и немалка част от информацията вече беше минала през собстве-

¹ Гвоздей (диал.)

ните му ръце — но въпреки това се постара да гледа съсредоточено и да си дава вид, че чете, в продължение на минимум пет минути. Пo-три избръснатата си до синьо челюст с бавно, премерено движение, вдигна поглед, изгледа стареца в очите, изчака още една-две секунди.

— Наистина ли положението е толкова тревожно?

Старецът избухна като фойерверк.

— Тревно ли? Тревно? Положението е направо неудържимо бе, момче! Ти разбираш ли, че ако нещата продължават по този начин, направо ще трябва да обявим мобилизация? Изпратихме редовна армия, с танкове. С танкове, Братоев! А тия пак не престават. Заради едни имена с голи гърди срещу танковете тръгват! Не, не, ти само това послушай.

Той започна да изброява на пръсти:

— В Джебел — десет хиляди. Тук при нас, в Каолиново — пет хиляди. В Толбухин — и там пет хиляди. В Дулово — три хиляди. Селата до едно са пламнали, навсякъде се бунтуват, навсякъде протестират, заплашват, права търсят. Едно на ръка всичките им там гладни стачки, щафетни, мафетни, не знам какви... Вече седем души са убити, тия още на гъза си да седат не щат. Братоев, ти разбираш ли, че нещата накъм война са тръгнали бе, момче?

— Не ни стигат нашите... — опита се да вметне Ангел, но това само разгневи стареца още повече.

— Нашите, нашите! Да бяха само нашите, с два шамара всичко щяхме да оправим, Братоев. Всичките тия, Миневци, Желевци, че и оная патка, поетесата... Всичко това е дребен дивеч, ако бяха само те, още до вчера да сме ги разпердушили, със или без разрешението на Москва. Съберат се в някое мазе, прочетат по някоя декларация за „Свободна Европа“ — и вече кой кат' тях, дисиденти, герои. Знаем си ние стоката, Братоев, не ми се прави ти на улав, не се опитвай да ми се мазниш, щот' и ти не по-зле от мен ги познаваш — кокошкари и бълзливци до един, малко да се заоблачи хоризонта и всичките ще се изпокрият кат' бълхи из гащи, няма и дирица да остане! Но турците! Турците са друго, Братоев, тия майтап не си правят, опитват не на шега докъде ни стига куража, изправят се срещу армия, срещу държава, срещу всичко! И организирано, не по един, по двама. Как е положението в Преспан?

— Ами те, нашите хора, са тихи, нали знаете...

— Не ми дрънкай глупости! Каква е тая история с позивите?

Ангел пребледня, закашля се. Има ли нещо, което тоя да не знае?

— Вече сме на път да хванем виновника. Не е организация, това е ясно. Някой ги пише на ръка и ги пуца ноцно време на хората по кутиите. Но май не е от тука, не знае какво прави, пуска ги на българи. Хората още на следващия ден доброволно ни носят листовките, не искат да си имат никаква работа с това.

— И какво пише?

— Ами нищо, тяхната декларация, на ръка преписана. Кокошкарска работа, както сам казвате... Не е турчин това, много наивно е направено всичко.

— Мисли му, ако получа още една такава сводка! — изсъска старецът. — Казах ти и преди, сега ти го повтарям: внимавай много да не ме разочароваш! Внимавай, Братоев!

— Тъй вярно, другарю Паладински!

— Ще ти дам аз едно „тъй вярно“, дето и ти се опитваш да ме разиграваш кат' някое пале! Имаш пак късмет, че другите и от теб още по-малко стока са. Какво си ми се опулил кат' някой настъпен жабок? А? Да не мислиш, че докат' съм в София, не следя какво става тук?

Старецът се закашля и зачерви, очите му се изпъстриха от дребни розови жилчици. Ангел скокна да го подхване, но онзи властно го отпрати назад.

— Сядай, сядай! Не съм те извикал тук да се белосвам с тебе. Сядай докат' не ми е причерняло пред очите. Така. Имам тук за теб една работа, важна.

Бай Денчо бръкна в задния си Джоб, извади петолевка, понечи да я разкъса на две, после се замисли, прибра я. Взе чист лист хартия, подписа го със замах, разкъса го на две половини. Подаде едната на Ангел, другата прибра в папката си.

— Разбираш ли какво е това, Братоев?

— Досещам се, другарю Паладински.

— Тъй. Хубаво. Значи, ако някой ден дойде при теб човек с ей това парче хартия — той взе своята половина и я размаха пред очите на Ангел — това все едно съм аз. Ясно ли е?

— Тъй вярно, другарю Паладински.

— Каквото и да се случва, Братоев. Каквото и да става. Докат' си жив, ти си оставаш войник на партията. Наш войник. Мой войник. Това ясно ли е?

— Тъй в...

— Стига си ми дънил ушите с това „тъй вярно“, започваш вече да ми омръзваш! На мен хора с глави ми трябват, не кукли обещени! Грабвай си сега парцалите и ми се махай от очите!

Ангел скокна.

— И, Братоев... — проточи старецът.

Ангел замря.

— Внимавай много да не ме разочароваш, Братоев. Много, много внимавай!

* * *

Полицаят отсреща я наблюдаваше с немигащ поглед, от който ѝ се искаше да закопчее още едно копче на леката си блузка. Марион се повъртя малко на коравия нечист стол, търсейки по-удобно положение, но от немигащите очи нямаше къде да се скрие и в края на краищата реши да приеме битката, каквото и да означава това. Два-та погледа се срещнаха, преплетоха, опитаха набързо сили. Онзи се усмихна зъбато, презрително.

— Знаете защо сте тук, нали?

— Мога само да предполагам.

— Тоест?

— Вие и без това ще ми кажете.

Той бръкна в чекмеджето си, извади няколко листа хартия, побутна ги към нея.

— Това вашият почерк ли е?

Тя дори не ги погледна.

— Запитах ви нещо. Тук е място, където на въпросите се дават отговори.

Марион продължи да стиска устни.

— Слушай, путко! — скокна онзи изведнъж от мястото си. Колкото и да се напрягаше, тя не успя да потисне уплашеното си потръпване. — Ако си мислиш, че само защото си германка, не можем да те оп-

равим тук за пет минути, много се лъжеш. И по-яки крака от твоите сме разтваряли.

Приближи се до нея, хвана я грубо за брадичката, повдигна лицето ѝ.

— Питам те за последен път: това твоят почерк ли е?

— И какво, ако е моят? — Тя се опита да измъкне брадичката си от хватката, но онзи стискаше яко, като с клещи. Сигурно щяха да ѝ останат сини петна.

— Ако е твоят — а аз знам, че е твоят, — ти си престъпница, законнарушителка. А това значи, че ти се полага съответно наказание.

— Аз не съм българска гражданка — изтърси тя, преди да е размислила, и веднага съжали за думите си. Онзи подуши страха ѝ, на часа. Изкикоти се като хиена, отблъсна лицето ѝ презрително.

— Абе, вас в Гедерето още на нищо ли не са ви научили? Аз си мислех, че другарите там по-здраво пипат.

Застана зад гърба ѝ, замълча. Тя отново изпита желание да закопчее копченцето.

— Слушай, Марион, ти все пак си ми интересна. Интелигентна жена, млада, хубава — той направи многозначителна пауза. — И такова нещо.

Това „хубава“ и се стори като парченце лед, което някой е пуснал изотзад във врата ѝ. Тя потръпна отново. Онзи се приближи и постави ръце на раменете ѝ. Тежаха като чукове.

— Защо, Марион? Защо?

Обхвана я такава злоба, че едва не се разплака, ей така, от яд. Защо всичко в живота ѝ трябва да се повтаря непрекъснато — и все по този нелеп, отвратителен начин? Опита се отгърси ръцете му от раменете си, но не успя. Обзе я погнуса, сякаш някой бавно и с наслаждение я мажеше с някакви нечистотии — лайна или нещо подобно. Отвори уста, поколеба се.

— Ще ви кажа, ако...

Ръцете взеха да се спускат надолу, търсейки гола кожа. Имаше чувството, че всеки момент ще ѝ прилошее.

— Ще ви кажа, ако... махнете ръцете си от мен.

Онзи наистина я пусна, почти обидено. Нараненото му мъжко его буквално зацвърча пред вътрешния ѝ поглед. „Като притиснато живо-

тинче“, помисли тя със злобно задоволство. Полицаят запали цигара, издуха дима във врата ѝ. Защо ли всички идиоти на тоя свят пушат?

— Слушам те...

— Защото това... не е правилно. Die Würde des Menschen ist unantastbar.

— Какво, какво?

— Достойнството на човека е... недосегаемо. Не, не, това не е правилна дума. — Винаги когато започнеш да се вълнува, българският език ѝ изневеряваше и това, разбира се, я изпълваше с още повече несигурност. Слава богу, онзи мълчеше и слушаше. — Думата... думата е... „неприкосновено“. Достойнството на човек е неприкосновено. Конституция. Основен закон.

Полицаят пушеше и мълчеше.

— Чия конституция? — запита той по едно време.

— Всяка — каза тя засрамено. — Човешката.

Онзи изведнъж изгуби търпение.

— Човешката, а? Че коя е тая човешка конституция бе, Марион? А? Турската ли? Пакистанската? Или занзибарската? И за какво достойнство си тръгнала да ми говориш, като тук под носа ми някой се опитва да ми открадне страната. Родната страна, под носа, Марион? Днес имаше България — утре я няма, станала турска. Това ли ти е на теб човешкото достойнство, а?

— Тези хора... също българи. Български граждани, значи българи. Законът е един и същ за всички.

Онзи отново се изсмя, но този път горчиво, истински.

— Е, най-после да се съгласим за нещо. Ние нали точно същото казваме бе, Марион? Това са българи, а не турци. Българи, които са забравили корена си. И сега ние им го връщаме обратно.

— Гражданството е... не същото като националност. Човек избира гражданство, но не и произход, не и националност. Аз съм гражданка на ГДР. Това е избор. Но Германия — това нещо повече от избор. Германия — това е съдба.

— Знам, знам: Германия над всичко! — изсъска онзи ядно, после отново зае мястото си зад бюрото, запали нова цигара. Огледа я отново от глава до пети, но този път хищността в погледа му беше изчезнала, сега там се четеше само досада, може би дори леко раздражение. —

Е, аз пък тогава ще ти отговоря така: България над всичко, Марион! България над всичко! Това вече със сигурност можеш да го разбереш, нали?

— Германия... не е над всичко — прошепна тя с усилие. — Човешкото достойнство — по-високо от Германия.

Онзи угаси нервно цигарата си, хвана глава в ръце, замисли се. Красивото му, мъжествено лице изведнъж се промени и започна да изглежда някак по-различно, почти привлекателно.

— Достойнство... Германия... Човешко... Дрън-дрън, че пляс, Марион. Имаш късмет ти, че си родена далеч от тук. Имаш късмет, Марион.

* * *

„Има нещо атавистично...“, пишеше в дневника си репортерът на радио Свободна Европа, изпратен на българо-турската граница, за да интервюира стотиците хиляди бежанци, напускащи България в непоносимата жега на онова жестоко, блудно лято... „Има нещо атавистично, но същевременно безкрайно величаво, каращо кожата да потръпва, а очите — да се насълзяват, в движенията на огромните човешки маси, следващи повика на свободата по същия начин, със същата инстинктивна непреклонност и непоколебимо усещане за неизбежност, за липса на друг избор, по който правят това и гигантските стада в Серенгети. Вазов, преди сто години, беше нарекъл това „пиянството на един народ“. Днес същият този народ — или поне част от него, защото, каквото и да си мислят хората в България, за мен тези бежанци са точно толкова част от българския народ, колкото и ония, които ги прокуждат от родината им — днес същият този народ отново е пиян и отново, също като преди сто години, зарязва съветите на здравия разум, зарязва мисълта за добруване, сигурност и имот и иска само едно. Едно-единствено нещо: свобода, свобода, свобода. Гео Милев, няколко десетилетия след Вазов, беше описал тези хора като „шопи със сопи, с пръти, с копрали, с търнокопи, с вили, с брадви, с топори, с коси, и слънчогледи“. Днес това са турци — български турци! — със сандъци, с кюфари, с денкове, с бохчи, с чанти, с вързопи, с раници, с детски чанти, с мрежи за покупки, накрая с голи ръце. Единствената разлика между тях и хората, описвани от българските

класици, е, че тези тук хора не желаят да се бият. Не желаят да убиват, не желаят да бъдат убивани. Може би това е така, защото ония от другата страна на границата по някакъв начин все пак са успели да ги убедят, че това парче земя, където са се раждали, живели и умирали предците им от поне пет-шест поколения назад — а всъщност много повече, — че това парче земя всъщност не е тяхна родина. Че то е нещо, което те се опитват да откраднат, да завладеят мълчешката, да си го присвоят под носа на хората, обявили себе си за собственици на думата „родина“. Може би наистина. А може би... може би те просто са по-благородни. По-малко кръвожадни. По-малко фанатични. Ние никога няма да знаем пълната истина. Остава ни единствено мрачният, сух канцеларски глас на фактите: в продължение на само два месеца България беше напусната от повече от 300 000 бежанци — под носа на щастливо дремещата Европа, която дори не забеляза, че някъде там, в нейната периферия, се извършва първото масово етническо прочистване в следвоенната история на континента. Дали това не е само предчувствие за нещата, които бъдещето е подготвило за тази част от Европа?

Поклон пред мъката ви, хора. И, ако можете, простете ни! Простете ни, простете ни, простете ни!“

* * *

Здравей, учителке!

Пиша вече от Истанбул, макар и да не знам дали това писмо ще те достигне някога. То, да си кажа право, вече и не ме вълнува чак толкова много. Ти да не ме разбереш нещо погрешно, не че ти или останалите добри хора в Преспан сте ми безразлични, нищо подобно! Но след всичко, през което ми нахмем, вече съм много уморена, толкова уморена, че май и сили не са ми останали да се вълнувам повече. Сега искам само да спя. Спя по цели дни, направо съм като заклана — и все не мога да се наспя. Мама вече се тревожи да не съм се разболяла нещо, ама тук докторите са с пари, откъде толкова пари да отидем на доктор? Аз я успокоявам, че нищо ми няма, само съм уморена, това е всичко. Тя не ще и дума да чуе, само току се скрие някъде да плаче, но каква ли полза от това?

А татко е добре, върти геврека по 15-16 часа на ден, през останалото време и той спи. То ние пак сме късметлии, ами какво да кажат хората, дето нямат роднини тук, да ги подслонят? Всички са настръхнали, всички ни гледат накриво, сякаш ние сме им виновни, че ни изхвърлиха от България. Там чужди, тук пак чужди, вече направо не знам дали има някъде по света място за нас, българските турци. За българите сме турци, за турците — българи. Вече май и сами не знаем кои сме, аман!

А инак голямо патило изкарахме, особено по пътя, не знам дали при вас може да се чуе нещо за това, през какво минават хората, които напускат България сега. Преди да тръгнеш, продаваш всичко на безценница — къщи, апартаменти, покъщнина, всичко. Хората бързо подушват къде има мърша, вече има цял бизнес за прекупвачи на турско имущество, дали не са станали и милионери, нищо че при вас там е социализъм. Грабят всичко, каквото могат, пазарят се, натискат и извиват ръце, защото знаят, че ние избор нямаме, ще продаваме, къде ще ходим? Пари ако имаш в банката, забрави ги, да не си пестил, да не си събирал, кой ти е виновен? За да получиш червения паспорт, трябва да оставиш всичко, инак няма отърване. Нали го знаеш големия площад в Тъмен, пред часовника? Когато тръгвахме, всичко беше пълно с хора и багаж, направо игла няма къде да падне, народ, докдето ти стига поглед, всички уплашени, на всички лицата им като с брадва одялани, сиви, опепелени... Всеки чака само паспорта и — газ, бегом на юг. А там се започва една...

Навсякъде по пътя военна полиция, навсякъде проверки, не можеш половин час да караш, без да те спре някой и да ти провери документите. А опашките, задръстванията! Коли, автобуси, камиони, безкрайни върволици, всичко отрупано с багаж, всичко претоварено, тътрят се едва-едва, повече стоят на едно място, отколкото да се движат — и така с дни наред. От Тъмен до Истанбул ни отне седем дена път, по-бързо не става. Който има собствен транспорт, все пак бива, ами какво да кажат хората, които са наели някакви фирми да им карат багажа? Ония започват да се пазарят най-късно на третия ден, искат добавки, искат надплата, инак захвърлят багажа на пътя и те оставят така, прави каквото щеш. Храната, дето си я взел за из път, или свършива, или се разваля след няколко дена, от жегата. Покрай пътя тук-там по някоя мизерна кръчма, продават само супа от консерви, изповръщяхме си червата, но какво да правим, на глад не се издържа. За тоалетна или баня хич да не говорим, всеки се оправя как може, на-

торихме хуубаво земята българска, преди да я напуснем. Някои не издържат, връщат се обратно, хората ги гледат като чума̀ви. Никой не обича предателите, всеки го е страх да не го вземат за предател. И така пълним напред, без да знаем нито къде отиваме, нито даже кои сме, хора по средата на всичко, хора отникъ̀де, хора помежду...

Не знам какво ни чака, учителке, напуснахме едно място, къ̀дето не ни искат, дойдохме на друго — пак същото. Кажй ми, учителке, ще намерим ли и ние най-после мястото си на тоя свят, или цял живот ще се носим така като сенки, без да знаем кои сме, къде сме, откъ̀де сме? Кажй ми, учителке!

С обич!

Зейнеп

* * *

Трябваше да полага истински усилия, за да отлепя крака си от газ-педала. Старичката жигула подскачаше мъ̀чително през дупките, не на шега заплашвайки да го остави някъ̀де по пътя към Тъ̀мен, но това със сигурност беше последното нещо, което би могло да го заинтересува в момента. Накрая не беше успял да издържа повече, беше хукнал като луд, остави Стефана вкъ̀щи разчорлена, подута от рев и ярост, съскаща подире му като някаква фантастична, раздута до колосални размери гъ̀ска: „ще ми кажеш ли най-после истината... ще ми кажеш ли най-после истината“, сякаш той самият знае нещо повече от нея. Истината! Има ли изобщо някой, който все още се осмелява да говори за истина в това забравено от всички място? Истината! Какво нахалство, Господи, да се произнася тази дума — тук и сега...

Колата подскочи в поредната дупка като подритнато животно, той едва не изгуби управление, изпсува високо, против обичая си, стисна волана с все сили, опита се да диша дълбоко, да брой бавно, дори да пее... Пълни глупости, разбира се. Знаеше, че нищо няма да му помогне, преди да е стигнал дотам, преди да я е видял отново, преди да го е чул от собствената й уста...

Ето. Отново. За малко не удари мантинелата. По-рано по телефона беше се постарал да звучи разумно, успокояващо, дори бащински. Беше се опитал да говори с нея. Само за да получи отсреща нейния

вбесяващ смях — детински, безотговорен, щастлив смях, който и досега го караше да настръхва. Дано само не е вярно, дано само не е вярно, Господи! Би ѝ простил всичко — детинщини, лъжа, дори опит за изнудване — ако само в края на краищата всичко би се оказало някаква игра, глупост, каквото и да е.

А лятната вечер, пребитата след жежкия ден, не му помагаше с нищо. Ризата беше залепнала за гърба му, панталонът — за седалката, а ръцете — за волана. Лепкаво, навсякъде лепкаво. Дано при нея да има нещо за пиене. Нещо истинско, не само вечните ѝ айрани. В момента би дал всичко за нещо истинско... Макар че, кой ли е толкова наивен, та да си позволява подобни илюзии. Жегата е една и съща за всички — и всеки се спасява както може. Той, тя, всички. Всички. Това е.

Опита се да изчака малко пред мрачния вход, да се успокои, да се вземе в ръце. После махна с ръка, превъртя ключа и влезе, търсейки опипом пътя в дългия тъмен коридор. Някой прещрака от другата страна, той се стресна и почти изкрещя някаква ругатня, после я видя насреща си — усмихната, сияеща — и изведнъж му се стори, че все пак всичко ще бъде наред. Тя ей сега ще му каже, че само се е задявала, че това е било някаква нелепа шега, че...

Почти изтича до нея, бутна я нетърпеливо навътре в стаята, затвори внимателно вратата зад гърба си.

— Вярно ли е? Вярно ли е?

Тя се усмихна лъчезарно.

— Няма ли да ме целунеш първо?

Той се подчини и отново зададе въпроса си. Тя отново се усмихна.

— Да. Бременна съм. Много съм щастлива.

Богомил приседна на леглото.

— Имаш ли... нещо за пиене? Само да не е айран, ако може.

— Разбира се.

Тя бръкна в долапа, извади невзрачно шише и две чашки. Наля.

— Домашна е.

Усмихна се отново, приближи се до него.

— Какво си ме зяпнал такъв? И ние сме хора. Или може би си мислил нещо друго?

Той гаврътна порцията си, мълчаливо ѝ подаде чашката обратно. Тя му връчи собствената си.

— Не знам дали мога. По-добре не. По-добре за него... или за нея.

Поглади корема си и се засмя отново — звънко, високо. Той едва се сдържа да не ѝ кресне.

Гаврътна допълнителната ракия, протегна се, сложи бавно чашката на масата.

— Ширин...

Тя мълчеше все така усмихната. По лицето ѝ не потрепваше нито мускулче.

— Ширин...

— По-добре не казвай нищо. Хайде да помълчим малко, а?

— Слушай...

Тя протегна мъничката си изящна ръка и запуши устата му.

— Знам, знам. Знам всичко. Наистина няма нужда.

Той ядно махна ръката ѝ, придърпа я рязко на леглото до себе си. Не можеше да търпи повече да я гледа така нагоре.

— Слушай, това е пълна лудост. Не сме деца, не разбираш ли?

Усмивката беше изчезнала от лицето ѝ — но не и сияйното спокойствие, което я правеше да изглежда като някаква ренесансова мадона. Впрочем те всички изглеждат така... когато ги прихване онази лудост, майчинството.

— Трябва...

— Не трябва!

— Не, не, ти само опитай да ме послушаш за малко, поне за момент! Това... това е напълно невъзможно.

Тя отново поглади корема си, някак замечтано.

— Сигурна ли си? Напълно? Колко е закъснението?

— Достатъчно...

Той я сграбчи за раменете, разтърси я бясно.

— Престани да ми говориш като някакъв оракул! Аз мога да ти бъда баща, не забравяй!

— Пусни ме! Боли.

Той сграбчи глава, стисна с все сили. Заболя го, но не помогна. Ширин се опита да го погали по главата, но това също не помогна. Само го заболя още повече.

— Трябва да го махнем! Колкото се може по-бързо. Аз ще уредя всичко, няма нужда да се безпокоиш за нищо.

— Какво да махнем?

— Не ми се прави на дете! Бебето, разбира се. Какво друго?

— Защо тогава казваш „да махнем“? Ти нямаш нищо за махане.

— Не ми се заяждай за глупости! Сега не е време за такива неща!

Тя се изправи, отиде до прозореца, дълго гледа навън. През отворената врата към балкона подухваше приятна прохлада — изглежда вечерта все пак беше започнала да се отпуска по малко. Обхвана го внезапен импулс, той се приближи до нея, прегърна я изотзад, покри гърдите ѝ с ръцете си. Тя се отърка о него, нежно, приканващо. За миг сякаш всички проблеми изчезнаха.

— Искаш ли ме?

— Разбира се, разбира се!

— Тогава кажи го!

— Искам те! Искам те! Искам те!

— Отново!

— Искам те!

Тя се обърна към него и устните им се сляха.

* * *

Телефонът отдавана не беше звънял по това време. Ангел се сепна, изпсува несдържано, бутна ядно Севда, която кудкудякаше нещо зад гърба му, също сепната в съня си, изкашля се, вдигна слушалката. Беше дежурният от управлението, още един кудкудякащ от страх глас. Той едва се сдържа да не изпсува отново.

— Кой, кой? Съдията ли?

Хласна го студена вълна, той бързешком грабна апарата, снабден с дълъг кабел специално за случаи като този, отиде в другата стая, притвори вратата зад гърба си, снижи глас.

— Как така се предал доброволно? Какво убийство, бе, вие луди ли сте там? Кога? Къде? Къде е сега?

Онзи отсреща, младо момче, очевидно беше изпаднал в пълна паника, бърбеше нещо несвързано, почти нечленоразделно и Ангел се принуди да му изкрещи, през стиснати зъби, да се стяга, да бъде мъж,

да не се обажда на никой друг и преди всичко да си затваря човката, да си затваря човката, да си затваря човката.

— Никакви записи в книгата, никакви доклади, никакви обаждания повече, нищо! Кой е с теб на смяна? Аха. Някой друг освен вас двамата знае ли? Добре, ако се разчуе нещо, аз лично ще ви откъсна главиците, ясно ли е? Лично!

Когато влезе в управлението, вече се беше овладял напълно, готов за всичко, преценяващ всеки детайл в движение. Отпрати все още заекващия старшина с едва видимо движение, взе ключовете, слезе долу в мазето. Килията на арестанта дори не беше заключена, ония не бяха посмели. Отвори леко вратата, намръщи се — отвътре идеше силен мирис на алкохол, сякаш някой е мил пода с ракия. Изкашля се, влезе. Онзи отсреща не трепна даже с клепах. Беше седнал на грубото легло, прихванал колене под брадичката си, вперил празно-бял поглед някъде в стената пред себе си.

— Богомиле, Богомиле!

Съдията бавно извъртя глава към него, огледа го. Беше или мъртво пиян, или в шок, а може би и двете едновременно. Миризмата се носеше най-вече от дрехите му, обилно полети с ракия, сигурно беше пил в движение. Ангел се приближи бавно, хвана го за рамото, разтърси го.

— Богомиле, познаваш ли ме? Аз кой съм, Богомиле?

— Ангел — отвърна онзи равнодушно.

— Аха. Какви са тия работи, дето ги разправя старшината, бе, що за простотии? Предал си се доброволно? Какво убийство бе, човек, каква треска те тресе, къде си се натряскал така? Какво се е случило, разправяй всичко.

Богомил започна, монотонно, без емоция, като някаква говореща машина. Ангел слушаше, без да го прекъсва. Нужни му бяха само няколко изречения, за да разбере, че историята не е измислена — всичко беше прекалено банално, прекалено прозаично, пък и празният поглед на съдията, плюс целият му изглед, издаваше, че тук става дума не просто за среднощно пиянство.

— После се любихме... И тя пак започна с нейните си глупости. Как щяла да запази бебето, как дължала това на паметта на баща си.

Ти знаеш кой е баща ѝ, нали? А така. И все това, баща ми, баща ми, баща ми... Колко съм ѝ напомнял за него, как се влюбила от пръв поглед, защото видяла баща си жив. Как това, как онова... А знае, че аз побеснявам от такива приказки... Сякаш беше решила нарочно да ме дразни. Върти, върти, върти... Като зъболекар. Абе млъкни, абе това, абе онова — няма! И тогава я пипнах...

— Как, как точно се случи?

— Не знам, не помня. Като се осъзнах... тя вече...

Ангел започна бързо да пресмята.

— Оттам направо тук ли дойде? Хубаво, че поне толкова ум си имал в главата да не се предадеш в Тъмен. Някой друг освен нас знае ли? Остави ги дежурните, те са моя грижа. Някой друг, на някой друг разправял ли си? Съседите? Жена ти? Има ли възможност някой вече да е открил тялото?

Извади поредната цигара, запафка нервно. Тоя глупак май наистина беше извадил късмет. Ако и да не го заслужава ни най-малко. Боже, защо ли все идиотите на тоя свят минават метър? Захвърли недопушения фас, размаза го с ток, хвана Богомил за раменете, придърпа го към себе си и, надвивайки отвращението, започна да му говори, ясно, отчетливо и кратко.

— Слушай сега добре. Пиян, не пиян, не ме интересува. Искам да правиш точно каквото ти кажа и точно както ти го казвам. Разбираш ли ме, или изобщо да не си пиляя приказките?

Онзи кимна мълчаливо, очевидно не беше чак толкова лайно човек. Ангел го пусна и започна да изброява на пръсти.

— Значи, първо, забравяш всичко, което се е случило. Пълна амнезия, клинична, ясно ли е? Как ще го правиш, с какво ще се тровиш, не ме интересува. Ако искаш, вземай отпуска по болест, ако искаш работи по 24 часа, ако искаш, умирай, твоя си работа. От тебе искам само да забравиш всичко. Разбра ли ме? Не ми кимай като кон, искам да го чуя ясно и отчетливо. Разбра ли ме?

— Да.

— Сега се прибираш къщи, тия дрехи ги пъхаш в първата печка и ги изгаряш на място. Това ясно ли е?

— Да.

— На никого — нито дума, особено на жена ти. Не ме карай да ти говоря като на дете, вече направо ме вбесяваш с тоя кравешки поглед. Вземи се малко в ръце, ела на себе си. Ти мъж ли си, какво?... Така. Сега е малко по-добре. А-а-а-а, трето — оттук нататък не искам нито веднъж повече да говорим за тази история. Не ми дължиш нищо, не ти ща благодарността, не ти ща нищото. Просто забравяш всичко и продължаваш да живееш както можеш. Мен все едно че ме няма, ясно ли е? Ясно ли е?

— Да.

— Добре. Аз сега се качвам горе, трябва да се погрижа за едно-друго. А ти се взимай в ръце и виж как ще се качваш по стъпалата, без да си разбиеш физиономията. Едно от момчетата ще те закара до вкъщи, не може да караш в това състояние.

Обърна се, направи крачка към вратата. Спря рязко, извърна врат по вълчия си начин и попита още веднъж, за последно:

— Всичко ясно ли е?

— Да — отвърна онзи. Зъбите му тракаха, но инак вече изглеждаше по-добре. Ще му мине, ще забрави всичко. Късмет изкара, глупакът му с глупак! А инак, жалко за ханъмката. Хубаво момиче беше, жалко наистина.

* * *

— Стамко, Стамко бе. Къде си, серсемино?

Бай Ранко надигна глава от старото войнишко одеяло, което му служеше и като възглавница, и като завивка, огледа се мътно. Хлапето пак се е запиляло нанякъде, беля с беля. А, ето го. Източило се е, пораснало много, май вече не е хлапе. Големи деца — големи ядове...

— Я погледни чорбата, че да не изкипи. После ушите ми ще ядеш. Ти какво правиш, къде се мотаеш?

— Мотае се на баба ти фустата — отговори Стамко равнодушно. Откъде ли ги учи тия приказки? — Навън съм, работя. Какво да правя вътре в тая жега?

— А, хубаво. Я ми дай нещо да пийна, че пак ми съхне устата. Има ли още от чая?

— Аз ти направих нов. Ей къде е канчето.

Старецът се понадигна, опита се да поднесе старото калаено канче до устните си, но ръцете му трепереха и той повече се заливаше, отколкото да пие. Стамко се приближи, подхвана го отзад и му даде да пие. Не беше лесно, тялото на стареца се тресеше от неудържими спазми, но цигането изглежда притежаваше безкрайно търпение. Бай Ранко избърса устни с ръкава на сакото, отпусна се назад.

— Да си... жив.

— Жив съм аз, ти за мене не мисли.

— Ба, къде ще те мисля. У дупи ти една сюррия вагърци, я какъв си ми кротък. Има си хас и да те мисля.

— Циганин къща не върти, бай Ранко.

— Ти не ми дрънкай глупости, аз за твоята къща не приказвам. Моята, моята къща ще подпалиш, серсемино! Не ми се прави на луд!

Станко го изгледа накриво, плюна на пода и понечи да излиза. Бай Ранко изпъшка подире му:

— Чакай, чакай! Къде си хукнал такъв?

Цигането се спря, изви врат и го загледа немигащо.

— Тая твоята... изгора. Къде... къде се... таковате сега, докато аз пазя тука леглото?

— Ти пък що питаш?

— Щот' ме е страх бе, диване! Ти знаеш ли какво ще направи оня бик, отчимът ѝ, ако се научи какви ги вършите?

Цигането отново плюна, размаза плюнката с боса пета, сви рамене.

— Негова си работа...

— Негова, зер! Ти не си им падал в ръчичките, затова си толкова ербап! Главата ти ще отрежат като на яре бе, амсалак! Ти хабер имаш ли с какво си се захванал?

Онова мълчеше наежено. Бай Ранко продължи:

— Ама вие така, като диви прасета, направо на шумата ли, бе? Може ли таквиз работи да вършиш с момичето? Че ти една жена ако не я прикоткаш, ако не я поглезиш малко, тя човек ли е бе?

Стамко се усмихна криво. Бели, остри зъби.

— Ти пък отде ги знаеш тия работи бе, бай Ранко? Колко моми си онождал, а?

Старецът въздъхна, опита се да се поизправи, но отново се отпусна назад.

— Какво съм правил, какво не съм правил аз — минало-заминало. Ние сега за тебе приказваме. За тебе и за момата. Как ѝ беше името?

— Мария.

— Вярно, като майката господня. И какви ги мислите оттук натакък? Какво ще правите, цял живот така ли ще се криете?

— Ба, живот. Лятото да мине, ще му мислим...

— Тъй, тъй. Хубава работа, ама баш-таман циганска. Не ми се ежи такъв като някое псе. Ела, ела тука, на тебе приказвам.

Старецът дълго ровичка някъде из хастара на сакото си, най-после с пъшкане извади смачкана двулевка, подаде я на момчето.

— Да ѝ купиш нещо. Хубаво. Ама мисли му, ако ме подмъкнеш!

Цигането забодя дълъг, доста мръсен пръст в носа си. Замисли се.

— Бай Ранко...

— Какво?

— Добър човек си ти, бай Ранко.

— Хай да бягаш оттук, че като грабна една суровица! Я чакай, чакай. Подай ми пак канчето. Глава ме цепи, ще умра.

Зъбите на цигането отново проблеснаха. И преди старецът да се е усетил, онова грабна ръката му и я целуна. Бай Ранко изпъшка тежко, погали рошавата глава и отново се отпусна, повлечен от мътни кошмари.

* * *

— Обичам те!

— Стига си дрънкала глупости, върти там и не ми надувай главата.

— Обичам те, обичам те, обичам те!

Ангел изведнъж почувства такъв пристъп на злоба, че едва се сдържа да не я плесне през устата. Патка с патка! Гледай само аз да не те заобичам, свирка със свирка такава, че тогава перушина ще се разхвърчи, има да се чудиш откъде ти е дошло! Той направи още няколко механични тласъка, но меракът му се беше изпарил, онази все пак беше успяла да му развали цялото удоволствие. Смъкна се от нея,

легна на свободната седалка, сложи лакът върху очите си да не я вижда. Ремзие хвана ръката му и я положи върху гърдите си. Сърцето ѝ хлопаше силно, отчетливо. Кой знае защо това също го подразни.

— Ангеле...

Той мълчеше ядно, опитвайки се да я покрие с мълчанието си, да я увие в него като в одеяло, да я накара най-после да замлъкне, да престане с това вбесяващо кудкудякане... Господи, защо всичките са толкова еднакви? Няма ли поне една жена на тоя свят, дето да си знае мястото, да мълчи и да си върши работата, без непрекъснато да те занимава със себе си? Не царство, целия свят бих дал за едно такова добиче.

— Ангеле...

— Какво?

— Не можем да продължаваме повече така, човеко. Не можем, разбираш ли?

— Ти какво, да се женим ли искаш?

Тя замълча. Дали беше успял да влее малко ум в главата ѝ?

— Не знам, ама аз повече така не мога. Крий се, крий се, крий се... Гори ме отвътре като въглен, не смея вече никого да погледна в очите, а най-малко себе си. Сутрин, като си мия зъбите, не мога да погледна в огледалото. Ако щеш ми вярвай, не мога.

— И какво съм ти виновен аз?

Тя изви глава, загледа го от упор. Погледът ѝ буквално пареше върху слепоочието му.

— Това е... защото нямаш деца — добави той някак против собствената си воля. — Нямаш с какво да се занимаваш, затова само глупости ти се въртят из главата.

— Че какво, някой друг ли да си потърся да ми ги направи най-после тия деца? Теб какво, да не би семето ти да е ялово? Ауу...

Той откъсна парче от рулото тоалетна хартия до главата си, подаде ѝ го мълчаливо, да избърше кръвта от устната си. Този път беше я нацелил право с пръстена, професионално. Тя зарева мълчаливо, без да се опитва да се крие, без да бърше сълзите. Слабото ѝ изящно тяло се затресе като трепетликата от песните... Хак ти е, патка с патка! Като не си знаеш на езика мястото...

— Ще направя някоя глупост, Ангеле! Ще направя някоя глупост, дотам си ме докарал вече!

Той застина като хрътка, подушила свежа диря. Голяма стъпка, едър дивеч. Тихо, сега само тихо, тихо...

— Я се обърни към мене. Обърни се, като ти казвам, да не те подхващам отзад. Ха така. Погледни ме в очите. За какви глупости ми говориш, а, Ремзие? Какво се върти там вътре из хубавата ти празна главица?

Тя мълчеше, очите ѝ големи като паници. Големи, уплашени паници. Той стисна ръката ѝ, не прекомерно силно, само толкова, колкото болката да я пробуди.

— За какви глупости ми говориш, а, Ремзие?

— Ще взема да се... накача и аз... като онова момиче в Тъмен, младото. Хората приказват, че била бременна. Че...

— Какво „че“?

— Че не било...

— Какво не било, не ме карай да ти тегля думите с ченгел, че накрая наистина ще ме ядосаш!

— Че не било самоубийство. Със съдията, твоя приятел, имала вземане-даване. От него било. Как тъй бременна жена ще се самоубие бе, Ангеле? Тя нали не само своя живот носи? Пусни ме, боли!

Не беше усетил, че е стиснал лакътя ѝ с всички сили. И челюстта вече го боли, също от стискане. Колко е тясно в тази мръсна, вмирисана на мъжко семе и непрани чорапи кола. Изведнъж му стана много срамно да лежи така пред нея, мек, лигав, изпразнен...

— Кой ги приказва тия неща?

— Хората, кой? Целият град само за това приказва.

— Те, хората, това им е работата, да приказват. А ти самата какво мислиш?

— Че какво да мисля? Нищо, то какво има за мислене?

— Не ми се усуквай като някой червей сега? Изплювай камъчето, не ми се прави на света вода!

— Това е работа само на оня мръсник, съдията! — изсъска тя със смесица от страх, злоба и ярост, която го накара да настръхне. — Само той... и приятелите му.

Той заудря безразборно, този път без да я щади ни най-малко. Буха и удря, докато се умори и пред очите му причерня, а в колата не остана нито една молекула чист въздух. Отвори прозореца, подаде глава навън, загълта свежия вятър като жадно добиче, вода невидяло... Тя ревеше зад гърба му несдържано, жалко и отчаяно, като на умряло. По едно време сякаш се поизправи, затършува нещо зад него. Той се усети едва когато беше прекалено късно. Беше завъртяла ръчката на прозореца и сега вратът му беше прескрипан между рамката и тънкото, режещо като гилотина стъкло на прозореца. Обхвана го тъмна, неконтролируема паника. Опита се да рита, да докопа дръжката на стъклото, да се освободи по някакъв начин, да я достигне — всичко напразно. Оная се беше вкопчила в проклетата дръжка с все сили и май наистина беше на път да го гилотинира. Пред очите му взе да причернява, въздухът сякаш излизаше само навън от дробовете му, но не можеше да намери обратния, спасителен път навътре. Имаше усещането, че очите му са се облецили и всеки момент ще изскочат от орбитите с някакво звучно „плоп, плоп“.

— Пусни, пусни веднага! Ще ме удушиш, курво!

— Ти ли я свърши тая работа, Ангеле? Ти ли я накачи момата?

— Пусни, казвам ти! Ще те утрепя, кучко!

— Ти ли я накачи момата, Ангеле?

— Пусни! Да, аз, аз я накачих, лично, сега доволна ли си? Ако не пуснеш веднага, и теб ще накача, като чироз, като фазан, като мърша ще те накача! Мамка ви рязана, всичките трябва да ви накачим, всичките, до един! Всичките! Мамка ви мръсна, рязана, гадна! Всичките, всичките, всичките!

Пред очите му причерня, тялото му се отпусна и омекна. Ремзие изпищя ужасена, смъкна бързешком стъклото, издърпа го назад, хвърли се върху него, зацелува го като побесняла, заскуба коси, зави като кучка, жално, грозно, отвратително. После събра разхвърляните си дрехи, облече се надве-натри и хукна навън през угарите, падайки, ставайки, пак падайки... Ладата, ненужна, грозна, самотна, сякаш паднала от небето посред грамадното плодородно поле, полека-лека изтъня, разтвори се във въздуха, изгуби се от очите ѝ. За миг ѝ се стори, че така ще бъде завинаги, че всичко това ще изчезне, ще се стопи в небитието, ще се окаже само кошмар, който тя е сънувала с широко

отворени очи. За пръв път през живота си младата, красива, образована туркиня падна на колене, заби чело в земята и се замоли на Бога така, както може да се моли единствено човекът, чиято душа е на път...

* * *

— Богомиле, ела, хапни нещо най-последно...

Стефана вече отдавна беше престанала да плаче, не беше проливала сълза от седмици насам, но лицето ѝ въпреки това си оставаше подутото, нещо я раздуваше отвътре, вече не гняв, къде ти, какъв гняв пред лицето на тази човешка отломка, а по-скоро едно такова особено отчаяние, не като онова, което обхваща човек, който се е отказал след множество напразни опити... Не, това беше друго, нещо като равнодушие, нещо като онова, което се случва с някоя стара дреха, която човек от стиснатост държи и пере от години насам, въпреки че тя отдавна вече не става за нищо — прозрачен е станал парцалът, всичко, което го крепи, е канавата, а инак нишките, материята му, тялото му са изчезнали, разтворили са се някъде във времето и сега всичко, което се мерзелее пред очите на човека, е само една такава полупрозрачна мрежица, крепяща се по някакво чудо на физиката или съдбата... Всъщност дали човек може да нарече това отчаяние? Или по-точната дума е безразличие? Но ако е така, защо е тогава този непрекъснато напирещ отвътре натиск, това неспирно напрежение, сякаш някой я помпи с помпичка, като жаба, раздувана със сламка от хлапета.

А онзи мълчи, не се обажда, разбира се. Затворил се е в кабинета си, лежи на кушетката и не проронва нито дума от седмици насам. Целият град приказва, шушука, клюкари, а той се е свил тук като някой плужек, гледа в една точка и не казва нито дума. Така както го е подхванал, като нищо ще позволи на хората да повярват на глупостите, които сами си измислят. Кой ли глупак го е казал това, че името на жените било „слабост“? Ами вие, лигльовци? Вие, перковци с навирени опашки, къде сте, когато имаме нужда от вас? Или, още по-лошо, когато вие самите имате нужда от себе си? Къде сте, плужеци размазани? Всичко, на което сте способни, е да се отпуснете по някое време като парче отрязан дроб — ако има някой да ви носи, добре;

ако не — шабаш, да става каквото ще, отваряйте шлюзиите, пускайте водата! Мъже!

Гневът, безполезен като всичко останало, я стисна за гърлото, тя захвърли настрана плетката, затърси нещо, с което да се разтуши. Извади един от старите семейни албуми, заразгърща... Разбра, че е сгрешила, едва когато гневът се надигна не на шега и започна да я души, но вече беше късно. Господи, каква несъвместимост! От една страна — прошляците от неговото семейство, до един диви хайдуци, очите им дебнещи, режещи, търсещи само какво да грабнат, какво да откраднат. Плячкаджии, бандити, комунисти! Всички Карталовци, всичките до един. Ето ги на тази снимка, май че е единствената на цялото семейство, някъде от средата на 30-те. В центъра, седнал, дядо Георги, синът на опълченеца, правнукът на онзи Георги, от когото е тръгнало това проклето име, убиеца на орела. До него — права, разбира се, както и всички останали — баба Сева, мъничка, още тогава съсухрена жена, която доживя до 108 години! Вярно, тия са неизтребими. Наоколо — синовете, побити като камъни, навъсени, заплашителни, стърчат с по една глава над всички останали, има си хас. Иван, чиито паметници красят половината град, героят, жертвата. И Стефан, бащата на нейничкия, който до края на живота си беше страшилището на целия окръг, даже и шефовете в Тъмен май трепереха пред него. Стефан халата, ужасът на всички смъртни, наказанието Божие, бичът. Всичките — хайдуци, всичките — партизани. И жените им същите като тях — криви, чепатести, грозни като смъртта, с брадва да ги удариш, ще се строши. Хлапетата и те — всичките гледат като вълчета, няма детство, няма страх, няма милост в тия очи. Само едно-единствено красиво, нежно, малко уплашено лице сред това море от грозна неумолимост. Малкият Богомилчо, оченцата му пълни със сълзи, сигурно са го набили преди това за всеки случай, да седи мирен, докато се прави снимката... Богомиле, Богомиле, мъко моя, проклятие мое!

Очите ѝ се наляха и подгизнаха, тя разтърси глава, за да не позови на сълзливостта да я надвие, разгърна бързо по-нататък, към снимките на собственото си семейство. Ооох! Възможно ли е да има нещо по-различно, нещо по-несъвместимо, по-друго в сравнение с неговата банда от тези изящни, благородни лица — лица на хора до-

волни, заможни, можещи, знаещи, имащи... Добруджански сой — расов, благороден, уверен в себе си, чорбаджийски сой. Открай време. Знаеше, че няма да се сдържи, че ще се разплаче въпреки всичко, когато гледа единствената снимка на родителите си — Бончо Караминев в официален двуреден костюм, безукорна бяла риза, пешовете на яката закопчани с малки фини копченца, вратовръзката прихваната със скъпа игла, нищо по този мъж не може да се ветрее или лашка, той просто е олицетворение на сигурността и устойчивостта, доброто буржоазно благополучие, реда, законността, благоприличието. И Малина Караминева, отличната съпруга; безумна красота, благодост на мадона, нежност, изящество, всеотдайност — човек се нуждае само от един-единствен поглед, за да прочете всичко, абсолютно всичко в чертите на тази фина, изтънчена жена, нежно отпуснала глава върху гърдите на съпруга си... Мамо, мамо, защо ме изостави, мамо! Защо си отиде, защо остави зад себе си децата сираци? И баща ми, дето никога не намери смелост да погледне някоя друга в очите? Защо, мамо? Защо ме остави на вълците?

Сълзите пак закапаха, както винаги против волята ѝ. Тя се нахълца до насита, внимавайки да не капе върху снимките, после грижливо прибра албума, посегна отново към плетката си...

— Богомиле?

Мълчи си ти, мълчи, кой ли го е еня? Сякаш само ти на тоя свят имаш мъка...

— Богомиле?

Изчака, послуша се. Изведнъж я затисна мрачно предчувствие, тя скокна и надзърна в стаята му.

— Богомиле!

Краката ѝ се разтрепериха, стомахът ѝ се сви на малко пулсиращо кълбо. Затърси навсякъде, зашкура се като нарицателното пиле без глава, само дето не се развика.

— Богомиле, Богомиле!

Върна се в кабинета му, огледа се отново. Очите ѝ се разшириха от ужас.

Оръжейният шкаф, винаги грижливо заключен, сега зееше широко разтворен. Разтворена, разперена, раззината паст...

Лихтенбергската гара изглежда по-сива, по-очукана и по-избледняла от всякога. Berlin, du bist so wunderbar, Berlin! Господи, колко го ненавиждам тоя град!

Марион потътри след себе си стария, очукан куфар на колелца, подарък от някоя от стиснатите лели оттатък. Настилката на перона е неравна и очукана, куфарът подскача и стене, сякаш никога през последните пет години не се е влачил подире ѝ по още по-очукани, още по-сиви, още по-занемарени от тази тук нещастна, изоставена гара...

Някой се хвърли изотзад върху нея, прегърна я, притисна я така, че тя едва се удържа на крака, зачурулика нещо в ухото ѝ. Зилке! Милата, добра Зилке, разбира се. Милата, наивна Зилке... Дали няма да е облечена в някоя от ония сини ризи с емблемата на FDJ? Марион побърза да затисне гласчето на злюбничкото чувство и на свой ред сграбчи приятелката си.

— Толкова се радвам, толкова се радвам... Ти изобщо не си се променила. Боже, колко си хубава, Марион!

— Престани, престани, моля те! Затова пък ти си се променила толкова много. — Марион се отдръпна крачка назад, огледа приятелката си критично. — Хей, ако те бях срещнала на улицата, можеше и да не те позная! Ти си направо неузнаваема.

Зилке се изкиска доволно, посочи към високия мургав тип до себе си. Нужен е само един-единствен поглед: избелели маркови джинси, фланелка с изплезения бодлив език на Ролинг Стоунс, слънчеви очила в косите, ретро-бакенбарди... Но преди всичко позата, стойката на тялото, несвикнало на страх, очевидно ненаучено да се оглежда и ослушва. Още един подарък от другата страна.

— Това е Дитер...

— Много ми е приятно.

Марион протегна ръка, но онзи не я пое, само приближи, най-спокойно, и я сграбчи в прегръдка, която даже и в България би изглеждала прекалено дръзка. Тя се стресна, потръпна, но тялото ѝ го хареса и на свой ред се притисна към него, някак без участието на волята. А Зилке даже не мигва с клепач, смее се, подскача наоколо, чурулика като механично птиченце... Марион се позасрами от самата себе си,

после се ядоса, защото си помисли, че сигурно ѝ личи, сграбчи отново куфара, потегли. Дитер посегна да помогне, но тя решително отблъсна ръката му.

— Аз съм свикнала... сама.

Той се усмихна разбиращо, сви рамене, прегърна Зилке като кучичка (тя стига точно до рамото му, отбеляза Марион, отново с някакво злобничко задоволство; Боже, колко съм гадна, какво ми става днес?), двамата закрачиха до нея, щастливи като двойка гургулици. Berlin, du bist so wunderbar, Berlin!

Пастърщрасе изглежда все така безутешно, същите стари, изтърбушени, прогнили фасади, както винаги. И задният двор е пълен с нечии захвърлени боклуци, както винаги. Даже и котките, настанили се царствено по изтърбушения диван, изглеждат същите, както винаги... И надписите по стените на стълбището... впрочем, не, тия изглеждат нови. Freedom to the people! Wir sind das Volk! Зилке долови удивения ѝ поглед, усмихна ѝ се заговорнически.

— Ще говорим вкъщи. Тук не е съвсем удобно... все още...

И се заля в смях, отново. Нов, непознат смях. Зилке не е вече същата. Сигурно нищо вече не е същото, дори и България, която изглежда така неподвижна, цялата настръхнала.

В кухнята се мъдри новичка душ-кабина, пластмасова. Очите на Зилке греят гордо. Край на къпането с мокър парцал, над легена с топла вода. Остава само да е получила и телефон. Е, не, разбира се — чудеса се случват само в приказките. Затова пък старата кахлена печка си е същата, както винаги. Източен Берлин, царството на брикетите.

— Сядай, сядай, разхвърляй се малко. — Зилке посегна да прибере поне част от разхвърляните дреболии, които, както винаги, покриваха по-голямата част от свободното пространство в стаята, срещна укорния поглед на Дитер, отказа се. — Ще спим и тримата тук. Ти на кушетката, разбира се. — Тя се изкиска щастливо, хвърли дълъг, морен поглед към Дитер. — Надявам се, че все още спиш дълбоко. — И пак кискане. — Но това е само временно. В скоро време ще можеш да разполагаш с всичко сама.

— Зилке! — обади се Дитер предупредително.

— О, няма страшно. Пред нея може. Нали ти казах, че това е най-добрата ми приятелка. Не мога да се крия и от нея, все на някого трябва да разкажа...

Марион я изгледа въпросително. Зилке отново се изкиска, тоя път заговорнически.

— Марион, скъпа моя! Ние се изнасяме, заминаваме.

— Закъде?

— За там, където и всички други, закъде другаде? Заминаваме от-татък.

Марион застина.

— О, изобщо не се притеснявай, тук всичко се промени, откак те няма. Не си ли чувала още, по телевизията само за това говорят. По тяхната телевизия, разбира се.

— В България няма немска телевизия.

— О, вярно, ех, че съм завееяна. Ама ти нищо ли не знаеш? Нищичко? Наистина? Боже, ти в кой свят живееш? Границата е отворена, Марион. Не, не нашата, разбира се, унгарската. Унгарците отвориха границата към Австрия. Нали така, Дитер? Всички се изнасят, така както е тръгнало, в Източна Германия ще останат само кучета и котки, ако изобщо някой остане. Марион, ама ти вярно ли нищо не си чувала?

— Напоследък бях... много заета. Там също се случват... много неща.

— Разбира се, не се съмнявам. Полша, Унгария, Чехословакия — навсякъде ври и кипи, навсякъде хората излизат на улицата. В България не може да е много по-различно, нали?

— О, може. И как още може. — Марион почувства как очите ѝ се пълнят със сълзи, преглътна мъчително и ядно. — Значи... вие заминавате. Много... много се радвам за вас.

— Ние сме един народ — обади се Дитер, някак особено приповдигнато. — При нас винаги ще се намери място за... роднините.

Зилке се хвърли на врата му, обеси се. Марион неволно измести поглед. От толкова много щастие май вече започваше да ѝ призлява. Зарови глава в куфара, започна да разопакова много съсредоточено...

— Слушай, аз си мислех за нещо... — подхвана Зилке отново. — Ние... сигурно ще се установим тук... от другата страна на стената. Някак по-уютно е, нали разбираш?

— Аха...

— И си мислех... ако искаш.

— Какво?

— Можем да се обадим...

Марион настръхна.

— На кого?

— Е как на кого? Нали... баща ти...

Марион пое дълбоко въздух, преброи до три, после крадешком погледна в огледалото. Познаваше добре кожата си, тя няма да пропусне да пламне... Господи, ако само може най-после да се научи да не се чувства постоянно като разтворена книга под нечий пронизателен, всевиждащ поглед.

— Не, няма нужда, благодаря.

— Но защо?

— Няма нужда!

Ония се спогледаха крадешком, смълчаха се. Марион отново се наведе над куфара, опита се да се зарови в него, да се разтвори, да изчезне. *Berlin, du bist so wunderbar, Berlin!*

* * *

— Абаза, стига толкова, Абаза!

— Остави ме на мира, Главоч! Шефът каза, че можем да правим с нея каквото си искаме, не каза ли? Ти се насити, сега остави ме и мен да си направя кефа. Не съм ебал турска пичка от казармата насам.

— Ти на това ебане ли му викаш бе, човек? От нея само едно парче месо остана, все едно сурова пържола да ебеш.

— Всеки с неговия си вкус, Главоч. Аз казвах ли ти нещо, като си гасеше цигарите по циците ѝ, а? Като не ти отърва, излез навън, да не гледаш. Аз от слаби нерви не страдам.

— Ей, право казват хората, че това помаците и от вълци сте по-диви. Все съм виждал говеда, ама това твоето никъде го няма. Не гледай така към ножа, че да не те пипвам за врата! Ставай, ставай от нея, говеде, докато не ми е причерняло пред очите!

— Главоч, ти на това приятелство ли му викаш бе, човек?

— Млък, млък, говедо, хвърляй я в багажника, думица да не съм чул повече!

— Главоч, стига бе, Главоч! Ау, ау, ау!

— Лай, лай сега, мамка ти кучешка! Друг път да чуваш по-бързо, когато ти приказвам!

— Главоч, стига! Стига толкова бе, човек, ще ми счупиш нещо! Ох, ох, ох!

— Слаби нерви, а? Слаби нерви! Чакай сега пък аз да се наситя, да видиш какво е!

— Главоооооооч!

* * *

Извън специалният телефон, червеният. Ангел пое дълбоко въздух, протегна ръка. Спря, вдъхна дълбоко още два или три пъти, вдигна слушалката.

— Братоев, идиотино, имаш късмет, че главата ми е пламнала тук в София, инак лично щях да дойда да откъсна твоята! Какви ги вършите там бе, говедо? Каква е тая история със съдията?

— Лайно човек излезе, другарю Паладински. Кой да знае?

— На Стефан сина — лайно? Абе момче, ти чуваш ли се какво говориш? Ти знаеш ли кой беше Стефан Карталов бе? Главата ми не може да го побере това нещо, ама мисли му само, ако излезе някоя мръсотия зад цялата работа! Бре, а аз толкова доверие да имах в тебе...

— Другарю Паладински...

— Млък! Ще ми другаркаш, когато ти разреша! Цялата страна е настръхнала, още малко и ще пламне от всички страни — а ти такива новини да ми поднасяш!

Потта се стичаше на ручей по гърба на Ангел, сигурно цялата му риза вече беше подгизнала. Дали в шкафа има нова? Ненавиждаше мисълта, че може да изглежда раздърпан и неугледен.

— Ти какво ми гъгнеш такъв, почти не мога да те разбера — запита бай Денчо от другата страна.

— Неприятности с гърлото. Настинал съм нещо.

— Ще те настина аз, хубавичко ще те настина, ама само почакай малко да се поосвободя тука! Как е обстановката в района?

— Спокойно е... засега. Турците кротуват.

— Това поне добре. Откак ония затвориха границата, вече никой не може да каже какво ще стане тука. Маmicата им рязана, такъв номер да ни погодят!

— Ние държим здраво, другарю Паладински!

— Държите вие, на дядо ми патката държите! Слушай, нямам сега повече време, само две приказки.

— Слушам.

— Не ме прекъсвай, че дяволите ще те вземат! Пазиш ли листа, дето ти го дадох?

— Разбира се, другарю Паладински!

— То само това и оставаше, да си го загубил, та направо да ти отрязвам главицата. Тъй. Ще дойде тия дни при теб човек, с другата половина от листа и две куфарчета, запечатани. Никакво отваряне без мое лично разрешение, ясно ли е?

— Тъй вярно, другарю Паладински!

— Ще видим колко е вярно, когато му дойде времето. Братоев, тоя път е сериозно.

— Разбирам, другарю Паладински.

— Разбирате всичките, знам ви аз. А после — кой ми сра в гащите? Хайде, стига толкова, време повече нямам. И не искам повече такива истории от чужди хора да научавам, ясно ли е? Ако има нещо, лично от теб искам да го научавам, не да се червя тук по разни заседания като девица, че не знам какво става точно на моето място! Разбра ли ме?

— Тъй вярно, другарю Паладински!

Бам. Онзи тресна слушалката гръмовно, Ангел чак потръпна. Стана, отиде пред огледалото, огледа се. Колкото повече си отива един човек, едно време, толкова повече шумотевица вдига. Той се усмихна накриво, повдигна лекия копринен шал, прокара ръка по грозната, подута червена ивица през гърлото, която все още не искаше да се маха. Ремзие, Ремзие...

Върна се при бюрото, вдигна отново телефона, този път черния.

— Главоч? Какво рано бе, скоро обед ще стане. Не ми мрънкай, не ми мрънкай сега, имам за тебе работа. Работа като работа, по телефона ли да ти обяснявам? Виж к'во, ако някой друг можеше да я свърши,

аз на тебе нямаше да се обаждам, не ми вдигай кръвното още от предобед! Вземай там твоя Санчо и веднага при мен, да ви обясня кое и как. Не, работата не търпи отлагане, не се знае какво ще стане утре, вече всичко на пушек мирише. Хайде, чакам ви.

* * *

Бяха оставили нивата надалеч, за да не ги издаде шумът на мотора, и сега се прокрадваха през храсталака тихо и предпазливо, също като на лов. За всеки случай бяха взели и пушките, макар че шефът беше казал този път работата да не бъде мокра, хлапето е най-много на петнадесет, само да го научат на ум и разум, да полежи в болницата, дано му е достатъчно. Ако не, тогава вече...

— Абаза, не ми тропай като някой кон, от един километър се чува — изсъска ядно Главочът. Май още не му беше минало от оня ден, очите му кръвясали, зли, направо дупки пробиват. Станчо плюна ядно, но не каза нищо. И без това вървеше куцайки, потискайки псувните на всяка крачка. Ръчищата на Главоча са като пневматични чукове.

— Гледай, гледай бай Ранко какъв палат имал тук, а аз да не зная, — оголи Главочът дълги, жълти зъби. — Направо Шератон, а, Абаза?

Шумата на дърветата беше започнала да окапва, между стволите ясно се виждаше колибата, построена от каквото падне — шперплат, дъски, греди, линолеум, пластмаса, дори няколко стари изтривалки за крака, заковани тук и там, за да покрият по-големите процепи. Есента напредваше, беше започнало да захладнява. От кюнеца, стърчащ отстрани на една от стените, се виеше мръсна ивица дим.

— Тия какво горят бе, гуми ли? — намръщи нос Абазата.

— Тихо — изкомандва Главочът. — Подплашим ли го, после и с кучета не можем го намери. Трябва да го спипаме, преди да се е усетил. Стой, стой! Не мърдай! Тю, мааму дейба, само това ни липсваше!

Вратата на колибата се отвори, подаде се цигането, голо до кръста, само по анцуг. Протегна се няколко пъти, прозя се сладко, запали цигара. После седна до работния плот и взе да бели пръчки, бързо и сръчно. Старецът му подвижна нещо отвътре, хлапето сви рамене и си засвирука.

— Ами сега какво да правим, Главоч? Откъдето и да приближим, ще ни види. Да чакаме ли, какво?

— Ба, ще чакаме. Излизаме направо, все едно че сме изгубили куче и го търсим. Ти си мълчи, аз ще се оправя. Само гледай да не го подплашиш нещо, че главата ти откъсвам после!

Той се изправи и тръгна спокойно към колибата.

— Момче, ей, момче! Минавало ли е оттука едно куче, бе, ловджийско?

Цигането се постресна, огледа се на всички страни, сякаш искаше да бяга, но за техен късмет реши другояче, изправи се, скръсти ръце на гърди и ги загледа внимателно. Нахален, самоуверен поглед, съвсем нецигански.

— Питам те нещо, момче...

Разделяха ги не повече от няколко метра и Главочът с усилие потисна желанието да се спусне и да сграбчи нахалното хлапе. Онова май подуши нещо, тялото му се напрегна, под тънката кожа заиграха мускули и сухожилия, но види се, не му беше писано да им убегне. Главочът протегна лапа, сграби го за рамото, придърпа го като вейка, повлече го подире си. Онова се заизвива като змийче, без да казва дума.

— Абаза, я му дръж краката! Дръж ги, казвам ти, че едва го удържам. Стой мирно, мамка ти мангалска! Стой! Ау!

Цигането, все така мълчаливо, го беше ухапало до кръв. Главочът замахна, отпра му един, та главата му отхвъркна настрана като откъсната. Последваха още удари, безразборни, като дъжд от топузи. Текна кръв, но хлапето кой знае как не проронваше нито дума.

— Абе, тоя да не е ням? — зачуди се Абазата. — Ей, ти български разбираш ли, бе?

— Ням а? Ням! А български пички да ебе може! — Главочът беше кипнал не на шега, май на хлапето нямаше да му се размине с малко. — Я да те видим сега, бе, ти какви си ги вършил тука! Еба ли българско, а? Еба ли?

— Ебах майка ти! — отвърна онова през стиснати устни и сърцето на Абазата подскочи радостно, предусещайки какво ще се случи отгук нататък. Главочът застина, лицето му побледня, очите му сякаш се изпразниха, в тях и капчица цвят не остана.

— Майка ми, а? — Грамадният човек облиза бавно устни, хвана хлапето за врата с лапа — клещи, повдигна го във въздуха, завъртя го насам-натам, огледа го внимателно, сякаш избираше най-точното място за следващия удар. Онова риташе, но не особено усърдно. — Ами с какво я еба бе, мангал? Я да го видим тоя специален инструмент. Абаза, смъквай му гащите!

Станчо се приближи и понечи да смъкне анцуга, но онова така го нацели в корема, че той се присви на две и замалко не повърна. Главочът изпсува могъщо, разтърси хлапето като кукла, посегна сам към гащите му. Нешо проблесна, Станчо не видя какво точно, но от лицето на приятеля му пръсна кръв, та ороси всичко наоколо. Главочът изрева неистово, но не пусна, само смени ръката, с която държеше врата на хлапето, посегна към ботуша си, извади грамадния ловждийски нож, заби го в гърлото на цигането, натисна с все сили, отвори го като консерва, от ухо до ухо. Главата на хлапето се килна назад, господ я знаеше на какво се държи още, рукна кръв като от маркуч, обля Главоча от горе до долу, но той изглежда беше вече изгубил всичко човешко, само реवेशе и дупчеше хлапето където свари, забива и върти като отвертка, след ножа остават рани колкото детско юмруче. Цигането отдавна вече беше мъртво, но Главочът не престана, докато не го направи на парцал, захвърли тялото дрипа на тревата, заби ножа в земята до него, чак до дръжката, раздра ризата си, смачка я на топка и я притисна към лицето си. Станчо надви болките си и предпазливо го доближи.

— Главоч, Главоч бе. Какво стана, какво направи тоя мангал?

Главочът махна ризата от лицето си и дъхът на Станчо излезе измежду зъбите с тънко, остро подсвирване. Лицето на човека мечка беше разсечено от веждата, през носа и бузата, та чак долу, до челюстта. Гладка, чиста рана, прецени той начаса. Белег голям ще остане, но иначе нищо, окото е здраво.

— Бягай да докараш нивата. Дано да има нещо в аптекката.

— А, чакай, чакай малко...

— Какво да чакам, бе, ти луд ли си? Не виждаш ли как ме порна?

— Нищо ти няма, Главоч, ще ти мине като на куче. Ей сега ще ти докарам нивата, ти грижа не бери. Но по-напред трябва да свърша тук една работа...

— Каква работа бе, идиот? Не ме вбесявай, че чудо ще направя!

— Спокойно, Главоч, после ще ми благодариш.

Станчо се наведе, взе от земята падналия бръснач, опита го на нокътя си. Остър бръснач, поддържан. Главочът изведнъж притихна и го загледа зяпнал, почти уплашен. Абазата се наведе, смъкна анцуга на хлапето, бръкна между краката му, задейства сърчно с бръснача. След малко се изправи, държейки в ръка окървавено парче месо, ухилен лудешки, страховит. После се приведе отново, нагласи плякката си в огромната рана на шията, отстъпи назад, огледа работата си с очите на специалист.

— Тъй де, да го накичим малко преди погребението, покойника. Хич бива ли да си отиде от тоя свят без вратовръзка?

— Абаза! — изхърка Главочът, ококорен като пеленаче. — Абаза, мамка ти перверзна!

— А-а-а-а-а! — понесе се изотзад слабичък, остър рев. — А-а-а-а-а!

Абазата отскочи като котка, тъкмо навреме, за да избегне удара на бравичката, която бай Ранко вече повдигаше за втори удар, но рефлексите на шампиона, види се, не бяха се разхлабили ни най-малко с годините, Главочът подложи крак, препъна ловко стареца, пипна бравичката от ръката му и пръсна главата му с един-единствен, точен и отмерен удар. Отново рукна кръв и всякакви човешки парчетии, старецът прерита един или два пъти, притихна. Главочът захвърли бравичката, приседна и се закикоти истерично.

— Вратовръзка, а? Вратовръзка. Мамка ти и Абаза, тоя път вече направо ми скри шайбата. Ха-ха-ха! Вратовръзка! Ха-ха-ха...

* * *

— Марийо, Марийо ма! Ела да хапнеш нещо, стига си ми седяла такава оцъклена, сякаш светът се е свършил. Днеска съм нощна смяна, ако не ти сипя нещо в гърлото, тъй и ще те мисля цяла нощ. Хайде, ела сега, чуй ме, като ти приказвам. Тя тая работа тъй или иначе нямаше как да завърши хубаво, ама добре че Господ си знае работата, та сам уреди всичко. Не ме гледай така като на умряло, аз за добро говоря. Никого не можеш да върнеш от оня свят, пък и това си е чиста проба Божи пръст, кой каквото ще да ми разправя. Инак как ще стане

тя, такъв стар балканджия като бай Ранко да му се запали колибата, а той нищо да не усети? Божия промисъл е това, за твое и за наше добро, ами ти гледай само баща ти да не подуши нещо, че и на двете ще ни откъсне главите. Ама и аз съм една патка за убиване, уж все с добро, все с меко, накрая за малко да те изтърва съвсем. Ами ти ма, хубостнице, какви си ги мислеше, като ми се повлече с тоя... Уф, да ми прости Господ, за малко лоша дума щях да изпусна. Хайде ела, ела хапни нещо, бива ли такава работа? Всички сме били млади, всички на тоя огън сме се пекли и пак хора сме станали. Ще ти мине и на тебе, то времето всичко лекува. Марийо, ти чуваш ли ме изобщо, дете?

Мария повдигна глава, опита се да фокусира поглед върху майка си, но се отказа, почти веднага. Подпря отново глава на коленете си — така поне нямаше усещането, че всеки момент ще ѝ се завие свят и ще се килне нанякъде — събра цялата си воля, отвори уста, промълви с усилие:

— Остави ме, аз ще се оправя. Тръгвай, тръгвай вече, сигурно закъсняваш заради мен.

Севда помърмори още малко, повъртя се около нея, оглеждайки я къде загрижено, къде подозрително, метна някаква жилетка на гърба ѝ, после се връцна и отиде да се приготвя за работа. Мария изчака, докато вратата тракна зад гърба на майка ѝ, после спусна крака на пода и седя така на ръба на леглото, неподвижно и съсредоточено, докато се почувства достатъчно силна, за да се изправи на крака. Отвори гардероба, затърси с очи. Начаса я прониза остро, подло усещане, едновременно безкрайно жалко и безкрайно заплашително. Ами ако при тях цветът за жалейка не е черното? Ами ако се почувстват обидени, предизвикани, оскърбени? Ами ако я нападнат, ако се нахвърлят всички отгоре ѝ? Пред погледа ѝ се изправи цяла тумба стари циганки, всичките пълчиви, дебели и грозни, всичките разчорлени, запенени; развикаха се, нахвърлиха се върху нея, задраскаха я, заскубаха я... „Заради тебе, гювендийо...“

„Но какво съм виновна аз? Какво да направя, съдбата си ли да проклинам? И без това всички знаехме, че това няма да свърши на добре... Млък, млък, Марийо, нито дума повече, страхливке, подлизурке такава! Обличай се и тръгвай! Обличай се и тръгвай, чуваш ли, страхливке!“

Навлече някакво по-тъмно яке, дръпна качулката дълбоко, чак до очите, макар и да се презираше за това, излезе навън, вдъхна дълбоко хладния ноемврийски въздух. Свечеряваше се, макар и да беше още рано. Отново почувства същото подличко облекчение. В тъмното никой няма да я познае, никой няма да се запита какво ли търси самотно българско момиче в тази част на града. „Боже, каква съм отрепка!“ Ускори крачка, почти се затича, после размисли и тръгна побавно. Няма защо да привлича вниманието на хората.

Решителността я напускате бавно и вероломно, с всяка крачка ѝ ставаше все по-трудно да продължава. Вече беше подминала и последните български къщи, оставаха ѝ само няколкостотин метра ничия земя, преди да започне да се изкачва по невисокия хълм към техния квартал, когато осъзна, че изобщо не знае къде трябва да търси, че всъщност няма ни най-малка представа за това, кого и къде търси. Никога не беше стъпвала тук, разбира се; кой ли българин изобщо някога е стъпвал в циганската махала? Как живеят тези хора, какви обиталища имат, в какви дупки се завират? Господи, колко ме е страх! Ами ако...

Разплака се, за пръв път. Не защото нещо вътре в нея се беше размекнало, отвътре я притискаше все същата бетонна буца както и преди, а просто защото внезапно се почувства безкрайно мъничка, изоставена, самотна, жалка... Разплака се, защото изпита съжаление към самата себе си. Осъзна го почти веднага, усещането за фалш и лицемерие я пришпори кораво, тя избърса нос с ръкава на якето, придърпа качулката си още по-дълбоко и пое нагоре по хълма...

Странно, къщи като къщи, от тухли и бетон като всички къщи, само дето почти всички са недовършени. И повечето са неизмазани, навсякъде се виждат какви ли не приспособления, целящи да заменят липсата на едно или друго нещо — тук ръчно-несръчно скована врата, между дъските може да се промъкне всяка котка, там вместо стъкла по прозорците са окачени големи найлонови платна, навсякъде вместо покриви над къщите се мъдрят пресложни конструкции, сякаш целящи да събират дъждовната вода, вместо да предпазват сградите от нея... Тесните улички неасфалтирани, изровени от дъждовете, мръсни... Навсякъде миризма на животни, навсякъде купища

най-различни неща — дърва, камъни, пясък, просто боклуци, стара покъщнина, какво ли не? И всички я гледат... На това място самата тя е циганката, чуждата, нежеланата, страшната...

Тя спря на място, проклинайки страха си. Накъде, Мария? Какво търсиш, какво правиш тук, сред тези странни, чужди, неразбираеми хора? Не е ли време вече да се вразумяваш и да поемаш натам, където ти е мястото? Мария, Мария, Мария...

Междувременно я беше заобиколила цяла група деца, повечето облечени в дрехи трета или четвърта употреба, повече или по-малко окъсани, повече или по-малко мръсни, или може би само си въобразява така, пък и коя е тя, че да ги съди? Очите им, големи и блестящи, са вперени в нея съвсем като дулата на някакви непознати оръжия, тя потрепва, придърпва качулката си още по-надолу, опитва се да избегне дружния им напор, но не, къде ти. Няма да се измъкнеш вече, момиче, сега вече се набута здраво с двата крака, сега вече ще сърбаш каквото си надробила, ще си получиш заслуженото, пък ако ще и циганско да стане. За момент очите ѝ отново се навлажниха и замъглиха, за момент решителността я напусна и се изпари яко дим, сякаш никога не я е имало. Какво, какво, какво търсиш тук, Мария?

А ония се сбутват едно-друго, говорят си нещо на своя си гърлен, неразбираем език, какво ли ѝ готвят, какво ли са намислили? Мария, Мария, Мария...

Едно от хлапетата, момиченце, пристъпи крачка напред, вдигна ръка и мълчаливо посочи нанякъде. За пръв път Мария вдигна очи и едва сега до слуха ѝ достигнаха плачовете, писъците, риданията... Боже, глуха ли е била досега?

Дворът на голямата, разградена и недовършена къща беше пълен с хора, но всички се отдръпваха и правеха път, сякаш беше чумава. Тя вървеше, без да чувства нито краката, нито ръцете, нито главата си, само сърцето ѝ буха на поразия, дум-дум, дум-дум, дум-дум... Мари-йо, каква я свърши ти, Мари-йо?

Вътре имаше само пет-шест души, събрани около несложна конструкция от дъски, върху която беше положено нещо, многократно увито в бяло хасе, като мумия... Тя изведнъж осъзна какво точно виж-

да и така ѝ прилоша, че едва успя да се задържи на крака, подпря се на нещо, пое дълбоко дъх, затвори очи...

Някой грубо я хвана за ръката, дръпна я така, че почти я събори, тя отвори очи, видя насреща си едноокото, и без това грозно като смъртта, но сега изкривено от ярост до безчовечност лице на Пуркото, страховития брат на Стамко... Той ревеше нещо на цигански, от устата му летяха слюнки, мътното стъкло око подскачаше в очната ябълка, сякаш всеки момент ще се изсипе... Мария едва се сдържа да не изпищи с все сили.

Приближиха се и други, всички с изкривени от ярост лица, всички бесни, всички готови да я разкъсат, да я направят на парчета. Тя затвори очи, отпусна се, остави се в ръцете им...

Някъде изотзад се дочу друг глас — тих, но странно отчетлив, дори сред цялата дивашка шумотевица. Изведнъж настъпи тишина, сякаш някой е спрял тока в машинно помещение... Тя отвори очи, механично регистрира как хората пред нея отстъпиха, почтително направиха път...

Изотзад се приближи стар, прегърбен, беловлас циганин, изглеждаше като на сто години. Той нетърпеливо махна с ръка и всички се отдръпнаха от нея, отстъпиха назад, смалиха се, почти изчезнаха. Старецът попита нещо на цигански, ония закимаха утвърдително. Той я изгледа дълго и косо, в погледа му нямаше нищо приятелско, но въпреки това тя не изпитваше страх, само някакво странно усещане, все едно наблюдава някакво много голямо, много странно животно, слон или нещо подобно.

— За какво си дошла? — попита старецът, мрачно, но не сърдито — Какво търсиш тук, маймуни ли си дошла да гледаш, какво?

Сълзите отново бликнаха от очите ѝ, тя ги избърса с ръкав, млъчешком посочи към мъртвеца. Някой отстрани изплака високо, старецът хвърли недоволен поглед и риданието застина начаса.

— Не ти ли стига каквато я свърши, ами още си търсиш? — продължи той със същия тон. — Какво, какво искаш още?

— Но какво съм виновна аз? Кой можеше да очаква... — изплака тя и начаса почувства, че е казала нещо много лошо, много обидно и оскърбително. Хората около нея се размърдаха и развикаха отново,

изминаха няколко дълги-предълги мига, в които тя имаше усещането, че умира на място, преди старецът отново да наложи тишина.

— Ела с мене — каза кратко той и я поведе назад, към съседната стая. Изкомандва нещо на цигански, нещо зад гърба ѝ се раздвижи, някой хукна нанякъде, някой отново прорева... Тази стая беше почти празна, гола и неизмазана, по-скоро килер, отколкото жилищно помещение. Мътната електрическа крушка едва успяваше да разсейва мрака. Тя механично регистрира гол, покрит с груби черги нар, до него масичка с огромен телевизор, кресло... Старецът седна в креслото, зачака. Почти веднага отсреща се отвори друга врата, някой влезе и подаде малка брадвичка. Мария настръхна и започна да се оглежда като добиче в кланица, но той мълчаливо ѝ кимна да приближи, вдигна брадвичката почти до очите ѝ. Лъхна я силна, неприятна миризма, в устата ѝ се появи вкус на желязо...

— Който го е направил, с ей това тука го е направил — каза той, после сложи брадвичката на пода до себе си и закри очи с длан. — И го е направил... заради тебе. Хайде сега, махай се, отивай си! И повече никога не идвай тук!

Беше стигнала почти до вратата, когато иззад гърба ѝ изплющя друг глас, съвсем като камшик:

— Момиче!

Тя замръзна уплашено, дори не посмя да се обърне, само погледна през рамо. Беше стара, раздърпана циганка, подута от плач, с разчорлени мръсносиви коси и облещени, ужасяващи очи:

— Това... само на твоя... баща е работа. Само той и никой друг! Проклети да сте! Всичките! Да ви се върне стократно каквото на нас направихте! Проклети да сте! Проклети! Проклети!

* * *

Канеше се вече да си ляга, когато някой задумка отвън по вратата, като на пожар.

— Марион, Марион, отваряй бързо! Марион, къде си, да не би да спиш?

Беше Зузи, съседката. Марион подаде предпазливо нос, но Зузи я избута безцеремонно и нахълта в жилището. Беше зачервена и възбудена, след нея се вееше като воал солидна алкохолна диря.

— Ама ти... наистина ли? Ще си лягаш в такава вечер?

— Защо, какво се е случило?

— Ама ти вярно ли нищо не си чула? Стената падна, Марион, стената! Всички са навън, всички отиват в Западен Берлин! Боже, направо ми иде да те ощипя!

— Момент, момент, как така паднала? А руснаците? А Щази? Кака така всички отиват? Нищо не разбирам, само не ми казвай сега, че това е някакъв виц?

— Никакъв виц, глупаче! Включи телевизора, сама ще видиш. Уф, ти пък вярно нямаш телевизор.

Зузи превъртя очи и погледна страдалчески нагоре. Марион стисна устни, но не каза нищо. Познаваха се достатъчно, и двете нямаха кой знае каква нужда от дипломация, но все пак спазваха дистанция. Зузи скокна от диванчето, започна набързо да оправя косите си пред старичкото огледало.

— Слушай, обличай се веднага и идвай с нас. Гюнтер и Михаел са долу, чакат с трабанта. Най-късно след пет минути тръгваме. Ако не искаш да пропуснеш най-важния момент в живота си, побързай мъничко.

Тя изхвъркна навън, остана само дъхът на водка. Марион се приближи до огледалото, загледа се в уморените, измъчени от несигурност очи, с които ѝ се налагаше да свиква напоследък. Западен Берлин... Искам ли, не искам ли? Стената... разбира се, че без Стената всичко ще бъде много, много по-хубаво. Разбира се... Вече няма да стрелят например. И ние ще можем да ходим при тях, не само те при нас... Макар че... какво ли толкова имаме да си кажем? Ние сме един народ, е и? Отгук нататък, какво? Банани и портокали през цялата година? И Дойче марк за всички... Хм, това последното май не би било съвсем зле. А инак, да живеят Обединените Източни колонии! Уф, каква съм само! Пълна черногледка, на кого ли съм се метнала?

Побиха я неприятни тръпки, сякаш някой я наблюдаваше изотзад. А и ония отдолу надуха клаксона, очевидно бързаха. Е, какво пък...

Тя се показа през прозореца, помахна траурно с ръка. Жулиета на балкона...

— Тръгвайте, тръгвайте. Аз имам нужда от още малко време...

Трабантът запърпори — вероятно весело — и изчезна зад ъгъла, обгърнат в смрадливо облаче дим. Ония отгатък има да се мръщят, че им цапаме средата... Ще трябва да ни свикват, няма как. А на нас — дупе да ни е яко! На добър час, на добър час!

Нещо обаче беше се изметнало вътре в нея. За сън, то се знае, вече и дума не може да става, срамота е все пак, всички тичат към Стената, а тя тук си лежи и се опитва да спи. Ако искаш да накараш немеца да направи нещо против волята си, говори му за съвест. Колко добре са си ония там долу, покрай Балкана, с рехавите им съвести и заспало чувство за вина. А ние тук танцуваме ли, танцуваме по свирката на всеки, който ни каже, че сме лоши. Германия, насилена приказка...

Стана, направи си кафе, опита се да почете нещо... За пръв път съжали, че няма телевизор. Господи, защо всичко трябва да бъде толкова сложно? Не можем ли просто да се обичаме? Да се обичаме... Тя неволно се усмихна, насила, разбира се... Да се обичаме... Ако само някой би могъл да ни научи как. И то навреме, отрано.

Пронизаха я хладни тръпки, както винаги при мисълта за детството. Ледените очи — Господи, защо всички се раждаме с такива ледени очи? — я загледаха втренчено, отнякъде се дочу гласът му, отново... *Sei mir bloß keine Heulsuse, du! Was wisst ihr alle von Schmerz, ihr¹...* Да, да, да! Само вие знаете какво е болка, разбира се, защото сте израсли в развалините и е имало по един хляб на ден за всички, и за рождения ден са ви подарявали купони, и защото майките са ходели тайно при руснаците или при американците, или които там се случат, за да изкарат по нещичко за семейството... Сякаш това прави вашия срам по-голям от нашия, вие, вие... Монополисти на гузната съвест!

Монополисти на гузната съвест. Това ѝ се строи толкова смешно, че тя се разкикоти нервно, почти се задави с кафето. Марион, Марион, Марион... Ти все пак си оставаш страхливка, Марион. Признай си, че се чувстваше по-добре със Стената, някак по-сигурна, по-защитена.

¹ Само не ми бъди ревла! Какво разбирате вие от болка, всички вие...

А сега накъде? Вече нямаш никакво извинение за това, че никога не отговори на писмата му, нито дори се опита да му се обадиш по телефона. Пък и защо ли всъщност? За да получиш поредната лекция по изкуството на срама? За да се почувстваш отново беззащитна, незначителна...

Кафето ѝ загорча толкова неприятно, че тя плисна остатъка в мивката и отново се зае да изследва лицето си в огледалото. Очите са неговите, да. И квадратната брадичка, всъщност неподходяща за една жена. Жената, казват, трябвало да излъчва мекота, нежност, ласкавост. Все неща, които нейните гени изглежда дори не са помирисвали. За това пък косите, слава богу, са от майка ѝ — светлокестеняви, чупливи, два сравнително нежни потока, които се спускат от двете страни на доста квадратното лице и някак смекчават, намаляват остротата му. Господи, каква съм страхливка! Стоя тук и се гледам в огледалото, докато цял Берлин е хукнал да се омешва. Колко ли време ще продължи тая лудост? Ден, два, три? Всъщност никой не вярва истински, че руснаците ще допуснат това, рано или късно танковете отново ще запърпорят по Унтер ден линден...

— Добре, да кажем, че днес ти все пак печелиш, старче...

Думата ѝ се стори ужасно неподходяща, предизвикателна, престорена, детинска, просто глупава. Какви ли глупости не говори човек от притеснение. Той може да е бил всичко друго, но старец — това със сигурност никога. Сигурно и на осемдесет пак ще изглежда добре, някой хора просто отказват да остаряват...

Тя въздъхна дълбоко, отвори чекмеджето на масата, порови известно време, докато намери избелялата олющена снимка, после облеche старичкото яке, нахлузи някакви обувки, бутна в джоба си всички пари, които успя да намери, и тръгна навън. Марион, Марион, Марион...

— Was machst du denn hier?¹

Както винаги мощната му фигура запълва почти цялата рамка на вратата, главата му изглежда всеки момент ще опре някъде. Нейният баща, солидна немска постройка, тухли, бетон и стомана, в изпълне-

¹ Какво правиш ти пък тук?

ние, което дори и тонове бомби не могат да съборят, като руините на Тахелес¹. Гладко обръсната му глава блести под светлината на електрическата лампа — нарицателната билиардна топка в телесен цвят, впрочем не, дори и тя стои някак ъгловато въпреки липсата на коса и каквито и да е други украси. Облечен е небрежно — джинси, разкопчана риза, боси грамадни крака, номер 46 или нагоре, а цялото му тяло излъчва такова усещане за координация, сила, лениво съвършенство, че тя неволно се присвива и напруга, притисната от хиляди спомени, усещания, асоциации, които носи от детството и сигурно ще продължава да носи със себе си, докато е жива... Ханс-Георг Браш. Made in Germany, par excellence.

Но очите все пак го издават. Очите, изпълнени с безпокойство, въпреки цялото могъщество на постройката, върху която са монтирани. Марион го загледа втренчено, почувства как постепенно излиза от вцепенението си, дори за миг сякаш започна да се наслаждава на цялата неугледна баналност на ситуацията, превърнала се в тукашен архетип през последните четирийсетина години: Германия, срещаща самата себе си и незнаеща какво да каже...

— Няма ли да ме поканиш вътре?

Той се засуети.

— Да, разбира се. Заповядай, влез. Влез, разбира се.

Дълъг, мрачен коридор, запълнен с купища неща, нахвърляни тук и там — дрехи, книги, обувки, Господ знае още какво. Той очевидно се притеснява, опитва се да я преведе възможно най-бързо през лабиринта, до отворената врата отзад, където вероятно е дневната му стая, но тя не бърза, наднича с любопитство в кухнята, в спалнята — тук всички врати са отворени — наслаждавайки се на все по-увеличаващото се напрежение, дори раздражение, което той едва успява да прикрие. Навсякъде купища повече или по-малко непотребни неща, Господи, дали този човек изхвърля понякога нещо?

Всекидневната изглежда почти уютно след цялата суетня от боклуци, през които са преминали. Неголяма, внимателно подредена библиотека на стената вдясно, насреща кушетка с масичка, вляво пи-

¹ Комплекс от сгради в Източен Берлин, останали като руина от войната и до днес.

ано — пиано! — няколко стола, само малко светлина, идеща от една или две лампи, хитроумно скрити тук и там...

— Заварваш ме неподготвен. Толкова години, Марион...

Тя се усмихна. Толкова страхове, толкова притеснения, а изведнъж всичко се оказва така лесно и просто.

— Нали вече сме един народ...

Той се намръщи, но си замълча.

— Мога ли да ти предложа нещо? Вода, сок?

— Вино — изтърси тя, преди да е размислила, понечи да се засрами от дързостта си, но не го направи, все по същия неразбираем усет, който я направляваше през цялото време, откак беше пристъпила прага. — Чаша червено вино, ако имаш. Днес е празник...

Очите я стрелнаха и за миг ѝ стана студено, но тя отърси усещането още преди да е успяло да я обхване. Не, вече не.

— Разбира се, разбира се. — Той изчезна и се появи буквално след миг, като фокусник, с отворена бутилка и две чаши в ръка. Дали не си е навлякъл някой и друг лош навик?

— Толкова много години... — промълви той отново, докато наливаше. — Пораснала си... много. Беше още дете...

Марион пое дъх, пригответи се вътрешно. Беше си представяла точно тази сцена, точно този момент толкова често, толкова хиляди пъти, че сега се чувстваше съвсем като героиня от мелодраматичен филм. Отпи бавно от чашата си, после, без да казва дума, извади снимката от джоба си и бавно я положи на масата. Няколко млади момчета, съвсем деца, в новички СС-униформи. Ханс-Георг, шестнадесетгодишен, но въпреки това с една глава над всички, е натоварен с противотанков юмрук, който на яките му рамене изглежда просто като свръхголяма пушка. Лицата на момчетата изглеждат някак озъбено — а всъщност може би нормално за времето си — в очите им светят мътни огънчета, човек не би искал да се срещне с малката глутница нито на тъмно, нито на светло.

Очите му се присвиха. Лицето му не промени изражението си видимо, само устните се превърнаха в плътна, остра рязка.

— Затова ли си дошла?

— И затова между другото. Все някога трябваше да се срещнем, нали?

— Къде я намери?

— Беше сред мамините неща. Скрита. Намерих я сама, след погребението. Тя никога не е споменавала нито дума.

Дали само ѝ се стори, или лицето му наистина се поотпусна?

Той отпи от чашата си, вдигна внимателно снимката, взе очилата си от масичката и започна да я разглежда.

— Четиридесет и четири години. Малко по-малко от два пъти твоите. Какво очакваш да ти кажа?

— Не знам всъщност. Много се колебах, преди да дойда.

— Съжаляваш ли?

— За какво?

— За това, че си дошла, разбира се.

За пръв път в гласа му се процеди раздразнение и картините от детството тозчас се посипаха върху нея като градушка. „Не можа дори да ми родиш момче, какво да ви правя сега, две посрани кокошки?“ „Престани да ми се лигавиш, чуваш ли!“ „Немските момичета никога не плачат!“

— Не знам, как мога да зная?

— Затова ли... не ми отговаряше?

— Да.

Искаше ѝ се да изкрещи: „Не, не само. И за това, и за това, и за това...“, но и сама разбираше, че няма никакъв смисъл.

— И какво точно... очакваш от мен?

Тя се замисли. Или по-скоро се направи, че се замисля. Самият въпрос вече предполагаше липса на отговор.

— Знаеш ли... — започна бавно. — Когато много се страхувах, винаги се опитвах да си представям, че съм нещо, което не може... да изпитва чувства. Вода. Представях си, че съм вода. Човек може да прави с водата каквото си поиска, но не може да ѝ направи нищо. Водата винаги си остава вода, каквото и да правиш с нея. Може би звучи много глупаво, не знам. Но това ми помагаше... понякога. Друг път си представях, че съм птица... Или момче. Макар че това беше най-лошата от всички мечти, защото нея можех да се опитвам да осъществя... някак си. Опитвах се да бъда момче, с всички сили, но все не се получаваше, и ти ставаше още по-страшен, по-заплашителен...

— Страх, страх, страх! Какво знаеш ти за страха, а? — прекъсна я той гневно. Тя неволно се присви. — Погледни го, ето този тук, виждаш ли? На седемнадесет години. Червата му се влачеха по земята, ей така, швуп-швуп-швуп, и събират всякакви боклуци, въпреки че всичко е замръзнало, защото червата са много лепкаво нещо, и много дълго, цели метри, и той се опитва да ги навива около кръста си, за да може да се влачи подире ни, и плаче, и вика да не го оставяме... А отзад вече се виждат руските танкове. Да ти разправам ли още за страха, а?

Тя го изгледа бясно, само за миг, после сведе очи.

— Не, не... Сигурна съм, че моите страхове винаги са били по-малки от твоите.

Той изглеждаше потънал в мисли, не беше ясно дали я чува, или не.

— Накрая... тя тежеше не повече от четиридесет килограма. Знаеш какво прави ракът с хората. Но въпреки това беше в пълно съзнание, почти до самия край. Дори можеше да говори... по малко. Но въпреки това... никога не съм я чувала да произнася дори и най-малко обвинение против теб.

Стомахът ѝ се присви и стана на топка, както винаги, когато си припомняше изсушеното пергаментово лице, което — въпреки всички опровержения на фотографията — беше най-живият, най-достоверният спомен, останал от майка ѝ. Насреща ѝ Ханс-Георг също се беше присвил, огромната му рамка сега изглеждаше някак странно изтъняла и сбръчкана, сякаш под силата на някакво засмукване, идещо отвътре. Тя пое огромна глътка въздух, най-вече за да се увери, че нещо подобно не се случва и с нея.

— Марион...

Гласът му не трепереше, само звучеше някак глухо, като от дълбока дупка или може би от стара грамофонна плоча.

— Съжалявам, наистина съжалявам за всичко, Марион. Винаги съм искал да ти го кажа, дано сега не е прекалено късно. Но това е всичко, момичето ми. Съжалявам най-вече, че сме... толкова различни. Но не виждам, наистина не виждам какво мога да направя за теб... или за мястото, от което идваш. Моят избор е направен отдавна, много отдавна. Миналото е минало. И най-добре е да го оставим там, къ-

дето е — зад гърбовете си. Инак то никога няма да си отиде. Това е всичко, Марион.

Тя потисна с всички сили напъните на стомаха, който, оставен сам на себе си, вероятно би я изпратил начаса в тоалетната. Повдигна чашата си, посрещна очите му — за пръв път през живота си без усещане за страх, директно, — после сви чинно лакът и я поднесе към него.

— Наздраве!

Отвън се дочу пукот от фойерверки. Хората очевидно бяха започнали да празнуват някъде там, около Стената.

* * *

Събуди се с глава — шиник, при това пълен с олово. Беше омазал възглавницата със слюнка, кафява и гадно воняща. От джамборето бяха му останали само повече или по-малко несвързани картинки, особено от по-късните часове, когато нещата бяха започнали да навлизат в разгара си. Отделни строфи преспански фолклор — „Ако видиш погребалната каруца/ да тътри някой мъртъв от любов./ Ти излез на твоята протка тясна/ последно сбогом с него си зъмни“, — които беше ревал с напънат ентузиазъм, следвайки Вальо с китарата, в хор с останалите пичове и пички от компанията, всички вече здраво бетонирани. После русата хубавица със задник като харман — от кое ли село беше — и пазарлъците с пичовете, кой да бъде първи, кой втори, кой трети, никой не ще да се пързали по омазана писта... Ооох, кой да знае, че от бира толкова боляло глава. По-добре да си беше останал само на водка, ама човек може ли да се вреди сред толкова смоци? Къркат като шампиони, гадовете, дърпат си от шишето като от биберон, и накрая пак нищо им няма, сякаш светена водица пият. И май очакваха сеир, не знаят с кого си имат работа... Е, поне тоя номер не им се получи.

Той надигна глава и се послуша. В жилището не се чува нищо, Стефана сигурно пак е отпрашила на някой митинг. Откак падна Тато, тая май нещо изкукурига, стана най-върлата антикомунистка и къде седне, къде стане, само за комунистическото робство говори, за това, как ще ги сринем и как ще си върнем всичко обратно, всичките имо-

ти, до последно. Едно време половината Черноморие било тяхно, това всичко го пишело в Цариград, в турските архиви, тя лично щяла да отиде дотам и да изясни всичко, на място. Но първо да ги сринем. Стефана и политика, манджа с грозде. Ооооох, главата му се пръска.

С труд стигна до тоалетната, притискан от простата неизбежност, облекчи се — ууфф, тук пак воня, има ли на тоя свят нещо, което да не воня, особено пък собствената ти, мътна и тежка пикня — дръпна злостно казанчето, а то за беля се заклеши и водата не ще да спира, сега пък някой трябва да се катери и да го оправя... Майната му, Стефана да се погрижи.

— Никола, събуди ли се най-после, калпазанино!

А, значи моручката все пак си е вкъщи... Обхвана го обичайната тъпа злоба, подсилвана от махмурлука, от студените плочки под краката, от гадната, надвиснала като захабено пране есен, от приближаващата зима, от спомените, от всичко. Той се озъби яростно на огледалото, размисли дали да мие зъби, или не, изплю цяло канче воняща течност — тук пак воня, навсякъде едно и също, мамка му! — изпакна устата си надве-натри и се повлече обратно към леглото.

— Никола, ти чуваш ли ме изобщо?

— Махай ми се от главата! — изръмжа той под нос и се зави през глава. — Заминавай за Цариград, за Москва, ако щеш за Вашингтон. Аз с теб работа нямам.

Тя изкудкудяка още нещо, изпод юргана не можеше да се разбере какво точно, само злобата ѝ прониква през всичко, мамка ѝ, реже стомана, реже бетон, реже всичко... Пичка ти майна, Стефано!

Дочуха се стъпките ѝ, наперени, заредени със сигнална енергия: Вардааа, Стефана иде! После вратата му се тракна, тя нахлу без почукване, приближи се, застава някъде над него. Той се присви още повече, главата му за миг се превърна в граната, която ей сега ще избухне и ще размаже всичко наоколо. Оная задърпа завивката му, яростно.

— Ставай! Ставай, чуваш ли! Не мога да търпя това повече!

Той подаде изпод завивката две мътни очи, опита се да я изпепели с поглед.

— Разкарай се!

— Какво? Как разговаряш с майка си, негоднико!

Тя замахна, с не особено голям ентузиазъм, и го перна по главата. В продължение на една протяжна секунда, разпъната до размерите на малка, но напълно самодостатъчна вселена, пред очите му се изнизават десетки, може би дори стотици остри, режещи на месо картинки: Стефана, шепата ѝ пълна с набързо насъбрани хапчета, заплашваща да се самоубие, сякаш това не би било най-голямото облекчение за всички около нея; безразличният поглед на съдията, Николчо, все още прекалено малък, за да разбира нещо от абсурдни театри, се вие на земята като настъпено буболече и реве ли, реве; Стефана, раздаваща удари с първото нещо, което ѝ е попаднало под ръка — точилката, кабела на прахосмукачката, пружините на експандера, с който съдията тренира, веднъж дори дилафа от печката — тогава успя да пръсне главата на Николчо, наложи се да го водят в болница, където разказаха някаква набързо скалъпена история за това, как се подхлъзнал и паднал на леда; Стефана, вечно ревяща, вечно заплашителна, вечно преследвана и преследваща; Стефана, бичът Божи!

Не разбра какво точно се е случило, във всеки случай тя отстъпи назад и го загледа уплашено, после изведнъж осъзна, че вече я гледа отгоре — поне от половин година насам беше с една глава над нея — а ръката ѝ, болезнено извита зад гърба, се намира в собствените му клещи, превита, оплетена, безсилна... Ний пристъпваме в омая, о, Богиньо, в твоя храм! Той натисна още малко, рамото ѝ изпука здравата, тя се разрева не на шега, но това го изпълни само с още по-неистово удоволствие, поддържа я така, докато тя се отпусна и увисна в ръцете му като парцал, после я захвърли небрежно. Тя се просна на пода като чувал, застина, без да издава нито звук, всъщност само куп лайна, нищо повече. Той се изправи над нея, потискайки с усилие желанието да я подритне, ей така, колкото за последно изясняване.

— Не се опитвай да вършиш неща, дето не ги можеш — чу се да казва сам, после се завъртя и се просна обратно в леглото. Ооооох, главата!

* * *

Входната врата изтрака и сърцето ѝ се присви мъчително. По ръцете ѝ не бяха останали нокти и за посев, беше огризала всичко през

последните няколко часа, колкото и да се опитваше да ги държи подалеч от зъбите си. По едно време се опита да репетира пред огледалото, изпробва всички непреклонни, нахални или просто студени физиономии, които успяха да ѝ хрумнат, но това не помогна с нищо, в момента се чувстваше все така малка и незначителна както винаги, а той, разбира се, ей сега ще запълни рамката на вратата с фигурата, която тя сигурно вече е в състояние да изреже от хартия, по памет...

— Мария, къде е майка ти — дочу се гласът на Ангел откъм антрето. Нещо падна, той изпсува тихичко и се провикна ядно: — Мария-яяя!

— Тук съм, не ми викай — отвърна му тя, почти прехапвайки езика си от усилие. — На работа, къде другаде? Нощна смяна е.

— Че колко станаха тази седмица? Тая жена няма ли поне веднъж да се свърне вкъщи, бе?

— Някаква колежка се разболяла...

— Разболяла се, на майка й...

От известно време насам той беше започнал да псува открито пред нея, което можеше да означава най-различни неща — че я смята за пораснала, че работата му върви накриво или че просто вече не му пука за нищо, така или иначе всичко отива на майната си, ей!

Той затрополи из кухнята, отново псувайки.

— Абе, вие двете какво правите изобщо тука, а? Като я няма Севда, не можеш ли ти поне да стотвиш нещо, я коскоджа ми ти госпожичка си станала! Седиш само по цял ден и ми се фръцкаш като някоя... Какво, пак ли цял ден си ревала? Лигла такава!

Вратата на хладилника се затръшна с трясък и старият раздрънкан часовник с кукувица започна да кука по никое време, сигурно от солидарност с гнева на шефа. Мария едва сдържа порива да запуши уши и да се скрие в стаята си както обикновено.

Ангел се появи на вратата с отворена консерва и парче хляб в ръце. Изглежда се беше порязал при отварянето на консервата, защото смучеше палеца си. Напоследък беше започнал да занемарява външността си, коремът вече видимо висеше над все така тясно стегнатия колан, а тридневната четина по лицето, ръждиво-сива, го правеше да изглежда стар и зъл. Не само да изглежда впрочем. Той включи телевизора, седна тежко на кушетката, тресна консервата на

малката масичка и започна да ровичка из нея с парче хляб. Мария предпазливо се отдръпна малко по-встрани, в ъгъла на кушетката. От него вееше на алкохол като от спиртоварна.

Тя пое дълбоко въздух, преброи до три...

— Исках... да говорим за нещо.

В първия момент той не реагира с нищо, само гърбът му се напрегна под ризата. После торбичките под очите му се размърдаха като живи, последваха ги очите, които бавно се извъртяха в нейна посока. Инак тялото му си оставаше неподвижно. Обхвана я такъв страх, че за малко не забрави всичко, което си беше намислила предварително.

— Какво искаш? — Той избърса уста с длан, побутна настрана яденето, извъртя врат бавно и я загледа директно, с почти физически натиск. Отново я лъхна дъхът на спирт, тя едва не се закашля.

— За онзи... пожар... в гората. Нещастният случай с бай Ранко и...

Ако не беше го наблюдавала толкова внимателно, сигурно нямаше да забележи нищо, но сега беше доста сигурна, че нещо в лицето му се промени — някъде около челюстта, може би само сянка, впрочем не, със сигурност не. Той наистина беше стиснал зъби, само за миг, но с все сила.

— И какво за този случай? Ти знаеш, че аз с такива неща не се занимавам, това е работа на милицията.

— Мисля, че трябва да се направи ново разследване.

Сега вече той дори не се опитваше да се крие. Лицето, гърбът, цялото му тяло излъчваше груба, неприкрита заплаха. Извърна се към нея ужасно бавно, после се пресегна със змийски бързо движение, хвана я за ръката, придърпа я към себе си.

— Какви ги плещиш? Какво се опитваш да ми кажеш?

Тя се дръпна с все сила, успя да освободи ръката си — по китката ѝ бяха останали червени следи — и отново се присви в ъгъла.

— Аз... бях там. Всичко разгледах. Навсякъде кръв... цяла локва, засъхнала. Някой е нахвърлял отгоре шума, но като разрови човек, всичко се вижда.

Той замахна, мълчаливо и отмерено, зашлеви я здраво.

— Това — задето си пъхаш носа, където не ти е работа. А това...

Нов шамар, от другата страна. Главата ѝ закътня като вътрешността на камбана.

— ... това — заради историите с цигането. Друг път да си знаеш мястото.

От очите ѝ потекоха сълзи, против волята ѝ. Някой заговори — не беше той, значи оставаше само тя, но гласът, който чу, ѝ беше напълно непознат.

— Аз пък... няма да си знам мястото! И света ще преобърна, на парцал ще се обърна, но няма да кротна, додето не ви изловят... всичките. Всичките! Убийци! Убийци!

И се нахвърли отгоре му, с ноктите напред. Той само за миг изви ръцете ѝ зад гърба, придърпа я към себе си, притисна я. Гърдите ѝ се отриха о неговите, доту се пукот на статично електричество. Мария събра всичката влага в устата си и го заплю между очите. Ангел дори не се опита да се избърше, само зъбите му се жлътнаха, а очите по-мътняха, изчезнаха. Перна я отново, пусна я само за миг, дръпна жилетката ѝ, всичко, каквото успя да хване. Материята изпука, поддаде, гърдите ѝ се втурнаха навън, тя отново опита с нокти, но вече вяло, отчаяно. Ангел я хвана за косите и я повлече подире си към спалнята...

— Главоч, Главоч! Спиш ли бе?... А, хубаво, че инак трябваше да идвам до вас. Събирай си хората, имам за вас работа. Посред нощ, да. Не ми мрънкай сега, ако не беше спешно, нямаше да ти звъня по това време. Значи, взимате нивата и идвате тук, у дома. Само тихо, не искам никой да ви забележи. Ясно ли е?... Така. И този път не искам никакви гафове, мисли му! Чиста, мирна и кротка работа. Трябва да закарате... една стока... до сръбската граница. Там ще ви чакат хора, аз съм се погрижил за всичко. Предавате стоката, вземате парите — и обратно. Това е всичко. Да. Погрижил съм се, нали ти казвам. Това са наши хора, проверени. Всичко е точно, да. Хайде, по-бързо, че нощта не е вечна. Чакам ви.

Деветдесетте години, различни места из Европа

— Ангеле! Ангеле, изеднико, какво направи с детето ми, мръсничко?

— Затваряй си плювалника, Севдо, пак си изпила всичката водка, погледни се, на вещица си заприличала, има ли друга като тебе?

— Ангеле, Ангеле-изроде, кой ме Господ събра с тебе, за какво съм така наказана, какви грехове изплащам, какви сметки изравнявам, Ангеле?

— Стига си ревала, отивай в леглото, че не мога да те гледам вече, от мутрата ти пияна ми се повдига, та ме втриса! Махай ми се от очите, чуваш ли?

— Ще се махна, ще се махна аз, ама със себе си ще те завлека, като русалка ще те обвия, с косите ще те овържа, с краката ще те прескрипя, с ръцете ще те удуша, та да ни глътне и двамата дълбокото, Ангеле-Дяволе. Удряй, удряй колкото си щеш, няма за мен вече болка, няма мъка, няма страдание, Ангеле. Само едно ми остава още на тоя свят — да те видя в гроба, изеднико, пък след туй и аз да се гътна, ихууу, ихааа, двамцата под ръчица да се хванем и към пъклото да поемем, ти отляво, аз отдясно, двойка чудна, целият пъкъл да светне, дяволе неден!

— Кълни, кълни, кикиморо! От твоите клетви на хората капите им се клатят, пък най-вече моята. Марш, марш оттука, пачавра с пачавра такава! Марш, че не знам докога ще си удържам още беса. Отрова с отрова, как я стискаш още тая душа между зъбите, умът ми не стига.

— Ангелеееееее...

* * *

Сиво, сиво, сиво. Къде останаха цветовете в тая страна, бе! Накъдето и да погледне човек — едно и също, всичко сякаш покрито с тънък пласт пепел, земя, къщи, хора... Дърветата не зеленееят, люлякът не мирише, хората кретат насам-натам като мравки в разровен мравуняк. Всичко се е изпокрило, всичко изчаква, присвива глава и се надява да не го отнесе бурята. Еееех, народе гламав. Искаше свобода, а? Искаше да изпъчиш гърди, и ти веднъж да квакнеш като хората, да се напериш, гласът ти да се чуе. Е, как ти е тогава! На ти сега една

свобода, на ти една демокрация, на ти човешки права, на ти Европа. Стадото си е стадо, без овчар наникъде не може, поскачахте, порипахте, потропахте — хайде сега обратно в кошарата. А която овца не си знае мястото — по главата, та да го научи. Само така се оправя човек в тази страна, от веки веков. Така е било, така си остава, така и ще бъде...

Гледа Ангел през прозореца на колата, а унилият пейзаж се носи покрай него като погребална процесия. Ето, вече и Братоево не е оно-ва, което беше. Културният дом, на бай Денчо гордостта, сякаш шарка го е била, фасадата му напъстрена, напъстрена от едрички петна — там където са опаднали плочите от облицовката, прозорците мръсни, облещени като лудешки очи, глеедат си празно нанякъде, а всъщност май наникъде. Хоремагът, преди винаги пълен с хора, днес комай се е засилил да пада, няма какво да го подпира отвътре, празни рафтове, празни складове, празни очи на продавачката, ако изобщо ги вдигне от пъстрия вестник... Улиците, и те празни, с трън да се завъртиш, нищо няма да закачиш. Навсякъде меланхолия, българска смъртна меланхолия. Искахте, а? На ви сега!

Мрете! Кой за каквото чел, овчици. Един така, а друг — по-така. Мене и в клозета да ме заключат, пак магазин ще отворя. Щото не ме хваща меланхолията, имунизиран съм. И щото не ме мързи, работя! А вие дремете, чакайте!

Старата къщичка в Братоево, която винаги му се е струвала толкова усойна и някак страховита, заплашителна, от известно време на сам вече изглежда само стара, дори леко неугледна. Ангел с удоволствие опъва крака в простора на новичкия Джип Чероки, скръства ръце зад врата, протяга се чак докато костите му изпукат. Е-е-ех, хубаво нещо е свободата, кой каквото ще да разправя. Пък и Главочът кара нахакано, майсторски, да ти е кеф да се возиш с него.

— Да бяхме знаели по-рано, че ще е толкова кеф, да бяхме ги свалили по-рано, а, Главоч?

Онзи само се усмихва накриво и половината му лице отива на една страна, а другата — на друга. Колкото беше грозен едно време, толкова по-страшен изглежда днес, с това разполовено лице. Докторите, разбира се, са си оставили ръцете. Но точно такъв му трябва,

друг не му е нужен. Дясна ръка — като юмрук. А юмрук без белези не е мъжки юмрук...

— Я чакай, чакай малко. Спри тука. Какъв е тоя човек, познаваш ли го?

— Коя, оня там ли? Залисан Бони, ти не си ли го виждал? Е, та тоя е най-голямата забележителност на Братоево. Боне, Боне бе! Я ела тука! Ела, докато ти приказвам човешки, чуваш ли ме!

По улицата, с единия крак на тротоара, а другия на платното, се движеше странна, подобна на огромна птица фигура. Висок и прегърбен, кокалест човек, облечен в кафяво-сива смесица от всичко, което човек би могъл да си представи — най-вече остатъци от някаква човешка щедрост във време, в което щедростта започва да се превръща в безумие... Стари китайски гуменки, панталон, през чиито дупки се вижда друг, облечен отдолу, множество фланелки и пуловери, навлечени едни върху други като черупките на матрьошка. Сива четина, сива коса, сиво лице, сиви, неспирно движещи се устни...

— Тоя какво бърбори, не мога да го разбера? Гледай го какъв е чешит. Не знаех, че и вие си имате такива.

Главочът го изгледа продължително, Ангел чак се почувства неприятно, поне за миг, но онзи все пак си замълча, не каза нищо.

— Извикай го, извикай го пак.

— Остави го на мира, шефе, не виждаш ли, че не е добре човекът?

— Викни го, като ти казвам, не ми давай акъл! Щом ти казвам, значи имам нещо на ум.

— Боне, Боне бе! Ти ще дойдеш ли тук, или да излизам да те подбирам като някоя луда крава?

Онзи се приближи несмело, гледайки изпод сиви, огромни като похлупаци вежди. Главочът сне стъклото на джипа, погледна въпросително към Ангел.

— Дай му... това — Ангел извади от джоба си омазана пачка пари, започна да отброява, после махна с ръка, подаде цялата пачка. — Дай му го, дай му го, не ме гледай като гламав!

Главочът отново го изгледа гневно, заклати огромната си глава, „Ех, шефе, шефе!“, но все пак взе парите и с неудоволствие ги подаде на скитника.

— Хайде сега, карай ни при бай Денчо. Да видим за какво ще ни кастри тоя път...

— Спомняш ли си какво ти говорих едно време за корена, Ангеле?

— Разбира се, че си спомням, бай Денчо.

Времената се менят, мени се всичко. Времето на „тъй вярно, другарю Паладински“ при всички случаи изглежда безвъзвратно отминало. Старецът също знае това и макар да се мръщи всеки път, приема нежеланата фамилиарност на Ангел без излишни забележки. Разбира се, и двамата знаят кой тук е шефът, но демокрацията си е демокрация и всички трябва да свикват с новите правила. Панта рей.

— Хубаво, щото във вълчи времена живеем, човек вече не знае нито на кого може да разчита, нито нищо... Само коренът остава, всичко друго го изтръгна бурята, виждаш на какъв хал сме и още по-лошо ще става, с тия педали, дето им дадохме властта без бой, самите ние сме за бой... Чуваш ли какви ги умуват, искали да ни съдят... заради турците и всичко. Ще осъдят на майка си...

Старецът се намръщи, потри безукорно обръснатото си лице — бай Денчо си остава бай Денчо — после надигна ракията и я гаврътна на един дъх. Виж, това преди го нямаше. Някои неща все пак се променят значи.

— Не съм те повикал тук за да си говорим глупости, Ангеле. За работа искам да говорим, време е вече да подхващаме нещата по-здраво, стига толкова сме клечали като дърти баби.

— Ами ние си работим, не сме спирали — подсмихна се Ангел изтънко.

— Абе, работите, кокошкарски работи! Тия игрални автомати, дето сте ги нацвъкали навсякъде, ти на това работа ли му викаш бе, Ангеле? Хората пари нямат за хляб, ние хазарт им предлагаме... Ей, времена, времена...

— Такива са времената, бай Денчо. Не съм ги аз направил такива. Всеки се спасява както може. Пък и организацията става все по-стабилна, ти и сам знаеш.

— Не е бизнес това, Ангеле, ти не ми говори на мене. Друго сме замислили вече, време е да изместваме работата към по-стабилни неща, това с хазарта е до време. Слушай, слушай сега и не ме прекъс-

вай, че вече нямам нерви за нищо. Значи братята сърби, както знаеш, здраво са се хванали гуша за гуша с резаците, борба е това на живот и смърт, Ангеле, дето я водим тука не от вчера, кръст срещу полумесец, това е свято дело, а не дрън-дрън!

Старецът очевидно беше започнал да се разпалва, Ангел се намръщи и се намести по-удобно в стола, приготвяйки се за по-дължка реч. Кръст срещу полумесец, на баба ми хурката! Интересуват ме и кръстът, и полумесецът колкото снега от лани, ами ти приключвай с глупостите, старче, кажи къде са парите, та да си дойдем на приказката.

Онзи най-неочаквано изглежда се поусети, поукроти малко пламъка.

— Няма да ти вода сега политпропаганда, не си от вчера момче, знаеш ги нещата. Искам само да ти кажа, че тук и делото е свято, и бизнесът е железен, не като твоите игрални машинки. С две думи, Ангеле, трябва да помогнем на братята си в борбата, че виждаш как са ревнали срещу им и европейци, и американци, ако не са руснаците да ги държат, като нищо ще вземат да се сринат в битката. Ембаргото, Ангеле. Ембаргото е нашият бизнес. Те оттам с ембарго — ние оттук с бензин, със стоки, с всичко, с каквото можем да помогнем. Нали разбираш каква е хавата?

— Има си хас. Аз самият отдавна вече ги мисля тия неща...

— Хубаво, хубаво. Знаем аз, че не си загубено момче, иначе щях ли да работя с тебе? Значи имай готовност, подготвяй нещата, в най-скоро време от Русия ще започнат да пристигат цели танкери с гориво, нашата задача е да го транспортираме до братята. Твоята задача, Ангеле. Ти имаш добри контакти със сърбите, доколкото зная...

Ангел го изгледа стреснато, посви се на стола. Колко точно знае този старец всъщност? Човек никога не може да бъде сигурен с него.

А бай Денчо само гледа пронизително, очите му както винаги не издават нищо, само дето човек неволно го побиват тръпки, кой знае защо...

— Разбрано, бай Денчо. Ще се погрижа за всичко, вие само давай-те стоката.

— Хубаво, това хубаво. Разбрахме се значи.

— Разбрахме се.

— Това добре, сега да те питам още нещо, лично... Това с жена ти. Как е, започва ли да се пооправя, или е все така?

Ангел се намръщи, на свой ред гаврътна ракията.

— За такива неща оправия няма, бай Денчо. Само психиатрията, това е единственото решение. Аз вече съм се погрижил за всичко...

Старецът зацъка с език.

— Толкова зле, брей! Е, имала глава да пати. А за... детето... чува ли се нещо?

Отново преплетоха погледи, като рога. Играеш ли си с мен, старче? Внимавай все пак, аз също не съм без зъби...

— Нищо, все така. Ни вест, ни кост. Изчезна без следа. Никой нищо не знае.

— Друго беше едно време, другооо. Как така ще изчезне жив млад човек и никой нищо няма да знае? Ако ние си бяхме останали на власт, Ангеле, такова нещастие никога нямаше да те постигне.

— Да сменим темата, ако обичаш, бай Денчо. Не ми се приказва за това.

— Добре, но ти все пак се погрижи. Хората говорят, не е хубаво така.

— Старомоден човек си ти, бай Денчо. Хората винаги говорят, това им е работата на тях.

Старецът го изглежда накриво, премълча си. Познаваха се достатъчно, и двамата нямаха нужда от изпробване на силите.

— Добре, ти имай готовност, нещата ще се задвижат в най-скоро време. Операциите, не ще и дума, са от най-секретно естество. Казвам ти това само за да се погрижиш особено добре за сигурността. Братята са си братя, но и сред тях ги има всякакви. А особено сега, във войната, са станали зли като оси, човек не знае какво може да очаква. Така че имайте готовност за всичко.

Ангел мълчаливо разтвори сакото си, показа кобура под мишницата. Бай Денчо се усмихна и го потупа по рамото.

— Добре, момче. Действай.

* * *

Прозорците на бившето „Златно пиле“ бяха покрити с чисто нови, все още неизбелели завеси, непропускащи и лъч светлина — нито навън, нито навътре. Пред входа, качени на стълби, двама техници инсталираха голяма табела с надпис „Интербалкантранс“ под недоверчивите погледи на други трима или четирима, ниско подстригани, едва побиращи се в новичките сака, с вратове като телеграфни стълбове. Стефана пое дълбоко въздух, огледа се скришом във витрината и се отпрати с чаткащи стъпки към най-едрия от пазачите. Погледът му премина през нея като през вакуум и горчивото „Боже, докъде стигнахме?“ я притисна отвътре жестоко, за миг дори пресече дъха ѝ.

— Имам среща — изстреля тя, опитвайки се да го прониже с поглед. Ефектът беше долу-горе същият като при муха, блъскаща се в прозорец. — С господин Братоев.

Споменаването на вълшебната думичка сякаш го впечатли донякъде. Поне вече не изглеждаше, че не я забелязва. Той се огледа, повика с пръст един от другите двама, който също се огледа, но все пак се приближи, като на тръни. Йерархиите очевидно не бяха напълно изяснени тук.

— За шефа — каза първият, почти без да отваря уста.

— Аха — отговори вторият, после добави: — След мен.

И тръгна към входа без повече приказки. Стефана заприпка подире му.

Вътре беше опушено като в лисичарник, а осветлението очевидно не беше приоритет. Горилата пред нея посочи с пръст някъде в пушилката и отново излезе навън. Тя спря нерешително и се заоглежда, опитвайки да си придава независим вид.

Обстановката изглеждаше като в евтин гангстерски филм от тридесетте години, само дето стереоуредбата дънеше сръбско, а не джаз. Бар, зад него барман (с папийонка!), няколко малки масички, затова пък огромни кожени кресла, повечето заети от млади момичета, най-вероятно ученички от гимназията, насадени в скутовете на юнаци като ония отвън, пет, шест, може би десетина. В дъното на помещението се виждаше билиардна маса, около която няколко мъже — пак същата стока — съсредоточено наблюдаваха двамата играещи от почтително разстояние. Тя най-после разпозна Ангел, не толкова по външния вид, колкото по гласа — очевидно беше пропуснал добър

удар или нещо такова, във всеки случай се провикна като на мач, уд-
ряйки с длан по масата. Стефана се приближи и въпреки неприят-
ното усещане от толкова много нагли погледи се изкашля дискретно.

— Ангеле...

Той се обърна, изгледа я гневно, после я позна, лицето му се из-
криви от широка, някак озъбена усмивка.

— Аааа, Стефана! Заповядай, заповядай. Не те очаквах толкова
рано.

— Идвам в уговореното време — отбеляза тя сухо, устните ѝ — на
черта.

— Аха. Да, да, разбира се. Какво пиеш, мога ли да те почерпя нещо?
Ние не сме много по формалностите тука, нали виждаш...

— Виждам, да.

Усмивката изчезна от лицето му, той я изгледа продължително,
някак тежко. Добре че тя беше Стефана.

— Всъщност, аз исках да поговорим. Имам... нещо като молба към
тебе. В името на старото приятелство.

Веждите му се смръщиха, челюстта му се стегна.

— Разбира се, разбира се. Заповядай отзад, ето оттук. Там е офисът
ми.

Поведе я през тесен, боядисан в черно и миришещ на клозет ко-
ридор, задръстен с всевъзможни кашони, столове и каси с питиета.

— Все още нямаме склад, всичко правим в движение — подхвър-
ли той през рамо. — Тепърва ще задминаваме Америка.

Отвори една от вратите вдясно — тя едва успяваше да го догон-
ва, — но веднага я затръшна и се провикна ядно:

— Главоч, колко пъти да ти казвам! Това тук е офис, човеко! — И
добави към нея, през рамо: — Секунда, само секунда още.

Вратата се отвори отново и отвътре изхвъркна младо момиче,
доста разчорлено, последвано от мъж — планина, с лице като от „Па-
рижката Света Богородица“.

— По-късно пак ще си говорим — подхвърли Ангел подире им,
после я покани с широк, леко театрален жест. — Заповядай, Стефана.
Извинявай, ние тук тепърва на всичко трябва да се учим.

Офисът беше също боядисан в черно, без нито един прозорец —
малка черна кутия с бюро и лавици по стените, хладилник и диван

до стената вдясно. Миришеше на пот и парфюм, плюс още нещо, което не ѝ се искаше да идентифицира. Ангел седна на голямото шефско кресло зад бюрото, изчака я тактично, с постоянна усмивка на лицето.

— Е? На какво дължа посещението?

— Както казах, имам към теб една молба...

— Слушам те.

— Синът ми... Никола. Имам нужда от помощ.

Той присви очи, но продължи да слуша без да я прекъсва.

— Вече е голям, просто не мога да се справям с него. Просто е ужасен, нямам думи. Запои, гуляи... денонощно. Страхувам се, че скоро ще стигне и до наркотици. Нали вече и това си имаме...

Лицето му се намръщваше все повече, но кой знае защо тя имаше усещането, че е изпълнено с разбиране.

— И си мислех... че може би ти... ще можеш да го вразумиш. Все пак бяхте близки... с Богомил. Той те познава, има ти доверие. Пък и при теб сигурно ще намери нещо по-смислено, с което да се занимава. Твоята е единствената фирма тук, която ми вдъхва доверие.

— Разбирам... — Той потри брада. — С други думи, искаш да му осигуря работа.

— Ако не е... прекалено сложно...

— Той завърши ли училище?

— Да, поне това успя да направи. Но оттогава насам...

— Хм, то всички май по този път сме минали.

— Не, не, само това не. Ти не го познаваш, той е много буен, много такъв един... Страх ме е, наистина ме е страх, Ангеле. Заради старото приятелство, нали разбираш?

— Да, да, естествено. И все пак не съм сигурен, че...

— Моля те! Той може, може, аз съм му майка, знам. Нужна му е само малко по-здрава ръка, да го направлява. Момчето има нужда... от баща, Ангеле! Богомил и без това никога не е бил...

Тя прехапа устни, затършува из чантата си за кърпичка. Ангел се изправи, заобиколи бюрото и сложи ръка на рамото ѝ.

— Добре, Стефана. Прати го тия дни при мен, ще видя какво мога да направя.

Тоя път тя наистина се разплака, тихичко, щастливо. Не ѝ се беше случвало толкова отдавна. Толкова отдавна наистина...

* * *

Очите на хлапето му харесваха. Целите направени от триъгълници, звезди и други зъбати работи, нищо меко в тях, за разлика от ония на баща му. А инак самото то е зелено и разлигавено, човек се нуждае само от един поглед, за да види: връзките на маратонките се влачат подире му, джинсите ако ги остържеш, сигурно и риба ще можеш да си опържиш, косата му немита, лицето небръснато, отпуснато. Трябва доста да се позагледаш, за да откриеш ония неща в очите. Тук ще трябва да се вложи труд, да. Ако изобщо реши да се занимава с него.

Ангел запали цигара, предложи и на момчето. То си взе, без да благодари, запали със собствена запалка, която измъкна някъде от чорапа си, издуха дима нагоре и се зазяпа в ноктите на ръцете си.

— Значи търсиш работа, така ли?

— Да.

— А каква точно?

— Каквато има.

— Аха. Добре. Да видим тогава какво умееш. Боримечков, ще се погрижиш ли, ако обичаш?

Главочът излезе от привидното вцепенение, в което беше потънал на единия край на кушетката, загледа го неразбиращо.

— Дай на младежа една метла и лопатка, да помете фасовете пред входа. Доста зацапано ми се видя сутринта.

Очите на хлапето се присвиха, триъгълниците и звездите се напънаха да се разхвърчат, но то не каза нищо, само сви рамене и последва гиганта навън в черния коридор. Ангел потри брада, зачака търпеливо.

Ония се позабавиха, той едва се сдържаше да не излезе навън да види какво става. Появиха се по едно време отново, Главочът някак изнервен, хлапето — наежено. Ангел посочи към вратата.

— Никола... Нали така се казваш?

— Да.

— Почакай отвън, трябва да поговоря с господин Боримечков.

Изчака, докато стъпките на хлапето се изгубиха в коридора, повдигна вежди към Главоча.

— Е?

— Уф, шефе, не знам. Много халтаво ми се вижда, баща му вярно за две пари работа не е свършил. Държи лопатката като девица — кур, направо щях да го шамаросам по някое време.

— Добре, добре. Работа свърши ли, почисти ли?

— Абе, почисти, къде ще ходи. С триста зора...

— Аха. Добре, нека да почакаме малко...

Бръкна в шкафчето до краката си, извади бутилка, наля. Главочът го изгледа подозрително.

— Шефе, какво има?

— Ако малкото не си обере крушите през това време, ще му дам един шанс. Заради баща му, Бог да го прости.

Главочът изпухтя, но не каза нищо, само отля няколко капки на пода.

— Значи искам да го поемеш лично. Постепенно, не веднага, разбира се. Остави го една-две седмици да се поизпоти, давай му каквато работа намериш, нищо сериозно, да помага на бара, да чисти, да свиква с момчетата. И, Главоч — никакви приказки пред него, ясно ли е?

— Разбира се, шефе.

— Кажи и на останалите, да си държат устите. Кой къде ходи, какво върши, никакви разговори пред него.

— Никой не е вчерашен, шефе.

— Абе, аз ти казвам. После искам постепенно да го стегнеш. Във фитнесзалата, заедно с останалите, отначало по малко, после — докато му се отели волът.

— Дали ще издържи?

— Ами ти опитвай, ама с чувство, не само с остена. Имам едно такова усещане, че това хлапе може и да ни изненада с нещо.

— А на стрелбището?

— За това му е рано още. Трябват му минимум няколко месеца, може би половин година. Ако започнем да раздаваме патлаци и на хлапетата, тук съвсем като в Америка ще стане.

— Ясно.

— Добре тогава, действай.

— Ако не си е заминало, нали?

— Няма да си е заминало, спокойно. Бас искаш ли да хванем?

Главочът само поклати глава. Още никой не е печелил бас с шефа.

Ангел се усмихна доволно, облегна се назад.

— Никола! — Прочисти гърло, провикна се по-силно: — Никола!

Главочът се заслуша напрегнато. Ами ако все пак шефът е сбъркал?

Вратата се отвори и мазнатата коса на хлапето се подаде през процепа. Ангел погледна към Главоча и махна с ръка.

— Добре. Господин Боримечков ще те поеме оттук нататък. От днес си служител на фирмата.

Главочът и хлапето кръстосаха погледи, само за миг. Ангел се усмихна наум. Водачът затова е водач. Така е било винаги, така и ще си бъде.

* * *

Небе на квадрати. Колко отдавна не ѝ се е случвало да види никакво друго. Странно, защо всички тия типове слагат решетки на прозорците, сякаш някой ще се опита да бяга от четвъртия етаж. Или от петия, или от десетия, както се случи. Още никога не е попадала в апартамент на първия етаж — което е ясно, разбира се, защото последното нещо, което типовете си желаят, са любопитни погледи през прозорците им. Но на четвъртия? Единствената възможна причина вероятно е да попречат на някое от момичетата да се хвърли през прозореца. Ако човек би имал толкова лесен избор между живот и смърт, то сигурно работите им биха вървели значително по-неравномерно. Макар че след известно време се свиква с всичко, колкото и невероятно да звучи това в началото. Свикваш с небето на квадрати, свикваш с това, че те будят, когато им скимне — „Клиент, пригответи се“; свикваш дори и с редовното появяване на нови, още непречупени момичета, чиято професионална подготовка почти никога не минава без побоища и всякакъв друг тормоз, докато ги направят „гладки като копринка“, както казва Саба, албанецът. Понякога има и по-лошо, когато някое от момичетата се окаже истински твърд орех и откаже да

прави различните гнусни трикове, от които се състои обучението. Тогава тя просто изчезва и никой не смее да попита какво се е случило с нея, защото всъщност всички го знаят — веднъж ония пребиха до смърт една украинка пред очите на всички, сигурно за да дадат пример... Животът тук е прост и ясен: правиш каквото ти казват — и не мислиш за нищо. Това последното е особено важно, защото, пуснеш ли веднъж в главата си мислите, животът внезапно престава да бъде и прост, и ясен. Мислите — това винаги означава сълзи, подути очи и тяло, неспособно на нищо, което пък води до оплаквания от страна на клиентите и рано или късно поредното прехвърляне на ново място, още по-запуснато, по-диво от предишното. В Белград в началото например имаше телевизор в стаята и тогава нещата бяха почти поносими. Днес в тази дупка кой знае на кой край на Сърбия, или може би Косово, а може и да е нещо друго, казва ли ти някой — в стаята няма дори топла вода, а бойлерът в банята е непрекъснато повреден, така че през по-голямата част от времето всички се мият със студена, тяхна си работа как ще се поддържат във форма за клиентите, кой ли му пука? Те са месо. Месо. Месо. Това е всичко.

На вратата се почука и Мария уплашено скри зад гърба си захабеното списание, което беше намерила навън във фойето, вероятно забравено от някой клиент. Списание за оръжия, но все пак по-добре от нищо. Впрочем почукването е добър знак — ония обикновено влизат без подобни церемонии, това сигурно е някое от момичетата. Да, Моника, молдованката. Отвлекли я от родното ѝ село двама типове с ножове, кажи-речи пред очите на хората. А може и само така да разправя, знае ли човек? Във всеки случай е добро момиче, макар и да изглежда глупава до рев. Тя все още си мечтае как някой ден ще успее да се измъкне оттук.

— Мария, имаш ли виолетов лак? Моят се е свършил, а мадам казва да чакам, докато се съберели достатъчно поръчки. Не искала да праща Мими само за моя лак.

Очите ѝ са насълзени, мадам сигурно не е казала само това. В сравнение с нея понякога дори и Саба изглежда приятен и милосърден. Мария мълчаливо посочи към масичката с огледалото. Моника взе лака, но след това запърха на едно място, очевидно не ѝ се изли-
заше.

— Имаш ли пет минути? Днес ми е едно такова... странно. Ако не си поговоря с някого, май ще се побъркам. Само малко, може ли?

Мария се усмихна и я покани на леглото до себе си. Моника се чувства странно всеки втори ден, още е нова, още не е съвсем свикнала. Вече е научила, че плачът е възможно най-голямата грешка тук, но ѝ е трудно, всички са така през първите месеци.

— Не ѝ обръщай внимание, още малко и ще ѝ свикнеш. Тя само в началото е такава, гледа да ти вземе страха. После става по-лесна, когато те опознае.

Моника седна до нея, придърпа по навик роклята си. Милата, сигурно няма и осемнадесет, изглежда съвсем като ученичка.

— Хубаво е тук при теб, уютно. Даже и цветя си имаш.

— Изкуствени...

— Е, да, но все пак. Чистичко, подредено. Като къщи...

Мария я погледна предупредително. Не тази тема. Тази не, ако обичаш.

— Знам, знам. Мария, мога ли да те попитам нещо?

— Кажи.

— Ти... от колко време си тук?

— Тук в Гниляне ли? Скоро ще стане половин година.

— Не, не. Изобщо...

— О! Дълго, много дълго. По-добре да не ти казвам.

— Моля те, моля те!

— Уф... няколко години. Плюс-минус. Това не е важно, аз отдавна вече не броя дните.

— О, Боже!

Моника скри лице в ръце, но не се разплака. Добър знак, може и да издържи. Човек никога не знае кой какво крие отвътре. Отначало всички изглеждат различно, а после всичко се свежда до едно — или оцеляваш, или... Мдаа. Тук при нас е малко като в Освиенцим, само дето вместо газ тия тук използват парфюм. Олеле, почвам да се разлигавям.

Тя сложи ръка на рамото на малката, помилва я.

— Не се страхувай, всички сме на едно и също дередже. Само гледай да не попадаш в очите на мадам. И внимавай с клиентите, че някой са...

— Снощи един ме ухапа. Ето тук — Моника посочи гърдата си, — страшно ме боли.

Мария присви очи.

— Я покажи.

Малката разголи гърдата си, показа. Оня си е оставил зъбите, вярно. Всичко е моравосиньо, гърдата ѝ се е подула, сигурно е много болезнено.

— Дали ще се възпали, как мислиш? Мария, толкова ме е страх!

— Не ми се вярва, кожата не е разкъсана. Но така не можеш да работиш, трябва да го покажем на мадам.

— Ох, само това не! Аз се опитах, ама...

— Трябваше веднага да дойдеш при мен, преди да си опитала с нея. Нищо, другия път да знаеш.

— Ама... и друг път ли ще има?

Мария стисна устни, разголи рамото си и показа грозния белег.

— От нож... малко преди да дойдеш. Изглеждаше съвсем нормален, един такъв дърт козел, тлъст. Всичко вървеше както винаги... Докато разбра, че съм българка. Дядо му бил убит от нашите, тук, през 1915-а. Успях да се развикам и нашичките тук го пребиха, но вече беше успял да ми направи... това.

Моника я гледеше зяпнала, този път от очите ѝ наистина се стичаха сълзи. Лошо, много лошо. Защо ли ѝ разправям всичко това, само да я отчайвам още повече. Мария я прегърна, притисна я до себе си.

— Война е, хората са озверели. Но това се случва много рядко. Повечето са безвредни. Само дето са... толкова много. Нищо де, нали ти казвам. Ще свикнеш. И не плачи. Никога не плачи! Колко пъти да ти казвам?!

— Знам, знам. Аз... само малко.

— Добре, хайде сега обратно в стаята. По-добре е мадам да не ни вижда заедно. А аз ще имам грижата да говоря с нея. Когато дойде моментът.

— Мария, толкова си добра! Като Богородица си!

— Уф, още малко и непорочна ще ме изкараш... Хайде, тичай, тичай сега, че старата дама само това дебне.

— Тичам, тичам. Благодаря ти, Мария!

Милата, дано да издържи. Дано да издържа и аз. Каквито и грехове да изплащам, не оставяй да ме отнесе пороят, Господи!

* * *

— Надявам се, че всички вече разбират сложността и тежестта на задачата, с която се нагърбваме. Войната все още тече с пълна сила, както всички знаем — и всяка от вас трябва да е напълно ясно с това. Там където ви изпращаме, цивилизацията е отменена. Точка. Това може и да звучи банално, но човек рядко е подготвен за картините, които го очакват, преди да е преживял нещата на живо. Югославската война, уважаеми дами, е може би първата война в Европа, при която изнасилванията на жени са не просто нещо случайно, а целенасочена, последователна политика, целяща етническото прочистване на местата, където тя се прилага. Разбира се, такива неща се вършат и от двете страни — всъщност и трите, ако вземем предвид и участието на Хърватска, — но основната част от престъпленията, над деветдесет процента, се извършват от етнически сърби, не само войници, срещу мюсюлмански жени. С други думи, тук имаме една форма на краен, войнствен и безкомпромисен национализъм, който не подбира средствата, нито пък жертвите си. Целта е една — върховенство на собствения етнос, прогонване и унищожаване на другия с цената на каквото и да е. В този смисъл изнасилванията на мюсюлманки са не просто актове на насилие или похот, те целят директното им етническо смазване, подчинение, унищожение чрез „аргумента на кръвта“ — ще ви изнасилим и ще родите наши деца, немюсюлмани. Известни са множество случаи, при които жени, забременели в резултат на изнасилванията, биват държани под наблюдение и контрол, докато евентуалният аборт стане невъзможен. Като вземем предвид броя на жертвите на подобно сексуално насилие — минимум 20 000 по неофициални преценки, тежестта и мащабът на задачата ни стават очевидни. Ние отиваме там, за да се опитаме да дадем на тези жени убежище и подкрепа. Създадени са вече десетки приюти на територията на Босна, но разбира се, това е само капка в морето, като се има предвид мащабът на човешката катастрофа...

Марион с усилие потисна раздразнението си. Думи, думи, думи. Толкова много думи в течение на последните три месеца. Курсове, изпити, подготовка като в училище. А в същото време там долу... Това са Балканите, хора! Думите, разбира се, са безкрайно важни, но там гори къщата, какво толкова има да се говори? Господи, дали не се превръщам в някаква цинична кукла? А инак повечето жени тук изглеждат твърди като длета, в очите на всички свети онова огънче, новопокръстеното... Сигурно така и трябва, как иначе човек ще издържи? А дали самата аз съм готова? Марион, забрави ли как само преди няколко години беше готова на самоубийство? Марион, Марион...

Някой я побутна отзад. Уте, бяха се запознали на един от семинарите. Тя е ветеран на групата, минала е през какво ли не. Включително и през ръцете на един баща, в сравнение с който нейният собствен е като пухче. И все пак е успяла да запази у себе си нещо свежо, по детски наивно. Усмивката ѝ, във всеки случай, е прекрасна.

— Ужасно, нали? — Уте е свила устни в праведен гняв, изглежда почти смешна.

— Да, но вече направо започвам да броя дните. Омръзна ми само да седя наоколо.

— Къде точно те пращат?

— В Сараево предполагам. Поне за там кандидатствах. Но не знам още точно.

— Страхувам се, че аз започвам да остарявам по малко. Кандидатствах за Тузла във всеки случай. Там било малко по-спокойно.

— Навсякъде е едно и също, що се отнася до жените.

— Да, но поне по улиците нямало танкове. Разликата ми се вижда огромна.

— Това също е вярно, разбира се.

Дамата от подиума се изкашля предупредително. Упс, забравихме, че тук сме на училище. Училище за Сараево, където гори къщата. И където ще се опитваме да спасяваме останките от душите на хората. Марион, готова ли си, Марион?

* * *

Чугунената печка в ъгъла бумтеше, та се пръскаше по шевовете. В малката тъмна стаичка беше топло като в баня, но старецът въпреки това се беше накиприл с жилетка, зиморничаво присвит като щъркел марабу — и също толкова намръщен. Ех, бай Денчо, бай Денчо, къде отидоха годините юнашки? Ангел го оглеждаше крадешком, но изпитателно. Дали е дошло време, дали е започнала да се пропуква старата канара? Шансът, то се знае, е като мъжки пес — не го ли препикаеш ти първи, той тебе ще препикае. Затова някои хора отиват напред в живота, а други си стоят и дремят на място, докато някой ги препикае. Ами да чакат, тяхна си работа. Затова пък ние ще си държим очите отворени и сърцата готови. Покаже ли се нещо — дръж! Така е в живота, който превари. А останалите — Бог да ги прости. Така е било и така ще бъде...

— Ангеле — изтръгна го от мислите гласът на бай Дончо, все така спокоен и властен. Брех, мама му стара! — Чух, че си взел при себе си момчето на Богомил... — Абе, има ли нещо, дето тоя дядка да не го знае? Интересно, кое ли птиченце му пее на ухото? Главоч, мамицата ти, някой ден ще си поговорим с теб по-подробничко, мисли му!

— Да, бай Денчо, вярно е.

— Добре си сторил, мисля. Само че добрите дела, дето са само добри, те са за вестниците, Ангеле, тия неща няма защо да ти ги обяснявам. Как е момчето, ще го бъде ли? Те тия днешните май и за свирки вече не стават, не е хубаво човек така да приказва, ама много боклук поколение излезе това последното, какво ще става от тая страна, умът ми не достига...

— Ами той всичкият боклук сега вече навън се излива, бай Денчо. Бягат всичките, като плъховете, нали знаеш. Спасяват се, на тайфи, на тайфи — кой за Америка, кой за Европа, кой за Южна Африка, да си грее дупето на слънце. Те си мислят, че там със зехтин ще ги полелят, щото ония отгатак си нямат свой боклук, нали?

— Добре, добре, аз също чета вестници, ти сега не ми обяснявай накъде е тръгнал светът. За момчето ми беше приказката. Ще го бъде ли за нещо, или и Богомил си е оставил ръцете?

Ангел се намръщи и стисна зъби, но си премълча, къде ще ходи.

— Абе, той, Богомил, че си е оставил ръцете, това едно на ръка. Нали го знаеш какъв човек беше? Но момчето май има костилка, така

ми се струва. Главочът го подхвана яко, тренировки, работа, спуска му гъона направо, но онова не се дава, ако и никой да не вярваше отначало. Влачеше се като куче пребито кажи-речи към шест месеца, гласът му не се чува, но очичките му зли, та светят. И гледам, след това взе да се окопитва, изправи му се гребенът, заякна, заприлича на мъж, не онова лайно, дето беше. Гледам, че и момчетата взеха да го уважават, приеха го като свой, а ти знаеш как е с нашичките — не си ли корназ, изяждат те с парцалите за две бройки, че не се и оригват даже. С две думи, бай Денчо — с много надежди ме изпълва това момче, кораво, умно хлапе излезе, много хляб има в него.

— Тъй, тъй... Радвам се, радвам се да чуя това, Ангеле. Язък за Карталовците, такъв род бяха, такова чудо, а днес от тях кажи-речи нищо не е останало, само на Иван котилото, дето и за разсад не става, нали ги знаеш там техните истории — оня откачения даскал с германската му булка, дето им се роди едно отроче, никой го не знае на кой свят е, на тоя, оня или някой друг... И Богомил, дето, между нас казано, всички го бяхме отписали още приживе. Ей, Стефане, Стефане, дали ни гледаш сега отнякъде и ни псуваш, а, братко? Я налей, налей по една, да капнем за Бог да прости, че напоследък нещо все мъртъвци взеха да ме спохождат насъне, да вземем да им отлеем, та белки ме оставят малко на мира... Уф, разприказвах се и аз като някоя загоритенджера. Тъй. Наздраве. Хайде сега, дай по работа.

— Работата върви, бай Денчо. Доставките текат като по ноти, братята доволни — ние два пъти. Всичко е отлично, както ти пиша в справките всеки месец. Повече по същество няма какво да добавя, останалото са тактически подробности.

— Чух за разпавии по границата, веднъж едва не се стигнало до престрелка...

Ангел се присви, пое въздух дълбоко, но тихо, по ловджийски. Абе, ти си старо куче, то се знае, ама и аз не съм от март... Главоч, лампиона ще ти откъсна, ти само почакай, Юда Искариотски!

— Е, чак пък престрелка... Братята се опитали да мишкуват, нашите ги попритиснали, това е всичко. Накрая пак се разделили по живо, по здраво, това е всичко.

— Ти нещо предприе ли?

— Иска ли питане? Усилих конвоя, въоръжих по-тежко охраната. Отделно допълнително обучение, със специално стрелково оръжие и снаряжение, под ръководство на обучени офицери — всичко, както си му е редът. По принцип сега си имаме нещо като малка армия, частна. Братята, ако и да са наша кръв, са се увълчили много, вече не подбират ни чуждо, ни свое. Много бой ядоха, горките, разбирам ги и аз, но няма как. Нашето си е наше, пък братството — след това.

— Тъй, тъй. Ти все пак не вири чак толкова много глава, че аз много неща мога да покрия, но не всичко, не е като едно време, знаеш. Хората започват вече да шушукат, че ние тук градим държава в държавата. Така че умната и главата — по-ниско. Щото нали знаеш какво се прави с навирените главици в тая страна, открай време?

Ангел преглътна мъчително. Върти, сучи — пред тоя старец винаги се чувстваш като ученик, каквото и да правиш. Абе, дядка, няма ли най-после да ритваш камбаната, да ни оставяш да си гледаме работата сами, както ние си знаем?

А на глас каза:

— Прав си както винаги, бай Денчо. Аз, както знаеш, държа момчетата строго, каквито мръсотии им се правят — душа човешка е все пак, — да си ги правят по-надалеч, в Тъмен, в София, пък ако толкова им се е домърсувало, ей го къде е Белград, там да си развързват поясите. Инак тук при нас всичко е тихо и чистичко, както си е редно в един генерален щаб.

— Абе, знам аз, иначе щях ли да търпя? Ново време, нови правила. Едно време за къде по-малки неща изправяхме хората до стената, ти си млад, не ги знаеш тия работи, ама ние тая страна от конски лайна и плюнка на бетон и стомана я обърнахме, Ангеле, туй не са само старешки приказки. Нейсе, пак се разбъбрихме, аз всъщност съм те повикал за далеч по-важни неща, искам с теб тук да обсъдим нещо важно, нещо, което сигурно ще промени и курса, и начините на работа напълно в малко по-далечно време. И тия работи с частната войска да си ги избиеш от ума, чуваш ли ме? Пушки и ятагани — това са за главорези хора сечива, Ангеле, а ние сме народ мирен и трудолюбив, затова оцеляваме на туй парче земя толкова векове, а не защото сме изкляли де що има хора наоколо. Ти помниш ли едно време, като започвахме да се опознаваме, аз какво ти говорих?

— Помня, разбира се, как да не помня?

— Тъй. Я повтори тогава, да видя аз какво си запомнил.

— България — това са... земята, слънцето и гроздето — повтори Ангел с леко зачервени бузи. Кой знае защо го обхвана едно такова неприятно, срамно чувство, сякаш го бяха хванали гол на улицата или някаква друга срамотия.

— А, браво! Ти вярно май по-акъллия ще излезеш, отколкото ми изглеждаш понякога, като те слушам какви ги приказваш тук за частни армии и нам к'во още. България — това са слънцето, земята и гроздето, Ангеле. Не пушки, не саби, не глави отрязани! Имали сме си ги и тия неща в доволство, имали сме и винаги ще ги имаме, щото там, къдет' се секат дърва, трески ще летят, това е ясно. Но не те са важните! Запомни го това, момче — и винаги си го повтаряй, дано ти уври малко главата, особено когато аз си отида. Ако си мислиш, че сме дошли тук ние с тебе, за да строим някакви бейски сараи, с пазванти до зъби и всичко както едно време — казвай овреме, та да ти търся смяна, докато не е станало късно. Не ме гледай така криво, аз както си приказвам, така и вдигам телефона, Ангеле. А тогава вече е късно за приказки, затова ме слушай сега внимателно, докато все още човешки ти говоря.

Ангел стисна юмруци в джобовете, та чак кокалчетата му изпукаха, но лицето му не се промени с нищо. Бре, дали не сгазихме лука? Гледай го ти, щъркела му с щъркел дърт. Както те гледа оцъклено като някоя жаба, така и те глътнал на следващия залък като някой щъркел — жаба.

— Тъй. Успя да ме ядосаш ти днес, ако и да се знаем от толкова години. Млад си още, простено да ти е. Хайде, налей, не ме гледай като някое вълче зъбато, знам, че не си от бабите. Наливай и дай да се чукнем за помирение, и прощавай за ръбатите приказки. Една бъчва, ако не ѝ се набиват редовно обръчите, започва да се разсъхва, затова на тоя свят се искат майстори, а не касапи, ако и касапството да си е майсторлък, не ще и дума. Слушай, слушай сега. Тоя бизнес, дето го въртим ние с теб, Ангеле, вече години стана, дълго няма да оцелее. Не си вчерашен, виждаш накъде отиват нещата. Братята сърби ядат бой по всички фронтове, още малко и от родната им къща ще ги изхвърлят американци и европейци, както е тръгнало. Откак я има

тази Европа, все е срещу нас, Ангеле, от нея не можем прокопса ние, само гледат да ни издоят както могат, а след това — дуфта. А и Дядо Иван отслабна, за зла врага, хвана го старешка болест някаква, кашля и дриска само, от едновременната му сила ей толкова не е останало, за срамотиите. Така че, ако имаме за пет пари ум в главите си, трябва да се оглеждаме ние с тебе и да завъртаме кораба, дорде е време, че кога стане късно, всеки може да псува и да се тюхка, нали знаеш?

— Ами аз какво ти говоря, вече от години насам?

— Тия мисли да си ги избиеш от главата, чуваш ли ме! Бе, пак ще ме ядосаш, не е хубав ден днес, ех, мамка му! Колко пъти да ти казвам бе, момче, че един български офицер — български офицер, Ангеле, не лукова глава! — не може да се занимава с такива мръсотии? Абе, как не ти догорча в устата бе, момче, като ми ги натресе тия приказки, да сме навлизали в бизнеса на дрогата? Я чакай, да те питам аз сега — ти всъщност хабер имаш ли, че мястото, че и главата ти дори — всеки ден на копринена нишка виси, а си се оплескал нещо, а? Ти хал хабер имаш ли от това, кой и как го управлява тоя свят, а, момче? Или може би си мислиш вече как да премахнеш бай Денчо от пътя си, а? Я ме погледни в очите! Погледни ме, погледни ме, не ми се връцкай като някоя млада булка, дете очите ѝ на едно място, а акълът — на друго. Мислиш ли си такива неща, а, Ангеле?

Пак ли? Ангел простена вътрешно, за днес вече му ставаше много. Извади кърпа от джоба си, обърса чело.

— Тъй, тъй. Потти се сега, че после мегдан няма да има. Направо ми иде да те оставя да си трошиш главата, толкова ме хваща яд на тебе, но по-добри не останаха, това направо ти го казвам, затова те и държа. Слушай, без повече дискусии. Искам бизнесът да започне да се прочиства. Парите трябва да работят, и да работят чисто. Мътните времена започват да се оттичат, така е навсякъде по света, налови-хме ние рибка в мътна вода, време е сега да си преброим печалбите и да се оттегляме, щото това е основната разлика между умния човек и глупака, Ангеле, че умният знае кога да спре, а глупакът — не. Значи искам от теб до две седмици концепция-план за това, как бизнесът ни от сив, та черен, да стане бял-беленичък. Всичко с цифри, данни и планове, както си му е редът. Време е вече да започнем да инвестираме, да търсим партньори, да градим, не само да се тъпчем като не-

видели. Искам да се създаде банка, това първо. Или да се купи някоя от готовите, само да е добра. Искам да намериш и да привлечеш във фирмата най-добрите финансови и икономически експерти, които могат да се намерят, да се разшири работата в сферите на търговията и услугите, да се търсят партньори тука, в чужбина, навсякъде. Особено в Турция.

Ангел неволно се сепна, изгледа стареца недоверчиво.

— Да, именно в Турция. Омразата си е омраза, тя на нас ни е в костите, от нея няма къде да избягаме, но Турция е бъдещата сила по тия места, Ангеле, ти хич не си прави илюзии. Гърчолята се напакаха с пари от Европата и си развяват хвърчилата като хлапета на панаир, но това е ден до пладне работа, от лъжене и мазане още никой не е прокопсал, рано или късно ще им се събори къщичката, помни ми думите! А турците работят, машаллах! Имперска им работа, чорбаджийска нация е това, Ангеле, знаят как се гради къща, не ги е срам от кал и работа. Ти нали вестници четеш, имаш ли представа, с какви темпове се развива Турция в последно време?

Ангел замига виновно.

— Тъй, тъй... ще трябва да си поопресниш малко знанията, виждам. С две думи — искам да се търсят усиленни контакти с турския бизнес, на първо време най-вече строителния. Тия места, дето сме ги закупили по морето, искат хотели, искат инвестиции, искат инфраструктура, искат ръка чорбаджийска. Сега може и да изглежда позамрял туристическият бизнес, щото хората ни нямат пари да се усмихнат, но това ще е до време, пък и чужденците само с лъскави картинки не можем ги докара дотука, иска се работа. Така че, момче, стягай се. И разпушай по малко, по малко армията, чуваш ли ме? Оттук нататък искам да ми говориш за икономисти, а не за войници. Разбрахме ли се?

Ангел се изправи, помълча, помълча, после леко се поклони и каза:

— Тъй вярно, другарю Паладински!

Помълча още, дълго гледа под краката си, после добави:

— Благодаря, бай Денчо! За урока и... за всичко.

Обърна се и излезе без повече приказки..

Аз съм. Мария.

Дотук в тази история нямаше нищо „модерно“, никакви литературни задевки, тъй че някои от вас може би ще се стреснат и ще си кажат, „ама как така изведнъж героинята заговори от свое име, ни в клин, ни в ръкав?“, на което пък аз две неща ще ви отговоря: първо, не ми викайте „героиня“, ако обичате, аз си имам име, и — второ, ако не ви се чете, прескачайте. Толкова от мен, останалото — от вас.

А причината всъщност е много проста. Той, Златко, сам няма да си признае, но местата, по които ме запрати по онова време животът — гнусникът му! — тях Златко ги е виждал, дето се вика, през крив макарон, това Гниляне, това Прищина, това цяло Косово... Инак той си е старателен, това не мога да го отрека, мъчи се да се подготвя, гледам, рови из Интернет, звери се на разните му Уикипедии, Гугъл мапс, Ютюб и прочие, ама то колко можеш да видиш отдалеч? И така успях накрая да го убедя да даде думата на самата мен. Не че стана лесно де. Той се поинати доста, но накрая все пак кротна. Добре, вика, да пускаме тогава духа от бутилката, да живее Пирандело! Та да си идвам на думата... (Макар че, между нас казано, то и аз май колкото него и от пустото му Гниляне, и от Прищина видях, нали все затворена, все из разни апартаменти — зандани, все под ключ, все робиня... Ех, съдбо, съдбо черна!)

И така. Повтарям ви това, което вече и сами знаете. По едно време ме прехвърлиха в Прищина. Като си помисля само, че отначало дори се зарадвах! Ех, главооо, главо глупава! Дойде един ден Саба, надзирателят нашичък, на Мадам дясната ръчица — ухилен един такъв, трябваше веднага да заподозра нещо, ама нà, душата все пърха и все на нещо се надява, все отнякъде надеждица търси, кой му се мре, малко ли момичета си отидоха, ох! Та идва значи Саба, жлътнали му се зъбите отдалеч, и ръце така едно делово потрива, гаднярът му, доволен! Пригответяйте се, вика, момичета, днес ви е шансът, граби, народе, дорде има. Дошъл ни е на гости, вика, един филмов продуцент тука, ще си избере от вас най-хубавите, само няколко, не повече, за кариера в киното, така че пригответяйте се, момичета, не пестете гримове и пудри, правете се хубави, правете се изкусителни, които спечелят — спе-

челят, а останалите — вие си знаете. И се юрнахме ние, патки с патки, да се разкрасяваме и гласим, хем шега ли е, две от нас май дори за косите се пипнаха, всяка гледа да се бутне по-напред, да блесне, да я вземат, да я измъкнат, майко мила! Панаир, суетня, не ти е работа. А Саба, мръсникът му, се усмихва така изтънко и женски сеир гледа, на душата му мед капе, мръсната, ох, за какво ли го кълна, сякаш той ми е виновен за глупостта, сякаш и сама вече не бях научила, че на такова място който надигне глава — той е най-големият глупак, щото надигнатата глава там, то се знае, моментално я отвява вятъра, но душата, душата издайница...

И така, наредихме се ние в няколко редички така, пъчим се и се дуем, гледаме да оберем точките, нали ще ни подбират. Първо с тоалети, после, то си е ясно, с все по-малко, а накрая всичките и както ни е майка родила, то знаем си ние за какво кино ни търсят, не сме чак толкова вчерашни, но нали такива са ни времената, демек срамно вече нищо няма, един така си изкарва хляба, друг — онака, както дойде. Работата си е работа. И се перим ние, сияем. А то, сестрици, от тая наша работа коя жена е прокопсала, искам да кажа, на такова място, дето и паяк да се появи, те и него ще изсмучат... та, значи, заприличали сме ние вече все на освиенцимски манекенки — сиви посивели, слънце от години невидели, коя със синини от последния бой, коя и по-лошо, като мен, то добре че пак се движи рамото, ами колко по-лошо можеше да бъде... Пънем се ние, преглъщаме страха и сълзите — и сияем ли, сияем. А онзи — един такъв тлъст, зализан албанец, с кожено яке и много златни ланци къде може и къде не, минава измежду нас така внимателно, гащите му издути отпред, демек вижте ме какъв съм жребец, после да няма оплаквания, оглежда, пипа тук-там, преценява. Даже и зъбите ни огледа, като на кобили, ей богу, когато накрая останахме само пет-шест. Хайде сега, вика, да ви пробвам всичките. И взе да се съблича, още там в хола. Дебел, замазан такъв, ама оная му работа, вярно като за кино... така де, разбирате.

Е, пробвахме се ние каквото се пробвахме, то един мъж какво ли толкова може да ти предложи повече от всеки друг; те колкото и да се перят, работата все до едно и също стига, така че се умори накрая, мръсникът му, умори се да удря, хапе и рита — и тук вече полека-лека стигам до живеца на нещата, сестрици, щото това неговото никаква

любов не беше, ами чиста проба садизъм, ама смее ли някоя да гъкне, търпим ние всичко, търпим и дори се усмихваме, и се правим на шушумиги, демек ах, колко ни харесва да ни бият и тормозят, и ах, колко се подмокряме от това и... оооооох, не мога повече, ще взема накрая да се разплача, да ми гледат тук всички сеира. Почакайте, почакайте, сестрици, водичка малко да пийна, щото наистина ми се сви гърлото, колкото и да се мъча да разправам, а не да се лигавя... Оооох, водичка, водичка...

Ха така, дойде си малко сърце на място. Та докъде бях стигнала? Ах да, Прищина. Тя, Прищина, вие може и да не я знаете и за някакво село да си мислите, освен ако не сте я виждали по телевизията де, но аз все пак да си кажа: голям град си е Прищина, долу-горе колкото Пловдив, само че ги няма там нашенските тепета, по-равномерно е разпределен градът, нашироко разпрострян, място има. То даже и Гниляне не е съвсем малко, но Прищина, разбира се, е друго нещо, още повече, че по онова време сърбите още не бяха започнали да бомбардират, хубостниците. Значи карат ни нас, за пръв път през толкова години, повече или по-малко открито, няма затворени камионетки, няма все по нощите, все скрито-покрито, да не ни види никой, да не ги хванат, изедниците! Тия тук — корназ, не им пука от нищо, те с полицията са дупе и гащи, едната ръка мие другата, майко мила, не ти е работа! С албанци бизнес да въртиш на тоя свят — кой като тебе! Ох, стига толкова, да не приказвам повече, че Златко все мърмори да не съм говорела така против всички албанци, не било коректно, и те били хора... А аз, сестрици, едно ще ви кажа: Господ да ги убие всичките, да ги затрие и семенцето им да се не види до девето коляно, че и по-нататък! В албански ръчички да не попадате, сестрици! Само в техни не!

Хубаво, ама аз попаднах. И се започна тя една... Бой и... такава де, знаете, ама бой много повече от таковато. Бой сутрин, бой на обяд, бой вечер, сестрици — и всичко пред камери, всичко се документира, на касети се записва и след това по широкия свят се изпраща, за големи, та преголеми пари. Садо-мазо значи, ама мазо май хич няма, ние само по садото си го карахме, и то по албански, кютек, та кютек! Разбрахме тогава ние каква била работа и как от трън не на глог, ами

на възглог сме се натресли, но вече къснооо, чадо, затръшна се вратата, няма накъде...

И то пак биваше до едно време... Искам да кажа, докато се появи онзи, тайнственият.

Упс. Златко пак нещо се развика, почакайте малко. Аха, ясно. Е добре де, няма да разправам повече. Рано било още за тайнствения, сестрици, изпреварвала съм била действието, щяла съм да му разваля историята. Такъв си е той, нашичкият — първо дай, дай, дай, а после вардаа, обърнахме колата. Западник ще ми се пише, как ли не! Колкото съм западнячка и аз.

* * *

— Кръволоци хора са сърбите, Марион, сестро, кръволоци и кръвопийци! Знам, че не са хубави тия думи, знам и без да го мръщиш, челото, и без да ме гледаш така укорно, ако и дума да не казваш, защото и ти като мен в Бога вярваш, ти в твоя си, аз в моя, и в милостта негова вярваш, и че всичко на тоя свят има смисъл, и доброто, и злото, и че не е наша работа да съдим за делата Божии, ами смирение и вяра се иска, знам, знам, сестро. Но не мога, не мога, сестро, не мога да не ги кълна и проклинам, и края им да си желая, дълбоко в сърцето, в грешното, сестро моя, така както и той, Богът мой, не може или не иска да изтрие от очите ми картинките, сестро. Картинките! Не мога да забравя оная майка, дето пред очите ми я заставиха на убития си син кръвта да пие, кръвта, сестро, прясната, да пие и да върти очите, лудите, щото от нея след това човек не стана повече, това си е ясно. Не мога да забравя онова момиче, дали имаше четиринадесет, дето цяла нощ му пиха душицата бавно, пред очите на всички ни, сестро, вълците, пиха и се смяха, пиха и се смяха, а на сутринта ни закараха нас голи-голенички гроб да му копаем, за своите да мислим, сестро. Не мога да забравя, не мога, ако и да говоря понякога да не мога, особено пролетес, като ми замирише на мъзга, сестро, и ми се стегне отвътре всичко, та на бетон стане, и ми се стегне гърлото, и — ни вопъл, ни стон, само сълзите, сълзите се стичат, сестро, и картинките пред очите ми се точат, точат, точат, като черва нанизани, та да се сушат окачени, една си отиде, друга тръгне, няма ден, няма нощ, няма почивка за

сърце предателче, дето тупка, и тупка, и тупка, и не ще да спре, ако и да прескача както си иска, та да ме отърве, сестро, най-после от всичко, да си отида аз при моя Али, дето пак вълците го завлякоха, там, там, сестро, знаеш ти къде, няма сега да ти повтарям, заедно с други осем хиляди от нашите мъже, и му изпиха живота, и за още питаха... И при Мюмюн и Мемед да отида, децата ми, близнаците, дето хич не успяха да си поживеят, ами като кърмачета си отидоха, сестро, защото, гръд предателска, сецна се и се задръсти, ни капка мляко не пусна, какво ли не правих, как ли не стисках, как ли не усуквах — няма и няма, а там, в лагера, какво ще намериш за две кърмачета, сестро, и си ги погребях самичка, самичка гробче им изкопах, сестро, къде с копачката, къде с нокти, че и със зъби, сестро, щото ръцете ми вече нищо не можеха да държат, а как да ги оставя така непогребани, какво да ги правя, сестро, какво?

— Ела, ела, Емине. Ела да се помолим заедно, ей тъй една до друга да коленичим, да затворим очи, мир да потърсим.

— Мир, мир, сестро. То и аз нищо друго не искам, ама дава ли ти някой? Марион, сестро...

* * *

В малката стаичка за пръв път седеше още някой освен стареца — едно такова наперено, красиво момче, с арийско, ъгловато лице, като ония модели от мъжките списания, дето и отдолу да ги погледнеш, все от ъгли и от ръбове са източени, само очите, очите им едни такива дунапренени, порести... Гостът беше се изтегнал удобно в голям, очевидно донесен специално за него стол (бай Денчо както винаги си седеше на своя, обикновен кухненски), кръстосал крак връз крак, в ръката му — цигара (цигара? Ангел само дето не зяпна от удивление — всички знаеха, че в тази къща цигара не се пали, бай Денчо за такова нещо глави къса), на масата — триъгълна матова бутилка, Glenfiddich, 15-годишно, гостът очевидно вече леко подпийнал, развеселен, бай Денчо — както винаги, непроницаем като сфинкс, само на лицето му сложена една такава, картонена усмивка, дето хич не му подхожда... Ангел спря на прага и дълбоко пое въздуха от стаичката,

прецеди го през своя си компютър, оцени го, затърси критична информация в непознатата ситуация...

— Влизай, влизай, място ще се намери, ние тук сме като дядовата ръкавичка. Запознай се с нашия нов приятел, господин...

— Сотиров. Воин Сотиров — прекъсна го оня и небрежно подаде ръка, три пръста по-точно. Ангел ги пое, понечи да стисне, но се отказа, онзи носеше голям пръстен с камък, ще го заболи, не е нужно...

— Братоев — промърмори той и седна както обикновено на мястото си от отсамната страна на масата. — Ангел Братоев.

— Няма нужда да се представяте — разтегна онзи бърни в широка, козметично подсилена усмивка. В устата му се бялнаха не по български блестящи зъби, подредени, стъкмени като агънца за продан напролет. — Който не знае кой е Ангел Братоев, той няма какво да търси в политиката.

И се разсмя — широко, баритоново, отрепетирано, професионално. Ангел също оголи зъби, разпъна лице нашироко.

— Ангеле, господин Сотиров е водач на новото движение...

— Новата партия — намеси се отново красавецът, с леко недоволство в гласа. Вчера я регистрирахме, членското тяло се увеличи за 24 часа с 1200 процента...

„От един на дванадесет?“, помисли си Ангел, но разбира се, не измести усмивката от лицето си и на милиметър.

— Аааа, ей това е повод за наздравица! — рече бай Денчо и наля щедро от молта. Замириса на торф, на старо, на улегнало. Ангел се чука и опита полека, с наслаждение. Изпълни го небивала мекота, топла и приятна като нещо хем женско, хем кораво... Ей това е работа. Евала на бай Денчо — няма лед, няма сода, няма глезотии. Ммммм, царска работа.

Онзи гаврътна чашата си на един дъх, файтонджийската, тропна я на масата, извади нова цигара, пак оголи каратите. На Ангел взе да му става все по-трудно да поддържа усмивката на лицето си.

— „Юмрук“. Политическа формация Юмрук. Много съм горд с името. С партийните другари обсъждахме всякакви други варианти — Атака, Удар, Бой — но накрая се спряхме на юмрук. Кратко и ясно. Името ни е нашето първо и най-ясно политическо послание.

— Тъй, тъй — обади се бай Денчо, гледайки към Ангел предупредително. Очевидно чувстваше напрежението му и не желаше гостът да забележи нещо. — Яснотата е най-важното нещо в политиката.

— Яснотата и последователността — поде отново Сотиров. — При нас няма усукване, няма либерални глезотии. Турският сокол... — той направи многозначителна пауза, огледа събеседниците си с приканващ поглед, после продължи —...турският сокол разперва все по-заплашително крилата си над тази страна, а съществуващите политически формации не предприемат нищо, за да защитят народа си от неговите попълзновения. Гърдите на майката родина все повече се стягат от турски обръчи... от фирми. Ние сме твърдо решени да поставим край на това безчинство...

— Сотиров, Сотиров — бай Денчо сложи малката си, суха ръка върху беличката на госта, покри я успокоително, покровителствено, — тук сме си свои хора, няма нужда.

Оня се закашля, понечи да измъкне ръката си, но жилавата десница на стареца беше като менгеме, не го отхлаби. Чак когато онзи се успокои и престана да се дърпа, бай Денчо го пусна да си се занимава с цигарата.

— Това е наша партия, национална — поясни кратко старецът. — Целта е да се противопостави нещо реално на турците. Стига толкова заигравки.

— И всички останали чужди елементи — затрака отново Сотиров. — Аз вече няколко книги съм написал по въпроса. Световното еврейство, ционисткият заговор, господата. Помнете ми думата, рано или късно ще стане ясно, че зад турците стои световното еврейство!

— Мюсюлмани и евреи? — поде Ангел скептично, но старецът го срязва с поглед и той си замълча.

— Именно, именно мюсюлмани и евреи — потвърди Сотиров разпалено. — В това се състои същността на моето откритие. Идеята е толкова по-опасна, защото на пръв поглед изглежда абсурдна. Помнете ми думата, господата, помнете ми думата!

— Хубаво, хубаво е, че имаш и научни интереси, Сотиров — обади се бай Денчо все тъй помирително. — Но в политиката, както всички знаем, решаващи са не научните аргументи. Сърцето, към сърцето

трябва да се обръщаме, господа. Който владее сърцата на хората, той владее и умовете им. Така е у нас, така е в Америка, така е навсякъде.

— Разбира се, разбира се — побърза да се съгласи гостът, макар и с не особен ентузиазъм. — Ние и това разбираме достатъчно, господа. Още през следващата седмица започваме серия от митинги, които ще обхванат целия окръг, може би цялата страна...

— Митингите са важно нещо, Сотиров — съгласи се бай Денчо, — но ние живеем във века на медиите. Аз ли да ви ги обяснявам тия неща, старецът на младите? Телевизията, телевизията решава всичко в наши дни. Който държи телевизията, той държи всичко. То още едно време си беше така, камо ли пък сега, когато хората съвсем спряха да четат.

— Правилно, съгласен — тоя път гостът беше реално ентузиизиран.

— И именно тук, именно тук стигаме до ролята на господин Братоев в цялата тази работа. А, господин Братоев, какво ще кажеш? Доколкото знам, нашата групировка е мажоритарен собственик на „Свят“. Поправи ме, ако греша.

Ангел се усмихна още по-широко, отпи малка глътка от молта си.

— Ами то тогава май всичко е ясно — продължи бай Денчо, и той ухилен. Три разрязани пъпеша, мммм, да си отхапеш. — Остава само да се уточнят оперативните детайли. Та колко медийно време ви е необходимо, господин Сотиров?

— Всичкото на света! — отрязва онзи категорично и си наля от уискито. Чашата му преля, скъпоценната течност се разля по мушамената покривчица и засвятка диамантено на светлината на лампата, която тук не се гасеше и през деня. На Ангел направо му се дощя да го цапне през лапата. Двамата с бай Денчо изчакаха, докато онзи предпазливо сърбаше, приведен над ръба на чашата си.

— Е, чак толкова много няма да можем да осигурим — обади се Ангел предпазливо. — Но иначе колкото е необходимо...

— Аз, разбира се, се пошегувах...

— Аз също...

Тримата се поразсмяха, отново.

— Добре значи. Радвам се, че нещата вървят така гладко...

— Ама разбира се, разбира се.

— При вас! — натърти старецът, подчертавайки, че няма завинаги да позволява така да му вземат думата. Ангел мислено потри ръце. Красавецът тук със сигурност ще трябва да се подготви за някоя и друга изненада, щом е решил с бай Дончо мегдан да мери. Миличкият...

— Винаги съм знаел...

— Благодаря ви много, че имахте добрината да ме посетите. Аз за съжаление, не съм особено подвижен...

— Ама разбира се, разбира се...

— На тая възраст („абе ти ще се научиш ли най-после да слушаш, или да обръщам дебелия край?“). На тая възраст човек се научава да цени това-онова.

— Да, да...

— Като например свободното време на партньорите си. Донке, Донке ма!

— Какво има? — дочу се гласът на баба Донка откъм кухнята, смесен с потракването на тенджери.

— Изпрати госта до вратата, ако обичаш. Ама чак до външната, че да не направи някоя беля кучето.

— Знам, знам, ти недей да ме учиш мене.

— Абе аз само ти казвам. Господин Сотиров...

Оня се беше бая пооблешил и все още пресмилаше новината, че май го изпращат по живо, по здраво. Ангел се разсмя вътрешно, та чак се затресе.

— Довиждане.

— Да, разбира се. Аз, ако има нещо...

— Довиждане.

Сотиров се изнесе като по терлици. Бай Дончо изчака, докато се затвориха всички врати зад госта, после извади от джоба си голяма кърпа на квадрати и грижливо започна да чисти мушамената покривка. Ангел си мълчеше и чакаше.

— Тъъъй — проточи по някое време старецът. — Казвай сега.

— Лайно — отсече Ангел, без да се замисля. — Лайно вонящо, ама от редките, дето на лопата не стоят.

— Тъй, тъй. А друго?

— Какво друго? Лайното, откъдето и да го погледнеш, все лайно си остава.

— Хубаво, хубаво, това и без тебе го знам. Ти зъбите му видя ли?

— Видях ги. Е, и какво?

— Тия зъби, Ангеле, между тях цяла България да набуташ, ще я предъвчат, предъвчат, а после ще я изплюят и за още ще питат. Ти мене питай, аз що кучета съм отгледал през живота си...

— Може, бай Денчо, ти тия неща по-добре от мен ги разбираш. Ама аз все пак не разбирам за какво ни е потрябвало това куче. Такива като него — колкото щеш.

— А, ей тука вече грешиш много, Ангеле. Кучета много, а тия като него са рядкост. Захапката, захапката му е особена на наш Воинчо. Ненаситна захапка, това само малцина го имат.

— Добре де, сигурно си прав. Ама аз все още нищо не разбирам. От едната страна с пълна пара контакти с Турция търсим, от друга — това тука...

— Ами ей затова ти си там, където си ти, а аз там, където съм аз, Ангеле. К'во ме изгледа такъв, докривя ли ти? Няма нужда, мойто момче, аз това, дето съм го заградил, на друг освен на тебе няма на кой да го оставя, тъй че не ми се муси, ами гледай да се учиш. Хайде сега, налея, отпусни малко зъбите. Ха така. Готов ли си сега да слушаш, да се учиш.

Ангел помълча малко, докато му мине, после кимна мълчаливо.

— Тъбъй. Аз много няма да приказвам, а ти пък си дръж ушите отворени, дано се срещнем някъде по средата. Значи — първото нещо, което искам да запомниш, Ангеле. Тоя народ е стадо, това го знаеш и без мен, нали така? А стадото от какво има нужда? От овчари, това също е ясно. Ние че сме му овчарите, това пак си го знаем, хубаво. Дотук всичко ясно. Ха сега кажи ми от какво пък има нужда овчарят, Ангеле?

— Ахем... А-а-а... Пари?

— Пари, дренки! Ще си ги кичи по чепа парите овчарят! Един овчар, дето очите му в парите, той от ден до пладне няма да удържи. Пфуй, ще вземеш пак да ме ядосаш, момче. Толкова години вече те уча, все не ти увира главата. От кучета, Ангеле, от кучета има нужда овчарят, инак на него нищо му не трябва, земята му е на него постелка, небето му е покривка на овчаря. Щото да си овчар — това е най-голямата чест и най-голямата отговорност на тоя свят, само добрият

овчар може да държи стадото, кел файда от пари и всичко, ако стадото ти си умира мърцина, а? Уффф, уморявам се вече да ти обяснявам абецето, скоро ще ми дойде редът, а ти все такъв зелен ми се виждаш, не знам, не знам, момче...

Ангел си мълчеше, целият изчервен, запотен, ядосан. Мамка му и дядка, да не му попадаш на мерника!

Помълчаха още малко, всеки от двамата понастръхнал, после старецът продължи.

— Тоя Сотиров, още първия път като го видях, и окоето ми трепна. Породисто куче, зло и гладно. Тъкмо каквото ни трябва на нас с тебе, Ангеле. Тъкмо каквото ни трябва.

— Добре бе, ами Турция? — не можа да се сдържи Ангел. — Турция къде се оказва в цялото това уравнение?

— Турция е там, където винаги си е била, Ангеле. Турция е канара, всичко останало тук по Балканите са само лишеи върху гърба на канарата. Човек трябва да си знае мястото.

Ангел чак потрепери от гняв, но успя да се сдържи, не каза нищо.

— Добре де, това само за да те пробвам го казах. Ти хубаво направи, че си премълча. Турция, Ангеле, не е наш проблем, нашият проблем е тук, под носовете ни. България, Ангеле, България ни е на нас с тебе проблемът, дето са я обърнали на разграден двор разни копелета и си мислят, че като си напълнят джобовете с крадено, всичката работа от само себе си ще втаса. България трябва да се вкарва в ред, това ни е на нас с теб задачата.

— И затова ни е нужно това лайно рядко?

— Да, именно. Тук вече идва редът на второто нещо, дето исках да ти го кажа: умният стопанин, Ангеле, никога не слага всичките си яйца в една-единствена кошница. С едната ръка ще търсим да се здрависаме с Турция — това е така, грешка никаква няма, щото Турция е бъдещата сила в тоя край, друга освен нея няма коя, братята сърби вече всички пътеки си осраха, от тях нищо повече не става. Значи, от една страна — аферим на Турция, а от друга...

Старецът опъна яка глътка от шотландската ракия, изграка доволно, после продължи:

— ...от друга страна, два шамара накръст на нашите си тук турци в България, да им се оплетат сополите около врата. Туй тук е България, не е Турция. Да си знаят мястото!

Ангел го гледаше кажи-речи зяпнал. Брех, мамка му стара! Гледай го това човече, сухо и спаружено, утре ще ритне камбаната, а у него сила, та злоба, та ярост — колкото за петдесет млади юнаци! Брех, бай Денчо!

Старецът го гледаше, изтънко примигал, изчакващ. Ангел се поразмърда на стола си, потри нос, стисна устни.

— Започвам... да разбирам вече.

— Ха така! Това да се чува! Ти си малко нещо като руска машинка, Ангеле — добре теглиш и през всичко минаваш, ама докато те подпали човеееек, докато те подпалии — чак дупенцето му се изприщва. Запалителното, Ангеле, запалителното — там ни е на нас с теб проблемът.

— Разбрах, бай Денчо, всичко разбрах. Стига си ме млатил сега, за днес толкова ми стига.

— Хубаво тогава. Хайде сега, отивай да подготвяш нещата и му отвори на наш Воинчо фронт за работа, не искам повече тук и сянката му да видя. Ти какво, да не мислиш, че аз не притежавам обоняние?

Двамата се разсмяха, ама яко, от сърце. Ангел гавръгна уискито си, стисна на стареца птичата длан и пое по работа, нови фронтове да отваря...

* * *

Отне му доста време, докато намери празна маса — тук в Тъмен хората не го познаваха, което си имаше и предимства, и недостатъци, в Преспан си беше пълна скука, странно защо шефовете толкова държат да си водят операциите от тая забутана дупка, ако зависеше от него, отдавна да са се преместили я във Варна, я направо в София, пък ако ще и да е нужно малко да се поборичкат с тоя-оня, да не им е сефте, но не — Ангел, разбира се, и дума да не става някой да му гледа в чинията, а оттук и всички покрай него се кипрят сред селянията, групировката със сигурност има операции навсякъде, пари — бол, България да заринат, но не, ще си седим тук, където ни е коренът и

туйто... Коренът, коренът, да ви пикая и на корена, и на всичкото! Докато тук вие си играете на корени, на мен животът ми минава, хора!

Никола разтърси ядно глава — обичаше да го прави, косата му, дълга и пусната свободно, се вееше особено привлекателно в такива моменти, пък и под косата има какво да се види, треперете, кокошки! Бутна на келнера двадесетачка, да не го безпокои и да го варди от навлеци, тая маса е резервирана за тая вечер и толкова, ако ти трябва оборот, казвай, после се опъна с удоволствие на удобния, подобен на кресло стол — е, поне седалките им тук са хубави, да видим сега другото как ще е, запали, вдъхна дима с удоволствие — само Житан, ние с други неща не се глезотим — и започна да преглежда затъмнената зала, без бързане, без припряност, но все пак щателно — ние сме момчета от школа, умната значи, леваци, и по-настрана, да не се убоде някой на нещо си... Аз само така, казвам си, инак лошо няма, всеки живее както може, вие по вашето си, аз — по моему.

Ръката му потрепери, той едва не разля питието си, изпсува ядно, но по навик тихо — Ангел хич не ги обича тия неща, всички момчета при него са научени да се държат кОлтурно, сякаш сме на театър, а не в най-добрия възможен бизнес... Вторачи се отново, присви очи в усилие да пробие полумрака, но не, грешка нямаше, тя беше, променена, малко нещо изрусена, позакръглила се е тук-там, но не много, все още е топгадже, то си ѝ личи между другото — ноктенцата, обувчиците, тоалетчето, не са купувани тия неща с парици на мама и тате, отде такива кинти у обикновени хора в тия времена, дали е навлязла в бизнеса или просто си е намерила някой лъольо с мангизи... Оооох, Нелче, ако знаеш само какво ти мисля, татко ти костюм ще ми купи! Устата му изведнъж се напълни със слюнка, та почти преля, той преглътна яката, оголи зъби, усмихна се гальовно. Нелче, Нелче, Нелче... Откога не сме се виждали, а, миличко? Трябва да има... колко години, впрочем? Ба, на кой ли му пука? Изчезна ти, изчезна ми от ползрението, и сигурно си мислиш, че всичко е минало-заминало, забравено, река е изтекла отгоре му, а? Охоооо, но батко ти Николчо май не е на това мнение... Имаш още греховце да изплащаш, мило, имаш още гордост да преглъщаш, дупенце да въртиш, очички покорно да свеждаш и за още да молиш, имаааааш...

Тя очевидно не беше го забелязала, задълбочена в разговор с нейните си там кавалери — трима льолювци, и те изгупани, издокарани, няма Нелчето да тръгне с някои прошляци, това е ясно, и все пак интересно кои са просителите, дали са тукашни, или от по-далече? Ба, сякаш има някакво значение. Просители и толкоз!

Той се изправи, изпука кокалчетата на пръстите си, отпрати се с нехайна крачка уж накъм тоалетната, препъна се в стола на един от льолювците, извини се най-учтиво — очите ѝ изведнъж се разшириха и замигаха бързо-бързо, та даже и боичката ѝ се смени, уж на тъмно, а пак се вижда, не си ме забравила и ти, Нелче, виждам, виждааааам. Опала, кого ще си обичкаме днеска? Кого, а?

Върна се обратно на мястото си, вторачи се в нея — тя се беше привела към ухото на единия от льолювците и му шепнеше нещо, цялата пламнала, или поне така изглежда, тъй, тъй, давай, Нелче, повдигай градусите, мило, аз горещичките си ги обичам, пък и ти със сигурност не си от студенките, доколкото те помня... Хе, сега и льолюто гледа към него, пикльо с пикльо, я има двадесет, я няма, Нелчето си ги избира вече по-младички, нейна си работа де...

Онзи отсреща стана, наперен един такъв, напъчен, започна да се приближава към него. Никола полегна още по-удобно в креслото си, примижа...

— Мъжки...

Упс!

— Абе, на тебе ти говоря...

Два пъти упс!

— Ей, ти.

Онзи май го ритна по кокалчетата? Или само така му се е сторило. Никола поотвори очи, погледна го спокойно, много спокойно.

— Заповядайте, млади човече.

— Излез навънка, трябва да си поговорим.

— За какво по-точно, уважаеми?

— Абе, ти...

Посегна да го ритне отново, тоя път намери празно място, разбира се — когато очите му са затворени, може, а така, когато гледа, вече не е толкова лесна работа, позалитна малко, изпсува. Никола се поусмихна, но в следващия момент изпсува самият той, този път съвсем

несдържано — някой отзад го беше пипнал безмилостно за косите, опъваше надолу с все сили и не му позволяваше да се мръдне (Главочът сто пъти беше го предупреждавал, че тая женска глезотия някой ден ще му изиграе гаден номер, ама кой ти слуша, имала глава да учи), хлапето отсреща се приближи, залепи му яка плесница, нямаше никакъв проблем да го обезвреди с един по-точен удар с пета, елементарно, Уотсън, но това не решава проблема с косите, оня отзад държи здраво, тоест най-добрата стратегия в момента е да си седим и да изчакваме, тия рано или късно ще направят грешка, младоци са, пък и не са минавали през никаква школа, тия неща веднага си личат, така че тихичко и кротко, Николчо, изчакай, докато му дойде моментът.

— Окей — изхърка той, правейки се на претрепан, — както кажеш, началство. Навънка — навънка. Само да ми пусне косата тоя отзад, инак няма как.

Онова махна с ръка, онзи отзад пусна и — хопала, ето го наш Николчо на крака, хайде сега да ви видим, момчета! (Джинсите, джинсите са основният проблем, винаги е казвал Главочът. Мъж в джинси е като кон с букаи — не може да мърда, не може да се разкрачи, за отвесен шпагат и дума да не става, а отвесният шпагат, момчета, е основното оръжие на майстора, винаги трябва да сте готови за отвесен шпагат, загрели, незагрели, няма значение; само че той не знае, че Никола отдавна вече е намерил решение на проблема, Стефана всеки път си вади очите на шевната машина да му пришива отдолу, на чатала, две широчки ивици от специален, еластичен материал, с който, разбира се, отвесният шпагат вече не е никакъв проблем, а това значи...)

Хопала, с петичката, в слънчевото сплитче, здравичко, хайде на земята, сега този отзад, него по брадичката, че и малко по-надолу, тоя път с връхчето, а може и пак с петичката, както дойде, няма да издребняваме, я, то имало и трети, ама него май нещо го хвана шубето, да бяга се опитва, само че не става така, мой човек, като си се хванал на хорото, до края, моля, тоест пак с петичката, ама отзад, в кръста, да направи хуууубавичко „хръс!“, да се чуе, хайде и ти сега на земята, ако имаш късмет, може и да ти се размине без доктори. Така. Готово.

Той отново разтърси глава, гривата му се развя, после извади цигара, запали. Наоколо, разбира се, цари тишина, има на разположе-

ние минимум две до три минути, преди тия овце да излязат от шока, а дотогава...

Приближи се към нея, много бавно, спря пред масата, издуха дима в лицето ѝ. Помниш ли, а? Охо, и как още помниш!

Протегна ръка, с разтворена длан нагоре.

— Уважаема, ръката ти.

Тя го гледаше с очи като фарове, немигащо. Очевидно е в шок.

— Ръката ти!

Тя подаде лапичка, покорно. Така те искам, сладурано. Дръпна я след себе си, навън, накъм BMW-то. Тя го последва, все така покорно, на точета-пружинки. Тик-тик-тик-тик-тик-тик. Идвам, идвам, идвам.

Тялото ѝ не беше изгубило нищо от някогашната си свежест, дори напротив, сега тя беше истинска жена, с чупките му и всичко, пък и с умение, ах, какво умение! Дори и така, на спуснатите седалки на колата, всичко набързо, всичко на бегот, Никола започваше да достига преддверията на рая, оброчен от неописуемата плът на неземното същество, очевидно създадено за това, за това и единствено за това! О, Боже! Къде съм? Помагай, ангеле мой, пазителю, не ми позволявай да си изгубя ума, дръж ме изправен, дръж ме нащрек...

А тя реве и стене, тигрицата, и движенията на тялото ѝ са толкова естествени, толкова неописуемо бесни, ненаситни, усмъртителни, просто божествени, че... Помагай, ангеле мой, не позволявай на всичко това да свърши, дай ми силата, дай ми търпението да обядя тази тигрица, това ненаситно чудовище, да му дам и на него онова, което още никой не му е давал. Помагай, Ангеле!

Храааас! Стъклото над главата му изтрещя и се посипа върху голия му гръб на квадратчета и правоъгълничета, едва сега до съзнанието му достигнаха шумовете на околния свят, някакви ръце го дърпат — пак за косата, предателката, други се опитват да отворят вратата, някой търси опипом ключалката... Но не, гълъбчета, два пъти не можете да ме прецакате с един и същи номер. Никола напъва гръб, косата му пука, в ръцете на онзи остават дълги кичури, цели туфи, скалпът му направо гори, все едно че някой го е полял с бензин и му е

драснал клечката, но това вече няма значение, хей! Момент само, гълбчета, батко има за вас тук още една изненада! Ръцете му си знаят работата, трак, жабката е отворена, трак, къде ми е лалутерчето? А, ето тук е, тук е, вярното. Студената ръкохватка просто заспива в дланта му, той мръдва предпазителя с палец — пак предписанията на Ангел, има си хас (намеря ли нечие лично оръжие с неспуснат предпазител, лично ще късам глави), — после се извързва бавно, абсолютно бавно, в ушите му звучи любимият „Заратустра“, възходът на човека. Тааа, тааа, тааа, та-таа! Лалутерът се опира о нечие теме, онзи, глупакът, сигурно така и никога няма да разбере какво му се е случило — и в момента, в който в главата му започват да бият гигантските барабани на Заратустра, Никола бавно, с наслаждение започва да натиска спусъка. Там-там-там-там-там. Там-там-там-там-там.

* * *

Спешното заседание на босовете, свикано в щабквартирата в новата — а всъщност стара — бивша почивна станция на едно от местните предприятия, долу до реката, съвсем до Омуртаговия мост, която бяха откупили на смешна цена в зелено преди няколко години, когато хората получаваха заплати от по пет долара месечно по тогавашния курс — продължаваше вече часове, но не защото имаше кой знае колко много за обсъждане, всички знаеха защо са се събрали, а просто защото пратеникът все още се бавеше и вече дванадесет часа след започването на преговорите от него нямаше ни вест, ни кост въпреки портативния телефон, голям колкото динозавърски кокал, с който го бяха снабдили специално за целта. Ангел, след поредния опит да се откаже от цигарите, сега димеше повече от всички останали, пепелникът пред него се пълнеше просто като на някоя от ония антипушачески анимации със задължителен пепелник, който започва да се пълни пред очите ви... А инак всички бяха тихи. Тихи и навъсени, има си хас. Къщата се е подпалила и от четирите страни, такава криза не са имали от години насам. И всичко — заради едно хлапе! Заради едно хлапе, за което Ангел, Господ с него, май и ръката си, къде ти, направо главата е готов да сложи в огъня, сякаш е негова собствена плът и кръв. Ей, Ангеле, Ангеле!

Телефонът иззвъня, всички настръхнаха. Ангел махна с ръка.

— Главоч, поеми разговора. Аз... не ща.

Човекът планина вдигна слушалката, заслуша. Лицето му, все така разполовено, е като каменно, не може да се прочете нищичко. Послуша, послуша, после се обърна към Ангел.

— Отговорът е негативен. Не са съгласни, на никаква цена.

— На никаква! Че какво тогава искат тия, бе? Война ли?

— Само главата на хлапето, нищо друго. Онзи от Варна рекъл, глава за глава. Те убиха моя син, аз пък сега искам неговия.

— Какъв син, какъв син, мамицата му! Всички знаят, че това дете не ми е кръв, нашият човек не можал ли толкова да им обясни?

— Ангеле, няма смисъл...

— Как така да няма? Как да няма? Дай тука слушалката.

Ангел грабна апарата, бухна го пред себе си, дръпна яко от цигарата, та чак му припари на устните, облегна се назад, сложи слушалката на ухото си.

— Братоев тука. Лично. Искам да говоря с него. Да, лично. Лично, казах!

Изчака, докато го свържат, цигарата припари на пръстите му, угаси я ядно, зачака отново.

— Миланов, ти ли си. Да, да, да. Слушай, познаваме се не от вчера. Знаеш колко много съжалявам и... всичко. Готов съм на всякакви отстъпки. Всякакви, разбираш ли. Не, не ми е син момчето, на Богомил Карталов е. Знаеш го и него, как да не го знаеш. Съдията, в една дружинка бяхме навремето. Така. Станалото е нещастен случай, Миланов! Нещастен случай, човеко, как да ти го обясня по-добре? Казах ти, готов съм на всичко. На всичко! Абе за какви войни, за какви глави ми говориш бе, човеко, това тук да не е Албания? В кой век живеем, помисли само малко. Не е ли достатъчно, че един млад живот се е затрил? Добре де, че го е затрил... наш човек. Казах ти, предлагам пълна компенсация, без пазарлъци. Можете да спечелите много от това, такъв шанс не всеки ден се предлага. Стоя на колене пред тебе, човеко, не ме докарвай до крайности, чуваш ли! На колене стоя, ти разбираш ли какво е това?

Гласът му се прекърши, той застина така — чиста фигура от сол, нищо друго, после отново сложи слушалката на ухото си, послуша още малко, бавно положи слушалката и побутна апарата настрана.

— Казва „единственият жест, който мога да направя за тебе, е да не настоявам да ми го предаваш жив“. Главоч, това хора ли са бе, Главоч? Кажи ми, а? Това хора ли са, или зверове някакви?

От очите му се стичаха сълзи като лешници, той дори не правеше опити да ги прикрива.

— А, Главоч, кажи ми?

Вратата се отвори тихо, полека, но все пак всички глави се обърнаха натам, автоматично. Влезе дребно старче, подпряно на бастунче, съсухрено, слабо — и с очи като на Баскервилското куче. Мъжете неволно скокнаха, наредиха се в редичка пред деденцето.

— Ангеле, ти май нещо ме забрави, а? Не се обаждаш на бая си Денча, мълчиш си, спотайваш се. Толкова доверие ли ми нямаш бе, човек?

Ангел надигна премрежени, изпепелени очи, сведе ги отново, замълча си. Старецът приседна на услужливо подадения стол, сне старомодното си бомбе, подаде някому бастуна, заразкопчава балтончето си.

— Хубаво тук при вас, ама малко студено. Момче, я кажи да я напаят малко тая камина, нищо че на вас и така ви е топло. Пусти дъртешки кокали, лесно замръзват. Ха така. Я дайте сега едно кафе ли, каквото там поднасяте за гости. А после ни оставете сами с Ангел. Ние така, ще си похортуваме малко.

Час по-късно мъжете мълчаливо наблюдаваха как бай Денчо се качи обратно в колата — шофьорът беше я лъскал и чистил през цялото време, нищо и никаква Шкода, ако и от новите, разбира се — а Ангел, с лице като на сляпа гръцка статуя, мълчаливо изкомандва: „Доведете момчето при мене!“

— Никола, Никола... Какво ми направи ти, а, Никола?

Ангел се беше обърнал с гръб, лицето му не се виждаше — и сигурно беше по-добре така; превитият, но изпънат като струна гръб беше достатъчен. Никола чак потрепери.

— Какво ми направи ти, Никола?

Сега вече Ангел се обърна. Никола побърза да сведе очи. Все пак е хубаво така, без коса. Поне няма какво непрекъснато да се мандахерца пред очите ти.

— Какво ми направи ти, Никола?

Това не беше въпрос, разбира се, но Никола все пак сви рамене и промърмори тихо: „Съжалявам“.

— На какво те учих аз всички тия години, а? На какво те учих? Малко ли съм ти го набивал в главата, малко ли съм ти го повтарял? Честта, честта, честта! Честта стои над всичко, кокошкарските работи са за кокошкарите. Никакво перчене, никакво залитане, никакво самозабравяне! Колко пъти съм ти повтарял всичко това, а? Кое е нашето първо правило? Кое е нашето първо правило?

Никола едва се сдържа да не прихне. Тоя пък какво му става? Ония къщата ще ни подпалят, а той за правила тръгнал да ми говори. И всичко това — заради един пикльо, дето баща му бил не знам кой си. Ами да му е бил баща тогава, когато е трябвало.

Все пак се опита да бъде предпазлив. Щом Ангел иска да си играят тук рицарски игрички...

— Войнът никога не се самозабравя.

— Тъй. Войнът никога не се самозабравя. А ти какво направи?

— Самозабравих се — отвърна Никола с готовност.

Ангел само дето не подскочи.

— Пикльо с пикльо! Сополанко! Нехранимайко!

Думите, сякаш излезли от някой стар-престар роман, толкова отънели, толкова износени от времето, се сториха на Никола непоносимо смешни — и тук той вече не успя да се удържи, разкиска се диво, с което, разбира се, докара Ангел до пълно вцепенение. Онзи го загледа оцъклено, някак кръвясало, мълча дълго-предълго, после се приближи до стената, отвори сейфа, извади дебела пачка зелено и му я подхвърли през масата като на куче.

— Значи все пак лайно излезе... Като баща си (тоя път беше ред на Никола да застине, само че със зяпнала уста). Вярно казват хората, че крушата дюля не раждала.

Пресегна се, взе от масата скъп писец, надраска нещо на една бежежка, подхвърли му я. Беше телефонен номер, много дълъг.

— Обади се на тия хора, незабавно. И си обирай чукалата, очите ми да не те виждат повече! До дванадесет часа да си извън България! И запомни: видя ли те някога отново, лично главата ти ще откъсна, ей с тия. Марш, марш и да не те виждам никога повече!

Никола се озъби яростно — наум, разбира се — и се потътри навън, да си обира чукалата.

* * *

И така, сестрици, ето ме отново и мен. Мария де, ако не е станало ясно. Дойде моментът да продължа с моята си история.

Но преди да започна, ми се ще да си поговоря с вас и за нещо друго, което ме притеснява все по-силно. Златко както винаги ми казва да съм разправяла всичко, без да смекчавам нещата, но като знам само какво ви чака тук, на следващите страници, и на самата мен понякога ми призлява, сестрици. И му викам аз на него, човеко, вразуми се най-после, какво, мислиш, ще почувстват хората, ако ги замлатя така безразборно по главите с моите кръвнишки истории, та нали половината от тях ще си, извинявайте за израза, издрайфат червата, бе? А той клепа насреща, чумери челото, надува се и давай, вика, на моя отговорност. Абе, давай, давай, ама видя какво се случи вчера, нали? А той, хубостникът, вчера с всичкия си ум като взе и — представете си — разказа всичко, ама всичко, сестрици, почти така както аз след малко ще ви го разкажа на вас... та, на сина си го разказа, момчето още няма и седемнайсет години. И го гледам, малкия, държа се, държа се, а баща му хич даже не види, че момчето е вече пред сълзи, и разправя ли, разправя, напълно се беше забравил. А после то, цялото зачервено, едва се държи, отиде в банята и повърна, ей богу! Повърна, казвам ви! А Златко току му затрепери джуката, даже целият така се поразтрепери малко... Ти не ми викай сега да мълча, аз нещо друго освен истината да казвам? (Обажда ми се изотзад да съм била плямпала по-малко, перкото му с перко!)... Та поразтрепери се той и взе да си вика, ама така, под нос, уж да не го чуя, брех, какво направих, брех, каква я свърших, ама късно е, чадо, малкият вече си изповръща червата, нали? Та му викам аз след това, е какво, още ли си толкова корназ? Да разправям ли сега или не? А той пак се напери и вика, каквото сме говорили,

всичко си остава в сила. Караш точно и без да премълчаваш нищичко. Това, вика, Марийо, дето сме го захванали ние двамата с тебе, се нарича катарзис, ще рече пречистване, Марийо, на човешката душа пречистване, а такава нещо не може да стане с мехлемчета, нажежено желязо се иска за такава работа, това още Аристотел го е казал. Аз му говоря, че хората ще си изповръщат червата, а той за катарзис и за Аристотел тръгнал да ми плямпа, философът му с философ дървен! Дървен, та чак чворест!

Абе човек, правя аз последен опит, тебе съвсем чавка ти е изпила ума, китайците, викам, имат такава една поговорка, внимавай какво си пожелаваш, че може и да ти се сбъдне. Ти, викам, тия големите приказки за пречистване и прочие на други ги разправяй. Аз, викам, душицата ти като на длан я виждам. Приказваш големи приказки, ама изотдолу, Златко, суетата здравичко те е награвила — за слава, за световна слава си мечтаеш ти, човеко, затова така с рогата напред натискаш и от нищо не се свениш, ако трябва, и майчиното си мляко ще разкажеш, само и само да впечатлиш хората, да ги накараш да те забележат, това е всичко. А той целият се присви, сестрици, и даже малко пребледня, щото право в челото го умерих, това си е ясно, а после пак — пак, чумата му! — се надига един такъв и отсича, сигурно си права, Марийо, вика, но дори и да е така, то това не е мое решение. Нека да е суета, което ме движи, нека да е каквото си ще — в края на краищата всички тия неща пак някой отгоре ги движи, Марийо, решенията не ние ги вземаме, ти това не по-зле от мен го знаеш, така че, щом оня отгоре е решил да използва суетата ми за свои си някакви цели, дето ние нито можем да ги знаем, нито да ги разберем, то така да бъде. И ако ще целият свят след това с камъни да ме замерва, Марийо, то аз пак от думите ти няма да се откажа и ще настоявам за пълната истина. Защото това, което ти си го преживяла, то истина ли е, или не, а кажи де? И тогава, сестрици, вече си замълчах и си викам, тоя вярно чавка му е изпила ума, ама така му го е изпила, че нищо вече не може да го вразуми. Нека тогава бъде неговата, ще разказвам, пък Господ да му е на помощ след това. Амин!

И така, започвам.

Появи се значи непознатият. Аз понякога така го наричам, понякога тайнствения и всичко това е, защото той винаги с маска рабо-

теше, сестрици, една такава черна, към лицето прилепнала, даже не беше грозна, напротив, отиваше му, малко нещо на Зоро приличаше, от киното. А инак по главата му косъм не се виждаше, пък и цялото му тяло беше обръснато, като плужек лъщеше мръсникът, май с някакви мазила се мажеше — а пък хубаво тяло имаше гадината, тренирано, младо мъжко тяло, ако не беше той, а някой друг, сигурно всяка жена би могъл да има, направо като Адонис беше един такъв, ама главата му, сестрици, главата му явно болна на момчето, инак кой ще ти тръгне да върши такива дяволски работи?

Та появи се той някъде към края на първата ми година в новата професия, тази на филмова звезда. Появи се той — и работата стана истински дебела.

А аз отначало, нали съм си патка, дори се зарадвах, щото като се появи той, и побоищата спряха, оставиха ме поганците на мира, та ми изчезнаха синините и след известно време даже и косъма позагладих, защото започнаха да ме извеждат и на разходки — къщата, дето ги правеха всички тия неща беше в непосредствена близост до градския парк, централния, и по едно време, нали ви казвам, взеха да ме извеждат за кратки разходки на чист въздух и слънце, до мен винаги, разбира се, по някой хайдук да ме пази да не побягна — сякаш чавка ми е изпила ума, да не би да не знам, че полицията веднага при тях ще ме върне, къде ще бягам, няма мърдане оттук, Марийке, тук ще ти бъде гробецът някой ден, аз всичко това отдавна вече си го знаех и напълно се бях примирила, но все пак за разходките и слънцето много им бях благодарна. Та, както вече казах, позагладих аз косъма, на снимки вече няколко седмици не съм била, другите, гледам, продължават да си ги млатят по предишному, за тях отпуска няма, и усещам, разбира се, че не може да е на добре тая работа, намислили са нещо мръсниците, инак така от човешчина те нищичко не вършат, то това си е ясно. Но вече до такава степен бях свикнала с тормоза и с мисълта за смъртта, че от нищо не ми пукаше, та и аз, като ония от Освиенцим, се радвах на всяка секунда нормален човешки живот, а пък след това какво ще става — това естествено не е моя работа.

Обаче, разбира се, по някое време идилията свърши. Един ден ме водят в голямата стая, залата тоест, дето е пригодена за снимки, с осветлението му там, с апаратурата му и всичко, и на мен вече кръвта

ми започва да стине, щото знам какво ме чака, така поне си мисля де... Знаела съм аз, чушки! Гледам, сложено по средата на стаята едно голямо, ама голямо ти казвам, легло, с балдахин едно такова и с железни пръчки по таблите, около него камери подредени един куп, ама то какво ли няма, могат да ти заснемат и най-дребната прашинка по тялото, а до него стои нашичкият, непознатият де, както вече ви го описах, с маската му и всичко, и една докторска престилка облякъл, снежнобяла, ама отдолу чисто гол, аз вече за тия неща око съм развила, то се знае, прожекторите блестят като слънца, та престилката си прозира, а до него лекарска масичка, покрита с какви ли не инструменти, и ми подава ръка, галантно така, ама думица не казва — аз така и никога не му чух гласа, ако щете вярвайте. Година ли, колко време там ме обработва звярът му и какво само не е правил с мене, това и сама не знам, а гласа му така и никога не чух, нито пък му видях лицето. И все пак една особеност си имаше, специална такава, но тук вече нищо повече не мога да кажа, Златко стриктно ми е забранил да говоря за това, дума съм дала, няма как. Та подава ми ръка нашичкият, галантно, както казах, полага ме така на леглото, вече не помня с какво бях облечена, и докато се усетя, щрак, щрак, щрак — и ме закопча с едни белезници за пръчките на леглото, два чифта отгоре, два чифта отдолу, лежа значи разперена като орлица, така да се каже, треперя цялата и се моля на вси светии, ако това ще ми е краят, то поне по-бързичък да ми го подарят. Бързичък, друг път. То всичко едва започваше, ама кой да знае тогава.

И пак не помня какво точно прави с мене тоя първи път. Освен онова накрая де, то си е ясно, но преди това какво беше измислил мръсникът, вече май съм забравила, щото той в началото още не беше си измислил главната програма, дето след това започнахме да я прилагаме най-най-творчески, така да се каже. Май че ми разреза дрехите с някаква ножица, бавничко така, реже и пипа така, медицински де, завира се къде му е работа и къде не, май беше с ръкавички, гуменички, а после... абе не помня, не помня.

А каква беше главната програма сега ще ви разправа, сестрици. Главната програма онзи така си я беше намислил, че пародирахме — нали така се казва бе, Златко, — пародирахме, значи, по неговия си перверзен, садо-мазо начин, класическите филми. Е, само някои, раз-

бира се. То май е по-лесно просто да ви разправам, вместо да обяснявам така на сухо. Появявам се значи аз — леглото си е винаги там, то си беше единствената непроменлива част от интериора, а над него се мъдри някакъв надпис, на различни езици, повечето дето аз не ги разбирам, но вече бях започнала по малко английски да отбирам, то човек какво ли не научава в тоя мой занаят, та и аз можех да ги чета заглавията. Пише първо името на лейбъла, така му се вика на фирмата на продукцията, лейбъл, на английски „етикет“ ще рече, и по този начин това значи си е тяхна запазена марка. А лейбълът им се казваше „Албейниън въртиго“, ама това само на български така срамотно, че и малко смешничко звучи, а на английски си е най-нормален израз, и означава „албански шемет“, в което, разбира се, е живецът на работата, защото „въртиго“, ако и на български така смешно да звучи, на английски си означава „шмет“ и освен това, сестрици, е един от най-известните филми на Алфред Хичкок, ако поназнайвате малко история на киното. То аз не че много ги разбирам тия неща, но покрай моите истории и на това се понаучих, къде с питане, къде с четене, хем, има ли шега, животецът ми е свързан с тая цялата история, както след малко ще видите. Та значи първо името на лейбъла да се вижда, а после кой филм представяме днес — и това така, нагледно, за необразованата публика де, щото кой образован човек ще вземе да ти гледа такива работи? (Златко май нещо взе да се подхилква, ама аз ще се правя, че не го чувам, да се смее, щом си иска.) Та какви филми. Ами класически, нали ви казвам. Ето, да вземем например „Доктор Стрейнджлав“. Има такъв филм, класически, аз не съм го гледала, но това, което ние представяме, бяха винаги само някакви ключови сцени, дето хората ги били веднага познавали, та било и смешно, и развлекателно — освен другото де, което се подразбира. Та в тоя случай например представяме как каубоят язди бомбата, такава била сцената от филма, тоест мен са ме облекли в един такъв неопренов костюм, дебел, като бомба издокаран, само с една дупка... така де, разбирате, а каубоят, тоест мъчителят мой, непознатият, с маската му и всичко, ама дибидюс гол, само с една голяма каубойска шапка на главата, язди бомбата, демек мен. Вие прощавайте, сестрици, ама у мен след толкова години чувството за срам комай малко е позакърняло, та си пера така през просото и си разказвам, вас ако ви отвращават тия

неща, прескачайте, милички, аз ще ви разбера и няма да ви се обидя, даже напротив. Хем бива ли пък чак толкова перверзно въображение, толкова чудо? Ами бива, сестрици, както виждате, щото тия неща аз не мога да си ги измисля, толкова пипе в никакъв случай нямам, тоест всичко, което ви разказвам, си е най-чиста и свята истина, заклевам ви се!

Но това тук е само детска игричка, разбира се, щото си е само смешно или просто глупаво, кой както му се стори, но нещата ставаха съвсем различни, когато на моичкия му дойдеше на ума да пародираме например „Дракула“ или някой друг филм с кървища и подобни истории. Защото в обикновеното кино те може и да си използват, да речем, за такива неща червена боя или течен шоколад, там каквото си искат, ама при нас такива глезотии нямаше и опреше ли работата до кръв, всичко си беше чист натюр, тоест моята кръвчица се лееше, шест-пет няма. Резне ме оня със скалпелчето да речем някъде по врата, аз — както обикновено закопчана с белезниците — не мога и клепач да мръдна, след това поразтвори малко раната така с неговите си медицински щипци, да не спира кръвта... Да разправам ли още, бе, Златко? Та, разтвори значи оня раната, да потече така хууубавичко кръв, даже и цигарка си запали, изчаква значи, а после си сложи едно такова изкуствено чене и се наведе над мене, демек граф Дракула пие кръвта на някоя девица. А после редовната програма, това с друсането де, дето аз вече дори и не го усещам, щото от загуба на кръв вече хич не знам на кой свят съм. А албанците, от тях по-големи кръвници човек едва ли може да намери, даже и те понякога хукваха към тоалетната, сестрици, превити така на две, с прежълтели лица, а що народ операторски се изпосмени покрай нашите там картинки, хич да не ви разправам, щото рано или късно на хората не им издържаха нервите и се пръждосваха, ако и да са албанци. Само дето оборотът им, така доколкото разбрах, изведнъж скочил до небето и това „албейниън въртиго“ започнало целия пазар на такива филмчета комай да завладява, то тоя пазар е черен, то си е ясно, щото кой ще ти пусне на бяло такива неща, ама въпреки това бил гигантски, милиарди можело да се печелят, така ми разправах, сестрици, много народ има перверзен на тоя свят, многоооо... Ох, чакайте да пийна пак водичка, че и на мен понякога много ми идва, като си припомням така.

После, кои други? А, „Психо“ представяхме, си спомням, това вече беше значително по-късно, някъде малко преди да превъртя окончателно. Пак ли се изпуснах, Златко? Е, казана дума, хвърлен камък, накрая не ми издържа чивията, това още от сега ви го казвам, но дотогава има още някоя и друга история. А „Психо“ го представяхме по изключение без леглото, направо в банята, щото такава била сцената. Окачиха ме мен на едни такива вериги, да не мога да мърдам, вися значи под душа и си чакам да видя какво е намислил мъчителят за тоя път, а той се появява, както можете да си представите, облечен в женски дрехи и с една такава сива перука, в ръката му един нож колкото лакътя ми, ама мене вече по онова време беше престанало да ме е страх от ножове и такива неща, в смисъл, не че не ме беше страх, щото той си ги размахваше така, уж напусто, ама от време на време току се изхитри и ме резне тук или там, ей така, колкото да си направи кефа. Искам да кажа, за живота си вече не се страхувах, първо, защото отдавна се бях предала в ръцете Божи, то инак човек може ли да издържи на такъв тормоз, и второ, вече ми беше ясно, че за тях аз съм прекалено ценен материал, истинска кинозвезда, така да се каже, щото нашичкият по някаква си негова прищявка с други мадами не щеше да върти, само мене си харесал, легнала съм му на сърце дето се вика и — край! Искане човекът и това е. Та размахва си значи той ножа, сравнително безобидно така, най-много да ме е порязал някъде, ама мъничко, не си струва приказките, после, разбира се, ме... уф, как да го кажа бе, Златко? Добре, добре. Ами надупва ме значи, за срамотиите, такава си е думата, аз друга не знам, сестрици, и започва, значи, с другия нож, мъжкия. Красота!

И тук, сестрици, стигаме най-после до тъжния край на тая моя история, щото аз след тоя, последния филм, както вече споменах, нещо се чалнах в главата и след това вече не можеха да ме използват, не знам коя след мене са тормозили и как моичкият е преживял раздялата с любимата, само си спомням когато ме купи Джефри... Пак ли избързвам? Добре, добре, това ще го кажа чак накрая, така да бъде, да не прескачаме.

Та водят ме сутринта за снимки, а по това време аз, да си призная, едно такова перверзно любопитство бях започнала да развивам, то човешкият мозък на какво ли не е способен. Щото беше вече започ-

нало да ми става интересно, тоест кой ли филм ще представяме днес, какво си е измислил мойкият, щото повярвайте ми, той два пъти една и съща сцена не повтори, ей Богу! Навъртели сме минимум петдесет филма през тая година, която изкарах с него, и то не защото на него му липсваха идеи за повече — охoooo, къде ти, то ако от него си зависеше, ние на ден по три щяхме да снимаме, щото неговата фантазия перверзна, тя вярно граници не познаваше, ами просто защото нещата, то се знае, си искат подготовка. Декори трябва да се приготвят, костюми, пък и аз трябва да си поотдъхна — не че на някой му пука какво става с мене, ама нали съм ценен кадър, научиха се те да ме пазят, колкото можеха де — е, накрая видяхме колко ме опазиха, пак добре, че не ме заровиха като куче в някой заден двор, ами ме продадох на Джефри, както вече казах, но за това — по-късно.

И така, отивам аз и разбира се, очите ми първо в плаката, демек каква е днес програмата, а там, гледам, се мъдри „Последно танго в Париж“, има такъв филм, класически, че даже и не е много стар, тоя даже и го гледах, вече години по-късно, ама „Париж“ така, по-особено изписан, тоест, пише Париж-тина, тия вече всякакъв страх бяха изгубили и даже не им пукаше от това, че на града им името изтипосано там на плаката, и се побутват, и се смеят: онзи, разбира се, вече им обяснил играта на думи, инак техните албански реотани къде ще ти стоплят за такова нещо? Стига си ми мрънкал, Златко! Мразя ги албанците и толкова, ти не ми парадирай тук, щото ако беше преживял и една стотна от това, дете аз съм го преживяла, не само щеше да ги намразиш, ами и брадата си по три пъти на ден щеше да оплюваш! Ай гледай си работата!

Ще играем значи „Последното танго в Париж-тина“. Аз тогава, разбира се, хал хабер си нямах за какво става дума в тоя филм, а то е една любовна история, сестрици, ама такава, фатална... Добре де, няма да разправам, за тая работа вярно си има енциклопедии. И така, закопчаха си ме мен както обикновено на леглото, лежа си аз голичка и разперена така — и чакам да видя какво ще стане, какво друго ми остава. И се появява по едно време нашичкият, ама само по един шлифер, отдолу гол, а в ръцете му — едно пакетче масло и една франзела, от френските тия хлябове, нали ги знаете? Това и нищо повече.

Тъй. Поучудих се аз, ама много време не ми остана, щото онзи не губи много време, ами започна да действа... Последен шанс, Златко! Ако кажеш, спирам дотук и — по живо, по здраво. Да им спестим на хората поне това. Ох, сърбай си тогава попарата. Аз си измивам ръцете, чуваш ли? Измивам си ръцете като Пилат Понтийски. Заявявам го отново, сестрици, за протокола, така да се каже: това, дето ще ви го разправам сега, само по негово настояване го правя, инак самата аз не искам да ви тормозя, честна дума!

Добре, скачам във водата. Намаза ме, намаза ме онзи, с маслото де, отдолу, а после — храс с франзелата, та право вътре. Точно така, не сте ме разбрали криво. Право вътре с франзелата, знаете какво е франзела, всички можете да си представите какво означава това, жени сме, пък и мъжете сигурно имат толкова акъл да разберат какво означава да ти хакнат едно такова нещо на най-нежното място, с масло или без. Аз, разбира се, изревах кански и болка ме прониза нечовешка, като течен огън ми навлезе онова нещо отдолу, та чак в мозъка ми се завря, върти, върти като свредел, право в мозъка ми, умирам си там на място, а на него, поганецът, не му и пука даже, продължава и това е. Аз пиця и се извивам като червей, а той си бута най-хладнокръвно. По едно време изтрещя нещо отстрани, това още си го спомням, някой припадна ли, камера ли падна, не знам, само си го спомням тоя звук, тряс, така, отстрани — и толкова, повече не помня нищо, щото тук, на това място, сестрици, се случи чудо, то иначе сега нямаше да съм тук да ви ги разказвам тия гадости. А започнах аз вече да подбелвам очите и вече се приготвям духа си да предавам в ръцете Божии, щото болката такава, че усещам, колкото и да съм корава, ще ме прекърши това нещо, ще огъне душицата ми и тя — прааас! — и това беше — имаше човек, няма човек, те тия неща точно така стават, аз не един и не два пъти съм ги виждала с очите си. И както се подготвям така, спусна се над мен сянка тъмна, отварям аз очи, гледам, надвесил се над мене един такъв голям, крилат и черен, херувим ли му се вика, архангел ли, не знам, ама много страшен, черен, както вече казах, целият черен, перушината, всичко, даже очите му чисто черни, няма бяло, няма нищо... Та, навеща се оня над мене и ми вика така, пригответи се, вика, моме, аз да прибера душата ти съм дошъл, хайде сега, свърши земният ти път, подавай ръка и идвай. Абе, каква ръка,

викам си аз наум, ангел ли си, дявол ли си, ти толкова ли очи нямаш да видиш, че съм в белезници закопчана — и както си ги мисля тия неща, онзи току изрева, ама гръмовито изрева, ви казвам, сестрици, чак ушите ми писнаха, и гледам тогава, зад него друг ангел, пак толкова голям, пак същите крила, същото всичко, само че тоя чисто бял, по него пък петънце черничко няма — и като се счепкаха! Разхвърча се на вси страни перушина, та замъгли всичко, аз по едно време започнах да подухвам така, с устни си подухвам, щото умирачката си е умирачка, ама сърце любопитно, не ще да пропусне нищо — и си духам така значи, да раздухам един вид перушината, та да мога да видя нещо. А ония се млатиха, млатиха, ама бая време мина, не знам точно колко, та даже вече и болката си почнах да позабравям, щото гледката много интересна, не ще и дума, а по едно време нещо пак така „хряс!“ каза, както когато клон се счупи, приблизително, и гледам, увисна му на черния ангел едното крило пречупено и го удари на бяг, поганецът, щото ангел, неангел, ама и той душа носи, и той за животец милее. А белият така се поизтупа, поизтупа, направо като куче се изтупа, кога излиза от басейн, нали знаете, та чак ми стана смешно, с все болки и всичко, а после се навежда над мене, и вика, успокой се вика, чадо, дотука бяха мъките твои, изплатила си, вика всичките грехове назад чак до девето коляно, а това значи отгук нататък — само рахат те чака. Или долу-горе де, аз, разбира се, с мои думи си го казвам, той ангелът малко като поп говореше, едно завъртяно, едва го разбирах, ама аз тия неща не мога да ги предам, то си е ясно. И се наведе значи, и ме целуна по челото. И тук, ако щете ми повярвайте, сестрици, мина ми цялата болка начаса, като че ли с ръка ми я взе някой, и хор ангелски запя, и вълна от блаженство ме обля, като някоя светица се почувствах, на пухено легълце, вече сигурно съм в рая, викам си — и заспах, ей богу, и се събудих чак по-късно, когато моичкият вече си беше свършил работа, знам ли какво е правил, но във всеки случай, гледам го, сменил сега костюма, няма го вече шлиферът, сега като готвач се преоблякъл, и плакатът над главата ми сменен, няма вече танго, няма Париж-тина, сега написано нещо „Готвачът, крадецът, жена му“ и не знам какво още, не помня точно. Облякъл се, значи нашичкият като готвач и тук, няма как, още един горчив хап — тоя май е последният — ще трябва заедно с мене да преглътнете, защото до леглото,

гледам, поставена масичка за сервиране, нали ги знаете, от тия, дето са на колелца, в ресторантите ги ползват, а върху нея — голяма една табла, със сребърен похлупак, тоест лакомство има отдолу някакво. А аз вече предусещам накъде отиват нещата и ако не беше на ангела благословията, сигурно отдавна да бях преритала, но така значи си лежа там като препарирана, вари ме, печи ме, прави с мен каквото искаш — аз изпитвам само блаженство и това е. И надига нашичкият капка значи, сребърния, а там отдолу — моята си франзела, естествено, с всичките ми там... такова де, сокове, покрити, това вече няма да го описвам, не че не мога, щото, както сигурно можете да си представите, тая картинка е като с нажежено желязо в мозъка ми дамгосана, няма забравяне, братко, и до днес, затворя ли очи, кажи-речи първото нещо, което виждам, все моята франзелка си е... Та там върху подноса, до нея ножче, виличка, ама скъпи, то си личи, има си хас, моичкият е човек с вкус ... И започва той, значи, така да рязва по едно мъничко парченце, от франзелата де, и ми го подава в устата. А аз, нали ангелът с мене, нито стомахът ми се обръща, нито нищо, поемам си ги като първолаче, отварям устенца и се оставям да ме хранят. И нищичко не повърнах, ей богу. Нито едно-едничко парченце. Така го искаше ангелът, а значи така е било правилно. Аз не мога в ангелските му дела някакъв смисъл да прозра, щото и днес ако ме питате, тъй и не мога да кажа дали е по-добре това, че тогава не умрях и сега мога да ви го разправам всичко това, или може би е било по-добре да си отида още тогава, на място. Не знам, не знам.

Уффф. Това беше в общи линии. Това е тя, моята история, поне до-тука. Който още не е изтърчал до тоалетната — оттук нататък страшно няма, няма да ви разправам повече ужасии и отвратии, остана само лесното. Не знам какво ми беше направил ангелът, но раната ми зарасна за броени дни, това малко така, като през мъгла си го спомням — и даже белег не ми остана, ако и да бях цъфнала, така да се каже, по всички шевове, като майска роза бях цъфнала, но няма, няма повече, нали ви обещах... Тя раната отдолу ми зарасна, ама оная отгоре не ще, тоест мръдна ми нещо там горе, те си ми говорят нещо там, приказват си, опитват се да изтръгнат от мен някаква приказка, но къде ти — застинала на лицето ми ангелската усмивка, като маска восъчна запечатана, а инак от мен — ни вопъл, ни стон, имаше до

вчера Марийка, няма я днес Марийка, само на ангела отпечатъкът останал, на лицето де, инак отвътре — табула разва, както се казва, чиста дъсчица, нищичко няма на нея, усмихва се само момичето — и това е. Е, оправих се аз, както виждате, но това вече месеци по-късно, вече в апартамента на Джефри, който беше извън Прищина, някъде май в околните села беше, тоест предградията де, те също се броят като част от Прищина... Щото по това време сърбите вече яко бяха започнали да бомбардират и в града, то се знае, кажи-речи само ония нещастници бяха останали, дето нямаше къде да отидат. А Джефри, ах, да — американец беше Джефри, от техните там корпуси ли, как им викат, не знам, ама не войник, ами волнонаемен, нещо по поддръжката на техниката, не ме питайте каква точно, никога не съм се интересувала. То и с моя английски, пелтек-пелтек, колко ли можеш да научиш, щото аз не в училище съм го учила, както сигурно можете да си представите... в училище немски учех, това още в Преспан де... та дощяла му се на Джефри собствена булка, омръзнало му все из бардаците да кисне — и решил нашичкият да си купи жена, колко му е, особено в Прищина. И купил — то колко ли може да струва една луда жена, ама на него сигурно това не му е било най-важното, стиснатичък си беше много горкият, така че сигурно цената ще е била определяща, но което не знам със сигурност, не го знам. Във всеки случай, както вече казах, той ме купи от албанците и така се оказах в неговия апартамент — пак под ключ, разбира се, кой е луд да те остави свободна, но все пак извън ръчичките на албанците, и — което е най-важното — далеч от моичкия, от непознатия де. А там вече ме намери Марион, но това е съвсем друга история, пък и съвсем ми се схвана езика от толкова много приказки, така че май е Златков ред, той да разправя оттук нататък. Или отпреди това, както той си иска.

* * *

Ами какво да ви кажа? То и аз колкото Мария знам, тоест колкото ми е разказвала Марион, а тя за това време никак не обича да говори — пък и аз я разбирам, знам какво е депресия. С две думи — по едно време тя не издържала, там в Сараево, разболяла се. От организацията поискали да я пратят обратно, но тя не се съгласила — и така я

прехвърлили в Прищина. Уж за по-добро, да е по-далеч от ужасите... Е, както е ясно, това се оказало прехвърляне от трън, та на глог... И така тя попаднала в Прищина и там се запознала с Джефри. По това време Мария вече със сигурност е била в апартамента му, така че с какъв ум той е правел всички тия партита — то сигурно не е било и само това, но стига толкова... Тук вече е време да преставам, защото не ми се иска така, да бърборя тук... Толкова от мене тоест. Сега окончателно давам думата на Автора.

* * *

Апартаментът беше огромен, подобен на лабиринт, останал от времената, в които хората, богати или бедни, са имали много деца, а в жилищата са живеели по няколко поколения заедно. Всъщност Джефри беше наел целия втори етаж от огромната вила само за себе си, най-вероятно от чиста суета или защото са му я предложили на смешно ниска цена, на такива неща той никога не успяваше да откаже. По това време Марион вече беше започнала да го опознава по и задевките му — несръчни, почти детински, малко по малко започваха да я отегчават, но все пак той си оставаше добро момче, или поне по-добро от останалите американци, които, то се знае, се държаха навсякъде като освободители, които се ползват с много, много особени привилегии. А хората с чувство за привилегии, разбира се, са най-неприятните хора на този свят, навсякъде. Така че Джефри поне в момента изглеждаше като един вид мъничко разнообразие сред морето от безлично ухилени самодоволни лица, към които на човек му се ще да запрати някоя торта, че и нещо по-тежко.

Докараха я група полупияни негови колеги, в един от ония огромни военни джипове с непоносимо твърди седалки, с които американците толкова се гордеят — *It takes an iron bum to ride this pony, lady, yes it does!* Единият от типовете кой знае защо през цялото време се опитваше да я заговаря на френски под дружния смях на останалите, а двамата албанци — офицери от УЧК¹, доколкото беше разбрала, и двамата напълно трезви, я разглеждаха толкова похотливо, почти

¹ Албанска освободителна армия (Ushtria Çlirimtare e Kosovës, УЧК).

заплашително, че тя съвсем сериозно се питаше какво ли всъщност би се случило с нея, ако американците не бяха наоколо. Караха през тихите затъмнени предградия с бясна скорост, с постоянно натиснат клаксон — *It's party time, who cares?* — а после, вече при вилата, продължиха да го натискат, докато разляяха всички кучета в околността, изглежда не бяха сигурни дали ония горе ще ги чуят, и с право, защото олелията в гигантското жилище накара Марион начаса да съжали, че е дошла — главата със сигурност щеше да я заболи от шума, пък и нервите ѝ не бяха съвсем за такива неща, но вече беше късно, разбира се. Джефри не се виждаше никъде, безбройните стаи бяха пълни с пияни хора, някои в не съвсем удобни ситуации, а момичетата наоколо кой знае защо я караха да се чувства някак... странно. „Не съвсем чиста“ би бил по-точният израз, но разбира се, Марион никога не би си позволила подобна мисъл независимо от това, дали тя е основателна, или не.

И така се стигна дотам, че по някое време тя, почти отчаяна, изправена пред изгледа да прекара една не особено приятна нощ на това напълно чуждо място, започна да търси някакво по-тихо убежище из лабиринтообразните коридори, почти безкрайни, или поне така ѝ се струваше, с надеждата най-после да намери някъде помещение, пък било то и някой килер, където главата ѝ да не се пръска от музиката и... всичко. И разбира се, празни помещения нямаше никъде; колкото и многобройни да бяха стаите в огромния апартамент, апетитите на американците очевидно бяха още по-огромни, така че повечето от подалечните и спокойни стаи бяха или заключени, или, още по-лошо, незаключени, но не и празни... Тя вече на няколко пъти беше затръшвала поредната врата, с дежурното сори на уста, когато най-после попадна на стая, при това нито малка, нито зле мебелирана, дори напротив, в която на голямото легло, отчасти с гръб, отчасти в профил към нея, седеше непозната жена и четеше нещо, списание или книга, на светлината на нощната лампа. В друга ситуация Марион, разбира се, веднага би побързала да напусне, но в случая това изглеждаше като поносим компромис, онази едва ли щеше да има нещо против да сподели с нея самотата си за няколко часа, или поне това изглеждаше като нещо, което си струва да се опита, така че тя я заговори, първо на английски, после на немски, а накрая и на малкото сръбски, който беше успяла да

понаучи през последната година. Но жената, значително по-млада от нея, не отговаряше на никой от езиците и само я гледаше втренчено, някак много, много странно с огромните неподвижни очи на дете — впрочем тя едва ли беше чак толкова отдалечена от детската възраст, Марион я прецени като най-много двадесет, двадесет и няколко годишна — така че вече беше започнала да се чувства доста неудобно, когато момичето най-после отвори уста и каза, на български, от което Марион окончателно се обърка, никой не беше я заговарял на този език от години насам, България отдавна беше просто един от многото спомени, които ѝ се искаше да забрави... та, когато момичето отвори уста и каза бавно, много бавно „другарко Браш“, в първия момент тя чисто и просто отказа да повярва на ушите си. Затвори вратата зад себе си, приближи се, заразглежда младото момиче втренчено, опитвайки се да си припомни къде всъщност е виждала това лице, но онази ѝ го каза сама, „гимназията, Преспан“, след което Марион почувства такава огромна, непоносимо топла и непоносимо мощна вълна на радост, че просто я прегърна, да именно, прегърна я още там, по-скоро я дръпна към себе си, едва ли не грубо, притисна я и я държа така, в прегръдката си, дълго-дълго, чак докато момичето най-после реши, че е време да се поотдръпне малко, инак тя сигурно би продължила да я държи така цяла вечност. „Спомням си, сега вече си спомням. Един от десетите класове, нали?“ „Всъщност накрая вече бях единадесети. Изкарах го... почти до средата, но тогава вече вашето място беше заето от друга, другарката Калушева се казваше.“ „Да, да, да. За съжаление. Аз... не исках да си отивам. Наложих се.“ „Знаехме, ние всички знаехме.“ „Така ли?“ „Ами, разбира се, всички за това шушукаха, как директорът е направил всичко възможно, за да се отърве от вас. Заради турците, това го знаеха всички.“ „Ах! И какво казваха?“ „Ами, нищо, какво да казват. У нас никой нищо не смееше да каже, поне открито, стиска ли му някой? Мълчаха си, какво друго да правят?“ „Да, да. Така беше, за съжаление. А ти как се казваш, забравила съм вече?“ „Мария, Мария ми е името.“ „Ах, да, сега вече си спомням. Десети Б, нали така?“ „Да, точно. А вие какво правите тук?“ „Говори ми на ти, моля те. Тук не сме в училище. Доброволка съм, доброволка от корпуса. От женския корпус, ако си чувала за него. Занимаваме се с проблемите на жените. Войната, нали разбираш? А ти, Мария? Какво правиш ти тук, в Косово?“

Лицето на малката изведнъж се затвори, сякаш някой дръпна за-
веса. Тя се отдръпна назад, извърна глава, затърси трескаво някъде
под възглавницата, извади пакет цигари, запуши. Марион изведнъж
настръхна цялата, без да разбира защо.

— Нещо... погрешно ли попитах, Мария? Да не те обидих нещо?

— Не, не, няма нищо. Само... да сменим темата, ако обичате.

— Ах!

Марион начаса съжали за възклицанието си, само дето не се плес-
на през устата, защото Мария, то се знае, веднага разбра за какво точ-
но си мисли германката, и лицето ѝ се затвори, дори намръщи още
повече. Подръпна няколко пъти здраво от цигарата си, угаси я ядно в
пепелника, изправи се отново...

— Много... ми беше приятно. Но сега извинете, мисля вече да си
лягам.

— Тоест как така да си лягаш? Ти тук ли живееш, при Джефри?

Мария надигна брадичка предизвикателно.

— Разбира се. А вие какво си мислехте?

— Че си гостенка, също като мен, разбира се. Не знаех, че Джефри...

Момичето разпери пръсти пред лицето ѝ, вече несдържано и пре-
дизвикателно. В очите ѝ проблясваха гневни огънчета.

— Халка, както виждате, не нося...

— О, Мария, толкова ограничена ли ти изглеждам? Просто се учу-
дих, защото американското командване... всъщност гледа доста стро-
го на тези неща, доколкото зная.

— Строго? — Мария се закиска несдържано, някак особено, поч-
ти истерично. — Половината от тях прекарват всяка свободна мину-
та из тукашните бардаци. И това, забележете, е по-добрата половина.
Или по-бедната, ако така ви харесва повече. Богатите, като Джефри,
не се занимават с такива долнопробни неща. Познавам един, който
се хвали, че в апартамента си държи цял харем. Марион, в кой свят
живеете вие?

— Какво искаш да кажеш, Мария?

Мария пое дълбоко въздух, изпъчи гърди и изтърси, нагло и пре-
дизвикателно.

— Че Джефри... е моят собственик. Да, именно. Е, мога ли вече да бъда оставена на спокойствие? Такива разговори... ме уморяват, разбирате ли?

Марион беше отстъпила крачка назад, напълно механично, и беше сложила ръка пред устата си — все неща, за които съжаляваше, но вече след като беше ги направила. Мария, напротив, се беше овладяла напълно и сега я разглеждаше с хладно подчертано безразличие.

— Мария... Много съжалявам... но вече не мога да си тръгна... просто така. Изпитвам ясно усещане, че това, което се е случило с теб, има пряка връзка с... моята работа.

— Ах!?

Възклицанието беше кратко, изпълнено с презрение, под което обаче прозираше болка, много, много осезаема болка. Марион едва се съдържа да не я притисне отново до гърдите си.

— Мария, Мария. Моля те, много те моля... — очите ѝ изведнъж се изпълниха със сълзи, в главата ѝ започна да чука болката, която почти беше отминала в последно време. Тя бръкна в чантата си, извади найлоновото пликче с лекарства, механично започна да отброява дозите от всяко шишенце. Мария я гледаше с неприкрита ярост.

— О! — Марион посочи пликчето с извинителен поглед. — Това е за мен, не за теб. Мигрена... хронична. Докарах си я в Сараево. Имаш ли чаша вода?

— Да, разбира се — Мария изведнъж се засуети. — Ето, от чешмата. Не е като минерална, но става за пиене. В града май вече и толкова нямат, така чувам.

— Благодаря, много благодаря — Марион гаврътна хапчетата с механичното движение на алкохолик. — Дано да ме поотпусне малко. Много, много боли, ето тук. — Тя посочи тила си.

— Искате ли... да полегнете малко?

— Да. Ще ти бъда много благодарна. Тия неща са толкова силни, че ме избива на дрямка от тях. Като зомби съм, когато ги взема.

Момичето се усмихна. В очите му светеше огънчето на познанието. Марион се почувства побита от тръпки.

— Ти... май също... имаш опит с такива неща.

Мария стисна устни.

— Долу-горе. От последната половин година си спомням само отделни неща.

— Защо? Какво се случи?

— По-добре е да не знаете. Повярвайте ми, така е по-добре.

Марион се изправи и подпря гръб на леглото въпреки болките.

— Мария, аз съм тук от близо две години насам. В Сараево. Как мислиш, дали не съм понаучила вече това-онова за живота по тия краища?

Момичето се усмихна горчиво, чак някак болезнено.

— Всеки тук си мисли, че вече е видял и преживял всичко. А истината е, че няма как. Просто няма как, повярвайте ми, Марион!

— Толкова... лошо ли беше?

— Като в ада — промърмори Мария, някак засрамено. — Че и по-лошо.

— Изнасилена?

— Ха!?

Отново същото възклицание, изпълнено с болка и презрение. Господи, през какво е минало това дете?

— Мислиш ли, че... можеш да ми разкажеш нещо? Само мъничко, само толкова, колкото можеш.

— Казах ви вече: по-добре е нищо да не знаете. Повярвайте ми, това само ще влоши мигрената.

— Хм, тя по-лоша не може да стане. Медицинско заключение, не е мое. Така че ти се опитай все пак. Само мъничко, както вече казах...

Когато два часа по-късно пияният Джефри ги срещна в огромното антре на апартамента и се опита да им препречи пътя за навън, през последната врата, маркирана с голям плакат, на който се виждаха усмихнати въоръжени мъже, под надпис „DunCorp, we are the rightful ones!“, Марион затвори очи и с все сила го перна през лицето, ама истина с все сила. После през стиснати зъби, малко срамувайки се от силния си немски акцент, произнесе първото, което ѝ се стори подходящо за случая:

— You, rascal you! You, goddamn rascal!

Кьопеник, Берлин, началото на новия век

И така, милички, моят ангел наистина сдържа обещанието си. Разпери криле над мен, започна да ме пази от зло и сложи край на мъките ми. Отначало хич не ми се вярваше, Марион все приказваше, все се опитваше да ме убеждава, че с нейна помощ нямамо как да не ми дадат убежище в Германия въпреки липсата на документи, тук хората вече знаели какво точно означава думичката „война“, но аз, нали само зло бях видяла дотогава, много-много не ѝ вярвах и се оставях да ме влачи от една служба на друга ей така, просто за неин хатър, пък и какво толкова можеше да ми се случи повече след различните си моички женихи през всичките тия години? И даже когато накрая държах в ръцете си чисто новичкия паспорт, даже и тогава все още не можех да повярвам, че, вярно, и за мен можело да има на тоя свят черен нещо друго освен мъки и тормоз, и не смеех да си отпусна сърцето и да се зарадвам, защото, то се знае, животът само това чака, да се отпуснеш, да разхлабиш хватката само за мъничко и — хоп, готово, дива патка тъй се лъже, хайде сега пак обратно в зандана, Марийке!

И така се оказах в Берлин, в жилището на Марион — тя си остана там в Косово чак докато всичко приключи, вече години по-късно, цялата сръбска дандания, искам да кажа, кораво момиче е Марион, кораво и инатесто, това никога не съм го отричала. Но инак за приятелите си дава всичко, така че в началото аз заживях в нейната малка квартира, на „Пастьорщрасе“ 16, хинтерхоф¹, и досега си го спомням този заден двор, и все още ми става мило, тук животът ми започна отново, не е шега работа, но всяко нещо по реда си, а значи оставете ме първо да ви разказвам какво се случи оттук нататък.

В началото, то се знае, не знаех бъкел немски и ако не беше помощта на Марион и нейните приятелки, на които ме беше поверила — ей, тая Зузи е голям сладур, само дето водката малко като казак я жули, да не ѝ е уроки, но инак е желязно момиче, точно по моя вкус, грешка няма... Та помагаха значи хората, намериха ми работа в един ресторант, индийски беше, първо в кухнята, после, като понаучих малко езика, вече като келнерка, и ме поддържаха през цялото време,

¹ Заден двор (нем.).

никога не бях се чувствала толкова сред хора, нито в Преспан, нито някъде другаде. То аз къде ли съм била сред хора де, но все пак тия немци се оказаха от хора по хора, отначало направо не можех да го разбера това, как е възможно да има такива хора, дете с толкоз човечност, с толкоз доброта и другарство да се отнасят към някого, дете изобщо не познават, но после им свикнах, тоест на източногерманците им свикнах, те все още, вече толкова години след вендето, демек след падането на стената, все пак си остават по-наши хора, тоест и оттатък има хора, разбира се, но тия, източните, са си направо славяни, честна дума. Ще те приемат, ще те нахранят, ще те напият, без думица за пари или нещо да споменат, тоест някои от тях, разбира се, но все пак много повече, отколкото оттатък стената. Много, ама много повече.

Е, после... После нещата взеха да се променят, разбира се. Тук, да ме прощавате, работата става... малко деликатна, тоест много съжалявам, ако така ви разочаровам, но истината си е истина, пък и Златко така или иначе няма да ме остави да излъжа, така че, срам, не срам, ще трябва да признавам. Много ми се щеше да можех да ви кажа, че съм станала честно момиче, че съм се оженила, че съм завъртяла къща, деца... и главата на някой немец, то се знае. Но не би, не стана така като в приказките.

Е, добре, то вие и без това вече сигурно сте започнали да се досещате какво ще ви кажа. Не е кой знае каква наука да се досети човек. Аз — все още млада, все още хубава, ама без пари, щото от келнерство да сте чували някой да е забогатял и прокопсал? А инак за друго ми липсва образование, то се знае — не че съм глупава, напротив даже, ей го нà — немския вече го щракам като леблебия, тоест говоря си свободно, почти без грешки, ако и да е със силен акцент, то това вече не става, щом не си започнал още в детството. Искам да кажа, пипе не ми липсва и с живота, слава богу, се оправям отдавна и без помощ, та и сама помагам на тоя-оня, но за учене ми се виждаше вече малко късничко, пък и какво толкова ще науча, какви пари ще печеля, като, такова, и без учене си владее най-златния занаят? Е, подушихте ли вече накъде духа вятърът? Е добре: върнах се обратно към занаята, това направих. Марион, не ще и дума, много ми се разсърди, много ме кори и хока, и по телефона, и в писма, та даже накрая и до Берлин се прибра набързо, ей така, да се опита да ме вкара в правия път, но

глава конска, увира ли лесно? Пък и да ви кажа честно, никога не съм съжалявала. Защото, дали ще ми повярвате, но Берлин се оказа златна мина за оправно момиче като мене. Значи няма ги тук сръбските и албански истории, бой, тормоз и не знам какво още. Тук, ако си с редовни документи и нямаш борчове, тоест не си била принудена да си продадеш душата на някой мръсник, дето после цял живот ще те дои, като дойна кравичка ще те дои и от клещите му измъкване няма, колкото и да плащаш...та, ако си спокойна и чиста откъм разправии с полицията, то животът, момичета, е... Абе, какво да ви приказвам, вие сами можете да си прецените.

Та значи започнах аз отново, отначало с някой и друг клиент в ресторанта, така, колкото да си докарам по някой допълнителен лев, тоест марка, тоест евро де. И нещата взеха да ми се услаждат, пък и защо не, след като клиентите сама си ги избираш и не си принудена никому разни болни мераци да удовлетворяваш, ами можеш чисто и просто да го изхвърлиш на улицата, ако го усетиш, че не е чист човек, защото полицията, полицията тук е на наша страна, момичета, особено откак узакониха занаята и вече никой и с пръст не може да те пипне. Ей, хубаво нещо е свободата, хубаво, честно ви казвам. Особено пък когато към нея се прибавят и малко парици! А парици, то се знае, в нашия занаят има много, ако не ти ги обират мръсниците, а на теб само трохите да оставят. Е, по някое време, какво да си кривя душата, просто закачих келнерската престилка на пирона и им казах „чус“ на индийците, не че бяха лоши хора, напротив, много добре се разбирах-ме, инак аз нямаше да стоя при тях, то си е ясно, но пък и пари много не плащаха, това също е истина. Стигаше така за живот нормален, но Марийка не е вчерашна и знае, че няма да е вечно млада, тоест, че трябва овреме да се усети и пари да започне да пести, докато още си има всичко...Абе...

Така. Започнах отново, отначало директно на улицата, но това, момичета, не е работа, само начинаещите и глупачките работят на улицата, това е най-низшата класа в професията, така да се каже, боклукът занаята. А добрите и умни момичета, те знаят, разбира се, че една професионалистка само с помощта на други професионалисти може добра работа да върши, тоест, че истинският бизнес изисква организация, атмосфера, усет. Абе, с две думи: Берлин е пълен с хубави,

та прехубави капанчета, където много народ мъжки се изрежда и добри пари плаща, та има за всички — и за собствениците на дома, да речем, и за бардамите, и за нас, дето не се срамуваме примерно и на върлина да потанцуваме, и на някой-друг мъжки скут да се подруσαμε, ама само друсане, нищо повече, това „лапданс“ му се вика и ти носи петдесетачка за петнайсет минути. А инак сериозния бизнес, за него, разбира се, има отделни помещения, на втория етаж обикновено, зависи от дома, колко е добър и изискан, щото, разбира се, има и дупки, дето момичетата в разни килери работят, всичко има — но и това според мен е по-добро от улицата, защото по улицата, то се знае, рискът е най-голям, може и да е едно на не знам си колко, ама като те улучи точно тебе, да речем, някой перверзник, каква ти е файдата, че точно ти си била, да речем, десетхилядната по ред?

Започнах значи в един дом, ама самичка си го избрах, исках жена да е собственичка примерно, защото от мъжете в бизнеса аз бягам като дявол от тамян, нали разбирате, след всичко, което ми е минало през главата. Та започнах аз при Беата, тя Беата е полякиня, обаче женена за немец, откак свят светува, първо и тя е била като нас директно в занаята, а после посъбрала парици, дом си купила, сега само организира нещата, за нещо друго малко е поостаряла, милата, ако и все още да е страхотна, ама страхотна мадама, от клас, със стил, с вкус, с всичко. Та започнах аз при нея, после си набрах така по-постоянни клиенти — а от тях най-много хляб се печели, то се знае, защото, когато някой мъж реши, че ти си точно жена по неговия вкус, той, разбира се, парите не ги пести, особено пък ако си ги има достатъчно, както са повечето тук в Германия. Но инак не се свеня и от по-обикновена работа, като няма друго и на върлината се катеря, и стриптийзи им правя на кочовете, и лапдансчета, каквото дойде. Не съм аз някоя глезла, вие сигурно вече ме познавате така що за момиче съм, та повече няма да ви разправам. Работа като работа, само дето е много по-добре платена от всяка друга женска работа. Това е.

Е, започнах аз да позабогатявам по едно време, сестрици. Щото работата, аз не знам дали имате представа за това, какви пари печели една добра професионалистка тук в Германия въпреки задължителните му лекарски прегледи и да не ви разправам още колко други харчове, щото, казано е, за да печелиш пари, трябва и да можеш пари

да харчиш, то другояче не става в който и да е бизнес — но, за да ви дам само мъбъничко представа, ще ви кажа само едно: ако една жена в моя бизнес не може да печели поне — поне! — по петстотин евро на работна нощ, то тя не е от добрите. Това е чистата истина, вие сами си правете сметката. Та така, позамогнах се аз, загладох косъма здраво и даже собствена къщичка си купих, и то не къде да е, а в Кьопеник, във вилната зона, където иначе само тузарите къщи имат. Живея си тук вече няколко години, никого не притеснявам, с никого вземане-даване нямам, иначе аз моите си хора, тоест там, в Бьотцов фиертел, си ги посещавам най-редовно, щото много съм им благодарна за едно време, и на Зузи що подаръци съм направила, що нещо... Но това си е ясно, човешко си е това и толкова.

Мдаа. И отивам аз значи една вечер на работа, ама рано беше още, седем-осем или там някъде, тоест долу залата с върлините и сепаретата още празна, висят там няколко подранили коча, но за бизнес е рано, те сериозните хора, както навсякъде, и тук по-късно идват. И както си минавам така през залата, гледам по едно време — абе, едно лице, ама странно такова, толкова да ми е познато, ама толкова... чак тръпки ме побиха, не знам защо, та спирам аз, заглеждам се, уж така, да не си личи, но виждам по едно време, оня също ме позна и някак така, и той като мен реагира, тоест целият пребледня, даже на изкуствената светлина си пролича и ако щете ми вярвайте, направо почувствах как се разтрепери целият, но иначе си седи и се прави, че не ме вижда, само дето един такъв настръхна, като таралеж. Абе, нали ги знаете мъжете какви са, когато ги прихване стресът? Та значи притеснение, не притеснение, приближавам се аз, а той в отделно сепаренце си седи, сам, и бира пие, и го питам, първо на немски, разбира се, дали не се познаваме отнякъде. А той ми отговаря, също на немски, че не вярвал, не съм му напомняла за никого, ама го виждам аз, че целият трепери, ти на шапката ми ги разправяй, аз неслучайно в тоя занаят толкова години съм оцеляла — и като му чух немския, а той неговият акцент сто пъти по-тежък от моя... И тогава, казвам ви, изведнъж ми светна пред очите, направо като светкавица ми светна, ами да, това е Никола, на съдията момчето, той беше след мен една или две години в гимназията. Променил се много, не ще и дума, дълга коса си пунал, мустачки, брадичка, на мускетар така прилича, плюс едни очила,

кръгли и сини като на Джон Ленън, дето ни дәне, ни ноше с тях се разделяше суетникът му. Но иначе — хубав, та хубав! Отдето и да го погледнеш, все мъж! Ние никога не сме били близки, даже не сме се и поздравявали тогава, но все пак сме градски, от едно и също място сме, а то в Преспан, не ще и дума, всеки познава всекиго, така че аз не се церемоня повече, ами направо му викам „Никола? От Преспан? Ама аз съм Мария бе, човече, на Севда дъщерята, Севда, медицинската сестра, ние чак толкова далеч от вас не живеехме, не може да не си спомняш?“ И го виждам тогава, просветна нещо в очите му, изведнъж се успокои така, даже се поусмихна, и ми вика, да, вика, спомням си сега, Мария, как да не си спомням, ама ти толкова си се променила, че ако не беше ме заговорила, никога нямаше да те позная, вика. И така, каквото си говорят хора градски, когато се срещнат в чужбина, нали разбирате? А после ме изглежда така, изведнъж с мъжки поглед ме изглежда значи, от горе до долу, преценяващо, както гледат полицаите и нашичките, тоест кочовете де, и ме пита, ама с една усмивчица такава, за малко да кипна тогава, та пита ме значи, хитро-хитро, а ти тук ли работиш, Мария? И аз каквато съм си, шест-пет няма, му викам насреща, да, тук работя, Никола, ти нещо против имаш ли? А той взе, та се усети, махна от лицето си тая гадна усмивчица, та и на мен малко ми попреемина ядът, и вика, не съм аз от тия хора, дето ще се наведат, Мария, камъни да събират и да хвърлят. Какво си работиш, си е твоя работа, ти извинявай, вика, аз малко май те пообидих. А аз се ухилих, то се знае, като месечина насреща му и викам, нищо няма, разбрахме се значи, ти докога си тук тази вечер? А той размисли, размисли такъв и после вика, трябва скоро да тръгвам, съжалявам, вика, много, но бизнес, нали знаеш? А, викам, тъй ли, щото веднага го усетих, че лъже, не съм аз вчерашна. Ами какъв е пък твоят бизнес бе, Никола? А той изведнъж се замисли такъв и вика, ами в строителния бизнес съм аз, Мария, ама веднага се закашля и се зачерви целият, щото и той на секундата осъзна, че е глупост това, дето ми го казва, щото като е в строителния бизнес, що ще да ходи на работа посред нош, или да речем даже така, вечерта, и се ухили отново, едно такова виновно, и вика, добре де, Мария, спасявам се аз, вика, с каквото намеря, и време имам всъщност предостатъчно, няма закъде да бързам. А аз му викам, хубаво е това, че не се опита да ме излъжеш, Никола, тоест опита се,

ама навреме се усети, защото аз тия номера хич не ги обичам, викам му, тоест градски, не градски, но опитваш ли се ти така елементарно на паша да ме водиш, то разбира се, ние приятели не можем да бъдем. А той целият пак се изчерви един такъв и ме гледа, ама съвсем, дете се вика, като насрано дете майка си, и нали съм жена, дожاليا ми за него, и добавям значи, добре де, не се познаваме още, простено да ти е. Но ти никога повече не се опитвай да ме лъжеш, Никола, разбрахме ли се? А той размисли, размисли и вика, да, разбрахме се.

И така започнахме ние. Тоест какво точно започнахме, на мен и досега не ми е съвсем ясно, щото ние с него, след известно време де, не веднага, разбира се, вече много взехме да се сгъстяваме и аз дори не на шега започнах да си мисля, сърце пусто женско, за дом, за деца и за други подобни глупости, щото парици си имам и нищо не ми липсва, само другар си нямам, другар в живота, а сама, то се знае, и с пари не е царство небесно. И даже от занаята бях готова да се откажа, тоест започнах да се влюбвам аз, сестрици, да си го кажа честно, ако и никога да не съм очаквала такова нещо от себе си и да съм си мислила, все след Прищина, че сърцето ми е сиво пепелище и нищо повече, но, казвам ви, човек никога не познава себе си достатъчно, та така и с мен, надхитри ме сърцето, дума няма, и закопнях аз, старата сврака, за мъжка ласка, за щастие и спокойствие закопнях. Закопнях, факт.

А инак започнах аз по едно време да го усещам моя Николчо, че много, ама много дълбока вода е, и сърцето ми, да не кажа голяма дума, бая честичко така от страх примираше, Боже, дали знам за какво се захващам тука, щото той, Николчо, много твърд залък се ока- за, твърд, та твърд, сестрици, от него и дума не можеш да изкопчиш за него самия, не си отваря устата и нищичко не казва, трезв, пиан, няма. За каквото и да го питам, примерно за Преспан, за хората, дете още са там, няма, братко! Само веднъж си отвори устата, когато много се разплаках и на колене му се примолех да ми каже как е мама, дали е още жива и така, щото аз, срам, не срам, никога не бях ѝ се обаждала, какво да ѝ разправам, как да ѝ обясня къде съм била и какво съм правила през всичките тия години... Та само тогава се смили и така, малко през зъби ми каза, че мама от години насам вече била в лудница, чалнала се нещо, след като съм изчезнала... и така. А, и спомена също, че Ангел сега там голям човек бил, но тук вече си прехапа

устните, гледам го, и разбрах, че повече нищо няма да изкопча. Та си поплаках, поплаках за мама, то се знае, а после... После ми мина, нали любов ме тресе, даже и за мама не можех толкова много да мисля.

Един път обаче го преживях в малко, как да кажа, по-особена ситуация, тоест бях си облечена като за работа и понеже нещо бързахме, така с работните дрехи си излязох, а там, разбира се, едни кочове веднага ми се залепиха, аз инак много внимавам за тия работи, но покрай него... Та така, залепиха се тия и много взеха да ни досаждат, щото бяха четирима, и хич не им пука за това, че с мен има кавалер, пияни бяха до козирките, то се знае, и по едно време станаха направо непоносими, и аз вече в чудо се видях, но изведнъж като се развъртя това момче... Като на кино, сестрици, съвсем като на кино, казвам ви, натръшка ги и четиримата, преди да съм успяла да мигна, а след това ме хваща под ръчица така, най-спокойно и си продължава, все едно нищо не е било. Умът ми се взе, честна дума, и още повече се влюбих, щото коя жена не си желае силен мъж, нека да си говорим правичката, та така и аз, много силно ме впечатли тази история, не ще и дума, но каквото и да го питам, той само се усмихва, такова, и ми вика, забравил съм, Мария, всичко вече съм забравил, ти по-добре не ме питай. И разбира се, той колкото по-потаен става, аз толкова повече хлътвам, има си хас.

И друго имаше, не само едно, но по ред на номерата. Имаше си тоя човек значи такъв един навик, тоест едно такова малко куфарче, дето къде седне, къде стане, то винаги при него, ама винаги под ключ, и ключето — на врата му, на верижчица виси. Тоест ключенцето се виждаше понякога, той не го криеше, инак пред мен никога не е отварял куфарчето, пък и по това време аз вече бях разбрала, че трябва да го оставя на мира, ако не искам да ми изчезне някой ден яко дим, както значи си изчезват мъжете, нали разбирате, и вече си мълча, престанах да разпитвам.

Такааа. А сега вече стигам и до най-важната подробност, сестрици, дето най-много ядове и безпокойства ми създаваше, не ще и дума, а това беше, че наш Николчо, каквото и да правех, както и да му се умилквах, не рачи с мен... разбирате ли, не ще и не ще значи, аз каквото и да правя. Отначало си мислех, добре, трябва му време да свикне, да види, че и аз жена съм като всички останали въпреки тоя зана-

ят, а може би и по-добра от немалко, тоест не искам да кажа, че съм чак толкова специална, но с живота се оправям и — в това поне съм сигурна — един мъж мога щастлив да направя, ако и да съм минала през мъки, дете и за десет живота има. После взех да си мисля, че може и да е от тия, сестриците де, обаче и това не излезе вярно, те, тия неща се усещат само като го видиш как се заглежда по жените по улицата. По тях значи се заглежда, а аз до него жива, здрава, до уши влюбена и да си кажа честно, не от най-грозните, щото инак мога ли в тоя занаят конкуренция да държа... Та значи не ще и не ще. И ми разправя все едно и също, как не бил той мъж вече, нещо му се било случило, нещо бил преживял, какво — той си знае, но оттогава насам с жена не можел да си легне и това било. Е, хубаво, викам си, ще трябва значи търпение, търпение и много любов, много сила и ласка, щото душа е това, наранена му е нещо на момчето душата, щом не може, не може, какво да правим, ще трябва да се запасим с търпение и това е. Аз, не ще и дума, търпение много имам, вече си ме знаете, и така реших, че ако трябва, душата си на фурна за него ще направя, но ще го стопя тоя тормоз в душата му, пък каквото ще да става.

И започнахме, така да се каже, да водим едно такова, много странно съжителство. Той, кажи-речи, през ден при мен, аз го глезя с всичко, с каквото мога, въртя се покрай него, угаждам му, на ръце го нося, дете се вика — и чакам. Чакам да се стопи ледът в сърцето му, да види най-после, че друга като мене няма да намери. А той също свестен човек излезе, ако и толкова затворен и чепат, никога тон не ми е повдигал, за посягане и дума да не става, инак, усещам го аз, отвътре нещо много е див, много опасен, един такъв, абе, дълбока вода, какво да си говорим, но това, не ще и дума, само ме разпалва и заслепява още повече. Влюбих се значи сестрици, до козирката, че и отгоре. И той какво прави, то си е негова работа, но на мен, сестрици, очите ми все в леглото, все гледам да го прикоткам, да го изкуша де, какво да си крия душата, а той — не, та не. Не мога и това е. И вярно, нито една, ама нито една нощ не е оставал да преспи при мене, нито пък, да речем, се е поразголвал, ама ни най-малко, даже и в банята не ще при мен да се къпе, вече бях започнала да си мисля, че я някоя много гадна татуировка ще има, на някое срамно място, я нещо такова, ама смее ли да питам? Търпя и чакам той сам да се стопи, какво да правя? А инак

работа не бях прекъсвала де, това също да си го кажа. Питам го на няколко пъти дали това е причината, казах му, че само дума да спомене, и веднага захвърлям всичко, само знак да ми даде, а той само се смее, озъбен един такъв, и ми вика, Мария, Мария, вика, ами че на теб нали това ти е най-големият чар бе, момиче. Какво сега, ти да ми доскучаеш ли се опитваш, вика. И така де, разбрахме се аз да си продължавам. Зачудих му се доста на акъла и не само се зачудих, ами и малко ме прободеше така, щото един мъж, щом не те ревнува, тя работата ясна, но какво да правя, и с това се примирих.

А какво се случи, вие вече знаете, защото с това започна книгата. Никола тая вечер беше нещо като луд, какво го прихвана с тая франзела, ум не ми достига, а аз, то се знае, франзела само като помириша, и червата ми се надигат, ама не, та не, да съм била опитала, щом съм го била обичала, та зор, та заман... докато се оплескахме накрая здравата... И тук аз вече сериозно взех да се плаша, защото такъв още никога не бях го виждала, като бик стана, само търси как да те набучи на рогата, и сърцето ми много се сви, и голям страх ме обхвана, ама нали съм влюбена, опитвам да се успокоя и да измисля нещо, дето да обясни нещата, викам си, нещо му се случило на човека, той никога нищо не разказва, не е моя работа, а като мине малко време, и пак ще си стане същият, моят Никола.

А той, от единия гняв, в тая вечер взе, та се напи, ама яко се напи, до козирката, както още никога не бях го виждала, и накрая сама го слагах да легне и — пусто любопитство, няма да крия, поразкопчах го аз малко, да видя тоест защо така ми се крие и не ще да се показва, обаче нищо не успявам да намеря, нито по гърдите, нито по корема, а понадолу, то се знае, не смея да пипам, все пак не е хубаво човек да е чак толкова любопитен, та не пипам де, колкото и непробудно да хърка Николчо, а той инак никога не е хъркал, но тоя път, пиян-заян, си похъркваше де. И тогава, гледам, просветва на гърдите му онова ключенце, на верижката и — олеле, мамо! — страх, не страх, откачих го аз от врата му, ей богу, ръцете ми треперят, гърлото ми пресъхнало, сърцето ми хлопа, та през устата ми ще изскочи, но нали любопитството ме гони, престраших се значи, откопчах го и куфарчето значи със себе си в другата стая взех, той иначе от него не се разделя и на метър, и така значи, отварям го... И като писнах, сестрици, само дето главата ми на

пода не падна, ама добре са ми бързи рефлексите, та успях навреме уста да запуша, да не го събудя, пища значи като заклана и устата с две ръце стискам, пища и стискам, и сърцето ми направо търси как да изхвъркне, щото ми е ясно на мене вече, като бял ден ми е ясно, че той хване ли ме мен така над куфарчето му надвесена, после на мен и с напръстник парченцата ми не могат събра, нищо няма да остане от мен, нищооооо. И пища значи, и стискам.

Е, досетихте ли се вече, сестрици, какво имаше в проклетото му куфарче?

Маската, сестрици. Маската от Прищина, същата, каквато си я знам, плюс белезничетата, четири броя, плюс различните му там спринцовки и медицински инструменти, дето и насън да ме барнеш, всичките ще ги разпозна, и лекарства, и дроги всякакви подредени, всичко чистичко и акуратно, както си го знам аз моичкия още оттогава, от Прищина. И разбрах аз тогава, начаса разбрах защо той, поганецът, на улав ми се правел през цялото време и пред мен не е искал да се съблече, защото аз оная му работа, то се знае, и сред хиляда други ще я разпозна, щото мъжкия член, сестрици, то се знае, той си е като визитна картичка, да речем. Тоест, когато са изправени, да ме прощавате, те всички малко или повече си приличат, но в спокойно състояние всеки е различен, а неговият пък баш най-вече, аз даже и именце му бях измислила, „клан-недоклан“ му виках, като козела от приказката, щото той точно така, хем обрязан, хем необрязан, тоест работата така от доктора направена, че да не си личи съвсем, ама то рязаното си е рязано, не можеш да го скриеш, така че, не ще и дума, аз само един поглед да му хвърля, и отиде му на наш Николчо цялата легенда, ще лъсне начаса мъчителят мой, мръсникът от Косово, а тогава, то си е ясно, вече няма шест-пет, само един от двамата жив може да се измъкне от такава една среща, и то ясно е кой, ако Николчо си е, да речем, в нормално състояние, но такъв му бил късметът, пък и справедливост някаква все трябва да има на тоя свят, а това означава — надхитри го моят ангел, белият, надхитри го и го приспа, та да може и той, поганецът, най-после сметка да даде, за всичко, което е сторил, мръсникът, убиецът, изедникът.

И тогава значи намерих аз това шишенце с хлороформ там, в куфарчето...

А, знаех си аз. Златко, разбира се, пак се намесва и казва, че оттук нататък той щял да поеме, това си била негова грижа, финала на тази история, тъжна и кървава, та чак гнойна, да разкаже, щото не искал друг вместо него да носи отговорността, и бла-бла, и така нататък. Добре, сбогом засега от мен, сестрици, той, нашият майстор, не ще и дума, без мен тази история не може да я довърши, аз това все пак ще ви го кажа предварително и без негово разрешение, нека сега пък аз малко да му разваля кефа.

Добре, добре. Млъквам. Хайде, рахат бъди, говори колкото ти се иска.

* * *

Събуди се бавно, ужасно бавно, като дълбинен водолаз, който не може да си позволи да изплува прекалено бързо — и дори когато, вече накрая, беше абсолютно сигурен, че е буден, съзнанието все още не искаше да се завърне окончателно, не можеше да разбере нито къде се намира, нито защо не е в състояние да се помръдне и едва доста по-късно, колко по-късно, не можеше да каже, му стана ясно, че е гол, разперен като Витрувианския човек и закопчан, да, именно закопчан, със собствените си белезници, за таблата на леглото, а леглото тук беше здраво, професионално, така че той дори не се опита да дърпа и да изтръгне нещо, тук вече му стана ясно, че поне за момента ситуацията е излязла извън контрол и че единственото, което му остава, е да се мъчи да запази ясно съзнание и да изчаква, да изчаква колкото е необходимо. Рано или късно тя със сигурност щеше да направи грешка. Каква точно, той не можеше да знае, разбира се, само знаеше, че грешката ще се окаже фатална естествено. Неговият ангел винаги е бил по-силен от нейния. В това той никога, никога през живота си не беше се съмнявал.

Главата му беше поставена внимателно на висока възглавница — първата, засега все още минимална грешка, разбира се, защото това му позволяваше да наблюдава по-добре обстановката наоколо. На нейно място той например би се постарал да завърже очите на жертвата, това би било професионалното, гладко изпълнение, но от нея, то

се знае, такава изтънченост не може да се очаква, аматьорка е тя, аматьорка, има си хас.

Огледа се внимателно — тялото му беше покрито с леко, но плътно одеяло, интересно, нямаше никакво усещане за долната част на тялото си, тоест тя сигурно го беше упоила здраво (какво всъщност имаше в куфара, уф, за съжаление там наистина има достатъчно, за да се упои и бик, а тя сигурно ги разбира тия неща, все пак дъщеря на медицинска сестра е...). Но нищо, за това ще мислим, когато му дойде времето, най-важното сега е да се запази бистра глава и присъствие на духа. Късметът винаги е на страната на спокойните. Другите... ги отвява вятърът, разбира се. Толкова други преди нея ги отвя. Колко глупаво от негова страна, да отлага екзекуцията толкова дълго само поради носталгията по прекрасното време, което бяха прекарвали заедно там долу, в Прищина. Обикновено той никога не е изчаквал толкова — и никога не е имал проблеми. С никоя от тях, без изключение. Е, това очевидно ще бъде най-важното нещо, което ще трябва да се научи от тази среща. А сега — концентрация, пълна концентрация!

Тя се появи в рамката на вратата, облечена в красив пенъор, приготвена, дори гримирана. Той се стегна и се постара да се усмихне.

— Надхитри ме ти, Мария. Подцених те, признавам. Не очаквах да се окажеш чак такава жена. Моите поздравления.

Тя също се усмихна, ласкаво, нежно. Кой знае защо, това изобщо не му хареса и по гърба му полазиха студени тръпки.

— Всеки от нас си намира майстора рано или късно, гълъбе мой. Даже и най-големият майстор. А ти, не ще и дума, си от най-големите. Това май го знаем и двамата, а?

Той надви безпокойството си, усмихна се отново.

— Мдаа. Имаш право. Предполагам, че занапред доста често ще ми се налага да казвам това, нали?

Тя отново се усмихна, все така нежно и ласкаво.

— Ти сигурно си гладен, а? Искаш ли да хапнеш нещо?

В очите му светна удивление, примесено с дива надежда. Толкова лесно? Дали това наистина е възможно?

— Направо си умирам от глад. Готов съм и цял бик да излапам. Само че така... — той посочи с глава към закопчаните си ръце. — Така май нищо няма да стане. Ще трябва да поразхлабиш малко тия пран-

ги. Само на едната ръка, колкото да мога да държа прибора си, разбира се.

— Все същата усмивка. Той едва се сдържа да не изпсува с цяло гърло.

— Няма проблеми, аз ще ти асистирам — каза тя и изчезна към кухнята.

Завърна се почти веднага, с чиния дъхава, вдигаща пара супа. Миришеше вкусно наистина. Приседна до него, напълни внимателно лъжицата — нито прекалено много, нито прекалено малко — и я поднесе търпеливо към устните му. Той ги стисна до побеляване.

— Знаеш ли... Аз май не съм чак толкова гладен.

— Супата е хубава — каза тя много, много ласкаво.

— Каква е тая супа?

— Нашенска естествено. Супа топчета. Хайде, отваряй устенца, моля те!

— Не искам — запъна се той.

— Но тя е толкова вкусна. Супата е вкусна, защото съм я приготвила с много любов.

Споменът го застигна като юмрук между очите, за миг чак му прилоша, той затвори очи, преброи внимателно до десет, поемайки дълбоко дъх при всяко число, после решително махна с глава.

— Не, казах вече.

Тя бръкна в джоба си и извади щипка за пране.

— Аз съм се подготвила и за такъв случай. Извинявай, нямам никакво желание за това, но...

И посегна с щипката към носа му. Той чак побледня от ярост. Хитра, кучката! Наистина хитра. Дали този път не я е подценил?

— Момент, момент — каза той умолително. — Просто искам да съм сигурен, че не се опитваш да ме отровиш или... така... Опитай я ти първо.

Тя се поначумери, после размисли, изглеждаше досущ, сякаш се бори със себе си, бавно поднесе лъжицата към устата си и пое съдържанието, преглътна го.

— Ето, сега вече можеш да бъдеш сигурен.

Той въздъхна примирено и отвори уста. Тя го нахрани, бавно и грижливо, попивайки устата му със салфетка — той едва се сдържаше

да не забие зъби в ръката ѝ, би могъл да ѝ причини доста тежка рана, разбира се, тя дори не предполага на какво са способни тия зъби — но това в никакъв случай не решаваше основния му проблем, белезниците, така че той с неудоволствие се отказваше от изкушението всеки път.

Когато супата свърши, тя го изглежда доволно, като дресьор, който ей сега ще измъкне от джоба си захарче, усмихна се, все така, после пое въздух и каза много бавно, много отчетливо:

— Това...бяха... собствените ти топчета.

Той изрева, както още никога не беше ревал през живота си, с яростта и гневната мощ на породист, много породист и много силен хищник, хванат в капан, после, разбира се, фонтанът в стомаха му надви всичко и започна да бълва обратно. Изненадващо бързо, тя поднесе празната чиния под устата му и успя да улови по-голямата част от кафеникавата миризлива течност. После помахаше със свободната си ръка под носа.

— Допреди малко миришеше хубаво. А сега вече не. Факт.

Той измуча нещо неразбираемо. Цял късмет, че главата му все пак се намира така високо. Задущаването може да настъпи понякога толкова бързо, толкова нелепо.

— Съжалявам, но не мога да ти помогна — каза тя, поднасяйки отново лъжицата до устните му. — И тоя път вече не мога да ти предложа дегустация.

Той стисна устни с решителността на смъртно отчаяния. Тя отново му показва щипката.

— Пичката ти майна! — произнесе той на свой ред много бавно и много отчетливо. — Лъжеш, курво. Само опитваш колко пари ми струва ума.

Тя се усмихна — той вече беше готов да ѝ предложи каквито иска пари само да не се усмихва по тоя начин, — после придърпа одеялото и го остави да погледне. Шевовете, непрофесионални и груби, се виждаха съвсем ясно, макар че той все още не чувстваше нищо, абсолютно нищичко.

— Какво използва? За упойката.

— Новокаин, какво друго? Ти сигурно също така действаш, нали? Той се замисли, после озъби някакво подобие на усмивка.

— Долу-горе. Ако преди това го заслужат, разбира се. Инак — без упойка.

Помълчаха, заедно.

— Знаеш ли — продължи той, опитвайки се да не гледа към нея. — А всъщност... ти ми дължиш живота си. Албанците бяха готови да те утрепят като куче, едва успях да ги разубедея. Такива работи.

Тя мълча дълго, гледайки навън през прозореца.

— Съжалявам, че не мога да ти се отплатя със същото. Наистина съжалявам. Просто няма как, нали разбираш?

— Then get on with it, motherfucker! — провикна се той, неволно отчитайки святкането на предупредителната лампичка в главата си: „Цитат, цитат, цитат. Целият ми скапан живот е само един безконецен цитат, мамка му!“

После промърмори, с безсилен, уморен гняв.

— Сигурно си ми сложила конска доза. И досега не чувствам нищо...

— Трябваше да съм сигурна, че изненадата ще е перфектна — тя разтегна устни, после отново го покри с одеялото. — Хайде сега, бъди добро дете и прави каквото ти каже мама. Мама много те обичка, нали знаеш?

„О, Господи, не можеше ли да ми спестиш поне това?“

— Е?

Той стисна очи с все сила и отново разтвори устни. Споменът, споменът! Без спомена сигурно би успял да удържи значително по-дълго време. Споменът, споменът, споменът...

Когато свършиха, той едва успя да прошепне „остави ме сега на мира, само за малко“. Гърлото му пулсираше болезнено, целите му гърди бяха изпълнени с киселина, пареща, горяща киселина. Тя пак се усмихна. О, Боже, престани, престани, престани!

— Но разбира се. Почивай колкото си искаш. Но ми се обади, когато си готов. Имаме да свършим още една работа, последна.

Той едва-едва поотвори клепачи. В очите му не се виждаше и следа от някакъв проблясък.

Събуди се по някое време, не толкова защото беше вече отпочинал, а защото болката започваше да става все по-осезателна. Изпсува

тихичко, огледа се. Нямахте я в стаята, затова пък всичко беше изпълнено с острата задушаваша миризма на бензин. Косите му настръхнаха. Огледа се, нямаше грешка. Целият под, всичко беше покрито с локвички бензин, старателно, щателно, навсякъде. Господи, да бъде твоята воля, Господи!

Тя се появи на вратата, в същия пенъор, с нещо бяло, праметнато през ръка.

— Слушай, слушай — запелтечи той бързо-бързо. — Това, дете си го намислила, е грешка, груба грешка, послушай ме. Аз като мъж по ти разбирам тия работи. Няма как да ме подпалиш и сама да не попаднеш в пламъците. Това тук ще избухне като бомба, ти представа си нямаш какво става, когато се запали такова количество бензин. Даже само изпаренията...

— Че кой ти е казал, че искам да бягам?

Той онемя зяпнал.

— Ето, даже вече съм се приготвила.

Тя разпери пред него дрехата, която държеше. Беше старомодна нощница, от бабешко време, с розички по деколтето.

— Това ми е кошулята, сватбената. Приготвила съм си я отдавна, много отдавна. Не е точно от баба ми, но...

Той изведнъж прихна, застигнат от пореден спомен.

— Защо се смееш?

В нашето семейство има една такава приказка, от едно време. Когато праядо ми се женел за прабаба ми, тя имала също такава... подобна... кошуля. Накичила се за пред жениха в първата нощ. А той я изгледал и само казал: „Кошулята много хубава, само тия розички да ги махнеш. Това са курвенски работи, не подхождат на чиста жена.“ Така че прабаба ми донесла ножицата и — щрак, щрак — махнала розичките. Инак, разбира се, той нямало и да я погледне.

Постара се да свие рамене въпреки белезниците.

— Карталовци, какво да правиш? Вари ги, печи ги, пак си остават Карталовци.

Тя се замисли.

— Знаеш ли, дядо ти май е бил прав. Пък и аз винаги съм искала да си легна... като чиста жена.

Пресегна се, откъсна розичките една по една заедно с малки парченца плат и ги захвърли на пода, сред бензиновите локви.

После махна пеньоара, без да се притеснява ни най-малко, той разпозна някои от белезите, които сам ѝ беше причинил, и от това му стана някак много топло, много уютно. Очите му изведнъж се напълниха със сълзи и прошепна прегракнало:

— Винаги си била... винаги. Чиста, най-чистата от всички.

Сълзите бликнаха от очите ѝ, грамадни като гроздови зърна, затъркаляха се по страните ѝ, цели ручеи. Тя не се опита да ги бърше, само се наведе над него — сълзите го опариха, бяха също като киселината, която изпълваше гърдите му — и го целуна по челото, дълго, много дълго. Прошепна едва доловимо „благодаря ти“, облече нощницата, после се гушна до него и извади кутия кибрит. Той замръзна.

— Почакай, почакай... още малко. Имаш ли цигари?

— Имам, но... нали сам каза, изпаренията.

— Няма значение, дай ми я в устата, незапалена. Искам да ти покажа нещо.

Тя стана, потърси някъде, после се върна и пхна цигарата между устните му. Той се прицели с едно око, напъна се и я издуха в точна, добре премерена дъга. Незапалената цигара се плъокна точно по средата на една от бензиновите локвички. Той се засмя, по-точно зацвили, съвсем като кон.

— Виждаш ли, точен съм до милиметър. Това съм го научил от майка си. Тя беше в състояние да те улучи с плюнка право в челото, от единия край на стаята чак до другия. Страшно добре целеше. И май още може.

Тя намръщи чело. Никола се заоправдава, някак против волята си.

— Ти какво сега? Аз... нищо. Просто искам, като ще е гарга, нали знаеш... Да си отидем с малко смях, това искам.

Мария пак се замисли.

— Не — отсече тя по някое време. — Това е същото като розичките по кошулята. Не става, нали разбираш?

Той се съгласи мълчаливо. Права е както винаги, курвата му с курва!

— Добре тогава, само още една, последна молба. Искам да кажа нещо последно, преди да палнеш клечката. Но ме остави първо да си го кажа докрай, разбираш ли?

— А как ще разбере, че си стигнал до края? Нали искаш това да са последните ти думи?

— Ха, за това не бях помислял. Добре, чакай. А, когато съм готов, ще ти намигна ето така, бързо, на три пъти. Става ли?

— Добре, давай, че направо се задушавам.

Той пое дълбоко отровния въздух на стаята, съсредоточи се.

— Мамо, мамо...

Гласът му изневери, прекърши се като клонка и изби на фалцет. Той преглътна мъчително, напъна се и изрева нечовешки:

— Мамо, обичам те!

И запремига бързо, на три пъти...

* * *

А сега, сестрици, иде ред да ви разкрия и последната тайна от тази история, Не съм жива аз, милички, от друг свят ви говоря, от друг свят ви разправям всичко това — и Златко, гледам, вече му трепери устната, и току извъръща лице, мъчи се да се крие, сякаш не съм го виждала толкова пъти да плаче, докато разказвах... О, познавам ги аз, много добре ги познавам този тип дребни мъжлета, дето са твърди като стъкло... Ама точно като стъкло, сестрици!

И на мен ми се доплаква понякога, то си е човешко, защото на кой не му се иска малко по-дълго да си поживее, ако и тукашният свят, честна дума, да е много по-красив и спокоен от нашия, тоест от вашия де, дето остана там. Спокоен, но скучен. Много, много скучен. То пак добре, че Николчо е тук заедно с мен, инак, ако бях съвсем сама, не знам как щях да се оправям. Вярно, че с него невинаги е лесно, мине се не мине, току го прихванат дяволите и вземе, та скокне върху мен, опитва се пръсти около гърлото ми да сплита, да ме души, но не става тя тая работа, къде ти? Като през дим минават пръстите му, също като моите нокти, когато посегна да му издера очите. И така, щем, не щем, научихме се да се търпим, че даже и повече, комай ще вземе да се изпълни моята мечта, глупавата, да стопя накрая да сърцето му, да го

укротя, човек да направя от него. Инак време много, даже и представа си нямам колко е изминало, откак сме тук, в тази градина. Ех, нямаше да е лошо да си имахме малко повече дружки, за разтуха, но не може, такива са тук нещата.

А инак аз си мисля, мисля много за хората, които оставихме там... За мама, горката, дано да още е жива... и за Стамко си мисля, мъжа мой първи, който всъщност само дете си беше и така си отиде, като дете, само защото искаше любов и свобода милият, сякаш има човек на тоя свят, дете нещо друго да си желае... Мисля си и за Ангел, мръсника, за това, какво ли става с него, ще го постигне ли някой ден възмездие, или все така ще си добрува гадината му. То вярно, че пътищата Господни са неведоми, ама чак толкова неведоми не могат да бъдат, това не мога да го приема, сърцето ми се бунтува, като си помисля как злото добрува, а доброто се мъчи, и повдигам гневни очи нагоре, и питам защо, защо, Господи... Но отговор няма, разбира се... И дали ще има някога, не зная, не зная...

Е, сестрици, време ми е да се прибирам, че той, Николчо, сигурно вече е начумерен, щото хич не обича да го оставям сам, нещо много ми омекна, откак... абе, всяко зло за добро.

Сбогом! Сбогом!

* * *

Пропели ми първи петли,
момне ле,
първи петли златокрили.
Пропели, та закълвали
звездите, момне, белите.
Та ги кълват и гасят,
и мома да откраднат дирят.

Пропели ми втори петли,
момне ле.
втори петли огнекрили.
Пропели, та — връз звездите.
А звездите, момне, белите,
плачат, за живот молят,
та и момата да си остане.

Пропели ми трети петли,
момне ле,
трети петли чернокрили.
Звездите бели отнесли.
Отнесли, а с тях и момата,
момата, пиле хубаво,
момата, пиле неземно.

Но някой ден, незнайно где
ще бъдем пак със тебе,
момне.

Защото се обичахме.

* * *

Кукуригуууу!
Кукуригуууууууу!
Кукуригуууууууууууу!

Берлин, 2006 — 2011¹

¹ „Реквием за никого“ е първа част от трилогия, която тепърва ще получава съдържание и форма. Това обяснява (донякъде) внезапния финал, който оставя неизяснени съдбите на някои от героите. Авторът с нетърпение очаква продълженията.